

ΜΙΑ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ATHENS voice

116 ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ
ICON OF ATHENS

ΑΒΙΝ

Όποιος οδηγός κι αν είσαι,
όποια διαδρομή κι αν κάνεις.

ACTION 100

ACTION Diesel

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΚΑΥΣΙΜΟΥ ΕΩΣ 7%

ΕΩΣ 100% ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΙΝΗΤΗΡΑ
ΜΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ SAFETY NET

ΓΙΑ ΟΔΗΓΟΥΣ ΠΑΝΤΑ
ΣΕ **ACTION**

Εκδότης-Διευθυντής Φώτης Γεωργελές

Σύμβουλος Έκδοσης Σταυρούλα Παναγιωτάκη
Διευθύντρια Σύνταξης Αγγελική Μπριμπιλίη

Γενική Διεύθυνση Διαφήμισης
Λουίζα Ναθαναήλ

Art Director Φώτης Πεχλιβανίδης

Διεύθυνση Web Δημήτρης Αθανασιάδης

Αρχισυνταξία

Δανάη Καμζόλα (Podcast & City Guide)

Editorial Manager Ηλένα Κρητικού

Βοηθός αρχισυντάκτη Τόνια Ζαραβέλα

Τεχνικός διευθυντής Βάσιος Συντασιμάς

Social Media Manager Τάσος Ανέστης

SEO Leadership Γεράσιμος Τζαμαρέλος

Υπεύθυνος ύλης Τάκης Σκριβάνος

Επιμέλεια ύλης Δήμητρα Γκρους

Διόρθωση κειμένων Φανή Κουλούντζου

Συντακτική ομάδα: Κ. Αθανασιάδης, Ν. Αμανίτης, Μ. Ανδριωτάκη, Ε. Βαρδάκη, Σ. Βλέτσας, Κ. Βνάτσιου, Ρ. Γεροδήμος, Ν. Γεωργελέ, Ν. Γεωργιάδης, Κ. Γιαννακίδης, Ι. Γκομούζα, Κ. Γλυνιαδάκη, Β. Γραμματικογιάννη, Β. Γρυπάρης, Γ. Δήμος, Θ. Ευθυμίου, Γ. Ζερβογιάννη, Μ. Ζουμπούλακη, Κ. Καϊμάκης, Σ. Καλαμαντή, Μπ. Καλογιάννης, Κ. Καμπόσου, Δ. Καραθάνος, Α. Κασαμπαλή, Σπ. Λαμπρόπουλος, Α. Μανουσάκη, Μ. Μανωλοπούλου, Δ. Μαστρογιαννίτης, Β. Ματζάρογλου, Τζ. Μελιτά, Γ. Μπελεσιώτης, Α. Μηρουντζάκη, Γ. Νένες, Γ. Χ. Παπαδόπουλος, Δ. Παπαδόπουλος, Π. Παναγιωτόπουλος, Κ. Παναγοπούλου, Γ. Παυριανός, Μ. Προβατάς, Τζ. Ρουσάκη, Μ. Ι. Σιγαλού, Τ. Σκραπαλιώρη, Ζ. Σιφρηά, Α. Τριανταφυλλίδη, Σ. Τριανταφύλλου, Σ. Τσιτσόπουλος, Γ. Φλωράκης, Ε. Χελιώτη, Κ. Χριστοφόρου, Γ. Ψύχας, Ε. Ψυχούλη

Γραμματεία Σύνταξης Γεωργία Σκαμάγκα
info@athensvoice.gr
avguide@athensvoice.gr

Ατελιέ Sotos Anagnos

LOOKmag Κωνσταντίνα Βλαχοπούλου

Creative Manager Θάνος Ψυλλίδης

Creative Marketing Manager Λαμπρινή Τρούγκου

Εικονογραφήσεις art@athensvoice.gr

Φωτό: Θανάσης Καρατζάς, Γιώργος Ζαρζώνης, Τάσος Βρεττός, Εκτορας Δ. Βούτσας, Κώστας Αμοιρίδης, Βαγγέλης Τάσης, Χρήστος Κιατσέκιαν, Δημήτρης Κλεάνθης, Μαρία Μαρκέζη, Πέτρος Νικόλτσος, Λάζαρος Γραικός

Account Directors

Γιώτα Αθανασοπούλου, Κωνσταντίνα Ευθυμίου, Βόννη Ζαφειροπούλου

Direct Market Advertising Director

Άννα Αντωνίου

Direct Market Advertising Managers

Μιχάλης Δρακάκης, Εύα Βαλαμβάνου, Νώντας Νταμπάνης, Ελεωνόρα Τζεφρόνη

Advertising & Marketing Director VOICE 102.5

Κική Μαλέρδου

Συντονισμός Διαφήμισης Μαίρη Κούρτη

marketing@athensvoice.gr

Digital Traffic Manager Εύη Ταρνάρη

Digital Advertising Coordinator Μίνα Γιαννάκη

Διεύθυνση Λογιστηρίου Ερην Μούρτζη

Λογιστήριο Ουρανία Μιχάλη,

Βασίλης Νάκος, Μαίρη Λυκούση

Διαχωρισμοί - Εκτύπωση

«Καθημερινές Εκδόσεις ΑΕ»

Athens Voice S.A.

Χαρ. Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Σύνταξη: 210 3617.360, 3617.369,

fax: 210 3632.317

Διαφημιστικό: 210 3617.530, fax: 210 3617.310

VOICE 102.5: 210 3648.213

Αγγελίες: 210 3617.369

Λογιστήριο: 210 3617.170

www.athensvoice.gr

Αν δεν βρίσκετε την Α.Β. στα σημεία διανομής,

επικοινωνήστε: 210 3617.360, 210 3617.369

Κωδικός εντύπου: 7021

ISSN 1790-6164

ATHENS VOICE

Εβδομαθιαία εφημερίδα, διανέμεται δωρεάν.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική ή μερική, η διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της έκδοσης με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή έγκριση του εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΑΦΟΥΖΟΣ

«Κι εγώ θέλω να κερδίζω, αλλά όχι
δυσιάζοντας αξίες»

06

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΝΚΟΓΛΟΥ

«Στις χαρές και στις λύπες μαζί,
μοναχά ΠΑΟ εσύ»

24

ΦΑΤΙΧ ΤΕΡΙΜ

«Ήρθα στον Παναθηναϊκό για να γράψω
μια ιστορία»

14

«ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ»

Εκεί που χτυπάει η καρδιά της ομάδας

26

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΛΕΣΙΩΤΗ

4 ΕΠΩΝΥΜΟΙ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΜΑΣ ΓΡΑΦΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΤΟΥΣ ΟΜΑΔΑ

ΠΑΥΛΟΣ ΤΣΙΜΑΣ

Συνγνώμη, μήπως είστε ο κύριος
Πανάκης;

20

Ο ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΣ

είναι 17 χρόνια φροντιστής
του Παναθηναϊκού

30

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΟΡΗΣ

είναι 22 χρόνια σεφ του Παναθηναϊκού

34

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ «ΠΡΑΣΙΝΟ» DOG CITY

Η προστασία των ζώων στο επίκεντρο

38

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΛΕΣΙΩΤΗ

Αρχισυνταξία Ειδικού Τεύχους: Γιώργος Ψύχας

Art Direction: Φώτης Πεχλιβανίδης

Συνεργάστηκαν: Δημήτρης Αθανασιάδης, Δημήτρης Καραθάνος, Διονύσης Κουμαριώτης,

Μαριάννα Μανωλοπούλου, Γιάννης Μπελεσιώτης, Μάκης Προβατάς, Zastro

Φωτογραφίες: Τάσος Ανέστης, Πάνος Δάβιος, Γιώργος Πανηγυρόπουλος, IN TIME

Εικονογραφήσεις: Δημήτρης Κρις - Αγκαράι, Πέτρος Μπάλτας

Διόρθωση: Φανή Κουλούντζου, Χριστίνα Κασσεσιάν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΛΑΥΤΗΣ

«Οικογένεια ο Παναθηναϊκός - Αυτό που έζησα στη Λεωφόρο ήταν μοναδικό»

ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΟΥΜΑΡΙΩΤΗ

40

ΜΑΜΑΝΤΟΥ ΝΤΙΑΛΟ

«Ο Παναθηναϊκός μου έδωσε τη δυνατότητα να κάνω το όνειρό μου πραγματικότητα»

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

42

ΕΝΑΣ ΜΥΘΟΣ ΑΝΕΠΑΝΑΛΗΠΤΟΣ

Όταν ο Παναθηναϊκός προκρίθηκε στον τελικό του Γουέμπλεϊ

ΤΟΥ ΖΑΣΤΡΟ

44

ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ

Ένα στολίδι κάτω από τον Παρθενώνα

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

54

Ο ΠΑΝΤΟΤΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΑΡΑΒΑΚΟΣ

Ένας από τους πιο εμβληματικούς ποδοσφαιριστές που σημάδεψε την ιστορία του Παναθηναϊκού

ΤΟΥ ΖΑΣΤΡΟ

60

13 ΛΕΠΤΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΡΛΟΣ, ΤΟΝ ΦΩΤΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ

ΦΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΚΑΡΛΟΣ ΖΕΚΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΤΣΙΡΑΣ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ

68

70

70

ΣΧΟΛΗ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Εκεί όπου εκπαιδεύονται οι μελλοντικές ρενιές του συλλόγου

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΘΑΝΟΥ

74

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

«Έζησα τα πάντα στον Παναθηναϊκό»

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ

78

Ο ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΕΠΕΝΔΥΕΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η ΠΑΕ Παναθηναϊκός εξοπλίζει τον αγωνιστικό χώρο με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας

82

ΤΑ ΟΚΤΩ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΕΡΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΦΥΛΛΙΟΥ

Στις κερκίδες, κάθε Κυριακή, δίνουν δύναμη με τη φωνή τους στην ομάδα

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ

86

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΚΑΙ ADIDAS

Μια συνεργασία με οδηγό το παρελθόν και φόντο το μέλλον

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

96

ΛΕΩΦΟΡΟΣ

Το «αιώνιο» σπίτι του μεγαλύτερου ελληνικού συλλόγου!

98

Η ΝΕΑ ΜΠΟΥΤΙΚ ΤΟΥ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ

Ο ορισμός του σύγχρονου design

104

ΚΟΜΙΚ

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΜΠΑΛΤΑ

108

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΑΜΑΡΑΣ

«Δεν λέγεται τυχαία Panathinaikos»

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ

110

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΑΦΟΥΖΟΣ

Κι εγώ θέλω να κερδίζω, αλλιά όχι θυσιάζοντας αξίες

ΤΟΥ ΜΑΚΗ ΠΡΟΒΑΤΑ, ΦΩΤΟ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ ΔΑΒΙΟΣ

Για αυτό το ειδικό τεύχος αφιερωμένο στον Παναθηναϊκό ο μόνος από τον οποίο ήθελα να πάρω συνέντευξη ήταν ο πρόεδρος του, Γιάννης Αλαφούζος. Προσωπικά στις συζητήσεις μου με τους ανθρώπους με ενδιαφέρουν οι εξομολογήσεις τους και καθόλου τα μυστικά τους.

Για παράδειγμα εδώ, τι είναι κατά βάθος αυτό που έκανε έναν προφανώς έξυπνο άνθρωπο με ολοφάνερη αστική ευγένεια και σπουδές Ιστορίας και Οικονομικών στην Οξφόρδη να ασχοληθεί με το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα; Κι αυτό ανεξάρτητα με το αν ασχολήθηκε με την αγαπημένη του ομάδα...

Μετά τη συζήτησή μας είχα μάθει όλα όσα ήθελα για τον Παναθηναϊκό –είμαι ανέκαθεν Παναθηναϊκός–, τις σκέψεις του για την Ελλάδα, την πολιτική, τις αξίες του, αλλά και τη ματιά του για τη ζωή γενικότερα. Όμως πάντα παρόν στη συζήτηση, το πάθος του για τον Παναθηναϊκό...

— **Είμαστε στο γραφείο του κυρίου Γιάννη Αλαφούζου και θέλω να πω για αρχή ότι για μένα είναι παράξενο το συναίσθημα μετά από τόσες δεκαετίες που είμαι Παναθηναϊκός, να παίρνω συνέντευξη από τον πρόεδρο της ομάδας μου...**

Να σας πω ότι πρόεδρος έγινα τυχαία.

— **Τυχαία, γιατί; Τίποτα δεν είναι τυχαίο.**

Θα σας πω. Μετά την πολυμετοχικότητα, άρχισα να ασχολούμαι με τον Παναθηναϊκό γιατί βασικά δεν υπήρχε κανείς να ασχοληθεί με τον Παναθηναϊκό. Εγώ, από νέος, είχα την ιδέα ότι οι ομάδες πρέπει να ανήκουν στους οπαδούς τους, και φτιάξαμε την Παναθηναϊκή Συμμαχία. Είχα κάνει μια έρευνα με τον Γιάννη Μαυρή και διαπιστώσαμε ότι έχουμε λίγο λιγότερους από δύο εκατομμύρια οπαδούς εκ των οποίων οι 100.000 «μπετόν αρμέ», που είχαν πει ότι θα δίνανε κατά μέσο όρο 500 ευρώ τον χρόνο για την ομάδα – για εισιτήρια, φανέλες, όλα. Αυτά τα 50 εκατομμύρια ήταν μυθικό νούμερο για το ελληνικό ποδόσφαιρο. Είπα ότι και τα μισά να είναι, πάλι πρόκειται για πολύ σημαντικό ποσό. Κάναμε την Παναθηναϊκή Συμμαχία. Όμως είχαν αρχίσει τα οικονομικά προβλήματα, είχε διαφθαρεί και η νοοτροπία του κόσμου, κι έτσι είχαμε μόνο 6-7 χιλιάδες μέλη. Ήμουν πρόεδρος της Παναθηναϊκής Συμμαχίας, δεν ήθελα να γίνω πρόεδρος της ομάδας, τον ρόλο αυτό είχε ο Δημήτρης Γόντικας. Όμως επειδή υπήρχαν πολλά χρέη, φοβήθηκαν όλοι και τα παρατήσανε. Δεν υπήρχε άλλος παρά μόνον εγώ. Εκείνη τη στιγμή έπρεπε να αποφασίσω αν θα άφηνα την ομάδα να χρεοκοπήσει, όπως μου είχε εισηγηθεί και ο μακαρίτης ο Βγενόπουλος, όπως έκανε η ΑΕΚ δηλαδή, ή αν θα προσπαθούσαμε να τη σώσουμε. Παρ' όλο που δεν είχα τις δυνατότητες να χρηματοδοτήσω μια ομάδα σαν τον Παναθηναϊκό, με τεράστια χρέη και το ακριβό

roster που είχε, είπα να προσπαθήσουμε να τον σώσουμε. Και θα τον σώζαμε, γιατί πήγαμε καλά με τον Αναστασιού. Είχαμε βάλει στο πενταετές σχέδιο ότι θα κερδίζαμε πρωτάθλημα και θα πηγαίναμε στο Champions League, αλλά ο Ολυμπιακός ήταν τόσο αδηφάγος που δεν μας έδωσε τη δυνατότητα να πάμε. Ήθελε να μας καταστρέψει και ήθελε να το δείχνει ότι μας καταστρέφει.

— **Όλοι βρισκόμαστε κάποια στιγμή σε ένα μεγάλο σταυροδρόμι αποφάσεων. Ήταν μοναχική στιγμή αυτή της απόφασης; Το συζητούσατε με κάποιον;**

Ως φαντάζεστε, οι φίλοι μου έλεγαν «μακριά, μην ασχοληθείς», γιατί είναι δύσκολο εγχείρημα ούτως ή άλλως. Όμως, εκτός από την οικονομική αιμορραγία, το πρόβλημα είναι και ψυχικό και ηθικό. Από τότε που ασχολούμαι με τον Παναθηναϊκό δεν έχω διακοπές, δεν έχω καλοκαίρι, η προσωπική μου ζωή είναι περιορισμένη, διότι ο Παναθηναϊκός είναι 24ωρη απασχόληση. Με τον Παναθηναϊκό έχω φάει τόσο πολύ ξύλο εξαιτίας και των δικών μας λαθών, εκτός από τους εξωτερικούς παράγοντες, που πρέπει να κερδίσουμε 5-6 φορές στη σειρά για να αρχίσω να χαίρομαι. Έχω πολύ βαθιά λύπη μέσα μου με αυτά που έχουν συμβεί. Ανέλαβα μόνος μου την ευθύνη, χωρίς να έχω βοήθεια σχεδόν από κανέναν. Μόνη εξαίρεση ο επιχειρηματίας κ. Σπύρος Θεοδωρόπουλος ο οποίος έκτοτε ενισχύει οικονομικά τον Παναθηναϊκό.

— **Ένας άνθρωπος με τις δικές σας σπουδές και με τον δικό σας χαρακτήρα πώς γίνεται κάποιες στιγμές να «περνάει απέναντι» και να μετατρέπεται σε φανατικό οπαδό; Μπορείτε να τα ξεχωρίσετε μέσα σας; Είναι λίγο σαν body double...**

Στην αρχή τρελαινόμουν, έκανα δηλώσεις, χτυπώμουν, και κανείς δεν ασχολιόταν. Βέβαια κά- →

← ναμε αποκαλύψεις, ξεκινήσαμε έναν τεράστιο πόλεμο κατά της διαφθοράς στο ελληνικό ποδόσφαιρο και, αν θέλετε, σε μεγάλο βαθμό οι ξένοι διαιτητές ήταν δικές μας κατακτήσεις και επιτυχίες, που έχουν βοηθήσει αναμφίβολα το ελληνικό ποδόσφαιρο. Επίσης έχουμε δημοσιοποιήσει και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό αυτά που συμβαίνουν στο ελληνικό ποδόσφαιρο. Και νομίζω ότι έχουν αντιληφθεί και οι ίδιοι οι διαιτητές ότι το να είναι πιο σοβαροί ευνοεί και αυτούς και το ποδόσφαιρο. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν οι προτιμήσεις τους, αν και κάποιοι εκ των διαιτητών είναι εξαιρετικοί. Δεν αποκλείεται εμείς, που είμαστε μια μεγάλη ομάδα, να μπορέσουμε να αλλάξουμε το ήθος του ελληνικού ποδοσφαίρου. Δυστυχώς έχουμε να αντιμετωπίσουμε και μια πολιτική κατάπτωση όπου δεν σέβεται κανείς τίποτα, κανείς δεν τιμωρείται για ό,τι κάνει. Εκτός αν είναι νομοταγής, τότε τιμωρείται.

— **Πιστεύετε ότι για την κατάσταση του ποδοσφαίρου έχει ευθύνη η πολιτεία και όχι οι ιδιοκτήτες;**
Τεράστια. Και είμαι πολύ θυμωμένος με αυτά που κάνουν με τα γήπεδα, διότι η πολιτεία εκεί που υπάρχει βία έπρεπε να επιβάλλει την τάξη και να προστατεύει τους πολίτες. Ο έλεγχος της γηπεδικής βίας, που πολλές φορές χρειάζεται άσκηση βίας, είναι εκκωρημένος στην Αστυνομία. Εμείς οι ιδιώτες τι να κάνουμε; Πέρα από το ότι δεν ξέρουμε και δεν μπορούμε, είναι και παράνομο να πας να κάνεις σωματικό έλεγχο, να ασκήσεις βία σε κάποιον κ.λπ. Είναι λίγοι οι οπαδοί, πιστεύω, σε όλες τις ομάδες οι οποίοι παρασύρουν μέρος των οργανωμένων οπαδών. Πολλοί από αυτούς που παρασύρονται είναι παιδιά χωρίς ελπίδα. Δεν έχουν δουλειά, η οικογένειά τους δεν τους υποστηρίζει, δεν έχουν χρήματα, η χώρα έχει πάει κατά διαόλου, ποιο είναι το όραμα για ένα παιδί; Να κάνει τι; Γι' αυτό είναι πολιτικό το θέμα.

— **Το αντιλαμβάνομαι, αλλά δεν νομίζω ότι όλα τα παιδιά που αισθάνονται ότι δεν έχουν ελπίδα το ρίχνουν στην οπαδική βία.**
Όχι βέβαια. Εγώ στην αρχή είχα καλή σχέση με τους οπαδούς της 13, είχα πάει στα γραφεία τους, είχα συγκινηθεί από τον τρόπο που φιλοξενούσαν φτωχά παιδιά από την επαρχία, είχα δώσει συνεντεύξεις στο ραδιόφωνό τους. Πολλά από αυτά τα παιδιά στη Θύρα 13 είναι αληθινά παθιασμένα με το Τριφύλλι και αγαπούν με πάθος τον Παναθηναϊκό.

— **Η σχέση σας με τα πολιτικά κόμματα ποια είναι από τότε που αναλάβατε τον Παναθηναϊκό;**
Ο ΣΥΡΙΖΑ, στην αρχή τουλάχιστον, μας είχε βάλει στο μάτι επειδή είχαμε διαφορετική πολιτική άποψη, η οποία ήταν πολύ απλή και ξεκινούσε από το ότι η Ελλάδα έπρεπε να μείνει στην Ευρώπη. Γι' αυτό είχαμε τη μεγάλη αντίθεση με τον ΣΥΡΙΖΑ. Έχω ψηφίσει και συνασπισμό όταν ήταν κόμμα αρχών, με τον Νίκο Κωνσταντόπουλο. Μια φορά νεότερος ψήφισα Κ.Κ.Ε. από αντίδραση. Έτυχε να συναντήσω την κυρία Παπαρήγα στο Λιτόχωρο και της λέω «είμαι ψηφοφόρος σας» — έμεινε στήλη άλατος. Θα σκεφτόταν «τι λάθος έχω κάνει για να με ψηφίζει ο Αλαφούζος;» Αυτό είναι κάτι χαριτωμένο. Η γενική μου στάση ήταν πάντοτε η ανάγκη της χώρας να έχει μια σταθερή κυβέρνηση. Δυστυχώς, όμως, έχουμε θέματα που χειροτερεύουν. Ήμουν πολύ πιο αισιόδοξος, όπως κάθε φορά, αλλά πάντα απογοητεύομαι. Έχω αποφασίσει ότι δεν θα προλάβω στη ζωή μου να δω μια Ελλάδα καλύτερη.

— **Δεν νιώθετε ότι τώρα έχουμε μια καλής ποιότητας δημοκρατία και μια καλή μαγιά νέων Ελλήνων;**
Έχουμε, αλλά έχουμε γίνει κυνικοί. Ο νόμος δεν εφαρμόζεται, η εφαρμογή των νόμων όμως είναι το θεμέλιο της δημοκρατίας. Αν δεν εφαρμόζονται οι νόμοι οδεύουμε στη ζούγκλα. Επειδή στην Ελλάδα δεν εφαρμόζονται οι νόμοι είμαι απαισιόδοξος.

— **Δηλαδή θεωρείτε ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα**

της Ελλάδας είναι το ποδόσφαιρο;

Η Παιδεία είναι προβληματική, μαζί και τα σχολεία. Τα χρήματα που παίρνουν οι δάσκαλοι είναι τραγικά. Η Υγεία είναι κακή. Ο πληθυσμός γερνάει. Έχουμε τεράστιο πρόβλημα υπογεννητικότητας. Πείτε μου, ποια κυβέρνηση έχει φροντίσει να ασχοληθεί σε βάθος με το θέμα των μεταναστών ώστε, με διαδικασίες ενσωμάτωσης, να επιλέξει εκείνους που διαθέτουν κουλτούρα κοντινή στη δική μας κι έτσι να μπορέσουμε να ενισχύσουμε δημογραφικά την Ελλάδα;

— **Για να γίνουν όλα αυτά, όμως, πρέπει η κυβέρνηση να έρθει αντιμέτωπη ευθέως με την ημιμάθεια της πλειοψηφίας του κόσμου. Πρέπει να αποφασίσει ότι θα κάνει τη ρωγμή κι αν υπάρξει πιθανότητα για εκλογική ήττα.**

Ξέρετε κάτι; Μερικές φορές οι ηγέτες οφείλουν να είναι γενναίοι και να κάνουν τη ρωγμή.

— **Έχει ενδιαφέρον, τόση ώρα η κουβέντα μας είναι εκτός Παναθηναϊκού, αλλά ταυτόχρονα δεν είναι και τόσο, αφού στην πραγματικότητα συζητάμε για τη φιλοσοφία σας γύρω από τα πράγματα. Παρ' όλα αυτά ο οπαδός λέει «θέλω να κερδίζω».**

Κι εγώ θέλω να κερδίζω, αλλά όχι θυσιάζοντας αξίες και αρχές δικές μου και της ομάδας μας, του Παναθηναϊκού. Ελπίζω ότι σε αυτό το κομμάτι θα βελτιωθεί η Ελλάδα, θα αλλάξει το ποδόσφαιρο — που αλλάζει, αλλά μέχρι τώρα δεν έχει αλλάξει αρκετά.

— **Πάντως, αν καταλαβαίνω καλά, δεν είστε διατεθειμένος να κάνετε «οτιδήποτε» για να κερδίσει ο Παναθηναϊκός.**

Για όλα πρέπει να έχεις κάποια χαρακτηριστικά και κάποιες ικανότητες.

— **Τις «ικανότητες» που χρειάζονται δεν θέλετε έτσι κι αλλιώς να τις έχετε;**

Όχι. Έχω μεγαλώσει πολύ για να αλλάξω. Όταν ξεκίνησα και έβλεπα αυτό το τραγικό αδιέξοδο με τον αδυσώπητο Ολυμπιακό — δεν ξέρω αν κανείς θυμάται πώς φέρονταν απέναντι σε εμάς — είχα αρκετές φορές μπει στον πειρασμό να σκεφτώ αν έπρεπε να ασκήσουμε τις ίδιες μεθόδους που μετέρχονται, αλλά τελικά δεν ενέδωσα. Προκλήθηκα σε σημείο που πολλές φορές σκέφτηκα ότι έπρεπε να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση με τον τρόπο που την αντιμετωπίζουν και οι άλλοι.

— **Τρομάξατε λίγο με τον εαυτό σας; Με την έννοια ότι για το ποδόσφαιρο έχετε φτάσει να σκέφτεστε τέτοια πράγματα.**

Όχι. Δεν το έκανα, οπότε δεν τρόμαξα.

— **Ο Καρύ λέει «να είσαι ενάρτετος από ένα καπρίτσιο».**

Ναι. Γιατί, νομίζω, όλοι οι άνθρωποι αντιμετωπίζουμε ηθικά διλήμματα στην προσωπική μας ζωή, στα πάντα. Άλλοι ενδίδουν ή οι συνθήκες τους κάνουν να ενδώσουν, και άλλοι δεν ενδίδουν. Όμως αντικειμενική οπτική γωνία δεν υπάρχει, πάντα υπάρχουν δύο οπτικές γωνίες σε ένα θέμα.

— **Είναι αυτό που λένε οι Γάλλοι «αυτό που είναι αλήθεια από τη μία πλευρά των Πυρηναίων, από την άλλη είναι ψέμα». Όμως τελικά η εμπιστοσύνη είναι πολύ σπουδαίο πράγμα για έναν άνθρωπο, δεν μπορεί να είναι μόνιμα μέσα στην καχυποψία.**

Εγώ πάντα εμπιστεύομαι τους ανθρώπους, το έχω αποδείξει και στο ποδόσφαιρο. Βέβαια μερικές φορές απογοητεύεσαι ή κάνεις λάθος, από την άλλη μεριά όμως δεν μπορείς να ξεκινάς με καχυποψία. Κάποιοι μπορούν, εγώ όχι. Και στο ποδόσφαιρο, επειδή δεν είχα σχέση με τη διοίκηση ποδοσφαίρου, με προπονητική ή οτιδήποτε, πάντοτε εμπιστεύτηκα ανθρώπους. Τα λάθη που μπορεί να έκανα — και έκανα — ήταν ότι επέλεξα λάθος ανθρώπους — αλλά είναι τόσο δύσκολο το ποδόσφαιρο. Και βλέπετε και στο εξωτερικό, πάει

«Στην αρχή τρελαινόμενοι, έκανα δηλώσεις, χτυπιόμουν, και κανείς δεν ασχολιόταν. Κάναμε αποκαλύψεις, ξεκινήσαμε έναν τεράστιο πόλεμο κατά της διαφθοράς στο ελληνικό ποδόσφαιρο και, αν θέλετε, σε μεγάλο βαθμό οι ξένοι διαιτητές ήταν δικές μας κατακτήσεις και επιτυχίες, που έχουν βοηθήσει αναμφίβολα το ελληνικό ποδόσφαιρο.»

ένας προπονητής σε μία ομάδα και θριαμβεύει, πάει σε μία άλλη και τα κάνει ρόιδο. Για παράδειγμα ο Ρανιέρι, ήρθε εδώ και πατώσαμε στην Εθνική, με τη Λέστερ κέρδισε το πρωτάθλημα Αγγλίας. Επιπλέον αυτών των δυσκολιών, στην Ελλάδα προστίθεται και το θέμα της διαφθοράς που κλαδεύει τις υγιείς προσπάθειες και αλλάζει τους κανόνες του παιχνιδιού. Αυτό είναι το καρκίνωμα του ελληνικού ποδοσφαίρου.

— Μια που λέτε για τα πρόσωπα, είμαι σίγουρος ότι οι περισσότεροι θα ήθελαν να ξέρουν γι' αυτές τις ημέρες που ήσασταν σε διαδικασία απομάκρυνσης του Γιοβάνοβιτς για να έρθει ο Τερίμ. Προσωπικά, και δημόσια ήμουν υπέρ της αλλαγής, γιατί αυτό το πράγμα είχε πιάσει ταβάνι και φαινόταν.

Ήταν και κουρασμένο. Δεν ήταν καν στο υψηλότερο επίπεδο που παίζαμε με τον κύριο Γιοβάνοβιτς. Ο ίδιος μου είχε πει μια φορά ότι ένας προπονητής μπορεί να κάθεται σε μια ομάδα μέχρι 3 χρόνια, μετά δεν μπορεί να εμπνεύσει τους παίκτες, δεν μπορεί να τους δώσει τίποτα παραπάνω. Κάθισε λίγο παρά πάνω από 2,5 χρόνια.

— Δεν έχετε μιλήσει από τότε;

Δεν έχουμε μιλήσει δυστυχώς. Και εκείνος και εγώ είμαστε σε δύσκολη θέση, αφού εμείς αποφασίσαμε να του ζητήσουμε να παραιτηθεί.

— Πώς επιλέχτηκε ο Τερίμ;

Είχαμε αρχίσει να ψάχνουμε από τον Οκτώβριο για διαθέσιμους προπονητές, γιατί έβλεπα ότι το πράγμα είχε αρχίσει να κακοφορμίζει. Έβλεπα ότι στα δύσκολα παιχνίδια δεν είχαμε την ορμή και το πάθος που θα χρειαζόμασταν για να προσπαθήσουμε να κερδίσουμε. Μετά τη Μακάμπι αποφάσισα ότι πρέπει να γίνει η αλλαγή. Ο μόνος προπονητής που βρήκαμε διαθέσιμος τότε ήταν ο κύριος Σόουζα. Μεγάλος παίκτης, πολύ καλός προπονητής. Τον επισκεφτήκα στη Μαδρίτη αλλά είχε κάποιες απαιτήσεις σχετικά με την απομάκρυνση συγκεκριμένου παίκτη από το roster, κάτι που θεωρήσαμε ότι δεν ήταν σωστό και θα δημιουργούσε προβλήματα στην ομάδα. Δεν προχωρήσαμε, παρ' όλο που τον εκτιμώ.

Είμαι πολύ φίλος με τον Ατζούν, είμαστε πραγματικοί φίλοι. Είναι ένας έντιμος και μπεσαλής άνθρωπος. Έχουν υπάρξει προσωπικά θέματα που του δόθηκε η ευκαιρία να βοηθήσει και βοήθησε. Του έλεγα λοιπόν

τον πόνο μου και μου είπε «Γιάννη, έχω έναν φίλο ο οποίος είναι σπουδαίος άνθρωπος και νικητής και ηγέτης. Στον συνιστώ ανεπιφύλακτα». Πήγα ανήμερα τα Χριστούγεννα, 25 Δεκεμβρίου, στο γραφείο του Ατζούν στην Τουρκία και είδα τον κύριο Τερίμ. Μου άρεσε πάρα πολύ σαν χαρακτήρας και η ενέργεια που εξέπεμπε. Δέχτηκε λόγω της μεσολάβησης και του Ατζούν.

— Είναι πιο ακριβός από τον Σόουζα;

Ναι. Μου είπε «θα έρθω για 6 μήνες και θα φύγω αν δεν κερδίσουμε το πρωτάθλημα». Και του είπα «όχι, πρέπει να έρθετε για 1,5 χρόνο στην αρχή και βλέπουμε. Μακάρι να καθίσετε παραπάνω, να μεσουρανήσετε, να πάνε όλα καλά». Εδώ να προσθέσω επίσης ότι ο Ατζούν μας βοήθησε πολύ και στη μεταγραφή του Μπακασέτα. Είναι ισχυρός παράγοντας στην Τουρκία, ξέρετε τους πάντες.

— Πόσα χρήματα έχετε βάλει στον Παναθηναϊκό;

Πλέον μπορεί να έχουμε ξεπεράσει τα 130 εκατομμύρια ευρώ. Έχω βάλει το ποσό αυτό από την καρδιά μου για τον Παναθηναϊκό. Και ανέλαβα την ευθύνη αυτή. Είναι τεράστιο προσωπικό κόστος για εμένα, την οικογένειά μου και τις επιχειρήσεις μου.

Καταρχήν τα χρέη του Παναθηναϊκού και το ακριβότερο roaster ήταν 60-70 εκατομμύρια, τα οποία πέρασαν χρόνια για να μπορέσουμε να τα ξεπληρώσουμε. Στις επιχειρήσεις περνάς περιόδους κρίσης και τότε, το 2017, ήμασταν σε βαθιά κρίση. Είχα και σοβαρά θέματα με την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ και δεν είχα τη δυνατότητα να υποστηρίξω την ομάδα. Δήλωσα ότι θέλω να φύγω και ήλπιζα ότι θα βρισκόταν κάποιος άλλος πιο ισχυρός, με περισσότερα μέσα, να αναλάβει τον Παναθηναϊκό. Δυστυχώς δεν βρέθηκε κανείς παρ' ότι προφανώς δεν είχα οικονομικές απαιτήσεις. Μάλιστα ήμουν διατεθειμένος να πάρω και χρέη, το είχα δημοσιοποιήσει αυτό. Μετά αρχίσαμε πάλι αργά αργά να το ξαναχτίζουμε, να τελειώνουμε με τα χρέη, να ρυθμίζουμε, να πληρώνουμε.

— Τώρα είναι μία εύρωστη οικονομικά ομάδα ο Παναθηναϊκός;

Εύρωστη, απλώς έχει ανοίγματα, εννοώ χρειάζεται μεγάλη επιδότηση κάθε χρόνο. Βέβαια φέτος έχουμε κάνει σημαντικές επενδύσεις στο προπονητικό μας κέντρο στο Κορωπί, έχοντας εκουγχρονίσει το σύνολο των εγκαταστάσεων σε εφάμιλλο επίπεδο των κορυφαίων ευρωπαϊκών συλλόγων. Έχουμε τα μοναδικά δύο τεχνητά γήπεδα στην Ελλάδα, τα οποία έχουν ποιότητα FIFA PRO. Έχουμε και ένα καταφύγιο για σκυλιά, στο οποίο υπάρχουν καμιά εικοσαριά σκυλιά.

— Με αφορμή αυτό που λέτε για τα σκυλιά, έχει ενδιαφέρον και το οικολογικό κομμάτι με το οποίο ασχολείστε εδώ και δεκαετίες. Τότε όποιος ασχολιόταν με αυτό τον θεωρούσαν ημίτρελο...

Ξεκίνησα το '89 με καθαρισμούς και αναδασώσεις. Έχουμε φυτέψει εκατομμύρια δέντρα σε όλη την Ελλάδα. Έχουμε καθαρίσει παραλίες, ποτάμια. Ξέρετε, ανεβαίναμε στα νταμάρια στην πλευρά της Πεντέλης που βλέπει την Αθήνα, τα οποία λειτουργούσαν παράνομα, και κάναμε καταγγελίες. Ήμουν φανατικός με το περιβάλλον τότε, αλλά με τα χρόνια οι γωνίες μου έχουν γίνει πιο στρογγυλές.

— Γιατί το λέτε αυτό; Τώρα που είναι χειρότερα τα πράγματα, έγιναν πιο στρογγυλές οι γωνίες σας;

Είναι αυτό που σας έλεγα, γινόμαστε πιο κυνικοί. Στην Ελλάδα το λες μία, το λες δύο, το λες τρεις... δεν κάνουν τίποτα οι πολιτικοί, οι κυβερνήσεις, και απογοητεύεσαι. Συνεχίζεις και κάνεις αυτό που κάνεις, αλλά δεν το κάνεις με το ίδιο πάθος.

— Η ατομική ευθύνη δεν παίζει ρόλο σε αυτό;

Προφανώς υπάρχει η ατομική ευθύνη. Αλλά δεν έχουμε αρχές που να μας επιβλέπουν για να επιβάλλο-

© ΠΑΝΟΣ ΔΑΒΙΔ

← νται κάποια πράγματα και να εκπαιδεύονται κάποιοι άνθρωποι που δεν τα τηρούν.

— Ποια αρετή θα λέγατε ότι έχει η τωρινή πολιτική ηγεσία της χώρας;

Έχουν γίνει κάποια βήματα και γίνονται κι άλλα με τα πανεπιστήμια. Επίσης γίνονται κάποια πράγματα παρ' ότι σηκώνουν αντιδράσεις, όπως ο γάμος των ομόφυλων ζευγαριών και το μεταναστευτικό. Σε γενικές γραμμές, κάπου εκεί νομίζω.

— Είστε ένας φιλελεύθερος άνθρωπος, εντέλει.

Φιλελεύθερος είμαι, το ξέρω. Αυτή είναι η τοποθέτησή μου, δεν το συζητώ. Ο φιλελευθερισμός είναι μία πραγματική φιλοσοφία ζωής. Πιστεύω ότι ο πραγματικός φιλελευθερισμός είναι το πολιτικό σύστημα που προσαρμόζεται πιο πολύ στην πραγματικότητα.

— Γι' αυτό και επιβιώνει. Αναγνωρίζει τις κρίσεις του και αργά ή γρήγορα κάνει διορθώσεις.

Όπως και τώρα, πιστεύω ότι χρειάζονται δραματικές αλλαγές στην πολιτική των χωρών, και είμαστε σε μία περίοδο που δυστυχώς δεν έχουμε ηγέτες. Δεν ξέρω τι θα γίνει, είμαι πάρα πολύ ανήσυχος. Δεν ξέρω αν στην Ευρώπη υπάρχει ένας πραγματικός ηγέτης όπως ήταν ο Ντε Γκολ, ο Μιτεράν, η Θάτσερ που άλλαξε την ιστορία. Η Θάτσερ είναι μεγάλη πολιτική φυσιογνωμία. Όταν σπούδαζα στο πανεπιστήμιο είχα ένα μάθημα Φιλοσοφίας της Ιστορίας. Ήταν ένας Γερμανός συγγραφέας, ο Γιάκομπ Μπουρκχάρτ, ο οποίος είχε γράψει ότι μεγάλος ηγέτης είναι αυτός που αλλάζει τη μοίρα του λαού του. Επειδή πήγα στην Αγγλία, όταν έπεφτε το Εργατικό Κόμμα του Φουτ και ανέβαινε η Θάτσερ, η χώρα ήταν σε απόλυτη παρακμή. Αφού σαν Έλληνας, εκτός από κάποιους αυτοκινητοδρόμους που υπήρχαν εκεί, αισθανόμουν ότι ήμασταν σε καλύτερο επίπεδο. Τα σπίτια μας, οι τηλεπικοινωνίες μας, ακόμα και με τα χάλια που είχαμε τότε. Και ήρθε η Θάτσερ και άλλαξε την πορεία της χώρας.

— Η αντίστοιχη περίπτωση στην Αμερική θεωρείται ο Ρέιγκαν.

Ακριβώς. Χωρίς συζήτηση. Αυτοί οι δύο ηγέτες διέσωσαν ή άλλαξαν την πορεία του δυτικού κόσμου. Σήμερα δεν υπάρχει τίποτα. Έχει χρεοκοπήσει ο Σοσιαλισμός, έχει χρεοκοπήσει το... να το πω Συντηρητικό; Δεξιά; Φιλελεύθερο [αφήγημα]; Πρέπει να βρεθεί καινούργια πολιτική φιλοσοφία, πρέπει να υπάρχουν αρχές. Σήμερα δεν υπάρχει τίποτα, βλέπετε τους διαλόγους στη Βουλή. Μήπως αυτό που γίνεται στον ΣΥΡΙΖΑ; Δεν είναι φυσιολογικό ένα μεγάλο κόμμα να εκλέγει έναν ηγέτη μέσα από τα social media ο οποίος ήταν άγνωστος μέχρι πριν 2-3 μήνες. Δεν γίνεται. Δεν είναι φυσιολογικό για τη δημοκρατία κάποιος να εγγράφεται σε ένα κόμμα λίγες ώρες πριν και να ψηφίζει.

— Επειδή αυτή η εκλογή έγινε με συγκεκριμένο τρόπο, μήπως θα πρέπει να δούμε αυτόν τον καινούργιο κόσμο που —θέλουμε δεν θέλουμε— είναι εδώ;

Όχι. Δεν μπορεί 150.000 άνθρωποι, οι οποίοι μάλιστα μπορούσαν να πληρώσουν συνδρομή εκείνη τη στιγμή και να γραφτούν στο κόμμα, να εκλέξουν αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Ασχέτως αν θα βγει ο κύριος Κασσελάκης καλός ή κακός, είναι επικίνδυνο για τη δημοκρατία. Και όλο αυτό είναι λαϊκισμός, διότι λένε τα κόμματα ότι θα ψηφίσει η βάση μου, οι οπαδοί μου, τα μέλη μου, αλλά να είναι ενεργοί, να πληρώνουν τη συνδρομή τουλάχιστον για έναν χρόνο. Είναι τρελό και επικίνδυνο αυτό που έγινε. Κάπως έτσι έγινε και στη Νέα Δημοκρατία, αλλά ο κύριος Μητσοτάκης, τη στιγμή που εκλέχθηκε, νομίζω ήταν με διαφορά η καλύτερη λύση για τη Νέα Δημοκρατία.

— Έλεγε ο Καμύ, ο οποίος ήταν τερματοφύλακας και φανατικός του ποδοσφαίρου, ότι για τη φιλοσοφία της ζωής τα πιο πολλά τα έμαθε από το ποδόσφαιρο. Βέβαια αυτός εννοούσε ένα άλλο ποδόσφαιρο. Με το συγκεκριμένο ποδόσφαιρο σήμερα,

Ο Μάκης Προβατάς με τον Γιάννη Αλαφούζο, στο γραφείο του

«Είμαι υπερήφανος γι' αυτό που έχω κάνει, είμαι υπερήφανος που επιβιώσαμε, υπερήφανος που έχουμε δώσει μάχες με το ένα χέρι δεμένο πίσω από την πλάτη. Άλλες τις έχουμε κερδίσει, άλλες τις έχουμε χάσει. Είμαι υπερήφανος που έχουμε κάνει το ελληνικό ποδόσφαιρο πιο ηθικό.»

εσείς μάθατε κάτι για τη ζωή;

Έχει αυξηθεί η απογοήτευση που αισθάνομαι, αυτό μόνο έχω μάθει. Είμαι φανατικός οπαδός του Παναθηναϊκού. Κάνω ό,τι μπορώ για τον Παναθηναϊκό, απλά πράγματα.

— Εννοείτε να εμπλέκεστε συναισθηματικά.

Όχι, αισθάνομαι μια βαθύτατη απογοήτευση από αυτά που έχουν συμβεί.

— Τώρα θα πάτε να δείτε το ματς με τον Άρν.*

Δεν ξέρω. Γενικά δεν μου αρέσει να εκτιθέμαι σε πολύ κόσμο. Οπότε όταν χάνουμε ή όταν δεν πηγαίνουμε καλά, η ψυχική ταλαιπωρία που υφίσταμαι από αυτούς που με βρίζουν είναι μεγάλη. Διότι για μένα η αποτυχία είναι καταστροφική. Έχω κάποια σχέδια, θέλω να πάρουμε το πρωτάθλημα, να κάνουμε πορείες στο Champions League και κάθε αποτυχία είναι μια μεγάλη ήττα για μένα.

— Τους αγώνες στο σπίτι τους βλέπετε μόνος σας;

Με δυο τρεις φίλους, αλλά και μόνος μου. Να σας πω την αλήθεια, γενικά είμαι μοναχικός άνθρωπος, δηλαδή ευχαρίστως βλέπω μόνος μου τον αγώνα, δεν θα αισθανθώ περίεργα.

— Έχετε και γούρια;

Κατά καιρούς έχω ψευτογούρια, αλλά μετά επικρατεί η λογική. Έχω και φίλους που κάνουν διάφορα, αλλά ζούμε θέσεις, όλες τις βλακειές που κάνουμε...

— Πέρα από τα γούρια, ποια λέτε ότι συνεχίζει να είναι η προσπάθειά σας σε σχέση με τον Παναθηναϊκό;

Προσπαθώ να γίνει ο Παναθηναϊκός πρωταθλητής, προσπαθώ να πάρουμε τους καλύτερους παίκτες, προσπαθώ να πάρουμε τον καλύτερο προπονητή, προσπαθούμε να φτιάξουμε το γήπεδο στον Βοτανικό το οποίο έχει καθυστερήσει από λάθη του Δήμου. Δεν ξέρω ποιες είναι οι σχέσεις Δήμου και κυβέρνησης αλλά ελπίζω με τον καινούργιο δήμαρχο, με τον οποίο έχω άριστη επικοινωνία, να προχωρήσουν τα πράγματα.

— Ανησυχείτε για το αντίθετο;

Όχι, πιστεύω ότι θα επιταχυνθούν. Είχαμε βαριά καθυστέρηση, δύο χρόνια έχουμε χάσει χωρίς λόγο. Και μάλιστα, ξέρετε... εμένα μου αρέσει η Λεωφόρος. Είχα προσπαθήσει και είχα δει περιφερειάρχες και τον πρωθυπουργό —και πριν ως πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας και μετά— για να κάνουμε μία επέκταση στη Λεωφόρο, 21.000 θέσεις. Μικρό γήπεδο με πολλές σουίτες, ωραίο εστιατόριο και μεγάλο Μουσείο της ομάδας. Είχαμε ένα πολύ ωραίο σχέδιο, το είχαμε παρουσιάσει μάλιστα. Ενώ είχαμε προχωρήσει, είχαμε πάρει τις σχετικές διαβεβαιώσεις από την πολιτική η-

γεσία και ήταν κάτι το οποίο θα είχε τελειώσει σήμερα, μια μέρα ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης μου είπε να πάμε στον Βοτανικό γιατί ένα από τα ελάχιστα ώριμα έργα που έχει η χώρα είναι η διπλή ανάπλαση. Του είπα, «πρόεδρε, αν μας κάνετε κάτι ιδανικό το δεχόμαστε, θα πάμε στον Βοτανικό, παρ' όλο που η καρδιά μας είναι στη Λεωφόρο».

Να καταλάβετε, είχε κατασκευαστεί ένα σκάμμα, από προηγούμενη Διοίκηση του Παναθηναϊκού, για τα θεμέλια του γηπέδου. Το οποίο, ειρήσθω εν παρόδω, δεν το είχαν πληρώσει και το πληρώσαμε και αυτό εμείς, 1.200.000 ευρώ. Αυτό το σκάμμα, λοιπόν, επειδή η χώρα είναι ξέφραγο αμπέλι, το έκαναν χωματερή και πετούσαν απόβλητα. Αυτό έπρεπε να καθαριστεί. Τώρα το πρόβλημα είναι πώς θα καθαριστεί η περιοχή για να αρχίσει το έργο. Γίνονται κάποιες ενέργειες από κυβέρνηση και Δήμο, αλλά καθυστερούμε χωρίς λόγο.

— Πότε περίπου λέτε ότι θα είναι έτοιμο;

Πιστεύω πως ό,τι και να γίνει το 2027 με απώτατο όριο το '28, γιατί από τη στιγμή που θα γίνει η αρχή της συστημικής κατασκευής του γηπέδου χρειάζονται δύο χρόνια.

— Θα θέλατε να είστε ο πρόεδρος που θα το εγκαινιάσει;

Πραγματικά δεν έχω τέτοιες φιλοδοξίες.

— Η μόνη ορατή φιλοδοξία είναι το πρωτάθλημα και το Τσάμπιονς Λιγκ;

Πάμε να αντιμετωπίσουμε χαρτοπαίκτες με σημαδεμένες τράπουλες, έχοντας εμείς μη σημαδεμένη τράπουλα. Θα σας πω ποιο είναι το θετικό φέτος. ΑΕΚ, Ολυμπιακός, ΠΑΟΚ και Παναθηναϊκός διεκδικούν το πρωτάθλημα. Αυτοί που κάνουν τις παγαποντιές, ποιο παιχνίδι θα πρωτοπιάσουν; Δεν είναι όπως πέρυσι που ήταν μόνο ο Παναθηναϊκός και τα κάνανε όλα εις βάρος του. Σε έναν βαθμό, αυτός ο ανταγωνισμός τους ελπίζω να αλληλοεξουδετερώσει αυτά τα πλεονεκτήματα που έχουνε. Το λέω πραγματικά.

— Βλέπω το χαμόγελο, όντως έχετε βάσιμη ελπίδα ότι μπορεί...

Μπορεί να το πάρουμε φέτος το πρωτάθλημα. Κάνουμε ό,τι μπορούμε. Έχουμε καλό προπονητή και καλούς παίκτες.

— Υπήρξε ένας διάλογος που είχατε με τον Τεριμ μετά την αποτυχία με τη Λαμία ή με την Κηφισιά;

Πολύ απλά του είπα ότι έχει την απόλυτη στήριξη μας και θα κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε. Αυτός ξέρει. Είναι ηγέτης ο Τεριμ. Εγώ φοβόμουν πάρα πολύ το παιχνίδι με την Κηφισιά και το είχα συζητήσει επανειλημμένα, γιατί έχω δει πολλές ομάδες μετά από μία τεράστια επιτυχία να αδειάζουν ψυχικά. Όμως ο τρόπος που έγινε η πρόκριση με τον ΠΑΟΚ... Ήμουν ράκος για δύο ημέρες. Ήταν κομμένα τα πόδια μου, είχα υποστεί τέτοια ψυχολογική πίεση που είχα διαλυθεί.

— Κάντε μία προβολή στο μέλλον. Είστε 80 ετών και έχετε τη δυνατότητα να συναντήσετε τον εαυτό σας ενώ είναι 18 ετών, τι θα τον συμβουλευάτε σε σχέση με τον Παναθηναϊκό;

Αν ήμουν 18 ετών θα του έλεγα «προχώρα, κάν' το», αν ήμουν στα 50 θα το σκεφτόμουν.

— Όμως αυτό που έχετε κάνει, θέλετε δεν θέλετε πια, είναι ένα κομμάτι της ζωής σας.

Ούτε συζητηση. Δεν αισθάνομαι λύπη, είμαι υπερήφανος γι' αυτό που έχω κάνει, είμαι υπερήφανος που επιβιώσαμε, υπερήφανος που έχουμε δώσει μάχες με το ένα χέρι δεμένο πίσω από την πλάτη. Άλλες τις έχουμε κερδίσει, άλλες τις έχουμε χάσει. Είμαι υπερήφανος που έχουμε κάνει το ελληνικό ποδόσφαιρο πιο ηθικό.

— Παρ' όλη την απογοήτευση που περιγράψατε, →

Ο πρόεδρος της ΠΑΕ Παναθηναϊκός Γιάννης Αλαφούζος μοιράζεται τις σκέψεις του για την ομάδα, το ποδόσφαιρο, την Ελλάδα και τις αξίες του

«Πρέπει ο Παναθηναϊκός να έχει ινδάλματα και αστέρια για να μπορούν και νέα παιδιά να έρχονται κοντά στην ομάδα»

← **εάν ήταν να πείτε κάτι από καρδιάς στους οπαδούς του Παναθηναϊκού, τι θα τους λέγατε;**

Ότι η υποστήριξη του Παναθηναϊκού είναι μονόδρομος. Τίποτε άλλο. Όπως και η συνοχή του. Εδώ να κάνω μια σημαντική παρένθεση, πιστεύω ότι μία ομάδα έχει το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για την καταστροφή του ελληνικού ποδοσφαίρου. Έχουν κάνει κι άλλες ομάδες λάθη, κι εμείς, αλλά μία ομάδα έχει 90% της ευθύνης. Πριν έρθει ο Κόκκαλης (και το όνομα το αναφέρω για τον προσδιορισμό του χρόνου), για 10 χρόνια, δείτε πώς μοιράστηκε το πρωτάθλημα: Ολυμπιακός, Παναθηναϊκός, ΠΑΟΚ, ΑΕΚ, Λάρισα, ήταν ένας πλουραλισμός, ο κόσμος στα γήπεδα. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε μίσος και τινάχτηκε το ποδόσφαιρο στον αέρα. Πραγματικά πιστεύω, και δεν φοβάμαι να το πω, ότι η νέα νοοτροπία που εισήχθη έχει καταστρέψει το ελληνικό ποδόσφαιρο.

— **Ο Λουτσέσκου, όμως, διαμαρτύρεται και για τον Παναθηναϊκό.**

Αισθάνομαι ότι εμείς είμαστε μια ομάδα ενάρετη. Με ελαττώματα, αλλά ενάρετη. Αυτό είναι γεγονός, ότι και να μας πουν. Γι' αυτό τρελαίνομαι με τον Λουτσέσκου. Τον είδα προχθές στα αποδυτήρια και του τα είπα. Εμείς δεν έχουμε προσεγγίσει κανέναν ποδοσφαιριστή, δεν έχουμε πειράξει καμία ομάδα και κανέναν διαιτητή. Δεν έχουμε δει κανέναν, δεν έχουμε κάψει κανένα αυτοκίνητο. Μου λέει «δεν έχω πει ποτέ για εσάς». Ναι, αλλά λέτε εναντίον του Παναθηναϊκού. Έφυγα, δεν έμεινα.

— **Με τον Μαρινάκη συνομιλείτε;**

Κατά περιόδους ναι, όπως με όλους τους προέδρους. Μετά από αυτό που έκανε με τον Χουανκάρ, δεν μιλάμε. Με τον Χουανκάρ ξεπέρασε κάθε όριο. Ένας κακός οπαδός του Ολυμπιακού πέταξε μια κροτίδα η οποία τραυμάτισε έναν ποδοσφαιριστή μας. Έπρεπε να διακοπεί ο αγώνας και να τιμωρηθεί ο Ολυμπιακός, τη στιγμή που ο κανονισμός λέει αυτά που λέει. Τα έχουν υποστεί αυτά και ο ΠΑΟΚ και ο Παναθηναϊκός και η ΑΕΚ, νομίζω. Ο μόνος που ποτέ δεν είχε τιμωρηθεί ήταν ο Ολυμπιακός. Έτυχε η κακιά η ώρα στον Ολυμπιακό αυτή τη φορά. Τσακώθηκε με το Metropolitan, κυνήγησε το «Υγεία», έβγαλε στο In.gr φωτογραφία των γιατρών, εκβίασε, απείλησε. Έγινε ο Γ' Παγκόσμιος Πόλεμος επειδή τόλμησε κάποιος να πει στον Ολυμπιακό ότι θα εφαρμοστεί ο νόμος.

— **Και τα δικά σας ΜΜΕ έχετε υποκύψει στον πειρασμό να τα χρησιμοποιήσετε υπέρ του Παναθηναϊκού;**

Τα έχω χρησιμοποιήσει μία περίοδο. Πολύ.

— **Μετανιώσατε;**

Όχι, καθόλου.

— **Με αυτά που συζητάμε μου έρχεται στο μυαλό αν κάποια στιγμή είπατε «θα πάρω τον Γιοβάνοβιτς τηλεφώνω».**

Προσωπικά δεν μου άρεσε να επικοινωνώ πολύ. Εί-

μαι κλειστός άνθρωπος. Αλλά αν τον συναντήσω θα τον χαιρετήσω και σίγουρα θα του προτείνω να βρεθούμε να φάμε. Ξέρετε, ήταν έντονη στιγμή. Ο κύριος Γιοβάνοβιτς έδωσε πολλά στον Παναθηναϊκό, πέτυχε πάρα πολλά πράγματα, πέρασε πάρα πολύ έντονα, και σίγουρα υπάρχει μία απογοήτευση και θα έχει μία μεγάλη πικρία. Ελπίζω ότι με την πάροδο του χρόνου οι γωνίες να εξομαλυνθούν και από εμένα και από εκείνον, να αποκατασταθεί η σχέση μας. Θέλει λίγο χρόνο.

— **Διαφωνούσατε με κάποιες από τις κινήσεις του;**

Είχα μια πολύ καλή σχέση μαζί του, βεβαίως είχα αντιληφθεί από την αρχή ότι δεν είχα τη δυνατότητα να τον επηρεάσω καθόλου σε θέματα μεταγραφών. Αυτό ήταν καλό και κακό. Κακό γιατί έμεινε ο Παναθηναϊκός χωρίς παίκτες, πέρσι χάσαμε το πρωτάθλημα, αν είχαμε περισσότερους παίκτες μπορεί και να το κερδίζαμε.

— **Δηλαδή ήσασταν διατεθειμένος...**

Τι λέτε τώρα; Παρακαλούσα. Έχω φτάσει σε σημείο για κάποιον ποδοσφαιριστή να «υποκλέψω» την έγκρισή του Γιοβάνοβιτς (μιλάω χαριτολογώντας βέβαια).

— **Τι πιστεύετε ότι έγινε με τον Μπρινιόλι;**

Ουδέν σχόλιο. Νομίζω ότι έχουν ειπωθεί όλα.

— **Ας πάμε στον έντιμο και κανονικό τρόπο που γίνονται οι μεταγραφές. Η φετινή ομάδα του Παναθηναϊκού έχει έναν παίκτη που ξεχωρίζει ιδιαίτερα και αυτός είναι ο Φώτης Ιωαννίδης. Διαβάζουμε πως θα έχει μία πολύ καλή πρόταση από το εξωτερικό. Ως Παναθηναϊκός, σας ρωτάω για την απόφαση που σκέφτεστε να πάρετε.**

Δεν τον πουλάμε. Έχουμε δεχθεί υψηλή πρόταση για τον Φώτη Ιωαννίδη, την οποία απορρίπτουμε χωρίς συζήτηση. Ούτε και ο Φώτης θέλει να φύγει. Δεν είμαστε μία υπανάπτυκτη ποδοσφαιρικά χώρα. Το όνειρό μου είναι να γίνουμε μία απόλυτα ανταγωνιστική ομάδα. Πρέπει ο Παναθηναϊκός να έχει ινδάλματα και αστέρια για να μπορούν και νέα παιδιά να έρχονται κοντά στην ομάδα. Δεν είναι δυνατόν οι νέοι ταλαντούχοι παίκτες να φεύγουν από την πατρίδα τους με την πρώτη πρόταση από το εξωτερικό.

— **Ο Παναθηναϊκός, όπως είπατε, απασχολεί το μυαλό σας 24/7 και 365 ημέρες τον χρόνο. Οι υπόλοιπες δουλειές σας;**

Έχουν σίγουρα υποστεί κάποιες συνέπειες τα τελευταία χρόνια, τις οποίες προσπαθώ να διορθώσω.

— **Ναι, γιατί αλλιώς θα ήταν σαν να μην είστε ένας δομημένος άνθρωπος και να παρασύρεστε εύκολα.**

Όχι, είναι περισσότερο ψυχολογικό. Ο λόγος που δεν ασχολούμαι δεν είναι ότι δεν έχω τον χρόνο. Με τον Παναθηναϊκό ασχολούμαι ψυχικά πάρα πολύ. Είναι ότι με τα στραπάτσα που συμβαίνουν μπορεί και να εξαντλούμαι. Αυτό είναι το πρόβλημα, δεν είναι ότι δεν έχω χρόνο. Και δεν έχω διάθεση, οπότε με θέματα τα οποία είναι μικρότερης σημασίας δεν ασχολούμαι.

— **Με τα επιθετικά σχόλια ασχολείστε;**

Η Θάτσερ είχε πει ότι δεν διαβάζει ποτέ αρνητικά σχόλια δημοσιογράφων, γιατί δεν θέλει να κάνει ενέργεια και να στεναχωριέται. Είχε έναν βοηθό και την εννιμέρωνε ότι της κάνει κριτική ο Τύπος γι' αυτό και για εκείνο το θέμα. Είναι αρκετό αυτό. Δεν χρειάζεται να διαβάσεις ό,τι φαντάζεται κανείς.

Για τον Πρόεδρο του Παναθηναϊκού, Γιάννη Αλαφούζο, έχω πλέον προσωπική άποψη και μάλιστα μαζί με αυτά που είπε, βλέποντας και τις εκφράσεις του προσώπου του και τις κινήσεις του, η πραγματικότητα είναι πολύ μακριά από αυτό που φαντάζονται διάφοροι. ●

*Η συνέντευξη έγινε 28/2, λίγο πριν τον αγώνα Παναθηναϊκός-Άρης για το πρωτάθλημα.

ΦΑΤΙΧ ΤΕΡΙΜ

Ήρθα στον Παναθηναϊκό
για να γράψω μια ιστορία

Ο «Αυτοκράτορας» του ποδοσφαίρου μιλάει για
το **Τριφύλλι** που οραματίζεται, την προπονητική
πορεία του, τους αγώνες μέσα κι έξω από το γήπεδο

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ, ΦΩΤΟ: ΠΑΝΟΣ ΔΑΒΙΟΣ

Το ραντεβού μας αλλάζει κυριολεκτικά τελευταία στιγμή, καθ' οδόν, και τελικά βρισκόμαστε στη σκιά του βράχου της Ακρόπολης στο Dionysos Zonar's. Ένα «ραντεβού» με την ιστορία, σκέφτομαι. Ένας από τους σπουδαιότερους προπονητές του κόσμου, ο Φατίχ Τερίμ, βρίσκεται απέναντί μου, έτοιμος να αφηγηθεί το ποδοσφαιρικό του ταξίδι. Το ένστικτό του να αλλάζει τη φιλοσοφία των ομάδων τον οδήγησε στο να κατακτήσει συνεχόμενα πρωταθλήματα. Να βρεθεί από τη θέση του αουτσάιντερ στην κορυφή της ποδοσφαιρικής Ευρώπης με τη Γαλατασαράι. Να δώσει οκληρούς αγώνες πραγματοποιώντας μια εκπληκτική πορεία με την Εθνική Τουρκίας στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου UEFA το 2008. Σε μία από τις πρώτες κουβέντες του μου λέει πόσο διαφορετική του φάνηκε η Athens Voice όταν βρέθηκε στα χέρια του στο προπονητικό κέντρο. Του κάνω ένα μικρό δώρο με τη συλλεκτική δίτομη έκδοση της Athens Voice που περιλαμβάνει όλα τα εξώφυλλα της free press εφημερίδας που κατάφερε να γίνει μέρος της ταυτότητας της πόλης. Έχοντας μαγνητίσει τα βλέμματα των ανθρώπων στον χώρο με την παρουσία του, ο Φατίχ Τερίμ σκάει ένα χαμόγελο. Θα ξεκινήσουμε;

— Έχετε κατακτήσει κύπελλο UEFA και θεωρείστε ο 7ος καλύτερος προπονητής του κόσμου στους 100. Τι σας έκανε να έρθετε στον Παναθηναϊκό;

Πιστεύω ότι έχω εμπειρία στον πρωταθλητισμό. Έχω κερδίσει πολλά πρωταθλήματα στην καριέρα μου και μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι κανένα από αυτά δεν ήταν εύκολο. Το να διασταυρωθούν οι δρόμοι μας με τον Παναθηναϊκό ήταν το πρώτο βήμα μιας ιστορίας που έπρεπε να γραφτεί με κάθε λεπτομέρεια. Ήρθα στην Ελλάδα,

στην Αθήνα, στον Παναθηναϊκό, για να γράψω μια ιστορία. Δεν θα μπορούσα να το κάνω μόνος μου... Ήμουν πάντα ο άνθρωπος που πρέπει να παίρνει αποφάσεις, σε όλη μου τη ζωή. Δεν είναι εύκολο να πάρεις τη σωστή απόφαση και να αναλάβεις δράση όσο πιο γρήγορα γίνεται, στις πιο δύσκολες στιγμές. Ο καθένας μπορεί να έχει τη δική του άποψη για ένα θέμα, αλλά η απόφαση λαμβάνεται γενικά από ένα άτομο. Όταν παίρνω αποφάσεις για τον εαυτό μου, συζητώ το θέμα με άτομα που αγαπώ και των οποίων οι απόψεις με ενδιαφέρουν, και ανταλλάσσω ιδέες με την οικογένειά μου. Αλλά στο τέλος, ο καθένας παίρνει τις αποφάσεις του.

Μπορεί να σας φανεί περίεργο αλλά σε όλη τη διάρκεια της καριέρας μου δεν σκεφτόμουν πολύ όταν υπέγραφα συμβόλαια. Οι χωρισμοί ήταν γενικά ίδιοι, σκεφτόμουν με την καρδιά μου και ενεργούσα με τα συναισθήματά μου. Είμαι άνθρωπος που χτίζει σχέσεις βάσει εμπιστοσύνης. Έτσι διασταυρώθηκαν οι δρόμοι μας με τον Παναθηναϊκό. Όλα έγιναν πολύ γρήγορα. Μερικές φορές σε ένα κλάσμα του δευτερολέπτου νιώθεις ότι πήρες τη σωστή απόφαση. Στην καρδιά σου συνάντησέ μας με τον κύριο Γιάννη Αλαφούζο, μου εξήγησε πολύ καλά τι ήθελε, τι σκεφτόταν για τον Παναθηναϊκό. Από την πρώτη στιγμή υπήρχε θετική ενέργεια, αμοιβαία αγάπη και σεβασμός μεταξύ μας. Μετά από μια πολύ σύντομη συνάντηση δώσαμε τα χέρια και ξεκινήσαμε. Δεν έχουμε χωρίσει ούτε δευτερόλεπτο από εκείνη την ημέρα. Εκτός αυτού, φυσικά, ήξερα πολύ καλά ότι ο Παναθηναϊκός ήταν ο πιο επιτυχημένος σύλλογος της Ελλάδας στην Ευρώπη, πόσο σημαντική ιστορία είχε, τη δομή του συλλόγου του και τη δύναμη των φιλάθλων του. Όταν όλα αυτά ενώθηκαν, δεν είχα καμία αμφιβολία ότι πήρα τη σωστή απόφαση...

— Πού πιστεύετε ότι μπορείτε να φτάσετε τον Παναθηναϊκό;

Δεν υπάρχουν όρια στα όνειρα. Όταν βάζεις έναν στόχο για τον εαυτό σου, δεν πρέπει να περιορίζεις τις δυνατότητές σου. Ο Παναθηναϊκός μπορεί να μην έκανε την επιτυχία που του άξιζε τα τελευταία χρόνια, αλλά είναι ένας σύλλογος που πρέπει να σταθεί πιο δυνατός σε τέτοιες δύσκολες στιγμές, αντλώντας δύναμη από την ιστορία του. Όπως μόλις είπα, θα γράψουμε μια ιστορία εδώ και θα το κάνουμε μαζί. Θα ενεργούμε σαν πρωταθλητές και θα ζούμε σαν πρωταθλητές σε κάθε στιγμή της ζωής μας. Αυτή είναι η νοοτροπία που πρέπει να καθιερώσουμε σε κάθε σημείο και σε κάθε επίπεδο του συλλόγου. Όταν το πετύχουμε αυτό θα έχουμε γευτεί πολλές επιτυχίες που θεωρήθηκαν όνειρα...

— Ποια είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που έχετε να αντιμετωπίσετε, κατά τη γνώμη σας, ως προπονητής του Παναθηναϊκού;

Το να συμμετέχουμε ενεργά σε αθλητικούς αγώνες. Το πρώτο πράγμα που πρέπει να σκεφτόμαστε είναι ο επόμενος αγώνας. Η ιστορία ή η καριέρα σου μπορεί να είναι γεμάτη επιτεύγματα, πρέπει όμως να αποδεικνύεις συνεχώς τον εαυτό σου. Εάν πιστεύεις ότι είσαι ο καλύτερος ή μεταξύ των καλύτερων, θα πρέπει να είσαι προετοιμασμένος για κάθε δυσκολία και πρόκληση που θα αντιμετωπίσεις. Αυτό πρέπει να το δείχνεις κάθε μέρα, σε κάθε προπόνηση, σε κάθε νέο ματς. Αυτή είναι η ίδια η πρόκληση. Και αυτό προσπαθώ να κάνω τα τελευταία 55 χρόνια — από τότε που ήμουν 16 ετών —, ανεξάρτητα από συλλόγους και εθνικές ομάδες. Αυτή είναι η μεγαλύτερη πρόκλησή μου εδώ με τον Παναθηναϊκό. Γιατί πρέπει να ζήσω με αυτό και να πάρω δύναμη από αυτό...

— Το ποδόσφαιρο ενώνει ή διχάζει;

Πιστεύω ότι η ενωτική δύναμη του ποδοσφαίρου είναι πολύ μεγαλύτερη. Φυσικά, σε ένα άθλημα που τα συναισθήματα βιώνονται τόσο έντονα, μπορεί να υπάρχουν διαφορές απόψεων. Αλλά μπορείς να αντιμετωπίσεις αυτή την κατάσταση ανά πάσα στιγμή στη ζωή. Το ποδόσφαιρο είναι ένα πολύ όμορφο άθλημα. Ανεξάρτητα από την ομορφιά του παιχνιδιού, τι άλλο μπορεί να σου δώσει το συναίσθημα της επιτυχίας όταν μια μπάλα περνάει τη γραμμή; Πιθανώς το θέμα όλων των απαντήσεων που μπορούν να δοθούν να σχετίζεται με την οικογένεια ή τους αγαπημένους μας. Δεν έχετε όμως ποτέ αγκαλιάσει ανθρώπους τους οποίους δεν γνωρίζετε ή ίσως να μη συναντήσετε ποτέ ξανά στη ζωή σας, όταν η ομάδα που υποστηρίζετε σκοράρει ένα γκολ; Το ποδόσφαιρο ενώνει. Καταργεί τα σύνορα και μειώνει ακόμη και τις κοινωνικές ταξινόμησεις στο ίδιο επίπεδο. Αν μια μέρα παρακολουθήσετε τον εορτασμό του γκολ της ομάδας σας θα δείτε ότι πολλοί άνθρωποι από διαφορετικές ηπείρους, διαφορετικές πεποιθήσεις, που μιλούν διαφορετικές γλώσσες, στην πραγματικότητα είναι μια «μπάλα» ανθρώπων που παλεύουν για έναν μόνο στόχο. Όσο για μένα; Είμαι υπέρ της εστίασης στην ενωτική δύναμη του ποδοσφαίρου.

— Ποιον παίκτη από την ιστορία του Παναθηναϊκού θα θέλατε να έχετε στο ρόστερ σας αυτή τη στιγμή και γιατί;

Ειλικρινά, είμαι πολύ χαρούμενος με τους παίκτες με τους οποίους ζω καθημερινά, οι οποίοι είναι πλέον πιθανό να κατακτήσουν και τα δύο κύπελλα στην Ελλάδα. Αλλά φυσικά θα ήθελα οπωσδήποτε να σου δώσω ένα όνομα... Γι' αυτό μπορώ να αναφερθώ στον Γιώργο Καραγκούνη. Είναι ένας πραγματικός θρύλος τόσο στον Παναθηναϊκό όσο και στην Ελλάδα και θα ήταν πολύ χρήσιμη η ηγεσία του. Ήταν επίσης ένας πολύ ταλαντούχος και σπουδαίος παίκτης. Φυσικά, εκτός από όλα αυτά, έχουμε και μια καλή φίλια. Θα ήταν διασκεδαστικό να μιλάμε συνεχώς για το ποδόσφαιρο, τον σύλλογο και τη ζωή. Δεδομένου ότι και οι δύο περάσαμε μέρος της καριέρας μας στην Ιταλία, μπορούμε να επικοινωνήσουμε στα ιταλικά, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί πλεονέκτημα.

— Ποιον ορισμό δίνετε στην επιτυχία;

Στην πραγματικότητα υπάρχει ένας σαφής ορισμός για την επιτυχία στον αθλητισμό: Κύπελλο. Φυσικά, το μαχητικό πνεύμα του αθλήματος ανταμείβει στο τέλος μόνο μία ομάδα — οι δεύτεροι ξεχνιούνται. Αλλά η κατάκτηση τροπαιών από μόνη της δεν μπορεί να είναι ο ορισμός της επιτυχίας. Το σημάδι που αφήνεις πίσω καθώς ταξιδεύεις σε αυτό το μονοπάτι, ο αντικτυπος που δημιουργείς στις γενιές και η χαρά που δίνεις σε αυτούς που σε ακολουθούν, είναι πολύ σημαντικά. Όταν κοιτάζω σήμερα πίσω συνειδητοποιώ ότι αυτό προσπάθησα να κάνω με όλες τις ομάδες που διαχειρίστηκα. Αγωνίστηκα να εμφυσήσω τη νοοτροπία μου σχεδόν σε κάθε ομάδα. Σε αντάλλαγμα κερδίσαμε τρόπαια και ζήσαμε πρωταθλήματα. Ένωσα τυχερός που είχα παίκτες που μπορούσα να αγγίξω τόσο τη ζωή όσο και την ποδοσφαιρική τους καριέρα. Γίναμε εκατομμύρια άνθρωποι που θα μπορούσαμε να συναντηθούμε στην κοινή ευτυχία χωρίς να γνωρίζουμε ποτέ ο ένας τον άλλον. Η ζωή μου έχει περάσει σε έναν κύκλο αγάπης. Φυσικά, προκαλέσαμε και κάποια δυστυχία. Αλλά η δύναμη της αγάπης ήταν πάντα υψηλότερη...

— Πώς γνώσατε παρακολουθώντας το ντοκιμαντέρ σας στο Netflix;

Είναι πολύ ιδιαίτερο συναίσθημα να βλέπει κανείς τη δική του ιστορία. Ήταν πολύ ωραίο να θυμάμαι τα 70 χρόνια που άφησα πίσω, με όλη την πίκρα και τη γλύκα τους, σε μια ανάσα. Έζησα τουλάχιστον τα 50 από αυτά τα 70 χρόνια μου μπροστά στα μάτια όλων,

«Δεν υπάρχουν όρια στα όνειρα. Όταν βάζεις έναν στόχο για τον εαυτό σου, δεν πρέπει να περιορίζεις τις δυνατότητές σου.»

μαζί με εκατομμύρια ανθρώπους που μοιράστηκαν την ιστορία μου. Με έκανε χαρούμενο που είδα ξανά ότι μπορούσα να αγγίξω τις ζωές ανθρώπων που δεν είχα γνωρίσει ποτέ. Η ζωή κι ο χρόνος μειώνονται. Οι αναμνήσεις μένουν. Αυτό το ντοκιμαντέρ πήρε τη θέση του στη δική μου ιστορία ως μια από τις καλύτερες αναμνήσεις της ζωής μου. Ίσως αν υπήρχαν 14 κεφάλαια αντί για 4, ακόμα θα ήταν ελλιπή, αλλά άφησαν υπέροχες αναμνήσεις στα παιδιά, στα εγγόνια μου και σε όλους όσοι ενδιαφέρονται για την ιστορία μου.

— Ποιο είναι το πιο όμορφο μέρος που έχουν δει τα μάτια σας στη Γη και γιατί;

Ο άνθρωπος συχνά επιστρέφει στην παιδική του ηλικία για τις πιο αγνές του αναμνήσεις. Το πιο όμορφο μέρος που έχω δει στη ζωή μου ήταν το πρώτο γήπεδο όπου έπαιξα ποδόσφαιρο στην Άδανα. Ήμασταν εκεί όλη μέρα με τους παιδικούς μου φίλους. Μετρούσα τα λεπτά μέχρι να επιστρέψω από το σχολείο και να παίξω ποδόσφαιρο σε αυτό το γήπεδο. Ένα πολύ ιδιαίτερο μέρος για μένα.

— Τι κάνετε στον ελεύθερό σας χρόνο πέρα από το ποδόσφαιρο; Πώς φορτίζετε δημιουργικά τις μπαταρίες σας;

Το ποδόσφαιρο είναι στη ζωή μου για πάνω από 50 χρόνια. Σχεδόν τα τελευταία 40 τα έχω περάσει ως προπονητής. Πιστέψτε με, πέρασα κάθε στιγμή που είχα εκτός ποδοσφαίρου με την οικογένειά μου. Δεν έχω αφήσει ποτέ την οικογένειά μου και τους αγαπημένους μου. Είμαι όμως πολύ καλός οπαδός του ποδοσφαίρου. Αφού έχω δουλέψει όλη μέρα στην προπόνηση και στον σύλλογο, αν ξέρω ότι υπάρχει ένας καλός ποδοσφαιρικός αγώνας όταν επιστρέψω σπίτι, θα είμαι ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος στον κόσμο. Με τα χρόνια, η οικογένειά μου έχει προσαρμοστεί σε αυτό το χαρακτηριστικό μου. Είμαστε μια οικογένεια που κάνει τα πάντα μαζί και παίρνω όλη μου τη δύναμη από αυτούς.

— Μπορείτε να μας περιγράψετε τον Παναθηναϊκό με τρεις λέξεις;

Αθήνα, Τριφύλλι, Λεωφόρος.

— Σαν λαοί έχουμε πολλά κοινά που μας ενώνουν και άλλες τόσες διαφορές που μας χωρίζουν. Αν έπρεπε να κουτσάρετε μια μικτή ομάδα, ποια στοιχεία των δύο λαών θα συνδυάζατε;

Συμφωνώ απόλυτα με το πρώτο σκέλος της ερώτησής σας. Πιστεύω ότι υπάρχουν πολλά σημεία που μας ενώνουν. Ωστόσο, νομίζω ότι συμπληρώνουμε ο ένας τον άλλον με τις διαφορές μας. Αν προπονούσα μια μικτή ομάδα όμως, ποια χαρακτηριστικά θα συνδυάζα; Νομίζω ότι το πάθος είναι κοινό, αλλά ειδικά το κομμάτι «ποτέ μην τα παρατάς, μέχρι το τέλος», το οποίο έχει ταυτιστεί με τους αθλητές και τις αθλητικές ομάδες της Τουρκίας από το Euro 2008, προέρχεται από την Τουρκία. Από την Ελλάδα θα έπαιρνα τον τρόπο να σκέφτεσαι και να ενεργείς πιο ήρεμα, να μη βιάζεσαι. Ωστόσο, όπως είπα, μπορώ να πω ότι πολλά χαρακτηριστικά είναι κοινά στον αθλητισμό.

Ο Φατίχ Τερίμ στη σκιά του βράχου της Ακρόπολης, στο Dionysos Zonar's

← — Τι σας έχει κάνει εντύπωση μέχρι στιγμής στο ελληνικό ποδόσφαιρο;

Λόγω του συστήματος πλέι οφ, στο ελληνικό πρωτάθλημα παίζονται πολλά ντέρμπι. Υπάρχει μια κόντρα ανάμεσα στον Παναθηναϊκό και τον Ολυμπιακό για την οποία κάθε ποδοσφαιρόφιλος στον κόσμο έχει άποψη. Δίνουμε επίσης ανταγωνιστικούς, συγκινησιακούς αγώνες με ΑΕΚ, ΠΑΟΚ και Άρη. Γι' αυτό κάθε νέα εβδομάδα μάς προετοιμάζει για διαφορετικά αποτελέσματα. Όπως δεν χάνεις το πρωτάθλημα στο τέλος ενός αγώνα κατά τη διάρκεια της σεζόν, όταν κερδίζεις ένα μεγάλο ντέρμπι πρέπει να κερδίσεις τον επόμενο αγώνα για να του δώσεις νόημα. Βλέπουμε κάθε ματς σαν έναν ξεχωριστό τελικό και συνεχίζουμε τον δρόμο μας σκεπτόμενοι έναν προς έναν αγώνα.

— Τι σας έχει κάνει εντύπωση στην Αθήνα;

Ειλικρινά, δεν ένιωσα ποτέ σαν να βρίσκομαι σε ξένη πόλη από την πρώτη μέρα. Όλοι, τόσο στον Παναθηναϊκό όσο και στην Αθήνα, έκαναν εμένα και την ομάδα μου να νιώθουμε πολύ καλά εδώ. Ήξερα ότι ήμασταν κοντά ο ένας στον άλλο τόσο συναισθηματικά όσο και πολιτιστικά, αλλά το να το βιώνω αυτό προσωπικά με επηρέασε. Τον χρόνο μας στην πόλη τον περνάμε κυρίως στο προπονητικό κέντρο, αλλά απολαμβάνουμε κάθε στιγμή στην Αθήνα και στον Παναθηναϊκό.

«Ένωσα τυχερός που είχα παίκτες που μπορούσα να αγγίξω τόσο τη ζωή όσο και την ποδοσφαιρική τους καριέρα»

— Τι σας έχει κάνει εντύπωση στους φιλάθλους του Παναθηναϊκού;

Έχουμε παθιασμένους οπαδούς και ξέρω τι τους λείπει. Όλες οι επιτυχίες που έχω πετύχει στη διάρκεια της καριέρας μου προέρχονται από την οικογένεια. Ο Παναθηναϊκός είναι επίσης μεγάλη οικογένεια, έχω απόλυτη πίστη ότι θα το πετύχουμε. Οι οπαδοί μας να μας πιστέψουν και να μας στηρίξουν. Οι πολυπόθητες και άξιες επιτυχίες μπορούν να έρθουν μόνο αν είμαστε μαζί.

Ο Φατίχ Τερίμ αφηγείται το ποδοσφαιρικό του ταξίδι στον Δημήτρη Αθανασιάδη

— **Θα βλέπατε ποτέ έναν αγώνα από τη Θύρα 13;** Φυσικά, γιατί όχι; Το ποδόσφαιρο είναι όμορφο με τους φιλάθλους και το πάθος που μας κάνουν να νιώθουμε. Όμως η θέση μου είναι στον πάγκο, ελπίζω να μη χρειαστεί να δω αγώνα πουθενά αλλού εκτός από τον πάγκο.

— **Το παρατσούκλι που σας ακολουθεί είναι Imparator. Πώς αισθάνεστε γι' αυτό;**

Είναι ένα παρατσούκλι που κερδίζεται στα 50 χρόνια. Είναι μια ευλογία που μου δίνεται στην Τουρκία, ειδικά από τους οπαδούς της Γαλατασαράι. Μια ανταμοιβή για τη σκληρή δουλειά, τις διάφορες θυσίες, και νομίζω, πάνω απ' όλα, το να τους κάνεις να νιώθουν ότι έδωσες τα πάντα για να τους κάνεις ευτυχισμένους. Δεν μπορώ παρά να είμαι χαρούμενος και περήφανος γι' αυτό.

— **Ξεκινήσατε την επαγγελματική σας σταδιοδρομία το 1969, με την Αντάνα Ντεμίρσοπ. Πόσο έχει αλλάξει τις τελευταίες πέντε δεκαετίες το ποδόσφαιρο; Τι νοσταλγείτε και ποιες αλλαγές σας κάνουν χαρούμενο;**

Εγώ είμαι από την ακαδημία της Αντάνα Ντεμίρσοπ. Ανέλαβα σημαντικές αρμοδιότητες σε πολύ μικρή ηλικία, διορίστηκα αρχηγός σε ηλικία 18-19 ετών. Στην πραγματικότητα ήμουν τόσο ενθουσιασμένος στον πρώτο μου αγώνα ως αρχηγός που, αφού έτρεξα μπροστά, ήμουν αρκετά μακριά από τους συμπαίκτες μου όταν έφτασα στη μεσαία γραμμή. Ήταν τέτοια η ευτυχία...

Το ποδόσφαιρο τώρα είναι ένα πιο γρήγορο παιχνίδι. Οι κανόνες του ανανεώνονται μέρα με τη μέρα και είμαι ενθουσιασμένος γι' αυτό. Για να δώσω ένα παράδειγμα, στο παρελθόν οι τεχνικές ομάδες αποτελούνταν από πολύ πιο περιορισμένο αριθμό ατόμων. Τώρα δουλεύω με πολύ μεγαλύτερες ομάδες. Μπορώ να συμβουλευτώ ειδικούς σε κάθε τμήμα και να πάρω ιδέες. Το ποδόσφαιρο έχει αλλάξει πολύ τα τελευταία 50 χρόνια. Ωστόσο, δεν έχει αλλάξει μόνο το ποδόσφαιρο, είναι η ζωή μας. Κάθε περίοδος έχει τις δικές της ομορφιές, πρέπει να προσαρμοστούμε σε αυτήν και να την απολαμβάνουμε.

— **Ποιο ήταν το μεγαλύτερο εμπόδιο στην προπονητική σας καριέρα και πώς το ξεπεράσατε;**

Αφού σταμάτησα το ποδόσφαιρο, δεν άργησα να περάσω στην προπονητική καριέρα. Σήμερα, αισθάνομαι χαρούμενος όταν βλέπω συναδέλφους μου στα 40, ακόμη και στα 30, σε αντίπαλες ομάδες. Ωστόσο, αυτή δεν ήταν μια συνηθισμένη κατάσταση στη δεκαετία του 1980. Ήμουν 33 ετών όταν άρχισα να δουλεύω ως προπονητής στο Ankaragücü. Ειλικρινά, το προφίλ του προπονητή εκείνη την περίοδο ήταν διαφορετικό... Υπήρχαν παίκτες μεγαλύτεροι από εμένα σε εκείνη την ομάδα. Όταν σκεφτείς τα 30 χρόνια, μπορώ εύκολα να πω ότι αυτή δεν είναι μια κατάσταση που συναντούσαμε μέχρι πολύ πρόσφατα. Και φυσικά, σε μια τέτοια κατάσταση, δεν υπάρχουν περιθώρια. Βρίσκεσαι σε μια χώρα που η αθλητική υπομονή δεν είναι στο ανώτερο όριο — πρέπει να κερδίζεις ή να ανανεώνεσαι συνεχώς. Φυσικά, ποτέ δεν ήταν εύκολο.

Όταν έγινα προπονητής της Τουρκικής Εθνικής Ελπίδων το 1990 και προπονητής της Εθνικής Ομάδας το 1993 — μια περιπέτεια που έφτασε μέχρι το Euro 1996 —, κερδίσαμε το πρωτάθλημα των Μεσογειακών Ολυμπιακών Αγώνων. Εκείνη την περίοδο, παρ' όλο που ήταν δύσκολο να μείνουμε στην υπηρεσία της Τουρκικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας για έξι μήνες, κάναμε σημαντική δουλειά σε έξι χρόνια. Η Τουρκία ήταν μια ποδοσφαιρική χώρα που συμμετείχε στα προκριματικά από το 5ο rot. Ακριβώς όπως η Γαλατασαράι ήταν πίσω από άλλους αντιπάλους της στην ήπειρο σε επίπεδο οικονομίας, επιτελείου και ξένων παικτών στον δρόμο της για το Ευρωπαϊκό Κύ-

πελλο. Το ποδόσφαιρο της χώρας ήταν επίσης στο παρασκήνιο. Γι' αυτόν τον λόγο, έπρεπε να γίνει μια επανάσταση στο ποδόσφαιρο και στη σκέψη όλης της χώρας. Έπρεπε να πάρουμε την αλήθεια από το παρελθόν, αλλά να πούμε νέα πράγματα.

— **Εάν ο 16χρονος εαυτός σας μπορούσε να σας δει τώρα, τι θα σκεφτόταν; Και τι σκέφτεστε εσείς για εκείνον;**

Αν με έβλεπε σήμερα ο 16χρονος εαυτός μου, το πρώτο πράγμα που θα αναρωτιόταν είναι τι είδους οικογένεια έχτισα. Έχω μια μοναδική οικογένεια που την κοιτάω με περηφάνια και η ύπαρξή της με κάνει πάντα χαρούμενο και μου δίνει δύναμη. Αυτή είναι η μεγαλύτερη επιτυχία στη ζωή μου. Οι επιτυχίες και τα τρόπαια έρχονται πολύ αργότερα.

Αν κοιτούσα τον 16χρονο εαυτό μου θα του έλεγα: «χτίσε μια ευτυχισμένη οικογένεια που θα τη φροντίζεις με περηφάνια. Θα σε κάνει πάντα δυνατό, θα ξεπερνάτε κάθε δυσκολία μαζί». Είμαι τόσο τυχερός που έχω αυτήν την ευλογία.

— **Πώς καταφέρατε να μεταφέρετε με συνέπεια το μήνυμά σας σε τόσους πολλούς ανθρώπους από τόσα πολλά και διαφορετικά υπόβαθρα;**

Στην αρχή της συζήτησής μας μιλήσαμε για την ενωτική δύναμη του ποδοσφαίρου. Το ποδόσφαιρο έχει μόνο μία γλώσσα. Δεν έχει σημασία σε ποια θρησκεία ανήκεις, ποια γλώσσα μιλάς, από ποια φυλή προέρχεσαι. Πέρα από αυτό, πάντα δημιουργώ μια ειλικρινή και τίμια σχέση με τους ποδοσφαιριστές μου. Μπορούμε να μιλήσουμε για οτιδήποτε ένας προς έναν. Είμαστε ανοιχτοί. Όταν μεταγράφεις έναν ποδοσφαιριστή, δεν τον παίρνεις μόνο στην ομάδα σου αλλά και στη ζωή σου. Γιατί τις περισσότερες φορές βλέπουμε ο ένας τον άλλον πιο πολύ από την οικογένεια και τους φίλους μας. Ο παίκτης γίνεται μέρος της οικογένειας και μαζί αγωνιζόμαστε ανιδιοτελώς για τον ίδιο στόχο. Έχω δουλέψει με πολλούς ποδοσφαιριστές σε όλη την καριέρα μου ως προπονητής. Δεν είναι εύκολο να κρατάς 25-26 παίκτες χαρούμενους ταυτόχρονα. Γιατί ξεκινάμε να παίζουμε αυτό το παιχνίδι με 11 κάθε εβδομάδα. Ωστόσο, εάν είσαι τίμιος, ειλικρινής και δίκαιος με τον κάθε παίκτη (οι ποδοσφαιριστές είναι έξυπνοι άνθρωποι) το μήνυμά θα μεταφερθεί με συνέπεια.

— **Ποια ήττα δεν θα ξεχάσετε ποτέ και γιατί;**

Σε όλη μου την καριέρα ως προπονητής έχω δουλέψει για να δημιουργήσω ομάδες που χειροκροτούνται ακόμα κι όταν χάνουν. Είναι σημαντικό οι φιλάθλοι να γνωρίζουν ότι κάνουμε πάντα το καλύτερο δυνατό στο γήπεδο. Φυσικά είναι πιο εύκολο να πάρεις έπαινο όταν κερδίζεις. Αλλά και όταν χάνεις πρέπει να τα δίνεις όλα. Μόλις το πετύχεις και δημιουργήσεις αυτήν τη σχέση ειλικρίνειας με τους οπαδούς, όλα γίνονται πιο εύκολα. Δεν θυμώνω με τις ήττες. Νιώθω πολύ λυπημένος και κυρίως κατηγορώ τον εαυτό μου. Όταν βλέπω ότι δεν δόθηκε ο απαραίτητος αγώνας, αυτή την ήττα δεν ξεχνώ.

— **Ποιο είναι το πιο σημαντικό μάθημα που πήρατε στη ζωή σας;**

Μια παρόμοια απάντηση δίνεται γενικά σε τέτοιες ερωτήσεις: «Μην εμπιστεύεσαι τους ανθρώπους». Προσωπικά, δεν το πιστεύω. Θεωρώ απαραίτητο να συνεχίσεις να είσαι καλός άνθρωπος, με πείσμα. Φυσικά παίρνω μαθήματα από κάθε ήττα και απογοήτευση στη ζωή. Μετά από τόσα χρόνια όλοι έχουν «απολογισμό». Αλλά θα συνεχίσω να βασίζω τις σχέσεις μου στην εμπιστοσύνη μέχρι το τέλος της ζωής μου. ●

Συγνώμη, μήπως είστε ο κύριος Πανάκης;

Οι πρώτοι σταρ της πρώτης «τηλεοπτικής ομάδας» στην Ελλάδα

ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΤΣΙΜΑ

Στο τρόλεϊ από την πλατεία Αμερικής για την Κάνιγγος, στη διαδρομή για το φροντιστήριο. Στη στάση Αγγελούπουλου, μπαίνει ένας κύριος

με συντηρητικό κοστούμι, στέκεται δίπλα μου, κρατιέται από τη διπλανή χειρολαβή. Κάτι μου θυμίζει, αλλά είναι δυνατόν; Μαζεύω θάρρος, μπορεί και να κοκκίνισα κάπως, και τον ρωτώ: Συγνώμη, μήπως είστε ο κύριος Πανάκης; Αυτός ήταν.

Ο Πανάκης, ο θρυλικός σέντερ φορ και σκόρερ του Παναθηναϊκού. Για μένα, κάτι περισσότερο: ο πρώτος μου ποδοσφαιρικός ήρωας. Τον είχα δει στη Λεωφόρο. Έπαιζε ο Παναθηναϊκός με τον Απόλλωνα. Εγώ μάλλον δεν πήγαινα ακόμη σχολείο, ένας μεγάλος ξάδελφος, που είχε κυριακάτικη έξοδο από τον στρατό, προσφέρθηκε να με πάρει μαζί του στο γήπεδο. Παρακολουθούσα έκθαμβος και προσπαθούσα να καταλάβω. Και κάποια στιγμή, μπροστά στα μάτια μου –καθόμασταν στο πέταλο των Αμπελοκήπων– ένας γίγαντας κάνει ένα τρομερό σουτ και τα δίχτυα θαλασσοδέρνονται. Το πρώτο γκολ της ζωής μου. Αναρωτιέμαι αν

το θυμάμαι όπως έγινε ή αν το έχουν παραλλάξει οι επανάλψεις του στο μυαλό μου όλα αυτά τα χρόνια. Όπως είχε αλλάξει και το μέγεθος του Πανάκη του ίδιου. Τον θυμόμουν πελώριο όταν σουτάρε. Στο τρόλεϊ δίπλα μου κατάλαβα ότι στα σαράντα του, είχε περίπου το ίδιο ύψος με εμένα στα δεκαεπτά μου.

Ήταν μια εποχή όπου οι θρύλοι του ποδοσφαίρου κυκλοφορούσαν στην Αθήνα με τρόλεϊ, όχι με Πόρσε. Μια εποχή που τους ήρωες των γηπέδων μπορούσες να τους συναντήσεις στη γειτονιά σου. Τον Δομάζο, ας πούμε, τον βλέπαμε τακτικά στο μαγαζί του στην πλατεία Βικτωρίας. Και το γήπεδο ήταν σε μια απόσταση που έκανες με τα πόδια. Τα πιτσιρίκια μαζεύονταν στην Τσόχα και περίμεναν, μόλις άρχιζε το δεύτερο ημίχρονο, να ανοίξουν τα τουρνικέ για να φεύγουν οι βιαστικοί. Τρύπωναν και έβλεπαν 20-30 λεπτά αγώνα. Τζάμπα και όρθιοι. Το έχω κάνει κι εγώ.

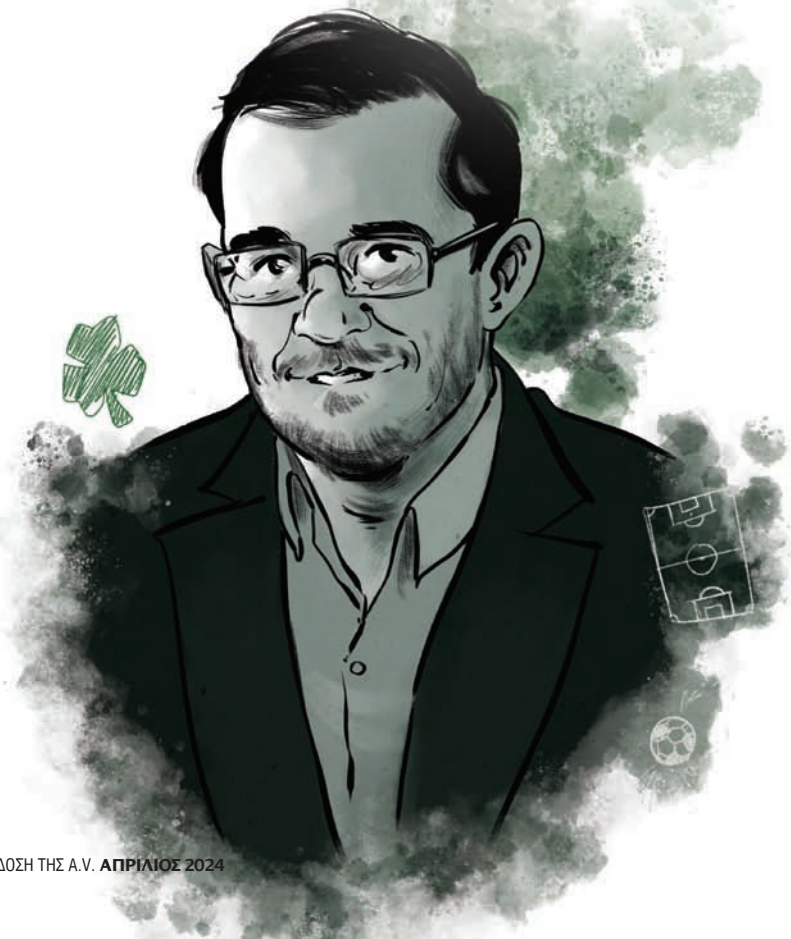
Ήταν η εποχή πριν την τηλεόραση, που η σχέση ομάδας και οπαδού ήταν σχέση άμεση, σχέση εγγύτητας και οικιότητας. Την διαμεσολαβούσε μόνον

η εφημερίδα και η ραδιοφωνική μετάδοση της Κυριακής. Στην Κυψέλη και τα Πατήσια, στους Αμπελόκηπους, στο Γκύζη, στα Πετράλωνα ή στο Παγκράτι, η ατμόσφαιρα μύριζε Παναθηναϊκό. Ιδίως την ένδοξη δεκαετία του '60 που κέρδιζε τα πρωταθλήματα – η δεκαετία του '50 ανήκε στον Ολυμπιακό. Στη Νέα Σμύρνη ήσουν υποχρεωτικά Πανιώνιος, στις προσφυγικές γειτονιές και στις προσφυγικές οικογένειες συνήθως ΑΕΚ.

Κι έπειτα ήρθε η τηλεόραση. Ο Πανάκης είχε αποστρατευθεί πριν την πρώτη πειραματική εκπομπή του ΕΙΡΤ, το 1966. Πριν κυκλοφορήσει το πρώτο άλμπουμ με αυτοκόλλητες φωτογραφίες ποδοσφαιριστών, την ίδια χρονιά νομίζω, το '66. Το πρώτο μεγάλο γεγονός που κάλυψε η ελληνική τηλεόραση ζωντανά, ήταν ένας τελικός κυπέλλου Αγγλίας, Τσέλσι-Λιντς. Η πρώτη μεγάλη διοργάνωση που έφερε το ποδόσφαιρο στην κουζίνα της νοικοκυράς ήταν, λίγες ημέρες αργότερα, το μουντιάλ του Πελέ, το καλοκαίρι του 1970. Αμέσως μετά, από τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου, με τη φόρα του μουντιάλ, ήρθε στην ασπρόμαυρη οθόνη η πορεία του Παναθηναϊκού στο κύπελλο πρωταθλητριών μέχρι τον τελικό στον Γουέμπλεϊ. Ο Δομάζος, ο Αντωνιάδης, ο Οικονομόπουλος και ο Καμάρας ήταν οι πρώτοι σταρ της τηλεοπτικής εποχής του ποδοσφαίρου.

Είναι η στιγμή που κάτι αρχίζει να αλλάζει. Ο Παναθηναϊκός παραμένει η ομάδα της πόλης του, της Αθήνας, όπως ο Ολυμπιακός του Πειραιά. Μα γίνεται ταυτόχρονα η πρώτη «τηλεοπτική ομάδα» στην Ελλάδα, που οι νίκες της βγάζουν και τα κορίτσια στα μπαλκόνια και που τους οπαδούς της τους στρατολογούσε όχι μόνον στη γειτονιά, αλλά ακόμη περισσότερο στον καναπέ, μπροστά στην τηλεόραση. Πενήντα και κάτι χρόνια αργότερα το ποδόσφαιρο καταναλώνεται πια κυρίως ως τηλεοπτικό προϊόν. Ακούω παιδιά να λένε ότι είναι Λίβερπουλ ή Μπαρτσελόνα, όπως εμείς λέγαμε Παναθηναϊκός ή Ολυμπιακός. Αν το παιχνίδι το ζεις στο γυαλί, όχι στον δρόμο ή στο γήπεδο, γιατί όχι; Η Λεωφόρος δεν είναι πιο κοντά από το Μπερναμπέου. Και στο τρόλεϊ είναι εξίσου πιθανόν να συναντήσεις τον Φώτη Ιωαννίδη ή τον Εμπαπέ.

Κι όμως, κάτι αντέχει ακόμη από την παλιά σχέση ομάδας-οπαδού. Η γειτονιά και το περιβάλλον παίζουν ακόμη κάποιον ρόλο. Και αυτό το ασαφές και απροσδιόριστο διαφορετικό DNA κάθε ομάδας διατηρεί τη σημασία του. Για τον Παναθηναϊκό είναι ακόμη το DNA της πρώτης του δόξας, του 1970. Έχει ανάγκη από διεθνή αύρα για να πολλαπλασιάζεται. Και η σωστή γραφή του ονόματός του είναι με λατινικά στοιχεία και τον τόνο στην προπαραλήγουσα. ●

Σύλληλος Μέγιστος

Ήθος, ακεραιότητα, ευ αγωνίζεσθαι στον αθλητισμό, και η φιλοδοξία της σύγκλισης με την προηγμένη Ευρώπη

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΜΑΡΑ

Αν είναι ανάγκη να συμφωνεί κανείς με τον Μπίλ Σάνκλι, τον θρυλικό προπονητή της Λίβερπουλ, που είπε ότι «κάνουν λάθος όσοι ισχυρίζονται ότι το ποδόσφαιρο είναι ένα από τα σημαντικότερα πράγματα στη ζωή – είναι πολύ σημαντικότερο». Αρκεί απλώς να συντάσσεται με τον Ουρουγουανό συγγραφέα Εντουάρντο Γκαλεάνο που δήλωσε ότι σφάλουν όσοι θεωρούν τον αθλητισμό δευτερεύον θέμα καθώς βρίσκεται στο επίκεντρο της κοινωνικής ζωής ενός τόπου – μια σύγκριση τιλεθέασης ενός ντέρμπι και των συνεδριάσεων της Βουλής δίνει μια κάποια απάντηση. Σε πλαίσιο οριακής υπερβολής, ίσως επιτρέπεται να παραφράσει κανείς τον Κλεμανσό: ο αθλητισμός παρείναι σημαντικός για να αφεθεί στα χέρια (μόνο) των αθλητών...

Όχι πως όλοι οι φιλάθλοι είναι ίδιοι. Κάποιοι υποστηρίζουν μια ομάδα απλώς λόγω «οικογενειακής» προτίμησης ή επειδή τους ελκύει αγωνιστικά ή λόγω γεωγραφικής θέσης. Ορισμένοι άλλοι όμως πάνε ένα βήμα παραπέρα ή και περισσότερα: αναζητούν το DNA του συλλόγου, εντοπίζοντάς το στις ρίζες, στην ιστορία και στο όραμα των ιδρυτών, δηλαδή σε στοιχεία που οδηγούν σε ένα πλέγμα αξιών. Μεταμορφώνονται σε ένα ιδιότυπο είδος «μετα-οπαδού» κι ό,τι συμβολίζει ο σύλλογος εξελίσσεται σε δομικό στοιχείο της ταυτότητάς τους. Στη Βαρκελώνη, για παράδειγμα, λένε «mas que un club» – κι ο νοών νοείτο...

Ενίοτε αυτό το DNA είναι δυσδιάκριτο ή, ακόμα χειρότερα, επινοημένο, όμως στην περίπτωση του Παναθηναϊκού Αθλητικού Ομίλου είναι

λαμπρά πασιφανές και περίτρανο: ιδρύθηκε από πεφωτισμένους αστούς της ιστορικής –πριν το '22 δηλαδή, και τη γιγάντωση που επέφερε– Αθήνας, ενώ στη θεμελίωση του γηπέδου της Λεωφόρου Αλεξάνδρας ήταν παρόντες Υπουργοί των Φιλελευθέρων. Ο σύλλογος που δημιούργησαν ενσωμάτωσε υψηλές αστικές αξίες: τόσο το ήθος, την ακεραιότητα και το ευ αγωνίζεσθαι στον αθλητισμό όσο και ευρύτερες ευγενείς φιλοδοξίες, όπως η σύγκλιση της Ελλάδας με τη προηγμένη Ευρώπη. Αυτή η μοναδική αύρα πρωτοπορίας και ανωτερότητας βρήκε τον φυσικό της χώρο στη Λεωφόρο η οποία για δεκαετίες ήταν το σημαντικότερο γήπεδο στην Ελλάδα όπου η Εθνική έπαιζε όλους τους αγώνες και Έλληνες άσοι όλων των ομάδων έγραφαν ιστορία με το εθνόσημο – δηλαδή ένα γήπεδο που προσομοιάζει την Ακρόπολη η οποία ανήκε στους Αθηναίους, αλλά στο τέλος ήταν κτήμα όλων των Ελλήνων.

Περισσότερο από έναν αιώνα από τη δημιουργία του, κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι ο Παναθηναϊκός στάθηκε αντίξιος του οράματος των ιδρυτών του, ειδικά της «εθνικής» φιλοδοξίας για μία εμφανή θέση στο ευρωπαϊκό στερέωμα: δευτεραθλητής και (δix) τριταθλητής Ευρώπης στο ποδόσφαιρο, έξι φορές πρωταθλητής Ευρώπης στο μπάσκετ. Είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν ποτέ θα μπορέσει άλλος σύλλογος της χώρας μας να τον φθάσει, πόσω μάλλον να τον ξεπεράσει. Κοντολογίς, «δεν υπάρχει άλλος». Γι' αυτόν τον λόγο άλλωστε, το σάλπισμα «Ελλάς-Ευρώπη-Παναθηναϊκός» δεν είναι ένα απλό σύνθημα, ένα από τα δεκάδες που επινοούν οι οπαδοί για την ομάδα τους. Συνιστά τόσο αξεπέραστη κατάκτηση όσο και διαχρονική, κυριαρχική επιταγή που θα οδηγεί τον σύλλογο στο πέρασμα των δεκαετιών και των αιώνων.

Υπάρχουν κουβέντες που γίνονται για να γίνονται, χωρίς να υπάρχει ρεαλιστική πιθανότητα να καταλήξουν οι συνομιλούντες σε κοινό συμπέρασμα. Στον αθλητισμό αυτό συμβαίνει ακόμα περισσότερο: μια βόλτα στα social media, με τους ατελείωτους διαφιτισμούς, λ.χ. για το ποιος είναι ο «goat» στο παγκόσμιο ποδόσφαιρο, αρκεί ως απόδειξη. Αντιστοιχείς και θερμότερες, αν όχι λυσοσαλές, αντιπαραθέσεις θα εντοπίσει κανείς στο ερώτημα του ποιος είναι ο κορυφαίος σύλλογος της χώρας. Η μοναδική πορεία του Παναθηναϊκού και τα ανυπέβλητα επιτεύγματά του στην Ευρώπη οδηγούν μόνο σε ένα συμπέρασμα: μπορεί να μη γνωρίζουμε ποιος είναι ο μεγαλύτερος σύλλογος στην Ελλάδα, αλλά σίγουρα ξέρουμε ποιος είναι ο μεγαλύτερος ελληνικός σύλλογος. Ο Σύλλογος Μεγάλος. Ο Σύλλογος Μέγιστος. ●

«Ελλάς, Ευρώπη, Παναθηναϊκός!»

Σύνθημα και Ταυτότητα

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΙΤΡΟΕΦ

1 πως να μην υπάρχει άλλο σύνθημα που να απεικονίζει την ταυτότητα και την ιστορία ενός αθλητικού σωματείου τόσο επιτυχημένα όσο το «Ελλάς, Ευρώπη, Παναθηναϊκός!» Ακουστική για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1980, τότε που ο Παναθηναϊκός έπαιξε στον ημιτελικό γύρο του Κυπέλλου Πρωταθλητριών Ευρώπης, το σημερινό Τσάμπιονς Λιγκ. Ακόμη και τότε το σύνθημα είχε ευρύτερο νόημα, παραπέμποντας στη νέα ταυτότητα της Ελλάδας που είχε γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το 1981. Αλλά το νόημα του συνθήματος της πράσινης κερκίδας παρέπεμπε και στις ευρωπαϊκές αθλητικές αξίες του Παναθηναϊκού με τις οποίες μολιάστηκε με την ίδρυσή του το 1908 ως ποδοσφαιρικού συλλόγου, και θα συνέχιζε να ακολουθεί σε όλη την υπόλοιπη ιστορική του διαδρομή μέχρι και τις μέρες μας.

Είχα την τύχη να γνωρίσω αυτή την ταυτότητα του Παναθηναϊκού από μικρός, διότι ο παππούς μου, ο Γεώργιος Γιαννουλάτος, ήταν μέλος του Παναθηναϊκού και μάλιστα διετέλεσε πρόεδρος του συλλόγου τη διετία 1934-35. Παρ' όλο που

ήμουν μικρός, καταλάβαινα πως εμείς οι Παναθηναϊκοί παίζουμε καθαρά και σεβόμαστε τον αντίπαλο. «Ό,τι και να μας κάνουν αυτοί» μου έλεγε, «διηγούμενος την “υποδοχή” του Παναθηναϊκού στον Πειραιά το 1930 όταν επέστρεψε ατμοπλοϊκά από τη Θεσσαλονίκη έχοντας κερδίσει τον Άρη, λίγες μέρες μετά τη νίκη των πρασίνων επί του Ολυμπιακού με 8-2 στη Λεωφόρο».

Αυτά που μπορούσα να συγκρατήσω ακόμη και σε μικρή ηλικία αποτελούσαν μέρος μιας ενότητας αθλητικών αξιών. Ως ενήλικας, ακολουθώντας ακαδημαϊκή καριέρα ως ιστορικός στις Ηνωμένες Πολιτείες, μου δόθηκε η ευκαιρία να μελετήσω την ιστορία του αθλητισμού αλλά και του Παναθηναϊκού, την εποχή που ο σύλλογος συμπλήρωνε την εκατονταετία του. Δυστυχώς ο παππούς μου είχε φύγει πολλά χρόνια πριν – μάλιστα ο θάνατος συνέβη μπροστά στην τηλεόραση ενώ έβλεπε έναν επεισοδιακό αγώνα του Παναθηναϊκού με τον Ολυμπιακό, το 1974.

Ποιες είναι αυτές οι αξίες που εκφράζει το σύνθημα «Ελλάς, Ευρώπη, Παναθηναϊκός» το οποίο χρησιμοποίησα ως τίτλο ενός βιβλίου για τα 100 χρόνια του Πα-

ναθηναϊκού; Ας αρχίσουμε από την αρχή, την εποχή της ίδρυσης του συλλόγου. Για την Ευρώπη τα χρόνια πριν τον Α΄ ΠΠ, που ξέσπασε το 1914, ήταν κομβικά στη διαμόρφωση των αρχών του σύγχρονου αθλητισμού. Τότε ήταν που ο Βαρόνος ντε Κουμπερτέν ίδρυσε τους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες με βάση το βρετανικό αθλητικό πνεύμα: τον ερασιτεχνισμό, το ευ αγωνίζεσθαι, τον ολοκληρωμένο αθλητή που έκανε πολλά σπορ και τον αθλητισμό ως διαπαιδαγώγηση της νεολαίας για το πώς να μαθαίνει να διαχειρίζεται τις νίκες και ήττες που φέρνει η ζωή. Ήταν μάλιστα το 1908 που ο Κουμπερτέν δήλωσε πως «στους Ολυμπιακούς Αγώνες το πιο σημαντικό είναι η συμμετοχή και όχι η νίκη». Αυτές οι αρχές, που κυριαρχούσαν στην Ευρώπη τότε, αποτέλεσαν το γενετικό υλικό, το DNA του Παναθηναϊκού. Ο σύλλογος και οι αθλητές του ασχολήθηκαν με το ποδόσφαιρο και τον στίβο και επεκτάθηκαν σε άλλα αθλήματα εισάγοντάς τα για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Ο Απόστολος Νικολαΐδης –με τον οποίο ο παππούς μου συνδέθηκε φιλικά και συνεργάστηκε στον χώρο των επιχειρήσεων–, που ανέλαβε τα νηπία του συλλόγου από τον ιδρυτή Γεώργιο Καλαφάτη, ήταν φορέας του αθλητικού πνεύματος της εποχής έχοντας γνωρίσει τον αθλητισμό στην κοσμοπολίτικη Ροβέρτειο Σχολή της Κωνσταντινούπολης. Ο ίδιος ασχολήθηκε με πολλά αθλήματα, ως αθλητής και παράγοντας. Επιπλέον, εμφορούμενος από τις αρχές του σεβασμού στον αντίπαλο, βοήθησε στην ίδρυση ενός άλλου αθλητικού συλλόγου, της ΑΕΚ. Ήταν μύστης της ιδέας πως ο αθλητισμός αποτελεί συστατικό στοιχείο στη διαπαιδαγώγηση της νεολαίας.

Ενώ ο Παναθηναϊκός είχε αποκρυσταλλώσει μία ταυτότητα που τον ήθελε εκφραστή των αρχών του βρετανικού και ευρωπαϊκού αθλητικού πνεύματος, αργότερα, τη δεκαετία του 1920, ιδρύθηκαν σημαντικά αθλητικά σωματεία στην Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη. Όμως ήταν μια διαφορετική εποχή διότι πλέον η ελληνική κοινωνία ζούσε μια σειρά από πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις που έφεραν οι διαφορές ανάμεσα στους οπαδούς του Βενιζέλου και του βασιλιά, η αντιμετώπιση των προσφύγων από τους γηγενείς και οι ταξικοί αγώνες με τη διάδοση σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών ιδεών στη χώρα μας. Σε αυτό το κλίμα ο αθλητισμός στην Ελλάδα απέκτησε έναν πιο ανταγωνιστικό και συγκρουσιακό χαρακτήρα και αυτό επηρέασε τον χαρακτήρα των νέων αθλητικών σωματείων. Ο Παναθηναϊκός αντέδρασε ισορροπώντας ανάμεσα στη διατήρηση των παραδοσιακών του αξιών και την ανάγκη να ανταπεξέλθει στις νέες συνθήκες. Αυτό φαίνεται με τις συνεχείς παραινήσεις των διοικήσεων προς τους αθλητές και οπαδούς για τον σεβασμό του ευ αγωνίζεσθαι, την προσήλωση στα πολλά αθλήματα και την πρόσληψη καινοτόμων Ευρωπαϊών προπονητών.

Τίθεται εύλογα το ερώτημα κατά πόσο μπορούσε ο Παναθηναϊκός να διατηρήσει τις αξίες του, όταν ο ανταγωνισμός στο ποδόσφαιρο εντάθηκε ποιοτικά με τη δημιουργία της Α΄ Εθνικής κατηγορίας την περίοδο 1959-1960. Η αλήθεια είναι πως η παλαιότερη γενιά (μαζί και ο παππούς μου) πάντα θεωρούσε τις πρώτες δεκαετίες του Παναθηναϊκού κάτι σαν μία χρυσή εποχή. Αλλά και ο ίδιος αναγνώρισε πως ο σύλλογος προσαρμόστηκε χωρίς να χάσει την ταυτότητά του και αγωνιστικά μεγαλούργησε τη δεκαετία του 1960. Τότε, το ευ αγωνίζεσθαι, για να πάρουμε ένα παράδειγμα, διατηρήθηκε στις συνθήκες μεγαλύτερης ανταγωνιστικότητας, όχι όμως για όλες τις άλλες ομάδες. Υπήρξαν και υπάρχουν μεγάλοι σύλλογοι που αποζητούν τη νίκη με κάθε δυνατό μέσο. Αυτό έκανε και κάνει το έργο των διοικούντων τον Παναθηναϊκό πολύ δύσκολο – πράγμα που δεν αναγνωρίζουν εύκολα οι οπαδοί της ομάδας.

Για τον Παναθηναϊκό τη δεκαετία του 1960 ήρθε να προστεθεί μια νέα ευρωπαϊκή διάσταση στον σύλλογο που έφεραν οι διακρίσεις του σε ευρωπαϊκό επίπεδο με αποκορύφωμα την εμφάνισή του στον τελικό του Κυπέλλου Πρωταθλητριών το 1971 στο Γουέμπλεϊ. Χαρακτηρίστηκε ως ο πρεσβευτής της Ελλάδας στον χώρο του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου, άτυπος τίτλος που εμπέδωσε με τις εμφανίσεις του στον προημιτελικό γύρο της ίδιας διοργάνωσης το 1985 και το 1996. Μάλιστα το 1996, ο Παναθηναϊκός έγινε η πρώτη ελληνική ομάδα μπάσκετ που αναδείχθηκε πρωταθλήτρια Ευρώπης, ένα επιστέγασμα μιας ιστορικής πορείας γεμάτης επιτυχίες σε αυτό το άθλημα. Έτσι, λοιπόν, ο ευρωπαϊκός χαρακτήρας μέσω των αξιών ενισχύθηκε με σημαντικότερες αγωνιστικές επιτυχίες στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η επαγγελματική εποχή του ποδοσφαίρου στην Ελλάδα, που άρχισε το 1979 με τη δημιουργία των Ποδοσφαιρικών Ανωνύμων Εταιρειών (ΠΑΕ), δημιούργησε νέες προκλήσεις. Έφερε χρήμα, εντονότερο ανταγωνισμό μέσα και έξω από τα γήπεδα, παρείσφρηση παραγόντων που επεδίωκαν πάνω από όλα τη νίκη και τα κέρδη, και ακραία φαινόμενα οπαδισμού. Γύρω στα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι αδύναμοι θεσμοί που συγκρατούσαν την κατάσταση υποχώρησαν υποδαυλισμένοι από τις μηχανορραφίες της λεγόμενης «παράγκας». Στις επό-

μενες δύο δεκαετίες σπάνια κέρδιζε το πρωτάθλημα η καλύτερη ομάδα, ενώ το ποδόσφαιρο γνώρισε τη δημόσια απαξίωση και μείωση της προσέλευσης στα γήπεδα. Οι ιδιοκτήτες της ΠΑΕ Παναθηναϊκός εκείνα τα χρόνια (Οικογένεια Βαρδινογιάννη, Ανδρέας Βγενόπουλος, Νίκος Πατέρας και Γιάννης Αλαφούζος) προτίμησαν να μην εμπλακούν σε παρασκηνιακές ενέργειες και οι επιτυχίες λιγόστεψαν. Όσο συνεχιζόταν αυτή η κατάσταση αυξάνονταν η απογοήτευση και τα παράπονα των οπαδών πως η ομάδα παρέμενε απροστάτευτη. Κι όμως, κατά έναν περιέργο τρόπο η αποχή από το παρασκηνίο σήμαινε πως ο Παναθηναϊκός έμενε πιστός στις ιδρυτικές αρχές του και διατηρούσε την αξιοπρέπειά του. Αλλά αυτό το στοιχείο δεν εκτιμήθηκε, ούτε και το γεγονός πως η ΠΑΕ διασώθηκε οικονομικά με την ανάληψή της από τον Αλαφούζο, το 2014, με κόστος πολλών εκατομμυρίων.

Στη συνέχεια, η απαξίωση από πλευράς οπαδών συνεχίστηκε λόγω της αγωνιστικής κάμψης της ομάδας, τις πολλές εναλλαγές στη θέση του προπονητή και την οικονομική αποστασιοποίηση του μεγαλομετόχου. Το ναδίρ ήρθε την περίοδο 2017-18, όταν ο Παναθηναϊκός αντιμετώπισε το φάσμα του υποβιβασμού λόγω των χρεών του και του επιβλήθηκε αποκλεισμός από τις ευρωπαϊκές οργανώσεις. Ούτε το γεγονός πως δεν βρέθηκε επενδυτής να αναλάβει την ΠΑΕ ούτε η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση στην Ελλάδα μείωσαν την έντονη δυσαρέσκεια των περισσότερων οπαδών.

Ομολογώ πως και εγώ ο ίδιος, γνωρίζοντας τι σημαίνει Παναθηναϊκός, αναρωτιόμουν μήπως χρειαζόμασταν και εμείς έναν «ισχυρό άνδρα», μία «προεδράρα» που θα έκανε τα απαραίτητα στο παρασκηνίο για να γίνουμε ξανά ανταγωνιστικοί, αφού είχαν φτάσει τα πράματα στο ποδόσφαιρο σε τόσο άθλιο επίπεδο. Και σκεπτόμενος τον παππού μου και την προσήλωση στα παναθηναϊκά ιδεώδη, αλλά και το πώς θα αντιδρούσε σε τέτοια προοπτική, προσπαθούσα να δικαιολογηθώ απαντώντας μέσα μου με τη φράση «καλά, εσύ έφυγες νωρίς». Έκανα όμως υπομονή, υπερίσχυσε μέσα μου η φωνή του ιστορικού που έλεγε περίοδοι κρίσης παρέρχονται αργά ή γρήγορα. Και δεν θα το μετάνιωνα.

Στο μεταξύ, χάρη στην προσφορά της οικογένειας Γιαννακόπουλου και την παρουσία του κόουτς Ζέλικο Ομπράνοβιτς, η ομάδα μπάσκετ έγινε μία από τις κορυφαίες στην Ευρώπη. Και ο Παναθηναϊκός απέκτησε ένα «μπασκετικό» κοινό που στάθηκε αντάξιο της ταυτότητάς του, αλλά και χειροκροτώντας όσους αντίπαλους το άξιζαν.

Ενώ το μπάσκετ μεσουρανούσε και το ποδόσφαιρο και τα ερασιτεχνικά τμήματα αντιμετώπιζαν δυσκολίες, αναπτύχθηκε μέσα στον κόσμο του Παναθηναϊκού ένα πνεύμα αντοχής και πίστης που εκφράστηκε με το σύνθημα «Παναθηναϊκός

σημαίνει μαχητική ψυχή». Θα μπορούσαμε να πούμε πως απηχούσε τη θέση του Κουμπερτέν πως σημασία έχει η συμμετοχή και όχι η νίκη. Παράλληλα ίδιοι οι οπαδοί διέσωσαν από τη χρεοκοπία τα ερασιτεχνικά τμήματα – μια θεμελιακή πτυχή της παρουσίας του Παναθηναϊκού στον χώρο του ελληνικού αθλητισμού. Αυτή η συνεχιζόμενη συμπαράσταση στον σύλλογο και η προσήλωση στις αρχές του επιβραβεύτηκε τα τελευταία χρόνια. Βελτιώθηκε το πλαίσιο λειτουργίας του ποδοσφαίρου με την εισαγωγή του VAR και τη χρήση ξένων διαιτητών. Ο Γιάννης Αλαφούζος άλλαξε γραμμή πλεύσης. Ενίσχυσε το ποδοσφαιρικό τμήμα και η ομάδα επέστρεψε στον πρωταθλητισμό, ενώ ο ίδιος άρχισε δημόσια να καταγγέλλει τα κακώς κείμενα στον χώρο του ποδοσφαίρου – που παραμένουν, αλλά δεν έχουν πλέον την ανοχή που υπήρχε την εποχή της παράγκας. Έτσι λοιπόν, η ενδυνάμωση του έμφυχου υλικού της ομάδας έκανε πάλι τον ποδοσφαιρικό Παναθηναϊκό διεκδικητή τίτλων και δυνατότερες ευρωπαϊκών διακρίσεων. Η πρόσληψη του Ιβάν Γιοβάνοβιτς – ενός ανθρώπου με ξεχωριστό ήθος που ταίριαζε απόλυτα στον Παναθηναϊκό – ως προπονητή, έφερε την αγωνιστική αναγέννηση της ομάδας ποδοσφαίρου, την επιστροφή στους τίτλους το 2022 με τη δίκαιη και καθαρή κατάκτηση του Κυπέλλου Ελλάδας, ενώ την επόμενη χρονιά ο Παναθηναϊκός έχασε τον τίτλο μέσα στις παρασκηνιακές συνθήκες που παραμένουν στον χώρο του ποδοσφαίρου παρά τα βήματα προς κάθαρση που έχουν γίνει.

Τον Δεκέμβριο του 2023 ο Αλαφούζος, παρ' όλο που ήταν παραδοσιακά συντηρητικός στις κινήσεις του, αιφνιδίασε με την αντικατάσταση του δημοφιλούς Γιοβάνοβιτς από τον Φατίχ Τερίμ – ενός έμπειρου προπονητή με πολλές επιτυχίες. Σε εκείνη τη στιγμή ο Παναθηναϊκός είχε αποκλειστεί από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, αλλά ήταν δεύτερος στο ελληνικό πρωτάθλημα. Η επιλογή νέου προπονητή (όποιος και να είναι αυτός) στα μέσα μιας αγωνιστικής περιόδου είναι ενέργεια με μεγάλα ρίσκα, αλλά συμβατή με την αλλαγή πλεύσης του ιδιοκτήτη της ΠΑΕ και τη διεκδίκηση τίτλων και ευρωπαϊκής πορείας από τον Παναθηναϊκό. Τα πρώτα βήματα είναι πολύ ενθαρρυντικά. Ο νέος προπονητής αποφάσισε να χτίσει στο στέρεο οικοδόμημα που παρέλαβε και να του εμφυσήσει τη δικιά του ποδοσφαιρική φιλοσοφία. Το μέλλον θα δείξει κατά πόσο θα επιτευχθεί αυτός ο στόχος, αλλά αγωνιστικά έχουν καταλάβει όλοι πως ο Παναθηναϊκός είναι εδώ και θα παραμείνει. Το πιο σημαντικό είναι πως η δύναμη, το κύρος του συλλόγου και η προσήλωση στις αρχές του διατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια μιας πολύ δύσκολης περιόδου. Και τώρα, διαγράφεται η προοπτική ο σύλλογος να επανέλθει ποδοσφαιρικά στους τίτλους και να ξαναγίνει, επάξια και καθαρά, ο πρεσβευτής της Ελλάδας στην Ευρώπη. ●

Το νόημα του συνθήματος της πράσινης κερκίδας παρέπεμπε και στις ευρωπαϊκές αθλητικές αξίες του Παναθηναϊκού, με τις οποίες μοισιάστηκε με την ίδρυσή του το 1908

«Στις χαρές και στις λύπες μαζί, μοναχά ΠΑΟ εσύ»

Όλα τα παιχνίδια που ξεκίνησα να βλέπω

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΑΝΚΟΓΛΟΥ

Επαιζα στα τσικό και εφηβικό ποδόσφαιρο στην ΑΕΚ, αλλά κάποια στιγμή με πήγε ο πατέρας μου στη Λεωφόρο σε έναν αγώνα. Είδα τον Ρότσα και τον Τσούλα Λινκ, ένιωσα την ατμόσφαιρα στο γήπεδο και από τότε έγινα Παναθηναϊκός.

Παναθηναϊκός, εκτός από Ευρώπη (γιατί κάποτε πηγαίναμε στους 8 και στους 4), σημαίνει Αθήνα, ιδέα, ποδόσφαιρο και μπάσκετ. Σημαίνει αθλητισμός, ένα πιο πολιτισμένο οπαδιλίκι. Γιατί, όπως λέει και το σύνθημα: «Στις χαρές και στις λύπες μαζί, μοναχά ΠΑΟ εσύ».

Έχει χαραχθεί στη μνήμη μου ένα ματς με τη Γιουβέντους στο Ολυμπιακό Στάδιο τη δεκαετία του 1980. Αλλά και όλα τα παιχνίδια που ξεκίνησα να βλέπω στο Κύπελλο Πρωταθλητριών – με τη Γκέτεμποργκ, τη Σαμπντόρια. Ήταν μαγεία. Είτε χιόνιζε είτε έβρεχε, 60.000 κόσμος στο γήπεδο. Ένιωθες ότι δεν ήταν εύκολο να χάσει η ομάδα.

Κοιτάζοντας τις εντεκάδες μέσα στα χρόνια δεν γίνεται να μην ξεχωρίσω τον Σαραβάκο: μαγικός παίκτης, ήταν γρήγορος, τρίπλαρε. Ο Ζάετς ήταν κομπιούτερ, μπορούσε να κάνει τα πάντα, ήταν ο εγκέφαλος. Δεν μπορώ να μην αναφερθώ στον Βαζέχα, γιατί ήταν ο άνθρωπος γκολ. Μυριζόταν το γκολ και το έβαζε και, φυσικά, ξεχώριζε και ως χα-

ρακτήρας. Δεν μίλαγε πολύ, μίλαγε στο γήπεδο. Ο Καλλιτζάκης ήταν ο σκληρός της υπόθεσης, ο νίντζα, δεν άφηνε να περάσει κανένας από την άμυνα.

Θυμάμαι ότι μαζευόμασταν στο Πεδίον του Άρεως και πηγαίναμε με τον ηλεκτρικό στα ντέρμπι. Στην εφηβεία μου είχα πάει και σε ματς με λεωφορεία στην Τούμπα και στο Χαριλάου. Σήμερα πάω τα παιδιά μου στο γήπεδο. ●

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΙΣ ΑΓΚΑΡΑΪ

Κάρλος Ζέκα, Αϊτόρ Κανταλαπιέδρα και Φώτης Ιωαννίδης κατά την παρουσίαση της επίσημης εμφάνισης του Παναθηναϊκού για την τρέχουσα αγωνιστική περίοδο.

STOIXIMAN ΕΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ, ΕΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ!

Οι παίκτες του Παναθηναϊκού φοράνε ροζ περιβραχιόνια για το «Pink October» στέλνοντας μήνυμα για την έγκαιρη διάγνωση του καρκίνου του μαστού.

Το λογότυπο της Stoiximan γραμμένο στη νοηματική γλώσσα στη φανέλα του Παναθηναϊκού για την Παγκόσμια Ημέρα Νοηματικής Γλώσσας. Στη φωτο ο αρχηγός του Παναθηναϊκού, Μπαρτ Σένκενφελντ.

Η χορηγική συνεργασία της Stoiximan με την Π.Α.Ε. Παναθηναϊκός διανύει ήδη το δεύτερο επιτυχημένο έτος της, έχοντας ακόμη μπροστά μας έναν χρόνο. Είμαστε πολύ χαρούμενοι που η συνεργασία αυτή συνέπεσε με την επιστροφή της ιστορικής ομάδας της πρωτεύουσας στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις. Πρόκειται άλλωστε για έναν σύλλογο ταυτισμένο με τις ευρωπαϊκές διακρίσεις στην ιστορία του. Ταυτόχρονα τον βλέπουμε να πρωταγωνιστεί ξανά στην Ελλάδα, και μάλιστα είναι αυτήν τη στιγμή η μόνη ομάδα που διεκδικεί την κατάκτηση και των δύο εγχώριων τίτλων, της Stoiximan Super League αλλά και του Κυπέλλου Ελλάδος.

Η Stoiximan σε κάθε χορηγική της συνεργασία έχει ως στόχο να γίνεται «Ένα με την Ομάδα», προσαρμόζοντας το logo της στα χρώματα του συλλόγου, σεβόμενοι τις αξίες, τις καταβολές του οργανισμού και φυσικά τους φιλάθλους, που τον ακολουθούν και συνδέονται συναισθηματικά μαζί του. Αυτό αποτελεί την αρχή της

συνεργασίας μας, η οποία συνιστά το εφαλτήριο για δύο σημαντικούς επιπλέον στόχους. Πρώτον, τη δημιουργία εμπειριών για τους φιλάθλους της ομάδας και δεύτερον, την από κοινού ανάληψη δράσεων κοινωνικής υπευθυνότητας. Άλλωστε για εμάς η στήριξη του αθλητισμού αλλά και της κοινωνίας είναι μέρος του DNA και της κουλτούρας της Stoiximan. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η συνεργασία μας με έναν σύλλογο, όπως ο Παναθηναϊκός.

Μία ενδεικτική ενέργεια κοινωνικής ευθύνης, στην οποία έχουμε προχωρήσει μαζί με τον Παναθηναϊκό, ήταν η αποτύπωση του λογότυπου της Stoiximan στη φανέλα των «πρασίνων» στη νοηματική γλώσσα, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Νοηματικής Γλώσσας. Ήταν μια δράση που στόχο είχε να ευαισθητοποιήσει το κοινό σχετικά με τα δικαιώματα των κωφών και βαρήκοων συνανθρώπων μας. Φυσικά, με τον Παναθηναϊκό συνεργαζόμαστε για πολλές ακόμη ενέργειες που σχεδιάζουμε μαζί και με τη Stoiximan Super League, όπως το «Pink October», όπου οι παίκτες των ομάδων φόρεσαν ροζ περιβραχιόνια και μπήκαν στους αγωνιστικούς χώρους συνοδευόμενοι από γυναίκες που έχουν νικήσει τον

καρκίνο του μαστού, ή η Παγκόσμια Ημέρα κατά του Παιδικού Καρκίνου, κατά την οποία όλες οι ομάδες του πρωταθλήματος έστειλαν το μήνυμα πως «ο καρκίνος της παιδικής ηλικίας μπορεί να ιαθεί» και ένας παίκτης από κάθε ομάδα έγινε εθελοντής δότης μυελού των οστών. Συνολικά, το πλάνο μας για ενίσχυση της κοινωνίας με οποιονδήποτε δυνατό τρόπο, ενώνοντας τις δυνάμεις μας με τον Παναθηναϊκό, εμπλουτίζεται και ενισχύεται συνεχώς.

Στο πλαίσιο της σύνδεσης με την ομάδα και τους ανθρώπους της, μια ιδιαίτερη στιγμή για όλους ήταν και η θερμή υποδοχή που έλαβε η τηλεοπτική καμπάνια για την προβολή της χορηγικής μας συνεργασίας. Σε ένα λεπτό, υπό τη μουσική υπόκρουση του κλασικού τραγουδιού της Σοφίας Βέμπο «Το πρωί με ξυπνάς με φιλά», παρουσιάστηκαν ο ενθουσιασμός, το πάθος και η προσμονή των οπαδών, αλλά και των ιδίων των παικτών πριν από κάθε αγώνα, σε ένα όμορφο πάντρεμα με εμβληματικές μορφές του συλλόγου, όπως ο Δημήτρης Σαραβάκος, αλλά φυσικά και του ιστορικού της γηπέδου της Λεωφόρου. Στο σποτ αυτό, χορηγός, κόσμος και παίκτες γίνονται «Ένα με την Ομάδα», και μοιράζονται το ταξίδι συναισθημάτων που γεννά η προετοιμασία (ποδοσφαιριστών και φιλάθλων) πριν από ένα παιχνίδι, από το πρωί μέχρι και την ώρα του αγώνα.

Είναι πολύ σημαντικό το να γίνεσαι μέρος της ιστορίας ενός τόσο μεγάλου brand, που ξεπερνά τα αθλητικά όρια και συνδέεται σε κοινωνικό επίπεδο με ολόκληρες γενιές φιλάθλων. Στη Stoiximan βλέπουμε υπό αυτό το πρίσμα σεβασμού όλες τις χορηγίες της εταιρείας και ο Παναθηναϊκός δεν θα μπορούσε παρά να είναι άλλη μία επιβεβαίωση της φιλοσοφίας μας για τις χορηγικές συνεργασίες.

Πέτρος Τρουλλινός
Country Manager Greece, Stoiximan

«ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ»

Εκεί που χτυπάει η καρδιά της ομάδας

Για τους περισσότερους η μεγάλη εικόνα είναι αυτή που βλέπουμε στα 90 λεπτά που κρατάει ο κάθε αγώνας. Η... ακόμα μεγαλύτερη, όμως, είναι αυτή που προηγείται και αυτή που ακολουθεί ώστε να είναι η ομάδα «όπως πρέπει» στα παιχνίδια. Η καρδιά του Παναθηναϊκού χτυπάει καθημερινά στο «Γεώργιος Καλαφάτης». Δεν είναι απλά ο χώρος που προπονείται η ομάδα, αλλά εκεί που επί της ουσίας μπαίνουν οι βάσεις και καλλιεργούνται τα όνειρά της.

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΛΕΣΙΩΤΗ, ΦΩΤΟ: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Γ

Για τους παίκτες το προπονητικό κέντρο αποτελεί το μέρος όπου μετατρέπουν το ακατέργαστο ταλέντο τους στο «όχημα» που θα τους καθιερώσει στο άθλημα που λατρεύουν από μικρά παιδιά. Οι προπονητές έχουν τον κατάλληλο χώρο να δουλέψουν τη φιλοσοφία τους και να τη μεταλαμπαδεύσουν στα «παιδιά» τους. Εκεί «χτίζονται» οι ισχυροί δεσμοί, εκεί αρχίζει να γράφεται η ιστορία.

Είναι άλλωστε κοινό μυστικό πως το Τριφύλλι διαθέτει ένα υπερσύγχρονο «σπίτι» και παρέχει στους ποδοσφαιριστές όλες τις απαραίτητες ανέσεις, προκειμένου να τους απασχολεί μόνο το πώς θα φτάσουν στην κορυφή.

«Γεώργιος Καλαφάτης»: Η ιστορία του Προπονητικού Κέντρου του Παναθηναϊκού

Το Αθλητικό Κέντρο «Γεώργιος Καλαφάτης» βρίσκεται στο Κορωπί και είναι ιδιοκτησία της ΠΑΕ Παναθηναϊκός. Έχει πάρει το όνομά του από τον ιδρυτή της ομάδας, Γεώργιο Καλαφάτη, έναν από τους πρωτοπόρους του αθλητισμού στην Ελλάδα. Το προπονητικό κέντρο εξελίχθηκε και εξελίσσεται με γνώμονα το ταίριασμα της φιλοσοφίας του με εκείνη του θρυλικού ιδρυτή του Τριφυλλιού.

→

Το... δεύτερο σπίτι του Παναθηναϊκού: η ΠΑΕ απέκτησε τις δικές της νέες προπονητικές εγκαταστάσεις στο Κορωπί τον Ιούνιο 2013. Το Αθλητικό Κέντρο ονομάζεται «Γ. Καλαφάτης» προς τιμήν του μεγάλου ιδρυτή του συλλόγου.

←

Η ΠΑΕ απέκτησε τις δικές της προπονητικές εγκαταστάσεις στο Κορωπί το 2013. Τότε ο μεγαλομέτοχος του Παναθηναϊκού Γιάννης Αλαφούζος αγόρασε τον χώρο από τον Κωνσταντίνο Τσακίρη και έτσι τα ποδοσφαιρικά τμήματα είχαν πια τη βάση τους εκεί. Τα τελευταία χρόνια η ομάδα επενδύει όλο και περισσότερο στο συγκεκριμένο χώρο. Έχει γίνει απολύτως κατανοητή η σημασία του να διαθέτει κάποιος ένα αθλητικό κέντρο με όλα όσα χρειάζεται ένας σύλλογος στο υψηλότερο επίπεδο για να πετύχει τους στόχους της και να εμπνεύσει το έμπυχο δυναμικό της. Το... δεύτερο σπύτι του Παναθηναϊκού, μετά φυσικά την ιστορική Λεωφόρο, βρίσκεται με κάθε επισημότητα σε απόλυτη συμφωνία με τους κανόνες του Financial Fair Play της UEFA.

Στις κύριες λειτουργίες του κέντρου συγκαταλέγονται η άνετη και σε υψηλά επίπεδα προετοιμασία της πρώτης και της δεύτερης ομάδας, η γενικότερη λειτουργία της Ακαδημίας, όλοι οι αγώνες της Κ19, αλλά από φέτος και οι προπονήσεις και οι αγώνες της ομάδας γυναικών.

Στο «Γεώργιος Καλαφάτης» μπορεί κάποιος να δει χώρους εστίασης αθλητών-προπονητών, αποδυτήρια, κοιτώνες φιλοξενίας αθλητών,

ιατρείο, γραφεία Ακαδημίας και διοικητικού προσωπικού, μαζί με τις αίθουσες αναψυχής. Επίσης εκεί βρίσκεται και το ανακαινισμένο γυμναστήριο, το **PAO Lab**, η αίθουσα αποκατάστασης στην οποία... δεσπόζει το υπερσύγχρονο σύστημα κρυοθεραπείας, αλλά και το φυσικοθεραπευτήριο. Τι ακριβώς σημαίνει όμως το recovery room; Είναι ένας χώρος για την αποκατάσταση των τραυματισμών, αλλά και την αποφόρτιση των αθλητών μετά από συνεχόμενους αγώνες. Αποτελείται από 3 θαλάμους υπερβαρικού οξυγόνου, ένα κρυοθάλαμο με τη θερμοκρασία να φτάνει τους -13 βαθμούς και ένα κρεβάτι με υπέρυθρη και υπεριώδη ακτινοβολία. Πρόκειται για μια πολυδάπανη επένδυση που όμοιά της δεν διαθέτει καμία άλλη ομάδα στην Ελλάδα.

Σε ό,τι αφορά το χορτάρι, το πιο σημαντικό κομμάτι ενός προπονητηρίου, ο Παναθηναϊκός διαθέτει στους ποδοσφαιριστές του δύο φωτιζόμενα γήπεδα με χλοοτάπητα, ένα φωτιζόμενο γήπεδο με τεχνητό τάπητα και ένα φωτιζόμενο γήπεδο 5x5. Υπάρχουν όμως κάποιες εγκαταστάσεις που έχουν τη δική τους σημασία, όχι μόνο γιατί αποτελούν το παρόν και το μέλλον της ομάδας αλλά δίνουν και ένα ξεχωριστό κοινωνικό μήνυμα.

PAO FC, The Academy

Ο Παναθηναϊκός έχει μία από τις πιο καλά δομημένες Ακαδημίες στην Ελλάδα. Αυτό εύκολα το καταλαβαίνει κανείς μόνο και μόνο κοιτώντας παίκτες που έχουν βγάλει τα φυτώριά του, με πιο λαμπρά παραδείγματα τους Σωτήρη Νίνη, Γιώργο Καραγκούνη, Αγγελο Μπασινά, Γιάννη Γκούμα και πολλούς άλλους.

Η Ακαδημία του Παναθηναϊκού στελεχώνει ακόμα και σήμερα την πρώτη ομάδα ή την ομάδα Β' με πρωτοκλασάτους παίκτες όπως οι Γιώργος Βαγιανίδης, Λεάντρο Φρόκου, Γιώργος Σιδεράς, Ανδρέας Αθανασακόπουλους κ.ά. «Στον Ξενώνα μας μένουν περίπου 15 παιδιά τον χρόνο. Η πλειοψηφία είναι παιδιά από την επαρχία, τα οποία έχουν ανάγκη στέγης την ώρα που προσπαθούν να πετύχουν τα όνειρά τους. Φιλοξενούμε ακόμα παιδιά από την Αθήνα αξιολογώντας κοινωνικά κριτήρια και τα παιδιά που είναι στον Παναθηναϊκό με μεταγραφή. Εμείς τους καλύπτουμε στέγη, διατροφή και μια γενικότερη επίβλεψη

της καθημερινότητάς τους, ειδικά για τα παιδιά τα οποία δεν έχουν κάποιον δικό τους άνθρωπο στην Ελλάδα» ανέφερε ο Γιάννης Κουλουριώτης, υπεύθυνος Ακαδημιών του Παναθηναϊκού.

Τι περίπου περιλαμβάνει μια τυπική ημέρα ενός παιδιού της Ακαδημίας; «Η μέρα ξεκινάει από νωρίς το πρωί με τα παιδιά να πηγαίνουν στο σχολείο και το μεσημέρι να επιστρέφουν για την προπόνησή τους. Μέσα στη μέρα εκτός από τις ώρες του γηπέδου προπονούνται με βάρη, και όσοι το έχουν ανάγκη μπορούν να πάνε στο φυσικοθεραπευτήριο. Φυσικά δεν αμελούμε ποτέ τα μαθήματά τους και υπάρχουν άνθρωποι, εντός του χώρου, που φροντίζουν γι' αυτό» λέει ο κ. Κουλουριώτης. «Μέσα στις εγκαταστάσεις έχουμε χώρους για να περνάνε ποιοτικό χρόνο τα παιδιά μας, να ψυχαγωγούνται, να ξεκουράζονται και μέρη στα οποία μπορούν να κάνουν και τα μαθήματά τους. Υπάρχει το εστιατόριό μας, όπου εκεί τρώνε, το σαλόνι και το playground, που είναι και το αγαπημένο τους μέρος».

Το project «Κορωπί 2»

Το Νέο Αθλητικό Προπονητικό Κέντρο θα μπορεί να λειτουργεί αυτόνομα, αλλά ταυτόχρονα θα λειτουργεί και υποστηρικτικά στο Προπονητικό Κέντρο «Γεώργιος Καλαφάτης» αναβαθμίζοντας το εντυπωσιακό και δημιουργώντας ένα υπερσύγχρονο προπονητικό συγκρότημα (training complex), κατηγορίας International Professional level (ανώτερη κατηγορία σύμφωνα με την κατάταξη της UEFA / UEFA Best Practice Guide to Training Centre Construction and Management), όπου οι αθλητές θα προπονούνται και θα φιλοξενούνται σε ένα υπέροχο περιβάλλον με όλες τις απαραίτητες υποδομές.

Το νέο Προπονητικό Κέντρο είναι σε στάδιο υλοποίησης και θα περιλαμβάνει στην τελική του μορφή αναλυτικά:

- Δύο γήπεδα ποδοσφαίρου διαστάσεων 105 x 68 μ. με συνθετικό χλοοτάπητα. Το ένα από αυτά έχει δυνατότητα για φιλοξενία θεατών (χωρητικότητα περίπου 200 θεατών)

- Ένα γήπεδο με φυσικό χλοοτάπητα, διαστάσεων 105 x 68 μ., με δυνατότητα για φιλοξενία θεατών (χωρητικότητα περίπου 300 θεατών)

- Αποδυτήρια συνολικής χωρητικότητας άνω των 80 ατόμων (4 διπλές μονάδες αποδυτηρίων), με ανεξάρτητες εισόδους. Θα περιλαμβάνουν χώρο αποδυτηρίων, χώρους υγιεινής, χώρους ντους, καθώς και χώρο φυσιοθεραπείας / massage room

- Αποδυτήρια-γραφεία για τους προπονητές με χώρο υγιεινής (σε συνέχεια των αποδυτηρίων των αθλητών)

- Ιατρείο (αίθουσα πρώτων βοηθειών) σε αυτοτελή χώρο για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών και την παροχή πρώτων βοηθειών

- Χώρο Ελέγχου Ντόπινγκ

- Γυμναστήριο και χώρο αποκατάστασης αθλητών (spa με πισίνα, σάουνα, χαμάμ, τζακούζι και κρυοθεραπεία)

- Χώρο Αναψυχής Αθλητών και εστιατόριο

- Χώρο Εκπαίδευσης Αθλητών

- Γραφειακούς χώρους (γραφεία για διοίκηση, ενημέρωση και χώρους υποδοχής)

- Δωμάτιο ελέγχου

- Αναψυκτήριο-κυλικείο

- Υγειονομικές Εγκαταστάσεις για θεατές (και θεατές ΑΜΕΑ)

- Χώρους Εργασίας μέσω ενημέρωσης - αίθουσα συνεντεύξεων τύπου - μικτή ζώνη

- Χώρους Η/Μ εγκαταστάσεων

- Αποθηκευτικούς και βοηθητικούς χώρους

- Ξενώνα Φιλοξενίας Αθλητών

- Χώρους στάθμευσης συνολικής χωρητικότητας 97 οχημάτων

- Χώρους στάθμευσης λεωφορείων ομάδων

- Εκτεταμένους χώρους πρασίνου, με χαμηλή και υψηλή φύτευση ●

**ΤΟ ΝΕΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ
ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
(ΚΟΡΩΠΙ 2)**

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: **A&S
ARCHITECTS + ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΣΚΑΝΗΣ
(URBAN STUDIO WORKS)**
LANDSCAPE DESIGN: **A&S
ARCHITECTS**
ΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: **ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ
ΜΕΛΕΤΩΝ & ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ Α.Ε.**
ΜΕΛΕΤΗ Η Μ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ:
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΟΥΡΒΟΥΛΑΚΗΣ
(ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΟΣ - ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ)
ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΟΥ: **ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
«ΜΠΟΥΡΜΠΟΥΣΑΝΑ» ΟΔΟΣ ΑΓΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ - ΚΟΡΩΠΙ ΑΤΤΙΚΗΣ**
ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

Το Νέο Αθλητικό
Προπονητικό Κέντρο
(Κορωπί 2), όπου οι
αθλητές θα προπονούν-
ται και θα φιλοξενούν-
ται σε ένα υπέροχο
περιβάλλον με όλες τις
απαραίτητες υποδομές.

BERNARD
10

Aitor
CANTALAPIEDRA
22

Tasos
BAKASETA
8

Ο ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΣ

είναι 17 χρόνια
φροντιστής
του Παναθηναϊκού

«Είμαστε οικογένεια με όλη
τη σημασία της λέξης»

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ, ΦΩΤΟ: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Ξέρει την ομάδα στις λύπες και στις νίκες, ξέρει την ψυχολογία των «αποδυτηρίων», είναι ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση.

M

Μην τον ψάξεις αλλού, θα τον βρεις κάθε μέρα εκεί. Είναι το αρχαιότερο μέλος του ποδοσφαιρικού τμήματος, είναι ο αφανής ήρωας του τριφυλλιού, ο επί 17 χρόνια φροντιστής του Παναθηναϊκού.

Ο Νεκτάριος Διαμαντάκος είναι η «ψυχή» των αποδυτηρίων, αυτός που κάνει πιο εύκολη τη ζωή των ποδοσφαιριστών, αυτός που έχει απάντηση σε χρόνο ντετέ στην κάθε τους επιθυμία. Τέσσερις ώρες πριν το καθιερωμένο «ραντεβού», ο αγαπημένος «Νεκ» περνάει την κεντρική πύλη του Κορωπίου, ανοίγει την πόρτα των αποδυτηρίων και ρυθμίζει κάθε πιθανή και απίθανη λεπτομέρεια. Τακτοποιεί με θρησκευτική ευλάβεια τα φρεσκοπλυμένα προπονητικά ρούχα των παικτών. Τσεκάρει πως όλοι οι χώροι είναι πεντακάθαροι, ελέγχει τις μπάλες και το υπόλοιπο υλικό της προπόνησης και αρχίζει να τα «στήνει» στο γήπεδο.

Είναι ο πρώτος (μαζί με τους συναδέλφους του βεβαίως, διότι μιλάμε για «ομάδα» – τον Γιάννη, τον Τέο και τον Χρήστο) που θα μπει στο «στρατηγείο» του Παναθηναϊκού και ο τελευταίος που θα βγει. Έχει δεν έχει προπόνηση η ομάδα. Η δουλειά δεν τελειώνει (σχεδόν) ποτέ...

Ο Νεκτάριος ανήκει 19 χρόνια στην οικογένεια του Παναθηναϊκού και τα τελευταία 17 αποτελεί ένα από τα τέσσερα πρόσωπα που φροντίζουν τους παίκτες της ομάδας. Τον συναντήσαμε στο «βασιλείο» του, τα αποδυτήρια, και πριν αρχίσει η ξενάγησή μας τον ρωτήσαμε πώς ξεκίνησε η διαδρομή του δίπλα στους παίκτες του Τριφυλλιού.

Αρχικά ήρθε ως φύλακας, δεν άργησε να πάει →

←

στα γραφεία της ΠΑΕ και σιγά σιγά, πριν συμπληρωθούν δύο χρόνια, ξεκίνησε την καριέρα του. «Αφού πέρασε ο πρώτος ενάμισης χρόνος, μου ζητήθηκε να είμαι δίπλα στους παίκτες στα αποδυτήρια, αλλά αρνήθηκα γιατί είχα καταλάβει πόσο απαιτητικό ήταν το πρόγραμμά τους. Αν και την εποχή εκείνη δεν είχα δημιουργήσει οικογένεια, σκεφτόμουν το κομμάτι των αποστολών και απουσίας από τους αγαπημένους μου. Μετά από έξι μήνες μου ζητήθηκε ξανά από τη διοίκηση να αναλάβω και να γίνω φροντιστής. Τότε σκέφτηκα πως πρέπει να απαντήσω θετικά – κάπως το είχα αποδεχτεί μέσα μου. Ήξερα πως δεν μπορώ να λέω ότι σε μια τόσο τιμητική πρόταση. Μου έδειξαν πραγματικά όλοι ότι με ήθελαν πολύ και αυτό ήταν πολύ σημαντικό για μένα. Κάπως έτσι, ξεκίνησε πιο έντονα αυτό το ταξίδι για το οποίο μιλάμε σήμερα».

Για τους φροντιστές ωράρια δεν υπάρχουν. Μπορεί να πάνε χαράματα και να φύγουν με τη νύχτα να έχει πέσει. Όταν οι προπονήσεις είναι διπλές, για παράδειγμα, συνήθως την περίοδο της προετοιμασίας, οι συγκεκριμένοι άνθρωποι βρίσκονται όλη μέρα στο προπονητικό κέντρο. «Σκέψου ότι μια προπόνηση έχει διάρκεια περίπου δύο ώρες. Εμείς καθόμαστε άλλες τόσες και τακτοποιούμε ή κάνουμε ότι είναι απαραίτητο. Από την άλλη, όταν η ομάδα έχει αγώνα, βρισκόμαστε όλοι οι φροντιστές στο γήπεδο ή στο ξενοδοχείο».

Οι αποστολές, ωστόσο, είναι μια ειδική κατηγορία από μόνη της. «Εξαρτάται πάντοτε το ταξίδι, αλλά μια αποστολή είναι πάντα πολύ πιο απαιτητική. Όπως και να το δεις, από τις εμφανίσεις του αγώνα, τα ρούχα του ταξιδιού για τους παίκτες, τα ρούχα προθέρμανσης, τα παπούτσια, τα πάντα. Εμείς είμαστε υπεύθυνοι για όλα αυτά και άλλα τόσα. Για ένα σωρό μικρολεπτομέρειες που μόνο λεπτομέρειες δεν τις λες. Για να σου δώσω ένα παράδειγμα, παλαιότερα τα παπούτσια τα έπαιρναν οι παίκτες, σήμερα τα φυλάμε εμείς. Σε μια αποστολή 22-25 ατόμων, μεταφέρουμε περίπου 3 διαφορετικά ζευγάρια παπούτσια για τον καθένα, άρα ο αριθμός αυξάνεται αρκετά.

»Στα ευρωπαϊκά παιχνίδια οι απαιτήσεις είναι ακόμη πιο υψηλές και η άφρονη οργάνωση, χωρίς το παραμικρό λάθος είναι παραπάνω από απαραίτητη. Η αλήθεια είναι ότι αν βρίσκεσαι στην Ισπανία ή στη Γαλλία π.χ. δεν μπορείς στα τελευταία λεπτά να διορθώσεις κάτι που έχει πάει τελείως στραβά ή να βρεις κάτι που λείπει γιατί απλώς δεν προλαβαίνεις».

Ο Νεκτάριος τις περισσότερες φορές κρατάει σημειώσεις για να μην ξεχνά τίποτα, ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές που και κατά τη διάρκεια του ύπνου σκεφτόταν αν είναι όλα τακτοποιημένα στην ομάδα ή αν χρειάζονται κάτι ακόμη! Και βέβαια οι φροντιστές δεν φροντίζουν μόνο τους παίκτες. Είναι υπεύθυνοι και για τους φυσιοθεραπευτές, τους αναλυτές, τους εργοφυσιολόγους, τους διατροφολόγους και φυσικά τους προπονητές. «Υπάρχουν πολλές αποστολές που έχω ξεχωρίσει. Όμως δεν θα ξεχάσω ποτέ όταν το 2008 παίξαμε με την Ίντερ στο Μιλάνο. Εκείνη την εποχή ήταν ίσως η καλύτερη ομάδα της Ευρώπης. Μάλιστα την επόμενη χρονιά είχε πάρει και το Champions League. Πήγαμε, λοιπόν, για τα προκριματικά και θυμάμαι πως πάνω από πέντε χιλιάδες φίλαθλοι είχαν ακολουθήσει την ομάδα. Το Μιλάνο είχε γίνει... Αθήνα. Περπατούσαν όλοι στον δρόμο με τα κασκόλ, τις σημαίες τους, φώναζαν τραγούδια και συνθήματα της ομάδας και μετά στο γήπεδο είχαν

δημιουργήσει καταπληκτική ατμόσφαιρα.

»Ξεκίνησε το παιχνίδι και κερδίσαμε με το γκολ του Σαριέγκι. Τότε είχαμε προπονητή τον Ολλανδό Χενκ Τεν Κάτε. Ήμουν στον πάγκο. Τελειώνει το παιχνίδι, γινόμαστε όλοι ένα κουβάρι, αλλά εγώ έπρεπε να τρέξω γρήγορα να ξεκλειδώσω τα αποδυτήρια για να μπουν οι παίκτες. Ο προπονητής μας ερχόταν συνέχεια πρώτος, δεν έμενε πολλή ώρα έξω, δεν του άρεσε, αλλά εκείνη τη φορά τον βλέπω ξαφνικά – ήταν και 2 μέτρα – και πάω αυθόρμητα, τον πάνω και τον σηκώνω αγκαλιά. Δεν ξέρω πώς το έκανα. Γενικότερα ήταν πολύ αυστηρός άνθρωπος, δεν τον προσέγγιζες εύκολα, δεν τον έπαιρνες εύκολα αγκαλιά, αλλά μου βγήκε και εκείνος γύρισε και με φίλησε. Λέω εντάξει, ακόμη και αυτός αφήθηκε εκείνη τη στιγμή. Στη συνέχεια αυτού του παιχνιδιού, το 2015, με κάλεσε στο γραφείο του ο κύριος Γρηγόρης Παπαβασιλείου και μου λέει “έχεις ένα γράμμα”. Ο Σαριέγκι, λοιπόν, μου έστειλε φωτογραφία το γκολ του και μου είπε “αυτό είναι για σένα. Σε ευχαριστώ για όλα όσα έκανες για μένα όσο ήμουν εκεί. Ξέρω ότι συνεχίζεις και προσφέρεις στην ομάδα και την αγαπάς. Σε ευχαριστώ γι’ αυτό που κάνεις” και με συγκίνησε στ’ αλήθεια. Μετά από τόσα χρόνια μου έστειλε αυτό το γράμμα που δεν το περίμενα ποτέ».

Για τον Νεκτάριο ο Παναθηναϊκός είναι κάτι πολύ μεγάλο. «Δεν υπάρχει τέρμα, είναι κάτι απέραντο για μένα αυτή η ομάδα. Πριν μπω στην οικογένεια του Παναθηναϊκού, ένας θείος μου που ήταν οπαδός πάντα μου μιλούσε για τον Σαραβάκο. Από μικρός άκουγα για εκείνον και έλεγα “εντάξει, πόσο μεγάλος είναι αυτός ο ποδοσφαιριστής πια και τι κάνει;” ώσπου έφτασε η στιγμή να τον γνωρίσω και να περάσουμε πολλά χρόνια παρέα. Έλεγα στον εαυτό μου πως τότε άκουγα το όνομά του και τώρα είμαι δίπλα του, τρώω μαζί του, πίνω καφέ μαζί του, γελάμε και συζητάμε. Πού να φανταστώ ότι κάποια μέρα θα συνυπάρχω με αυτόν τον τόσο μεγάλο παίκτη, με αυτή την τόσο μεγάλη προσωπικότητα».

Δεν υπάρχουν όμως μόνο ωραίες στιγμές με τους παλιούς της ομάδας, αλλά και με τους νέους. «Με την τωρινή ομάδα δεν θα ξεχάσω τη νίκη μας με τη Μαρσέιγ στη Γαλλία. Ήταν πολύ έντονο όλο αυτό που νιώσαμε με τον τότε προπονητή μας, τον κύριο Γιοβάνοβιτς. Γίναμε όλοι ένα κουβάρι. Ήταν μια στιγμή που με έκανε να σκεφτώ τις πιο έντονες και αξέχαστες ευρωπαϊκές στιγμές της ομάδας.

» Με όλους τους παίκτες, όλα αυτά τα χρόνια, έχουμε πολύ καλή σχέση. Είμαστε οικογένεια με όλη τη σημασία της λέξης. Όταν σε δουν χαρούμενο θα χαρούν μαζί σου, όταν σε δουν λυπημένο θα τρέξουν να σε ρωτήσουν τι σου συνέβη. Και θα το εννοούν. Δεν είμαστε ωστόσο μόνο με τους παίκτες οικογένεια, είμαστε με όλους. Αυτός είναι και ένας από τους βασικότερους λόγους που έχω μείνει τόσα χρόνια εδώ. Είναι πολλά τα χρόνια, με πολλές χαρές και στεναχώριες, αλλά αξίζουν. Κάθε ώρα, κάθε στιγμή».

Ανάμεσα σε άλλα δεν θα ξεχάσει ποτέ τον πρώτο καιρό που είχε να πάρει δύο χρόνια άδεια από επιλογή για να βρισκόταν δίπλα στη νέα του οικογένεια. «Ήμουν καθημερινά εδώ. Ένιωθα ότι έπρεπε να βρίσκομαι δίπλα τους επειδή το ήθελα και αισθανόμουν πως υπήρχε σοβαρή ανάγκη. Θυμάμαι η μητέρα μου έλεγε “άντε, δεν θα έρθεις να σε δω;” και της απαντούσα “έλα εσύ εδώ, μαμά μου, να σε δω”. Τη ρωτούσαν όλοι στο χωριό μου, τη Μονεμβασιά, αν δουλεύω στο εξωτερικό».

Είναι ο πρώτος που θα μπει στο «στρατηγείο» του Παναθηναϊκού και ο τελευταίος που θα βγει.

Το παρατσούκλι του Νεκταρίου στα αποδυτήρια είναι άηλοτε «μικρός» κι άηλοτε «αφεντικό» και «πρόεδρος». Όποιος έμπαινε στο δωμάτιο σε ένα πράγμα συμφωνούσε: «Είναι ό,τι καλύτερο υπάρχει εδώ μέσα».

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΑΠΟ ΟΛΑ

κό (γελάει). Δοξάζω τον Θεό που κατάφερα να βρεθώ σε αυτόν τον χώρο και από τον φύλακα μέχρι και τον πρόεδρο, και όσους προέδρους έχουν περάσει, στάθηκαν όλοι δίπλα μου σε όσα ήρθαν στη ζωή μου. Και το εννοώ αυτό, όχι μόνο σε μένα αλλά και σε όλους».

Από στόχους ο Νεκτάριος θέλει να «γευτεί» το νέο γήπεδο. «Μακάρι να μπορέσουμε να μπούμε στο καινούργιο γήπεδο σύντομα και να είναι γεμάτο, όπως όταν πρωτοξεκίνησε η ομάδα. Θέλω τον κόσμο δίπλα στην ομάδα και η ομάδα κάθε χρόνο να έχει και έναν τίτλο οπωσδήποτε. Θέλω κάποιες ομάδες που έπαψαν να σέβονται τον Παναθηναϊκό να πάρουν ένα μάθημα και να καταλάβουν ότι έκαναν λάθος που τον μείωναν. Θέλω οι άνθρωποι να σκέφτονται πριν κάνουν ακατάλληλα σχόλια για οποιονδήποτε.

»Η ιστορία του Παναθηναϊκού είναι μεγάλη και όλοι οφείλουν να σέβονται μια τέτοια ομάδα και να δίνουν το παράδειγμα στα παιδιά και τους νέους. Όπως σέβεσαι έναν καλό γιατρό

και επιστήμονα, όπως σέβεσαι έναν καλό και σωστό δάσκαλο έτσι να μάθεις να σέβεσαι και κάτι που είναι πολύ μεγάλο. Ο σεβασμός στη ζωή έχει σπουδαία αξία. Είμαστε περήφανοι για την ομάδα, είμαστε σε εγρήγορση και έχουμε ευθύνη. Ο πρόεδρος είναι κοντά σε όλους μας, αποφασισμένος να οδηγήσει την ομάδα εκεί που της αξίζει. Και όπως όλα δείχνουν, θα το κάνει».

Το παρατσούκλι του Νεκταρίου στα αποδυτήρια είναι άλλοτε «μικρός», άλλοτε «αφεντικό» και «πρόεδρος». Καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξής μας όποιος έμπαινε στο δωμάτιο σε ένα πράγμα συμφωνούσε: «Είναι ό,τι καλύτερο υπάρχει εδώ μέσα». Όχι άδικα. Φαίνεται πως το εννοούν, το λένε από την ψυχή τους. Ο Νεκτάριος είναι χαμηλών τόνων και ταυτόχρονα γεμάτος αυτοπεποίθηση. Ξέρει την ομάδα στις λύπες και τις νίκες, ξέρει την ψυχολογία των «αποδυτηρίων», είναι ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση γι' αυτό και έχει γράψει και θα συνεχίσει να γράφει τη δική του ιστορία. ●

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΟΡΗΣ

είναι 22 χρόνια σεφ του Παναθηναϊκού

Η ζωή των επαγγελματιών ποδοσφαιριστών σε μία μεγάλη ομάδα, όπως είναι ο Παναθηναϊκός, δεν είναι μόνο μπάλα και αγωνιστικός χώρος. Ένα σημαντικό σκέλος της καθημερινότητάς τους αφορά τη διατροφή. Στο προπονητικό κέντρο του Τριφυλλιού, στο «Γεώργιος Καλαφάτης», οι σεφ της «πράσινης» κουζίνας φροντίζουν ώστε οι επιλογές των ποδοσφαιριστών να είναι στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο. Ο Γιώργος Κόκκορης δεν είναι απλά ένας σεφ, μάγειρας επί το ελληνικότερο, που η ζωή τον έβγαλε στον Παναθηναϊκό. Έχει περάσει τη μισή ζωή του στον σύλλογο. Και έχει πολλά να θυμηθεί και να εξιστορήσει.

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ, ΦΩΤΟ ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

A

«Αυτό που άλλαξε και εμάς και τον τρόπο που προσεγγίζαμε τα ζυμαρικά στην κουζίνα του Παναθηναϊκού ήταν η στιγμή που επέστρεψε ο Γιώργος Καραγκούνης από την Ιταλία. Όταν ήρθε ο μεγάλος μας αρχηγός και πήραμε το νταμπλ, ήταν ντε φάκτο η μάρκα των ζυμαρικών που επιλέγαμε αλλά και ο τρόπος βρασίματος. Τα ζυμαρικά από τότε μέχρι σήμερα τα κάνουμε αλ ντέντε» μου λέει ο σεφ της ομάδας του Παναθηναϊκού. Με τον Γιώργο Κόκκορη βρισκόμαστε στον χώρο εστίασης των αθλητών και προπονητών, λίγη ώρα πριν σερβιριστεί το μεσημεριανό τους γεύμα.

→

Το δικό του όνειρο
για την ομάδα
είναι να παίξει
καλό ποδόσφαιρο και
να κερδίζει τίτλους.

←

Η πρώτη φορά που μπήκε στην κουζίνα ήταν 1η Αυγούστου του 2002 στο παλιό προπονητικό στην Παιανία. «Εκείνη την ημέρα ήρθε ο Νίκος Λυμπερόπουλος και μου ζήτησε έναν εσπρέσο. Ήταν ημέρα ρεπό για τους ποδοσφαιριστές, αλλά εκείνος είχε έρθει για να κάνει έξτρα πρόγραμμα. Θυμάμαι ότι έχυσα δύο καφέδες μέχρι να του πάω τον τρίτο. Μένω στην Παιανία όλα αυτά τα χρόνια και τον θυμόμουν που περνούσε με το αυτοκίνητό του για να πάει στην προπόνηση. Κι αυτός και οι Βάντζικ, Βαζέχα, όλοι. Οπότε ήταν μεγάλο σοκ να τους βλέπω από κοντά και να τους σερβίρω» μου λέει.

Η διατροφή των ποδοσφαιριστών παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην απόδοσή τους στο γήπεδο κι αυτό το ξέρει καλά ο σεφ. Η κουζίνα που σερβίρεται καθημερινά στο Αθλητικό Κέντρο «Γ. Καλαφάτης» είναι μεσογειακή, παραδοσιακή, στηρίζεται στα φρούτα και τα λαχανικά, ενώ υπάρχει μεγάλη γκάμα εδεσμάτων. Το μενού είναι εβδομαδιαίο και κάθε φορά προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της ομάδας, ανάλογα και με τις οδηγίες των διατροφολόγων. Στις αποστολές των αγώνων το μενού είναι προκαθορισμένο, ειδικά την ημέρα αγώνα, ενώ μετά από κάθε ματς υπάρχει cheat meal π.χ. σνίτσελ, πίτσα, μπέργκερ. «Δεν χρησιμοποιούμε καθόλου βούτυρο και κρέμα γάλακτος βέβαια στις συνταγές μας, όπως επίσης δεν τηγανίζουμε τα φαγητά. “Πειράζουμε” λίγο κάποιες παραδοσιακές συνταγές και τις αποδομούμε. Δεν είναι περίπλοκο και δεσμευτικό να είσαι σεφ σε μια ποδοσφαιρική ομάδα» υπογραμμίζει.

Υπάρχουν κάποιους περιορισμοί, αλλά και εκατοντάδες υγιεινά υλικά και πρώτες ύλες για να πειραματιστεί ο μάγειρας και η δημιουργική ομάδα του. «Θυμάμαι πριν 10-15 χρόνια που δεν ξέραμε τι είναι το φαγόπυρο ή η κινόα. Πάντα ακολουθούμε τις οδηγίες που μας δίνουν οι διατροφολόγοι μας, Γιάννης Τσεκούρας και Γιώργος Παπαδημητρίου, και προσαρμοζόμα-

στε σε ό,τι θεωρούμε πως μας ταιριάζει. Πιστεύω πως είμαστε σε πολύ καλό επίπεδο, αν συγκρίνω το μενού μας με αντίστοιχα άλλων ευρωπαϊκών ομάδων».

Από νωρίς το πρωί ετοιμάζουν το πρωινό για την πρώτη ομάδα και τα παιδιά της ακαδημίας που διαμένουν στους ξενώνες. Μετά την πρωινή προπόνηση ακολουθεί το μεσημεριανό και στη συνέχεια το βραδινό. «Καλύπτουμε όλες τις ανάγκες των ποδοσφαιριστών. Ακόμη και τον καφέ τους ετοιμάζουμε, εάν θέλουν, για να τον πάρουν μαζί τους φεύγοντας. Συμβαδίζουμε με το πρόγραμμά τους. Υπάρχουν, για παράδειγμα, και ποδοσφαιριστές που έρχονται πρώτη φορά από το εξωτερικό στην Ελλάδα οπότε δεν έχουν κάτι έτοιμο στο σπίτι τους κι αυτό είναι ένα σημαντικό όφελος για εκείνους. Πολλοί είναι επίσης αυτοί που μετά τα ματς γυρνάνε στο προπονητικό κέντρο, τρώνε και μετά παίρνουν τα αυτοκίνητά τους και φεύγουν. Ελεύθεροι, παντρεμένοι, καμία σημασία δεν έχει. Ξέρουν πως εδώ υπάρχει ποιοτικό φαγητό».

Ωστόσο, ο Γιώργος Κόκκορης δεν έχει αναλάβει μόνο το κομμάτι του προπονητικού κέντρου, αφού συνοδεύει την ομάδα και στα εκτός έδρας παιχνίδια, μαζί με τους σεφ Νέστορα Τσιαχρήστα και Δημήτρη Σταγιάνο. «Οι αποστολές απαιτούν μεγάλη προσοχή, αλλά προσαρμοζόμαστε ως επί το πλείστον στο πρόγραμμα και τις συνήθειες του εκάστοτε προπονητή. Η ομάδα αγαπάει τα λαδερά και τα όσπρια, το ίδιο και οι ξένοι μας ποδοσφαιριστές – αγαπούν τις φακές, τον αρακά, τις σούπες. Είμαστε μάστερ στο κοτόπουλο. Κάναμε κάποτε ένα κλασικό μπουτί κοτόπουλο με πατάτες, αλλά βάζαμε και τα “μυστικά” μας μέσα και όλοι οι παίκτες μας έλεγαν πόσο τους άρεσε. Η κουζίνα μας είναι προσιτή σε όλους. Θυμάμαι τον Γάλλο αμυντικό Μπουμσόνγκ, αλλά και τον αγαπημένο Λουκά Βύντρα, να μας επαινούν για το κοτόπουλο αυτό». Εκείνη τη στιγμή καταφτάνει ο Φώτης Ιωαννίδης

Ο Παναθηναϊκός είναι οικογένεια, αγάπη, πειθαρχία και συναίσθημα

Από αριστερά προς τα δεξιά, οι Γιάννης Λέντζος, Γιώργος Κόκκορης, Έλντα Ζήρα, Νέστορας Τσιαχρήστας, Δάφνη Καλτσιδή επιμελούνται καθημερινά τη διατροφή των ποδοσφαιριστών και του επιτελείου του Παναθηναϊκού.

και ο σεφ «εκμυστηρεύεται» πως ο Έλληνας επιθετικός λατρεύει τα μακαρόνια με κιμά.

Όλα αυτά τα χρόνια, ωστόσο, υπήρξαν ποδοσφαιριστές και προπονητές που είχαν τις δικές τους ιδιαιτερότητες στο φαγητό. «Είχαμε κάποια στιγμή έναν προπονητή που δεν έτρωγε δενδρολίβανο και το εξαφανίσαμε. Είχαμε ποδοσφαιριστή και αρχηγό της ομάδας που δεν ήθελαν να βλέπουν τον μαϊντανό και τον εξαφανίσαμε επίσης. Φυσικά κάποιοι παίκτες έχουν και αλλεργίες, π.χ. στη γλουτένη, αλλά εμείς έχουμε προσαρμόσει κατάλληλα το μενού και για εκείνους». Λίγο πριν τελειώσουμε, ρωτάω ποιες είναι οι πιο ξεχωριστές παναθηναϊκές συνταγές; «Για πρωινό μια πολύ ωραία παναθηναϊκή συνταγή είναι η ομελέτα με σπανάκι που έχει και το χρώμα της ομάδας. Το μόνο που χρειάζεται είναι ασπράδι αυγού και φυσικά σπανάκι. Για κυρίως πιάτο τα λιγκουίνι με γαρίδες και μια ειδική σάλτσα αποτελούν πιάτο που αρέσουν πολύ σε όλους».

Οι δυνατές στιγμές που θα θυμάται για πάντα είναι πολλές. «Ζούμε καθημερινά τους ποδοσφαιριστές 5-6 ώρες. Είμαστε μέλη της ομάδας και μοιραζόμαστε χαρές και λύπες. Το πρωτάθλημα του 2004 σίγουρα θα μου μείνει αξέχαστο. Ήμουν με την αποστολή στο γήπεδο. Ο κόσμος και η απονομή στη Λεωφόρο, μετά από 7 χρόνια που είχαμε να πάρουμε πρωτάθλημα, ήταν μοναδική εμπειρία. Επίσης πάντα θα θυ-

μάμαι το νταμπλ του 2010, ενώ το κύπελλο που πήραμε πριν δύο χρόνια στο Ολυμπιακό Στάδιο ήταν η πιο συγκινητική στιγμή γιατί πήγα για πρώτη φορά στο γήπεδο με την κόρη μου και πανηγυρίσαμε μαζί».

Το δικό του όνειρο για την ομάδα είναι να παίξει καλό ποδόσφαιρο και να κερδίζει τίτλους. «Όσο αφορά στη γαστρονομία της ομάδας, θα συνεχίσουμε να προσφέρουμε μόνο ποιοτικές επιλογές. Όλα είναι προς τα πάνω και στην ποιότητα και στην παρασκευή και γενικά στον τρόπο που εξυπηρετούμε τα μέλη μας. Γι' αυτούς είμαστε εδώ από το πρωί έως το βράδυ. Δεν έχω καταλάβει πώς πέρασε ο καιρός, μεγάλωσα εδώ μαζί με την ομάδα, έζησα πολλές αλλαγές. Σήμερα είμαι 43 χρονών και έχω 22 χρόνια στην ομάδα – τη μισή ζωή μου δηλαδή την έχω ζήσει εδώ. Ο Παναθηναϊκός είναι οικογένεια, αγάπη, πειθαρχία και συναισθημα».

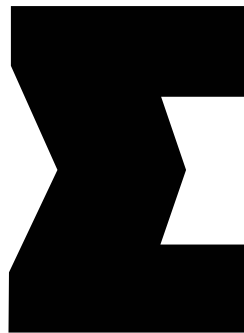
Για πρωινό μια πολύ ωραία παναθηναϊκή συνταγή είναι η ομελέτα με σπανάκι που έχει και το χρώμα της ομάδας. Για κυρίως πιάτο τα λιγκουίνι με γαρίδες και μια ειδική σάλτσα, πιάτο που αρέσει πολύ σε όλους.

Το «πράσινο» Dog City

Το 2024 στο επίκεντρο έρχονται ομάδες που δείχνουν ευαισθησία σε διάφορα κοινωνικά ζητήματα. Η προστασία των ζώων είναι ανάμεσα σε αυτά και υπάρχουν πολλοί ευρωπαϊκοί σύλλογοι που πραγματοποιούν ανάλογες δράσεις. Ένας από αυτούς και ο Παναθηναϊκός – και πώς θα γινόταν διαφορετικά, καθώς είναι γνωστό ότι ο ιδιοκτήτης της ΠΑΕ, Γιάννης Αλαφούζος, είναι φιλόζωος. Γνωστή είναι και η μεγάλη του αγάπη στα σκυλιά. Αυτός είναι ο λόγος της δημιουργίας του Dog City, μιας πολύ πρωτοποριακής ιδέας για το ελληνικό ποδόσφαιρο.

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΛΕΣΙΩΤΗ, ΦΩΤΟ ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

το προπονητικό κέντρο «Γεώργιος Καλαφάτης» σχεδιάστηκε και φτιάχτηκε ένα καταφύγιο για την προστασία αδέσποτων σκύλων. Η πρωτοβουλία ανήκει στον Γιάννη Αλαφούζο και το καταφύγιο άνοιξε επίσημα το προηγούμενο καλοκαίρι. Για την ανάγκη αυτή αξιοποιήθηκε ένας από τους χώρους του προπονητικού κέντρου με σκοπό να προστατεύει και να φιλοξενεί τον καθ' ομολογία «καλύτερο φίλο του ανθρώπου».

Η αρχή έγινε με 5-6 σκυλάκια τα οποία διασώθηκαν από την ΠΑΕ Παναθηναϊκός και φυλάσσονταν σε έναν ειδικό χώρο περιμένοντας τη δημιουργία του Dog City στο Κορωπί. Τα σκυλιά αυτά είχαν πολλά θέματα υγείας, τα οποία ανέλαβε να αντιμετωπίσει η ίδια η ομάδα και το ειδικό επιτελείο που διαθέτει.

Τα ζώα που φιλοξενούνται στον χώρο είναι κατά βάση αδέσποτα και πολλά από αυτά κακοποιημένα. Οι ιθύνοντες του καταφυγίου μάς είπαν ότι σχεδόν όλα, όταν πρωτοέρχονται, είναι φοβικά και χρειάζονται τον χρόνο τους μέχρι να συνθιθούν στην παρουσία του ανθρώπου δίπλα τους χωρίς κάποιο πρόβλημα. Τα έχουν μαζέψει από πολλές περιοχές της Αθήνας, μέχρι και από τον Ασπρόπυργο. Στο καταφύγιο υπάρχουν άνθρωποι που αναλαμβάνουν την εκπαίδευσή τους και την καθημερινή τους φροντίδα και προσαρμογή σε έναν φιλικό τρόπο ζωής.

Ο σκοπός του προγράμματος είναι τα σκυλιά να ξεπεράσουν τον φόβο τους, να αρχίσουν πάλι να εμπιστεύονται και να γίνουν υιοθετήσιμα. Ο κόσμος μπορεί να μεταβεί στο προπονητικό κέντρο για να τα δει. Πέραν από την αρχική γνώριμιά, οι υπάλληλοι του χώρου ενημερώνουν όσους ενδιαφέρονται για τα χαρακτηριστικά και την προσωπικότητα του κάθε σκύλου δίνοντας συμβουλές. Αν κάποιος ή κάποια βρει έναν σκύλο που του ταιριάζει μπορεί να ξεκινήσει και επίσημα η διαδικασία υιοθεσίας.

Αυτή τη στιγμή στους δύο ορόφους του καταφυγίου βρίσκονται 18 ξεχωριστά σκυλάκια τα οποία μας περιμένουν να τα γνωρίσουμε.

Το προπονητικό κέντρο είναι πάντα το Α και το Ω για μια μεγάλη ομάδα όπως ο Παναθηναϊκός. Δεν είναι μόνο το ποδόσφαιρο και οι συγκινήσεις που μπορεί να προσφέρει, αλλά και οι αξίες που επιθυμεί να περάσει ένας σύλλογος. Αξίες που, όπως είδαμε, δεν αφορούν μόνο τα νέα παιδιά της Ακαδημίας και την πρώτη ομάδα, αλλά ολόκληρη την κοινωνία. ●

Ο Νίκος Αδαμόπουλος και η Δέσποινα Σκαραμάγκου καθημερινά φροντίζουν και εκπαιδεύουν τα σκυλιά που φιλοξενεί ο Παναθηναϊκός στο Dog City.

Γιώργος Καρλαύτης

«Οικογένεια ο Παναθηναϊκός - Αυτό που έζησα στη Λεωφόρο ήταν μοναδικό»

ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΟΥΜΑΡΙΩΤΗ, ΦΩΤΟ: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Μπορεί να φόρεσε το σκουφάκι του Παναθηναϊκού μονάχα στην παιδική του ηλικία. Μπορεί να βρίσκεται εκτός Ελλάδας από τα 16 του χρόνια και οι φορές που έχει δει το Τριφύλλι από κοντά να μην είναι πολλές. Παρόλα αυτά η αγάπη του για τον Παναθηναϊκό είναι μεγάλη – γαλουχημένος με τα παναθηναϊκά ιδεώδη από τον πατέρα του, που διετέλεσε και έφορος της ομάδας πόλο του Τριφυλλιού.

Ο λόγος φυσικά για τον Γιώργο Καρλαύτη, που δεν παραλείπει να αναφέρει ότι ο Παναθηναϊκός είναι για αυτόν οικογένεια. Στις 28/2, μάλιστα, ένωσε από... μέσα τη μοναδική ατμόσφαιρα της Λεωφόρου ως επίσημος προσκεκλημένος της «Πράσινης» ΠΑΕ. Στο ημίχρονο της αναμέτρησης με τον Άρη βγήκε στον αγωνιστικό χώρο και τραγούδησε το γνωστό πράσινο σύνθημα «Χόρτο μαγικό» μαζί με τη Θύρα 13. Το πάθος του για το Τριφύλλι το έβλεπε κάποιος στα μάτια του και στο χαμόγελο που είχε, από τη στιγμή που εισήλθε στο γήπεδο μέχρι που αποχώρησε.

Ο 23χρονος back to back πρωταθλητής του NFL μίλησε για την αγάπη του για τον Παναθηναϊκό, για το... παγκόσμιο Τριφύλλι, αλλά και για την πρώτη φορά που είδε από κοντά την αγαπημένη του ομάδα.

— **Γιώργο, έχεις αναδειχθεί πρωταθλητής δύο συνεχόμενες φορές στο NFL με τους Chiefs αλλά η ομάδα είναι μία. Τι σημαίνει ο Παναθηναϊκός για σένα; Μπορεί να περιγραφεί αυτό το συναίσθημα με μια λέξη;**

Με μία λέξη δεν γίνεται. Όλη τη ζωή μου είμαι Παναθηναϊκός, από το μαιευτήριο με μπλούζα Παναθηναϊκού έφυγα. Με τον Παναθηναϊκό μεγάλωσα, οπότε με μια λέξη δεν μπορώ να περιγράψω την αγάπη που έχω για την ομάδα. Μεγάλωσα δίπλα στην ομάδα πόλο του συλλόγου, όλη μου η οικογένεια είναι Παναθηναϊκοί.

Για μένα ο Παναθηναϊκός σημαίνει οικογένεια.

— **Ποια είναι η ανάμνηση που θα θυμάσαι πάντα με τον Παναθηναϊκό;**

Έχω πάρα πολλές, αλλά αυτή που θα θυμάμαι πάντα είναι ο πρώτος αγώνας που είδα στη Λεωφόρο με τον πατέρα μου. Ήταν η πρώτη μου εμπειρία στο γήπεδο και αυτό είναι κάτι που δεν θα ξεχάσω ποτέ. Έχω παίξει σε πρωταθλήματα με τον Παναθηναϊκό στο πόλο, αλλά η εμπειρία του γηπέδου δεν μπορεί να συγκριθεί με καμία, είναι μοναδική η εμπειρία της Λεωφόρου.

— **Ποιος είναι ο αγαπημένος σου αθλητής από την πλούσια ιστορία του Παναθηναϊκού;**

Ο Δημήτρης Διαμαντίδης στο μπάσκετ και στο ποδόσφαιρο οι Γιώργος Καραγκούνης και Τζιμπρίλ Σισέ. Αυτοί ήταν οι ήρωές μου από μικρή ηλικία.

— **Θυμάσαι την πρώτη σου εμπειρία στη Λεωφόρο με τον πατέρα σου και ποια είναι η ιστορία πίσω από τη φωτογραφία;**

Είναι κάτι που πραγματικά δεν θα ξεχάσω ποτέ. Η πρώτη φορά που «έφαγα» κίνηση στον δρόμο για τη Λεωφόρο – μια εμπειρία που όταν ένα παιδί την περνάει με τον πατέρα του δεν τη ξεχνάει ποτέ. Για μένα είναι μια πολύ σημαντική, συναισθηματική, ξεχωριστή εικόνα που μου έχει μείνει χαραγμένη.

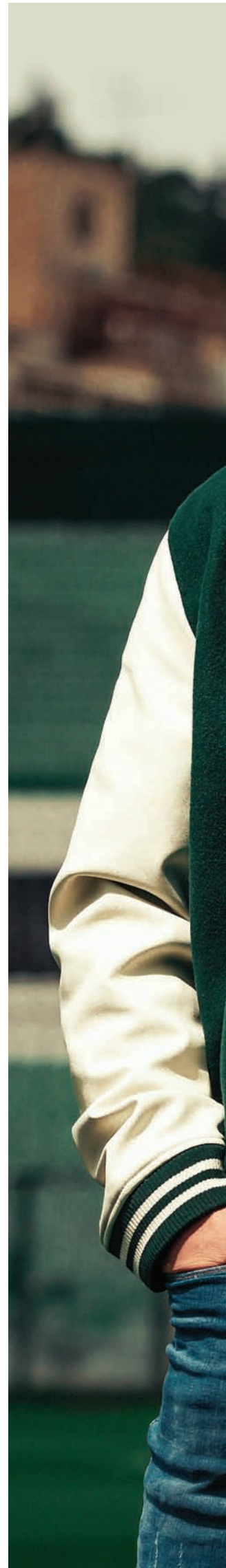
— **Ξέρουν οι συμπαίκτες σου στην Αμερική το μέγεθος και το μεγαλείο του Παναθηναϊκού, μιας και φοράς αρκετά συχνά τη φανέλα με το Τριφύλλι;**

Εννοείται πως ξέρουν τον Παναθηναϊκό. Τους έχω πει ότι είναι η μεγαλύτερη ομάδα στην Ελλάδα.

Σε αυτό το σημείο ο Γιώργος Καρλαύτης θυμήθηκε

Ο 23χρονος back to back πρωταθλητής του NFL μεγάλωσε σαν παιδί του Τριφυλλιού και μοιράζεται την ιστορία του.

«Όλη τη ζωή μου είμαι Παναθηναϊκός, από το μαιευτήριο με μπλούζα Παναθηναϊκού έφυγα. Με τον Παναθηναϊκό μεγάλωσα, οπότε με μια λέξη δεν μπορώ να περιγράψω την αγάπη που έχω για την ομάδα»

μια ιστορία από τη Φρανκφούρτη, που είχαν βρεθεί οι Kansas City Chiefs για τον αγώνα τους με τους Miami Dolphins και εθεάθη στο αεροδρόμιο φορώντας μπλούζα του Παναθηναϊκού με ένα τσουρέκι γνωστής εταιρείας ανά χειράς. «Θυμάμαι στη Φρανκφούρτη που μου έλεγαν για τη φανέλα που έκανε πάταγο, όπως και το τσουρέκι. Στο αεροπλάνο το δοκιμάσαν όλοι και ειδικά ο Μαχόουμς, ο Κέλτσε, ο Άντι Ριντ και ο Κρις Τζόουνς, έπαθαν πλάκα.

— Πώς εισπράττεις όλη αυτή την αγάπη του κόσμου του Παναθηναϊκού;

Ο Παναθηναϊκός είναι οικογένεια. Είμαστε μια μεγάλη οικογένεια. Όπως λέει και το σύνθημα «Στα πέταλα ολόκληρης της Γης», φιλάθλοι του Παναθηναϊκού υπάρχουν παντού. Μεγαλώνοντας σαν παιδί του Τριφυλλιού πάντα υπάρχει αυτή η στήριξη και η αγάπη. Ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ, πόλο, αμερικάνικο φούτμπολ. Υπάρχει υποστήριξη σε όλες τις «φαμίλιες» του Παναθηναϊκού.

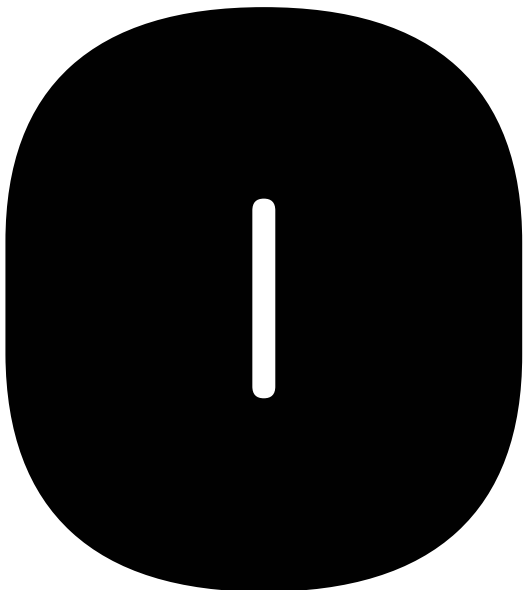
— Πώς νιώθεις που εσύ είσαι ο λόγος για τον οποίο ένα άθλημα άγνωστο κατά μεγάλο ποσοστό στο ελληνικό κοινό, αρχίζει και μπαίνει στις ζωές των Ελλήνων;

Αν μου έλεγες όταν ήμουν σε ηλικία 7-8 ετών ότι θα βρισκόμουν στην Αμερική, ότι θα είχα κάνει τόσα πράγματα στην καριέρα μου στον αθλητισμό και ότι θα έκανα τον γύρο του θριάμβου στη Λεωφόρο για τον Παναθηναϊκό, θα σε έλεγα τρελό. Για μένα είναι φοβερή όλη αυτή η εμπειρία. Οι διοικούντες του NFL προσπαθούν να κάνουν παγκόσμιο το άθλημα του φούτμπολ και να το φέρουν στην Ευρώπη σιγά-σιγά. Πιστεύω ότι μπορεί να υπάρξει άνθηση του συγκεκριμένου σπορ πέρα από την Αμερική, με τη σωστή παιδεία που χρειάζεται χρόνο, γιατί όλοι νομίζουν ότι οι ογκώδεις άνθρωποι μπορούν να αγωνιστούν, κάτι που είναι λάθος, όλοι μπορούν. ●

Μαμαντού Ντιαλό

«Ο Παναθηναϊκός μου έδωσε τη δυνατότητα να κάνω το όνειρό μου πραγματικότητα»

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Μαμαντού Ντιαλό δεν είναι απλά ένας ακόμη νεαρός ποδοσφαιριστής της ακαδημίας του Παναθηναϊκού. Ο νεαρός από τη Γουινέα ήρθε στη χώρα μας πριν από 2,5 χρόνια για να κυνηγήσει το όνειρό του για ένα καλύτερο μέλλον. Τα πρώτα δύο χρόνια έμεινε σε δομή προσφύγων και, όταν έγινε 18 χρονών, το Τριφύλλι άνοιξε τις πόρτες του για να τον κάνει μέλος των ακαδημιών της ομάδας, αγκαλιάζοντάς τον από την πρώτη στιγμή. Εδώ και πέντε μήνες ο Μαμαντού μένει μόνιμα στους ξενώνες των προπονητικών εγκαταστάσεων του Παναθηναϊκού στο «Γεώργιος Καλαφάτης».

«Ξεκίνησα να παίζω ποδόσφαιρο στη Γουινέα από μικρή ηλικία. Από μικρός είχα πάθος με την μπάλα και στόχος μου ήταν και είναι να γίνω επαγγελματίας ποδοσφαιριστής, με σκοπό να βοηθήσω και την οικογένειά μου. Η οικογένειά μου δεν ήταν εύρωστη οικονομικά και γι' αυτό δεν μπορούσα να παίξω εκεί ποδόσφαιρο. Έτσι πήρα την απόφαση να φύγω για την Ευρώπη. Δεν ήταν εύκολο όλο αυτό. Αρχικά πήγα στην Τουρκία και μετά ήρθα στην Ελλάδα με τη βοήθεια μιας ΜΚΟ. Η ΜΚΟ επικοινωνήσε με τον Παναθηναϊκό, οι άνθρωποι της ομάδας με δοκίμασαν σε κάποιες προπονήσεις και με πήραν. Ο Παναθηναϊκός μου έδωσε στέγη, αλλά και τη δυνατότητα να πραγματοποιήσω το όνειρό μου. Αν δεν ήταν ο σύλλογος αυτός, ενδεχομένως τώρα να είχα επιστρέψει στην πατρίδα μου. Οι ακαδημίες του Παναθηναϊκού είναι οι ιδανικότερες για να αναδειχθεί το ταλέντο ενός ποδοσφαιριστή. Ο Παναθηναϊκός είναι ο λόγος που μπορώ να κάνω το όνειρό μου πραγματικότητα. Να ξεφύγω, δηλαδή, από τις δύσκολες συνθήκες ζωής της χώρας μου και στο μέλλον

να μπορέσω να βοηθήσω και την οικογένειά μου. Όλοι οι προπονητές μάς έχουν δώσει τα κατάλληλα εργαλεία για να φτάσουμε στο υψηλότερο επίπεδο. Νιώθω αμέριστη ευγνωμοσύνη στον μεγάλο αυτό σύλλογο, τον Παναθηναϊκό, και θέλω στο μέλλον να ανταποδώσω».

Ποια είναι η καθημερινότητά του στον Παναθηναϊκό; Πώς αισθάνεται; «Από την πρώτη στιγμή που ήρθα, όλοι με έκαναν να νιώσω ότι εδώ θα είναι το δεύτερο σπίτι μου, όπως και συμβαίνει. Οι προπονητές, οι συμπαίκτες μου και γενικότερα όσοι εργάζονται στο Κορωπί, βοηθούν να γίνουμε καλύτεροι, τόσο ως ποδοσφαιριστές όσο και ως άνθρωποι. Στο εστιατόριο υπάρχει καθημερινά τεράστια ποικιλία φαγητού, στους ξενώνες κοιμόμαστε σε όμορφα δωμάτια και οι προπονήσεις μας γίνονται σε καλούς αγωνιστικούς χώρους. Όλα αυτά δεν τα είχαμε στην Αφρική. Μπορεί σε κάποιους αυτά να φαίνονται δεδομένα, αλλά πιστέψτε με για μένα στη χώρα μου δεν ήταν».

Τα όνειρά του δεν έχουν φρένο. «Το πιο σημαντικό για μένα είναι να είμαι υγιής, ώστε να μπορέσω να γίνω επαγγελματίας ποδοσφαιριστής. Ξέρω ότι ο Παναθηναϊκός είναι από τις ομάδες που δίνουν τέτοιες ευκαιρίες και θέλω σε λίγα χρόνια από τώρα να παίξω στην πρώτη ομάδα. Όταν ζούσα στην Αφρική παρακολουθούσα την ομάδα του Παναθηναϊκού και έβλεπα πόσο μεγάλη ομάδα είναι. Για μένα είναι μία από τις κορυφαίες ομάδες στην Ευρώπη».

Μακάρι τα όνειρα του Μαμαντού να γίνουν πραγματικότητα! ●

Τα πρώτα δύο χρόνια έμεινε σε δομή προσφύγων και, όταν έγινε 18 χρονών, το Τριφύλλι άνοιξε τις πόρτες του.

© WARREN, UNSPLASH

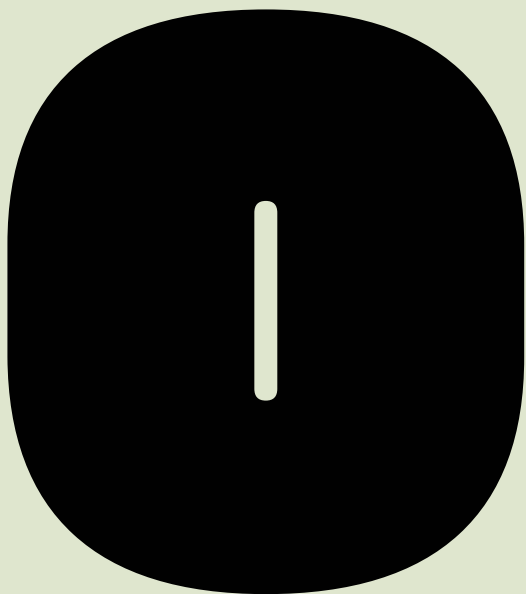

«Όταν ζούσα στην Αφρική παρακολουθούσα την ομάδα του Παναθηναϊκού και έβλεπα πόσο μεγάλη ομάδα είναι. Για μένα είναι μία από τις κορυφαίες ομάδες στην Ευρώπη»

Ένας μύθος ανεπανάληπτος

Όταν ο Παναθηναϊκός προκρίθηκε στον τελικό του Γουέμπλεϊ

ΤΟΥ ZASTRO

«Το βασίλειο της προσομοίωσης είναι πιο ρεαλιστικό από την πραγματικότητα» έγραψε ο Γάλλος φιλόσοφος Ζαν Μποντριγιάρ, ο άνθρωπος που φρόντισε από τους πρώτους να μας προαναγγείλει το Matrix της επίπλαστης σύγχρονης πραγματικότητας. Η «διαχείριση» της πληροφορίας, η επιλεκτική αποτύπωση της ιστορίας είναι μια πολύ παλιά υπόθεση, βρίσκουμε τις ρίζες της στην αρχαιότητα, όταν ο άνθρωπος ως πολιτικό ον αντιλήφθηκε για πρώτη φορά πως αντί να μεταδίδει απλώς τα γεγονότα, μπορεί να τα διαχειρίζεται με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να αλλάζει δραστικά το διαχρονικό τους αποτύπωμα.

Για να κριθεί μια εποχή πρέπει να υπάρχει συναίσθηση των συνθηκών, αντίληψη των κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων, ανάλυση του χρονισμού, σωστή αξιολόγηση της πληροφορίας και ορθή ανάγνωση της ιστορίας. Η επίκληση στο συναίσθημα, η αναγωγή στο θυμικό, η επιλογή προβολής συγκεκριμένων πτυχών ενός γεγονότος αναλόγως το ακροατήριο, όλα αυτά δίνουν αξία σε μια ιστορία μόνο όταν υπάρχουν πρόθυμα αυτιά να την ακούσουν. Με την πάροδο των ετών η ιστορία τείνει να εκλείπει και να εξαφανίζεται υπό το βάρος της εξέλιξης. Οι άνθρωποι φεύγουν, οι νεότεροι ζουν το τώρα και ονειρεύονται το αύριο, ο χρόνος είναι αδυσώπητος. Όλα τα αγγίζει ο χρόνος, όλα τα

ξεφτίζει, όλα τα σβήνει. Μονάχα στα αληθινά πολύ μεγάλα, μονάχα σ' εκείνα που έχουν μπολιάσει μέσα μας κάνει πίσω. Ο χρόνος μονάχα σε μια συνθήκη σέβεται την ιστορία: όταν εκείνη γίνεται μύθος.

Έχει παρέλθει πάνω από μισός αιώνας από τότε που μια ελληνική ομάδα προκρίθηκε σε τελικό ευρωπαϊκής διοργάνωσης ποδοσφαίρου. Ήταν ο Παναθηναϊκός. Του «Γουέμπλεϊ».

Για εκείνη την επιτυχία του Παναθηναϊκού έχουν χυθεί τόνοι μελάνης, δίχως να αναλυθούν ποτέ τα ίδια τα γεγονότα, χωρίς να αποτυπωθεί ποτέ η πραγματικότητα εκείνης της εποχής. Είναι πολύ δύσκολο να σκηνοθετηθεί και να οπτικοποιηθεί με όρους video game όπως επιτάσσει η εποχή, προκειμένου να απογυμνωθεί πλήρως και να παρουσιαστεί προς κατανάλωση. Γι' αυτό η ιστορία επέλεξε να διαφυλάξει εκείνη την ιστορική επιτυχία ως μύθο. Γιατί όμοιά της πολύ δύσκολα θα ξαναυπάρξει στην ελληνική ποδοσφαιρική ιστορία.

Επταετία. Όλη η περίοδος της δικτατορίας στην Ελλάδα ήταν ένας απατηλός κόσμος όπου η αλήθεια συγχέετο με το ψέμα μέχρις ότου να απορροφηθεί απ' αυτό. Η επταετία ήταν μια εποχή που όλα είχαν μετατραπεί σε θέαμα, όλα φιλτράρονταν προκειμένου να μη συνειδητο-

Καταγράφοντας μια μοναδική πορεία, ο Παναθηναϊκός έφτασε στις 2 Ιουνίου του 1971 να συμμετάσχει στον τελικό του Κυπέλλου Πρωταθλητριών εναντίον του Άγιαξ.

ποιούν οι μάζες το έλλειμμα της δημοκρατίας και τη βαναυσότητα πίσω από τις κουίντες. Την 21η Απριλίου του 1967 σταμάτησε βίαια μια πολιτιστική ορμή που θα συνέπαιρνε την Ελλάδα.

Συνέβη στην υπόλοιπη «δική μας» Ευρώπη. Η Ελλάδα πάνω που είχε πλάσει το δικό της περιβάλλον άνοιξης και διέθετε προσωπικότητες, όπως ο Χατζιδάκις, ο Θεοδωράκης και το «νέο κύμα» με τον Σαββόπουλο, υποχρεώθηκε να μπει στον γύψο. Η χούντα αντικατέστησε το «Άξιον εστί» με τα θεάματα. Χρηματοδότησε και επιδότησε με μεγάλη σπουδή και τον ελληνικό κινηματογράφο και τον ελληνικό αθλητισμό. Διαπιστώσεις κοινής αποδοχής, εξακριβωμένα γεγονότα.

Το ποδόσφαιρο είχε μια τεράστια δυναμική στα τέλη της δεκαετίας του '60, αφορούσε την πλειοψηφία της —μη λησμονούμε— ανδροκρατούμενης κοινωνίας και κυρίως των νέων που δεν είχαν πού αλλού να στραφούν. Αναφερόμαστε σε μια εποχή που δεν υπήρχε καν τηλεόραση σε όλα τα σπίτια, που πολλές οικογένειες δεν είχαν τα στοιχειώδη για να ζήσουν.

Το λευκό αποτύπωμα του χρόνου κάνει λόγο ότι εκείνη την εποχή άνθισαν τα μπουζούκια, το «λαϊκό» σινεμά, τα σφαιριστήρια, το ποδόσφαιρο. Είναι πέρα για πέρα αληθές. Δεν υπήρχαν άλλοι τρόποι διαφυγής, δεν υπήρχε εναλλακτικός τρόπος, δεν υπήρχαν επιλογές. Ο άνθρωπος πάντοτε προσαρμόζεται στις συνθήκες που τον περιβάλλουν, βρίσκει τρόπους να επιβιώσει ακόμα και όταν απειλείται η ίδια του η ελευθερία. Και όταν ωριμάζουν οι συνθήκες, επαναστατεί και βγαίνει από το τούνελ με τις δυνάμεις του.

Δεν είναι όμως μόνο η πολιτική ή η κοινωνιολογία το αντικείμενο. Πρέπει να γίνει αντιληπτό το κλίμα, η ατμόσφαιρα, η μυρωδιά της εποχής σε σχέση με το ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό. Η χούντα «βοήθησε»

όλα τα σωματεία. Με χρήματα, με αθλητικές εγκαταστάσεις, με πολιτικές επιρροές. Όταν ο πανίσχυρος τότε Γενικός Γραμματέας Αθλητισμού, Κώστας Ασλανίδης, διέκρινε και τη χρυσή φουρνιά ποδοσφαιριστών στις λαοφιλείς ομάδες, η απόφαση για «επιδοτήσεις» ήταν πολύ εύκολη. Τον ακολουθούσε κατά πόδας ο Παττακός, που σε κάθε ευκαιρία κατέβαινε να γνωρίσει από κοντά και να χαιρετίσει τους ποδοσφαιριστές όλων των μεγάλων ομάδων. Θαμώνας του Καραϊσκάκη, της Λεωφόρου, της Νέας Φιλαδέλφειας.

Προσοχή όμως. Ο Σιδέρης, ο Κούδας, ο Δομάζος, ο Παπαϊωάννου, δεν ήταν δημιουργήματα της χούντας. Η χούντα προσπάθησε να οικειοποιηθεί το ταλέντο τους απλώς χρησιμοποιώντας τους ως μέσο για να κοιμάται, να ξεδίνει ή να ξεφεύγει το πλήθος. Δεν διδάξε ο Ασλανίδης ποδόσφαιρο στον «Στρατηγό», ούτε έμαθε ο Παττακός στον Καμάρα να σουτάρει.

Η χούντα εκμεταλλεύτηκε προς όφελός της τις συγκυρίες, χρησιμοποίησε το πρωτογενές υλικό και το «τοποθέτησε» με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε όλοι με κάποιον τρόπο να «χρωστούν» σ' αυτήν και να αισθάνονται εκ περιτροπής ευνοημένοι και αδικημένοι. Γι' αυτό τοποθετήθηκαν «Επίτροποι» σε κάθε σωματείο, γι' αυτό στους αγώνες υπήρχε η απαραίτητη υψηλή εποπτεία του εκάστοτε «Γυμνασιάρχη του αγώνος», γι' αυτό στα ντέρμπι όποτε χρειαζόταν και ήταν βέβαιο το λαϊκό υψηλό ενδιαφέρον κρίνετο «απαραίτητη» η παρουσία ενός «αξιωματούχου της κυβερνήσεως».

Ο Παναθηναϊκός δεν είχε απασχολήσει ιδιαίτερα την κοινή γνώμη και μόνον όταν απέκλεισε την κραταιά Έβερτον με τις δύο ισοπαλίες, η πρόκρισή του στον τελικό μετατράπηκε σε «εθνικό θέμα». Η κλήρωση στον ημιτελικό με τους καλλιτέχνες Γιουγκοσλάβους του Ερυθρού Αστέρα ήταν δύσκολη, αλλά από τη στιγμή που υπήρχαν Άγιαξ και Ατλέτικο, η καλύτερη δυνατή.

Έχει παρέλθει πάνω από μισός αιώνας από τότε που μια ελληνική ομάδα προκρίθηκε σε τελικό ευρωπαϊκής διοργάνωσης ποδοσφαίρου. Ήταν ο Παναθηναϊκός. Του «Γουέμπλεϊ».

Στιγμές ευρωπαϊκής δόξας. Το μεγάλο 7άρι του Παναθηναϊκού, Χάρης Γράμμος, κόντρα στον Johan Neeskens του Άγιαξ.

Η αποστολή του Παναθηναϊκού ταξίδεψε Πέμπτη 8 Απριλίου του 1971 στο Βελιγράδι με ειδικά διαμορφωμένη πτήση της JAT. Επικεφαλής της αποστολής ήταν ο Συνταγματάρχης Πεζικού και ΓΓΑ Κώστας Ασλανίδης. Τον συνόδευαν, ο Αχιλλέας Μπουντουβής, εν είδει αρχηγού της αποστολής και ως αρχηγός του ποδοσφαιρικού τμήματος του Παναθηναϊκού, ο Ηρακλής Τσίπρας.

Στο ίδιο αεροπλάνο σύσσωμο το ποδοσφαιρικό τμήμα, με Πούσκας, Γαζή, τους ποδοσφαιριστές και μέλη των οικογενειών τους, καθώς και επιφανείς φίλους και μέλη του Παναθηναϊκού. Μεταξύ αυτών, η τότε σύζυγος του Μίμη Δομάζου, Βίκυ Μοσχολιού, και ο Σταμάτης Κόκοτας, που έδωσαν και το ένθερμο παρών στο Μαρακανά, αλλά και στις εκδηλώσεις ψυχαγωγίας της ομάδας. Ο Παναθηναϊκός κατέλυσε στο πολυτελές ξενοδοχείο «Γιουγκοσλάβια» στο κέντρο του Βελιγραδίου και το Σάββατο ξεναγήθηκε στο Στάρι Γκραντ και τα λοιπά αξιοθέατα της πόλης.

Την Κυριακή, ομάδα και τεχνικό επιτελείο παρακολούθησαν το παιχνίδι Ερυθρού Αστέρα-Μπέογκραντ στην Καράμπουρμα (νυν Omladinski Stadium), παιχνίδι μάλιστα που ο Αστέρας έχασε με 2-1 μετά από απογοητευτική εμφάνιση. Τη Δευτέρα το βράδυ, η ομάδα συμμετείχε στη δεξίωση που παρέθεσε ο τότε Πρόεδρος της Ελλάδας στο Βελιγράδι, Σπυρίδων Τετενές. Κατά τη διάρκεια της βραδιάς μάλιστα, τραγουδούσαν και ο Σταμάτης Κόκοτας και η Βίκυ Μοσχολιού κατόπιν παραινέσεως της κυρίας Τετενέ. Την παραμονή του αγώνα και με χιλιάδες Έλληνες να έχουν καταφθάσει στο Βελιγράδι (οι περισσότεροι οδικώς) η ομάδα προπονήθηκε και ξέσκασε απλώς στο καζίνο του ξενοδοχείου.

Το απόγευμα της 14ης Απριλίου, ο Παναθηναϊκός μπροστά σε 90 χιλιάδες θεατές και μετά από ολέθρια εμφάνιση του Τάκη Οικονομόπουλου, ηττήθηκε με 4-1 από τον καλύτερο Αστέρα που αγωνίστηκε και χωρίς τον ποιοτικότερο ποδοσφαιριστή του, Ντράγκαν Τζάιτς. Η διαίτησία ως συνήθως εκείνα τα χρόνια, έπαιξε έδρα, αλλά δεν καθόρισε το αποτέλεσμα. Πιθανόν η έκταση του σκορ να ήταν μικρότερη εάν ο Αυστριακός Νιερμάγερ ήταν πιο φιλικός προς την ελληνική ομάδα, αλλά ο Αστέρας ήταν καλύτερος και δίκαια κέρδισε. Εάν υπήρχαν κάποιες ελπίδες για πρόκριση στον τελικό, με το 4-1 του Βελιγραδίου, η αποστολή του τριφυλλιού έγινε απείρως πιο δύσκολη, σε περίπτωση δε που δεχόταν γκολ, αδύνατη.

Το γκολ του Καμάρα ωστόσο στο 56ο λεπτό του αγώνα στο «Μαρακανά», άφηνε κάποιες αμυδρές ελπίδες για κυνήγι του θαύματος στη ρεβάνς. Και το θαύμα πολύ απλά έγινε. Για μια σειρά από λόγους και έναν συνδυασμό κινήτρων, ικανότητας, τύχης και πίστης στην ανατροπή. Οι Γιουγκοσλάβοι ήρθαν στην Αθήνα μετά από δέκα ημέρες έχοντας υποτιμήσει τον Παναθηναϊκό, ακριβώς όπως είχε κάνει και η μεγάλη Έβερτον.

Στο γεύμα που παρέθεσε ο επίσημος Παναθηναϊκός στον Ναυτικό Όμιλο, ο πρόεδρος του Ερυθρού Αστέρα, Νικόλα Μπούγκαρτσιτς, έκανε λόγο για βέβαιη πρόκριση των Γιουγκοσλάβων και γενικότερα η αίσθηση που άφηναν οι Γιουγκοσλάβοι ήταν πως το εμπόδιο του Παναθηναϊκού θα το ξεπερνούσαν εύκολα ή δύσκολα. Την παραμονή του αγώνα στα μπουζούκια (στη «Νεράιδα»), ο Γιουγκοσλάβος κυβερνητικός επίτροπος Τσέλκιτς έβαλε μια καρφίτσα με το έμβλημα του Ερυθρού Αστέρα στο πέτο του τραγουδιστή Γιάννη Καλατζή, ύψωσε το ποτήρι και ζήτησε από τους παρευρισκόμενους να ευχθούν «καλή επιτυχία» στον Αστέρα για τον τελικό με τον Άγιαξ.

Την ίδια μέρα, ο Ασλανίδης έκανε τον κομφερασιέ στον υπουργό Αθλητισμού της Γιουγκοσλαβίας Κνέζεβιτς στην Αρχαία Ολυμπία. Όλα αυτά οι ποδοσφαιριστές του Παναθηναϊκού τα γνώριζαν. Είναι γνωστή μάλιστα και η ιστορία που έχει διηγηθεί ο Κώστας Ελευθεράκης, για τις εφημερίδες της Γιουγκοσλαβίας που είχαν ήδη προλάβει την ημέρα του επαναληπτικού να κυκλοφορήσουν με πρωτοσέλιδα που έγραφαν «τελικός κυπέλλου Πρωταθλητριών στο Γουέμπλεϊ: Ερυθρός Αστέρας-Άγιαξ». Μια τέτοια εφημερίδα έπεσε στα χέρια του Δομάζου, ο οποίος μάζεψε τους συμπαίκτες του στο δωμάτιο και «χτύπησε» τον άρτο στον θυμό και στο κίνητρο.

Η 28η Απριλίου είναι από μόνη της μια εποποιία.

Ώρα 13:30, η κερκίδα προς το κέντρο της Αθήνας ήδη ασφυκτικά γεμάτη εν αντιθέσει με το υπόλοιπο γήπεδο. Περιμετρικά η Λεωφόρος γεμάτη πανό, όπως και οι γύρω πολυκατοικίες. Όσοι δεν ήταν Παναθηναϊκοί ή δεν είχαν πανό, είχαν απλώσει τσόχες, τραπεζομάντιλα, ό,τι πράσινο υπήρχε στο σπίτι του καθενός και παρέπεμπε σε «Παναθηναϊκό». Ξεχώριζε σε ένα μπαλκόνι το πανό «Εκατομμύρια καρδιές χτυπούν για εσάς». Στο γήπεδο «Ημίθεο Δομάζο οδήγησε την Ελλάδα στο Γουέμπλεϊ», «Στρατηγέ μαζί σου», «ΠΑΟ για την Ελλάδα» και πολλά άλλα. Σειρήνες, κλάξον, φωνές. Ήταν τόσο μεγάλη η ένταση, που οι υπεύθυνοι διοργανωτές του Παναθηναϊκού έκαναν εκκλήσεις από τα μεγάφωνα: «Παρακαλούνται οι φίλαθλοι όπως μη φωνάζουν από τώρα, διότι δεν θα έχουν αρκετές δυνάμεις για τη διάρκεια του αγώνα».

Όσο περνούσε η ώρα το γήπεδο πρασίνιζε κανονικά. Κάθε φίλαθλος και ένα πράσινο καπέλο, για προστασία από τον ήλιο που έκαιγε τη Λεωφόρο. Στις 14:30 βγήκαν οι Γιουγκοσλάβοι για «αναγνώριση» του αγωνιστικού χώρου. Η ομάδα του Μιλανίτς είχε προπονηθεί στη Λεωφόρο και την προηγούμενη, από τότε όμως υπήρχε η συνήθεια της αναγνωριστικής βόλτας στον αγωνιστικό χώρο με πολιτική περιβολή. Οι φίλαθλοι τους υποδέχτηκαν με σφοδρές αποδοκμασίες, ένα βαρελότο έσκασε στο κέντρο του γηπέδου, φωνές, βρισιές, ένταση. Ευτυχώς πρώτα βγήκε ο Μπλούνης Διακάκης από τα αποδυτήρια και αμέσως μετά ο Πούσκας και το πλήθος έστρεψε την προσοχή του αλλού. «Βίβα Πάντσο!» Η γνωστή κραυγή δόνησε τη Λεωφόρο και ο «καλπάζων συνταγματάρχης» ανταπέδωσε.

Η ώρα είχε πάει 15:00 και δυο πιτσιρικάδες κραδαίνοντας ελληνικές σημαίες και πράσινα μπαλόνια, διέσχισαν το μήκος του γηπέδου σκορπίζοντας νέο ενθουσιασμό. Λίγο αργότερα κινητικότητα στις θέσεις των επισήμων. Η Δέσποινα Παπαδοπούλου περνώντας ανάμεσα από επίσημους και «επίσημους» κάθισε στη θέση της. Την πλαισίωσαν ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Παπαδόπουλος και υπουργός Εσωτερικών Παντακός, ο υφυπουργός Εσωτερικών και πρώην διοικητής της ΕΑΤ-ΕΣΑ Λαδάς, ο υπουργός Εργασίας Μανωλόπουλος και ο ΓΓΑ Ασλανίδης. Ο τελευταίος, εν αντιθέσει με τους υπόλοιπους, κάθισε στη θέση του διασχίζοντας το γήπεδο προκειμένου να «χαιρετίσει το πλήθος».

© PAIN IMAGES VIA GETTY IMAGES

Ο «ψηλός» Αντώνης Αντωνιάδης, ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες σκόρερ, στον ιστορικό τελικό του Κυπέλλου Πρωταθλητριών, στο γήπεδο Γουέμπλεϊ.

Ώρα 15:45 και οι Γιουγκοσλάβοι μπήκαν κανονικά στο γήπεδο. Νέες αποδοκίμασιες που κόπασαν μεριάς όταν ακούστηκε ο εκκωφαντικός θόρυβος από ένα ελικόπτερο. Το ελικόπτερο προσγειώθηκε στο κέντρο του γηπέδου και όταν έπεσε η σκόνη, από τα σπλάχνα του βγήκαν τέσσερα μοντέλα με κοντές φούστες και καυτά σορτς. Ήταν το διαφημιστικό «event» του αγώνα, με τα κορίτσια να διαφημίζουν τις ηλεκτρονικές συσκευές URANYA. Όλο το γήπεδο ασχολείται με τα μοντέλα, μέχρι που στις 15:55 βγήκε ο Παναθηναϊκός.

Ζπτωκραυγές, πρόκριση και το ιστορικό πανό των φιλάθλων του Ολυμπιακού στο νοτιοδυτικό πέταλο: «Οι φιλάθλοι του Ολυμπιακού ΜΑΖΙ ΣΑΣ». Με κόκκινα γράμματα και ένα πράσινο τριφύλλι. Όταν βγήκε και η τριπλέτα των Ισπανών διαιτητών, οι κοπέλες ολοκλήρωσαν το τελετουργικό μοιράζοντας το δώρο της εταιρείας στους 22 ποδοσφαιριστές: άπαντες

έλαβαν από ένα δελτίο παραλαβής μιας τηλεόρασης URANYA. Αυτό ήταν το περιβόητο «χαρτάκι» που πήραν οι ποδοσφαιριστές του Ερυθρού Αστέρα.

Στις 16:05 ο Ίβηρας Χοσέ Μαρία Ορτίθ ντε Μεντίμπιλ σφύριξε για πρώτη φορά. Στις 16:07 ο Αντώνης Αντωνιάδης είχε βάλει ήδη τον Παναθηναϊκό μπροστά στο σκορ. Αυτή είναι η σημαντικότερη συγκυρία που επέτρεψε στον Παναθηναϊκό να προκριθεί: το γρήγορο γκολ. Οι Γιουγκοσλάβοι ζαλισμένοι από την ατμόσφαιρα και το απρόσμενο γκολ βρέθηκαν άμεσα αμυνόμενοι και σε μειονεκτική θέση. Αυτό που ζητούσε ο Πούσκας και κυκλοφορούσε σε όλα τα στέκια τις προηγούμενες μέρες ήταν γεγονός. «Ένα γρήγορο γκολ».

Μέχρι να ισορροπήσει ο Αστέρας και να απειλήσει την εστία του Κωνσταντίνου που είχε αντικαταστήσει τον με κατεστραμμένη ψυχολογία Οικονομόπουλο,

ο Παναθηναϊκός είχε προλάβει να το πιστέψει και να ανασυνταχθεί πλήρως. Ο Αστέρης μετά το εικοσάλεπτο πιάζει, χάνει μια καλή ευκαιρία με το φάουλ του Όστοϊτς, που αποκρούει ο Κωνσταντίνου και επιλέγει παιχνίδι αντεπιθέσεων. Ο Παναθηναϊκός επιτίθεται βασιζόμενος στον οίστρο του Δομάζου, χάνει ευκαιρίες, αλλά το ημίχρονο λήγει στο ισχνό 1-0.

Κατά τη διακοπή κυριαρχεί πίστη αλλά και αγωνία, αφού ο Παναθηναϊκός είναι ακόμα δύο γκολ μακριά από τον στόχο. Το «κρύο» γκολ του Αντωνιάδη στο 55ο λεπτό βάζει στο γήπεδο φωτιά. Ο ψηλός είναι και με τη βούλα μεγάλος πρωταγωνιστής του αγώνα και χαιρεί της τιμής να τελειώνει πρώτος σκόρερ της διοργάνωσης. Ο Πούσκας αλλάζει την ατυχή έμπνευση με τον νεαρό Καλλιγέρη, ρίχνοντας στο παιχνίδι τον Αθανασόπουλο, και ο Παναθηναϊκός κυνηγάει το γκολ «του Γουέμπλεϊ».

Το εξαγνιστικό γκολ που έστειλε τον Παναθηναϊκό στο Λονδίνο σκοράρει ο Αριστείδης Καμάρας. Είναι το σημαντικότερο γκολ της καριέρας του. Το ρολόι δείχνει το 63ο λεπτό και στο τελευταίο μισάωρο ο Παναθηναϊκός κάνει ό,τι μπορεί για να διαφυλάξει την πρόκριση. Καθυστερήσεις, χλιαρές επιθέσεις, σκληρά μαρκαρίσματα, διακοπές. Ο Ερυθρός Αστέρης επιτίθεται, το 3-0 «ξύπνησε» τους παίκτες του Μίλιανιτς που στο 74ο λεπτό πάγωσαν τη Λεωφόρο. Είναι η απόκρουση της... ζωής του Βασίλη Κωνσταντίνου.

Το σουτ του Κάρασι είναι πολύ δυνατό και ευθύβολο. Όλο το γήπεδο πίστεψε ότι όλα τελείωσαν σε εκείνο το σουτ στη δεξιά γωνία του Κωνσταντίνου. Ο Βασίλης τέντωσε το σώμα του, άπλωσε το χέρι όσο γινόταν και με τα ακροδάχτυλα την έβγαλε κόρνερ. Η απόκρουση του τερματοφύλακα έστειλε την ψυχολογία και των υπολοίπων στα ύψη, επέτρεψε στον Παναθηναϊκό να αντέξει στο τελευταίο τέταρτο του αγώνα. Μετά από δύομισι λεπτά καθυστέρηση, ο Ορτίθ σφυρίζει τρεις φορές και το λήγει.

Και ξαφνικά οι δείκτες του ρολογιού άρχισαν να γυρίζουν ανάποδα. Η Αθήνα είχε τρελαθεί, βρέθηκε σε ομαδική παράκρουση. Η συμπυκνωμένη αγωνία δεκαπέντε ημερών μετά τον άτυχο αγώνα του Βελιγραδίου, όλος εκείνος ο ηλεκτρισμός που τροφοδοτούσε τις ξέφρενες εκδηλώσεις στο γήπεδο, δισχετεύτηκε σε ολόκληρη την πόλη. Η πρωτεύουσα σε κατάσταση αμόκ. Ο καθένας έκανε ό,τι ήθελε, ό,τι περνούσε από το κεφάλι του, είτε πεζός είτε όχι. Οι τροχονόμοι είχαν αυτοκαταργηθεί, σήκωσαν τα χέρια ψηλά μπροστά στο πρωτοφανές ξέσπασμα.

Χιλιάδες άνθρωποι, εκατοντάδες αυτοκίνητα, ένας ασταμάτητος θόρυβος, ένα τρομερό παραλήρημα στο οποίο παραδόθηκε μια ολόκληρη πόλη. Σάλπιγγες, καραμούζες, ταμπούρα, σειρήνες, κόρνες, συνθήματα και κραυγές μέχρι τις 2 το ξημέρωμα. «Το θαύμα! Το θαύμα της πρόκρισης!» Ο Παναθηναϊκός είχε κάνει το αδύνατο για κάθε ψυχραιμο ποδοσφαιρικό αναλυτή. Οι εφημερίδες της εποχής αφιέρωσαν δεκάδες σελίδες σε εκείνο το ανθρώπινο ποτάμι που πλημμύρισε την Αθήνα. Ομόνοια, Σύνταγμα, Πλάκα, Ζάππειο, Κολωνάκι, πλατεία Βικτωρίας γεμάτες κόσμο. Άνθρωποι σκορπισμένοι στις γειτονιές και στις συνοικίες να πανηγυρίζουν. Γουδή, Γκύζη, Καλλιθέα, Παγκράτι, Κυψέλη, Πατήσια, Θησείο, Σεπόλια. Παντού. Μια φιέστα τρέλας.

Επί οκτώ ώρες η Αθήνα είχε παραλύσει, ήταν παραδομένη στο πλήθος. Από κάθε σπίτι, κάθε διαμέρισμα, άνθρωποι κατά τα άλλα σοβαροί και ευυπόληπτοι να προσβάλλονται από το μικρόβιο της πράσινης τρέλας και να τους συνεπαίρνει ο ενθουσιασμός. Πενηντάρηδες να εγκαταλείπουν το σπίτι και να ακολουθούν τα παιδιά τους, που ήθελαν να γυρίσουν τους δρόμους →

Ήταν τέτοια η ευφορία και η άγνοια κινδύνου, που η ελληνική αποστολή ζούσε το όνειρο – ένα όνειρο που το ελληνικό ποδόσφαιρο δεν ξαναείδε ποτέ από τότε.

πανηγυρίζοντας. Οι γυναίκες στα μπαλκόνια και στα παράθυρα να απλώνουν πράσινα σεντόνια, πράσινα πουκάμισα, πράσινα τραπεζομάντηλα. Ορισμένες κρεμούσαν ακόμα και ζαρζαβατικά μόνο και μόνο επειδή ήταν πράσινα.

Μόνο στη Βραζιλία είχε παρατηρηθεί τέτοιο πάθος και εξαλλοσύνη σχετικά με το ποδόσφαιρο. Η απόλυτη τρέλα. Για τα υπίσεχ λουτρά στην Ομόνοια (μπενμιξί τα έλεγαν τότε), για τις μαθήτριες που βουτούσαν με τις ποδιές και τις σάκες στην πλάτη στο συντριβάνι της πλατείας Κυριακού, όπως έλεγαν τότε την πλατεία Βικτωρίας. Για το γεροντάκι που έκανε στριπτιζ στην Πανεπιστημίου, για εκείνον που είχε στολίσει το αυτοκίνητο με αληθινά (πράσινα) πεντακοσάρικα, για τον... εύσωμο που είχε σταματήσει μπροστά στον τροχονόμο και του χόρευε «οριεντάλ», γι' αυτόν που είχε ανέβει στην καρότσα του φορτηγού του και μοίραζε στο πλήθος... μανικετόκουμπα. Για τον πεζό που περνούσε με κόκκινο τη διάβαση κι όταν του φώναξε ο αστυνομικός απάντησε ότι «τα βλέπει όλα πράσινα».

Πάνω από 55 καρδιακές προσβολές μέτρησης εκκίνη τη νύχτα ο Σταθμός Πρώτων Βοηθειών. Οι 10 αφορούσαν ανθρώπους που δεν άντεξαν παρακολουθώντας το ματς στην τηλεόραση. Ο συνήθως συνετός και επαγγελματίας «Ζανό» (Γιάννης Διακογιάννης) που μετέδιδε το παιχνίδι, έχανε τα λόγια του και του ξέφευγαν οι αναφορές στους ποδοσφαιριστές με το μικρό τους όνομα. «Ελα, Τότη, πάμε ψηλά, μπράβο Στρατηγέ». Οι περισσότεροι υπέστησαν καρδιακό επεισόδιο ελαφράς μορφής, ελάχιστοι διακομίστηκαν και έμειναν στο νοσοκομείο, η καρδιά του ενός δεν άντεξε και έπαψε να χτυπά εκείνο το βράδυ της 28ης Απριλίου.

Η αναστάτωση κράτησε ώρες ολόκληρες, στη Σταδίου έκαναν περιφορά στο λείψανο (!) του Ερυθρού Αστέρα, μια πολυτελή γυάλινη νεκροφόρα με ένα φέρετρο βαμμένο στα χρώματα του αντιπάλου. Πίσω κανονικά «πομπή» με «τεθλιμμένους συγγενείς» να θρηνούν. Το φέρετρο το πήγαν... φουνταριστό στη θάλασσα κάπου στο Πασαλιμάνι. Την ίδια ώρα στη Ρηγίλλης δεύτερη κηδεία. Με κεράκια, πένθημα εμβρατήρια και φέρετρο αγορασμένο με έρανο. Στάθηκαν έξω απ' το γραφείο κηδειών, ρώτησαν «πόσο κάνει το φέρετρο» και κάθε φίλαθλος «τσόνταρε» δυο δραχμές για να το αγοράσουν. Μετά την εκφορά το κάψανε στην πλατεία Ρηγίλλης πανηγυρίζοντας. Αυτοσχεδιασμοί, εξαλλοσύνες στα όρια της αλλοφροσύνης. Πότε κόσμια και πότε βίαια, γιατί δεν έλειψαν και τα επεισόδια.

Και στο Βελιγράδι είχαν γίνει κάποια μικροεπεισόδια, ειδικότερα κάποιες κλοπές, αλλά σε γενικές γραμμές το πράγμα –αναλογικά– κρατήθηκε σε ελεγχόμενο πλαίσιο. Στην Αθήνα τα επεισόδια και οι επιθέσεις κατά πάντων είτε αντιμετωπίστηκαν έξυπνα από τους τουρίστες είτε απομονώθηκαν εν τη γενέσει τους. «Εμφυλίου» δεν είχαμε, αφού ακόμα και ο επίσημος Ολυμπιακός εξέδωσε συχαρητήρια ανακοίνωση που υπέγραψαν ο Αντιπρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας του, απευθυνόμενη τόσο στον φίλο Παναθηναϊκό, όπως αναφέρεται, όσο και στον περισπούδαστο ΓΓΑ Ασλανίδη.

Δεν έλειψαν και τα... ευτράπελα σεξουαλικού περιεχομένου, πολλά από τα οποία σχολιάστηκαν και από τον ξένο Τύπο. «Ειδικά» πριμ θηλυκού περιεχομένου, δώρα και ακόμα περισσότερα «ταξίματα» από στάρλετ της εποχής προς τους παίκτες του Παναθηναϊκού. «Το σέξι βραβείο κούρδισε τους παίκτες του ΠΑΟ», έγραψε η έγκυρη ιταλική εφημερίδα La Stampa. Ο γνωστός χρονογράφος της εποχής Π. Παλαιολόγος έγραψε στο «Βήμα» και για τις αντιδράσεις του «κανονικού» καλλιτεχνικού κόσμου παραθέτοντας δηλώσεις της Καρέζη, της Βλαχοπούλου, της Κοντού. Η Αλίκη ήταν στη Θεσσαλονίκη και αναφέρεται ότι πανηγύρισε

στην Αριστοτέλους μαζί με τους υπόλοιπους Θεσσαλονικείς προκαλώντας λιποθυμίες με το σορτσάκι της. Για ημέρες, εβδομάδες ολόκληρες, η χώρα ήταν μεθυσμένη.

Δεν άργησαν τα Ξένα «περίεργα» δημοσιεύματα. Ένα δίστιλο της γερμανικής «Bild» που έκανε λόγο για ογκώδες πριμ του Αριστοτέλη Ωνάση και ένα δεύτερο από την ιταλική Stadio, που ανέφερε «λεπτομέρειες» σχετικά με δωροδοκία του Έλληνα κροίσου που εξαγόρασε ολόκληρο τον Ερυθρό Αστέρα προκειμένου να προκριθεί ο Παναθηναϊκός στον τελικό. Πηγή αμφοτέρων των δημοσιευμάτων, ένα άρθρο της τοπικής εφημερίδας του Νόβισαντ «Magyar Szó», ενός εντύπου σε ουγγρική γλώσσα που απευθύνετο στη μαγυάρικη μειονότητα της Βοϊβοντίνα. Ήταν το μοναδικό ξένο έντυπο που άφηνε σκιές για το παιχνίδι σε ένα δημοσίευμα γεμάτο αυθαίρετα μυθεύματα: «Ωνάσης, νέα αγάπη το ποδόσφαιρο». Ο Έλληνας διεκατομμυριούχος έδωσε 350.000 μάρκα για να αγοράσει το παιχνίδι με τον Ερυθρό Αστέρα. «Πουλήθηκε» το προεδρείο του Ερυθρού Αστέρα, με ποσό 300.000 δολαρίων. Πριν από τον αγώνα προσγειώθηκε στο γήπεδο του Παναθηναϊκού ένα ελικόπτερο με καλλιγραμμες κοπέλες που πρόσφεραν στους παίκτες του Ερυθρού Αστέρα ανθοδέσμες, αλλά σε τέσσερις απ' αυτούς δόθηκαν επιταγές των 15.000 δολαρίων. Η ελληνική «κυβέρνηση» δώρισε σε κάθε παίκτη από μια βίλα και μηνιαία σύνταξη από 1.200 μάρκα, και ο Παναθηναϊκός έδωσε σε κάθε παίκτη πριμ 25.000 μάρκων (τότε το μάρκο είχε 12 δρχ.) και στον προπονητή Φέρεντς Πούσκακ πριμ 84.000 μάρκων.

Η ιταλική «Στάντιο», στο φύλλο της 12ης Μαΐου 1971 έγραψε, μεταξύ άλλων, αναφερόμενη κι αυτή στο δημοσίευμα της γιουγκοσλαβο-ουγγρικής εφημερίδας, ότι αμέσως μετά τον αποκλεισμό του από τον Παναθηναϊκό, ο Ερυθρός Αστέρας έχασε στο γήπεδό του από τη Ζελέζνιτσαρ με 4-1, για να δείξει ότι περνάει αγωνιστική κρίση, γιατί πουλήθηκαν οι παράγοντές του αντί 300.000 δολαρίων και τέσσερις παίκτες (οι Ατσιμόβιτς, Κάρασι, Ντουϊκόβιτς και Όστοιτς) πήραν επιταγές των 15.000 δολαρίων έκαστος για να έχουν μειωμένη απόδοση. Στο «κόλπο» ήταν και ο προπονητής του Ερυθρού Αστέρα, Μίλαν Μίλιανιτς, που αόριστα «πήρε κάποια υπόσχεση από τον Ασλανίδη» και γι' αυτό είπε στους παίκτες του «να συμπεριφερθούν στο γήπεδο σαν μικρά παιδιά». Δεν έλειψε και το φολκλόρ μια και υπήρχαν αναφορές ότι οι ιθύνοντες του Παναθηναϊκού είχαν υποσχεθεί πριν από το ματς στους Γιουγκοσλάβους ποδοσφαιριστές «ωραίες Ελληνίδες», αλλά και ότι ένα μυστηριώδες χέρι έβαλε υπνωτικά χάπια στα ποτήρια τους. Αυτά είναι τα μοναδικά ρεπορτάζ που συντηρούν μια ανιστόρητη οπαδική σπι-

λωση της επιτυχίας του Παναθηναϊκού, προκειμένου να μειωθεί και να αμαυρωθεί το εύρος της.

Στην πραγματικότητα, τότε ο ξένος Τύπος, αρχής γενομένης από τα ίδια τα Μέσα της Γιουγκοσλαβίας, όπως μετέδωσε το Associated Press και όχι ο ελληνικός Τύπος, αποθέωσε την επιτυχία. Το γιουγκοσλαβικό πρακτορείο ειδήσεων ΤΑΝJUG ανέφερε στο εκτενές δελτίο Τύπου ότι «*Συνέβη ένα θαύμα. Παρά ταύτα η ελληνική ομάδα υπερτερούσε και ο Ερυθρός Αστέρας δεν συνήλθε από το σοκ του πρώτου λεπτού. Οι Γιουγκοσλάβοι ποδοσφαιριστές ανασυντάχθηκαν και συνήλθαν στη συνέχεια, αλλά τελικά οι Έλληνες επικράτησαν*». Η ευρείας κυκλοφορίας «Πολίτικα» βγήκε με τίτλο «*Το δράμα του Ερυθρού Αστέρα στην Αθήνα*» φιλοξενώντας δηλώσεις των πρωταγωνιστών, μεταξύ των οποίων δεσπόζει η τοποθέτηση του Τζάιτς που τόνισε ότι αν δεν είχε τιμωρηθεί (ήταν τιμωρημένος, όπως και ο Ελευθεράκης) και μπορούσε να βοηθήσει, πιθανόν ο Ερυθρός Αστέρας να είχε προκριθεί. Η εφημερίδα έχει και δηλώσεις του συνοδευόντος την αποστολή υπουργού Κνέζεβιτς, ο οποίος δήλωσε ότι ο Παναθηναϊκός ήταν καλύτερος στο μεγαλύτερο διάστημα του αγώνα και προκρίθηκε δίκαια. Στον υπόλοιπο ξένο Τύπο, οι αναφορές ήταν περίπου οι αναμενόμενες για μια ανάλογη επιτυχία.

Όσον αφορά το πριμ, πράγματι το καθεστώς υποσχέθηκε και παρείχε στον Παναθηναϊκό όσα περισσότερα μπορούσε. Δόθηκαν υποσχέσεις και υπέρογκα ποσά, διαγράφηκαν τα σωρευμένα χρέη του σωματείου προς την πολιτεία έως την 28η Απριλίου 1971, ύψους 4 εκατομμυρίων δραχμών. Στους πρωταγωνιστές, ο Πούσκας πήρε πριμ 650.000 δρχ, κάθε παίκτης 200 χιλιάδες (μισιά έδωσε ο σύλλογος και μισά η ΓΓΑ), ενώ πριμοδοτήθηκε και με 150 χιλιάδες κάθε γκολ (ήτοι 450 χιλιάδες δραχμές) και πάλι από τη ΓΓΑ. Ολόκληρο το ζήτημα της «δωροδοκίας» θα είχε ξεχαστεί εάν δεν υπήρχε η τοποθέτηση της συζύγου του δικτάτορα, Δέσποινας Παπαδοπούλου, σε συνέντευξη της στην τηλεοπτική εκπομπή «*Φάκελοι*» και στον έγκριτο δημοσιογράφο Αλέξη Παπαχελά. Δεν αντιτάσσεται κάποιο στοιχείο απέναντι στους ισχυρισμούς της Παπαδοπούλου, απλώς σημειώνεται ότι επρόκειτο για μια γυναίκα, η οποία σε άλλες δηλώσεις της ανέφερε φερειπείν ότι «*ο Παναγούλης περνούσε καλά και έπαιζε τένις (!) κάθε μέρα στη φυλακή*».

Στην εφημερίδα «*ΦΩΣ των Σπορ*» που έγινε αναπαγωγή του θέματος, φιλοξενείται διάψευση του Πατακού και τοποθέτηση του βιογράφου του, Χατζηνώγου, ο οποίος υποστηρίζει ότι η ατάκα «*αγοράσαμε το παιχνίδι*» του Πατακού ειπώθηκε, αλλά χάριν αστεϊσμού προκειμένου να ηρεμήσει η «*κυρία πρωθυπουργού*».

Στην επέτειο του Πολυτεχνείου το 2014, η εφημερίδα «*Έθνος*» δημοσίευσε ένα 16σέλιδο «*Μηνιαίο δελτίο Ψυχολογικών Επιχειρήσεων - Δια φωτίσεως*», που συντάχθηκε τον Μάιο του 1971 από το Αρχηγείο Στρατού, υπό τον τίτλο «*Ψίθυροι - Διαδόσεις - Φήμες*», στη σελίδα 5 του οποίου αναφέρεται το εξής: «*Διεδόθησαν τα κατωτέρω: [...] β. η νίκη του ΠΑΟ επί του Ερυθρού Αστέρα εξηγοράσθη αντί 3 εκατ. δραχμών. [...]*» Η μοναδική διασύνδεση της ως άνω φημολογίας από το προπαγανδιστικό δελτίο της χούντας, είναι μια συνέντευξη του εξόριστου Ασλανίδη τον Φεβρουάριο του 1975 στην εφημερίδα «*Βραδυνή*», κατά την οποία αφήνει υπόνοιες ότι επί παντοδυναμίας του γίνονταν δωρεές σε ξένους συλλόγους για τη διευκόλυνση των ελληνικών ομάδων στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις. Ο Ασλανίδης μάλιστα τονίζει ότι μια δωρεά προς σύλλογο γειτονικής χώρας ήταν εν γνώσει και του δικτάτορα Παπαδόπουλου.

Είναι διαθέσιμο όλο το πλέγμα πληροφοριών, έχουν αναλυθεί ακόμα και η φιλοσοφία της πληροφορίας, οι τάσεις, η φύση, η δυναμική, οι κίνδυνοι. Ηθική στην

ινφόσφαιρα δεν υπάρχει. Κατέστη σαφές ότι πολλές φορές η πραγματικότητα μπορεί να είναι προσομοιωμένη σε τέτοιον βαθμό που είναι αδύνατο να διαχωριστεί από την «πραγματική» πραγματικότητα. Η απόσταση από την «επικοινωνία» μέχρι την προπαγάνδα είναι στις μέρες μας πάρα πολύ μικρή. Εξαρτάται από το γνωστικό πεδίο και την παιδεία του καθενός, προκειμένου να διακρίνει τη διαφορά, ως συμμετέχων στο πανηγύρι της πληροφόρησης, της μεταπληροφόρησης και της παραπληροφόρησης. Η ελληνική ποδοσφαιρική πραγματικότητα είναι άσχετη με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε κάποιοι το ποδόσφαιρο και κάθε αξίωση αλήθειας μέσα σε αυτήν την κατάσταση, πρέπει να θεωρείται αφελής.

Εντέλει, τα έγγραφα καλύτερα (πάλι) οι Γάλλοι για μας: «*Μέσα σε ένα γήπεδο μόλις 25 χιλιάδων θέσεων, το οποίο δεν τον χωρά, ο Παναθηναϊκός έκανε θαύματα. Απέκλεισε τη Σλόβαν, την Έβερτον και τον Ερυθρό Αστέρα. Απόλυτα φυσιολογικό για τους γνωρίζοντες, αφού οι θαλάμες των όπλων του γεμίστηκαν από τον καλπάζοντα Συναγματοάρχη, Φέρεντς Πούσκας. Ο "Πάντισο" με τη σειρά του, μετά από ποδοσφαιριστής κάνει αίσθηση και ως προπονητής. Με την επιτυχία της πρόκρισης στον τελικό του Κυπέλλου πρωταθλητριών, ο Πούσκας είναι πλέον ο δημοφιλής άνθρωπος στην Ελλάδα και μόλις προ ολίγου καιρού υπέγραψε ένα νέο τριετές συμβόλαιο που θα του αποφέρει 2.500 δολάρια τον μήνα. Η φιλοδοξία του Πούσκας δεν είναι μόνο να φέρει τον Παναθηναϊκό στην κορυφή της Ευρώπης, αλλά να δείξει σε όλον τον κόσμο την ποιότητα και τον μοντέρνο τρόπο παιχνιδιού της. Η ομάδα του ΠΑΟ είναι 7 φορές πρωταθλήτρια τα τελευταία 11 χρόνια, 2 φορές κυπελλούχος, διαθέτει 9 διεθνείς με την Ανδρών κι ακόμη 2 διεθνείς με την Ελπίδων της Ελλάδας. Ο διασημότερος παίκτης της ομάδας είναι ο 28χρονος αρχηγός της Εθνικής Ελλάδας, Μίμης Δομάζος, εξαιρετικός μέσος με το προσωνύμιο "Στρατηγός" και σύζυγος της βενετίας του ελληνικού τραγουδιού, Βίκυς Μοσχολιού. Οι δύο κεντρικοί οπισθοφύλακες που είναι και διεθνείς, ο Σούρρης και ο Καμάρας, είναι γιατρός και δικηγόρος αντίστοιχα, το πρωί εξασκούν το επάγγελμά τους και το απόγευμα πηγαίνουν στην προπόνηση. Ο Πούσκας έχει καταφέρει μαζί με τους υπόλοιπους ποδοσφαιριστές του να δημιουργήσει ένα καταπληκτικό σύνολο, ένα ηφαιστειο πάθος που εκρήγνυται αλλά και οργανώνεται, και παιχνίδι με το παιχνίδι μαθαίνει. Η Ευρώπη, και όχι μόνο ο Άγιαξ, πρέπει να μάθει να τον υπολογίζει πολύ σοβαρά, διότι καμιά φορά ο μαθητής ξεπερνά και τον ίδιο τον δάσκαλο*».

Οι παράγραφοι που μόλις διαβάσατε είναι μέρος από ένα αφιέρωμα της γαλλικής «*Équipe*», ίσως του ιστορικού αθλητικού εντύπου στην Ευρώπη, που από το 1946 αποτελεί σημείο αναφοράς στα πανευρωπαϊκά →

Χιλιάδες άνθρωποι, εκατοντάδες αυτοκίνητα, ένα τρομερό παραλήρημα στο οποίο παραδόθηκε μια ολόκληρη πόλη. Σάλπιγγες, ταμπούρλα, σειρήνες, κόρνες, συνθήματα και κραυγές μέχρι τις δύο το ξημέρωμα. «Το θαύμα! Το θαύμα της πρόκρισης!»

40.000 Έλληνες στο στάδιο, αλλά και εκατομμύρια άλλοι στον κόσμο, αποθέωσαν τον Παναθηναϊκό, που έφτασε ένα βήμα από την κορυφή της Ευρώπης.

ϊκά αθλητικά δρώμενα. Παραμονές του τελικού του Παναθηναϊκού με τον Άγιαξ στο Λονδίνο είχε αφιερώσει ένα ολόκληρο δισέλιδο στο «ελληνικό θαύμα», είχε στείλει ανταποκριτή στην Αθήνα μετά την απίστευτη ανατροπή και πρόκριση του Τριφυλλιού με τον Ερυθρό Αστέρα, όταν η ποδοσφαιρική Ευρώπη κατάλαβε ότι ο Παναθηναϊκός μπήκε και ανήκει στην ποδοσφαιρική ελίτ.

Δεν ήταν βέβαια εύκολο για τον Γάλλο ανταποκριτή να συλλέξει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και να αποτυπώσει ψυχραία το κλίμα της εποχής, διότι όλη η Ελλάδα γιόρταζε μαζί με τον Παναθηναϊκό και είχαν τεθεί στο περιθώριο αντιπαλότητες, οπαδικές μικρότητες, μίσση και πάθη. Η φρενιτιδα στη χώρα και ειδικά στην Αθήνα δεν είχε προηγουμένως, όλοι προσπαθούσαν να εξασφαλίσουν μια θέση στο θρυλικό Wembley που επρόκειτο να διεξαχθεί ο τελικός.

Ο Παναθηναϊκός κατόρθωσε να εξασφαλίσει 32.800 εισιτήρια τα οποία αποδείχτηκαν πάρα πολύ λίγα για τις ανάγκες των Ελλήνων που ήθελαν να ταξιδέψουν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο τελικός αντιμετώπιστηκε σαν ύψιστο κοσμικό γεγονός, ήθελαν λίγη από τη λάμψη της συμμετοχής του Παναθηναϊκού – ηθοποιοί, τραγουδιστές, πολιτικοί, παράγοντες άλλων ομάδων, όλοι. Ο θρυλικός γενικός αρχηγός του Παναθηναϊκού Μανώλης «Μπλούνης» Διακάκης σε πελάγη ευτυχίας προσπαθούσε να τους ικανοποιήσει όλους, είχε οργανώσει το ταξίδι άψογα. Όπως μόνο ο Μπλούνης ήξερε.

Γόνος εφοπλιστικής οικογένειας, αριστοκράτης, καλοφαγάς, κοινωνικός και συνδετικός κρίκος γενεών και γενεών παναθηναϊκών, ο Μπλούνης συνέδεσε τη ζωή του με το έπος του Γουέμπλεϊ. Είχε τηλεφωνήσει και είχε συμφωνήσει με τον Στέλιο Πλάτωνος, ιδιοκτήτη του «Καλαμαρά» και τον έντυσε ολόκληρο στα πράσινα. Ο «Καλαμαράς» ήταν ένα θρυλικό μαγαζί στο Bayswater, την ελληνική παροικία του Λονδίνου, ένα κτίσμα χαμένο σε ένα στενό πίσω από την Queensway. Το εστιατόριο είχε κάνει πάταγο, εκεί διασκέδαζε και έτρωγε το καλλιτεχνικό jet set, πέρασαν από τα τραπέζια του θρυλικές μορφές της εποχής – ο Ωνάσης, ο Peter Sellers, ο καινοτόμος αρχιτέκτονας Norman Foster, η Μελίνα Μερκούρη με τον Ντασέν, ο Τέλης Σαβάλας, η Diana Rigg με τον Oliver Reed, ο ελληνοκυπριακής καταγωγής Δημήτρης Γεωργίου - in art Cat Stevens (και νυν Yusuf Islam), ο David Bowie, ακόμα και μέλη των Beatles έτρωγαν στου «Καλαμαρά».

Όταν ο Παναθηναϊκός ταξίδεψε στο Λονδίνο, αυτό που γνώριζε ο Μπλούνης ήταν ότι ο «Καλαμαράς» ήταν φίλαθλος του Παναθηναϊκού και μάλιστα παλαιμάχος ποδοσφαιριστής του. Ο Στέλιος Πλάτωνος, όταν ήταν πιτσιρικάς, θαμπωμένος από το νεότευκτο και ήδη ανακαινισμένο από τον Δήμαρχο Αθηναίων Κωνσταντίνο Κοτζιά γήπεδο της Λεωφόρου Αλεξάνδρας και γοητευμένος από τον μεγάλο Παναθηναϊκό του Ούγγρου θρύλου Γιόζεφ Κιούνσλερ, είχε ενταχθεί στην εφηβική ομάδα του συλλόγου, και μάλιστα ήταν καλός. Εκεί είχε την τύχη να προπονηθεί δίπλα σε ιερά τέρατα της ιστορίας του τριφυλλιού όπως ο Κρητικός, ο Μηνιάκης, ο Μπαλτάσης και πάνω απ' όλους ο Μίμης Πιερράκος, ίνδαλμα των πιτσιρικάδων της εποχής και εμβληματική φυσιογνωμία στην ιστορία του ελληνικού ποδοσφαίρου. Η φρίκη του πολέμου έβγαλε τον Πλάτωνος μετά από πολλές περιπέτειες στην Αγγλία, εκεί άνοιξε το εστιατόριο και έκανε την τύχη του.

Όταν λοιπόν ο Μπλούνης του πρότεινε να γίνει στον «Καλαμαρά» η δεξίωση του τριφυλλιού, πέταξε τη σκούφια του. Έντυσε το μαγαζί στα πράσινα και υποδέχθηκε διοίκηση, δημοσιογράφους, γνωστούς φίλους του Παναθηναϊκού και όχι μόνο. Στο κεντρικό τραπέζι, μαζί με τον μεγάλο Μπλούνη, ο «πατριάρ-

χης» της ΑΕΚ, Νίκος Γκούμας, σε πιο δίπλα τραπέζι ο Διαμαντής Πατέρας με το μικρό του γιο τον Νικόλα, ο Παύλος Γιαννακόπουλος. Όλος ο Παναθηναϊκός ξεφάντωσε εκείνη τη βραδιά στο Bayswater τραγουδώντας ξανά και ξανά το «έχω στο Λονδίνο μια δουλειά» στους ρυθμούς του θρυλικού Obladi-Oblada των Beatles.

Ο μεγάλος Άγιαξ δεν φόβιζε τον Παναθηναϊκό. Ήταν τέτοια η ευφορία και η άγνοια κινδύνου, που η ελληνική αποστολή ζούσε το όνειρο – ένα όνειρο που το ελληνικό ποδόσφαιρο δεν ξαναείδε ποτέ από τότε. Ο Παναθηναϊκός «ξεμουδίαζε» με τους ερασιτέχνες της Penhill Standard και ο Μίχελς είχε μαντρώσει τον Άγιαξ στο ξενοδοχείο και δίδασκε τακτική. Τεράστια η διαφορά επιπέδου και διαχείρισης/προετοιμασίας του αγώνα.

Ο Άγιαξ της δεκαετίας του '70 είναι ο εκφραστής του «Total football», αρχιτέκτονας στον πάγκο του ο Ρίνο Μίχελς, καλλιτέχνης στην ενδεκάδα του ο καλύτερος Ευρωπαίος παίκτης όλων των εποχών: ο Γιόχαν Κρόιφ. Ο Άγιαξ μετείχε σταθερά και αμείωτα στο κύπελλο πρωταθλητριών, το 1966/67 είχε σκορπίσει στα προημιτελικά τη Λίβερπουλ με 5-1, το 1968/69 είχε φτάσει στον τελικό όταν έχασε από τη μεγάλη Μίλαν στη Μαδρίτη.

Με λίγα λόγια, οι βάσεις υπήρχαν, το αμάλγαμα του Μίχελς είχε αρχίσει να αφομοιώνει το τακτικό σχέδιο, οι ποδοσφαιριστές εκτός από το ταλέντο και τα φυσικά προσόντα εξέφραζαν μια μαγική μετάβαση από το ποδόσφαιρο του χτες, στο ποδόσφαιρο του μέλλοντος. Η πορεία του Παναθηναϊκού λίγο πολύ γνωστή: μετά τη διεκπεραίωση με τη Ζενές Ες και την πρόκριση εναντίον της Σλόβαν, ξεχωρίζουν τα παιχνίδια με την Έβερτον και η επική ανατροπή εναντίον του θρυλικού Ερυθρού Αστέρα και το γκολ του Καμάρα που έδωσε το εισιτήριο για τον τελικό. Οι Ολλανδοί του Άγιαξ ήταν πιο «γραμμικοί» στην πορεία τους προς τον τελικό. Σκούπισαν 17 Νεντόρι και Βασιλεία στους δυο πρώτους γύρους και μπροστά τους ορθώθηκε το εμπόδιο της τότε κορυφαίας Σέλτικ. Οι Σκωτσέζοι προσκύνησαν χάνοντας με το τιμητικό 3-0 στο Άμστερνταμ και το μόνο εμπόδιο που έμεινε ήταν η τρομακτική Ατλέτικο. Σε μια συναρπαστική дуάδα αγώνων, ο Άγιαξ ισοφαρίζει την ήττα με 1-0 στη Μαδρίτη πρώτα με το γκολ του Κάιζερ και κατόπιν, με μια μαγική συνεργασία Σούρμπιερ - Νέεσκενς κλείνει τα εισιτήρια για το Γουέμπλεϊ.

Ο Μίχελς ασχολήθηκε ενδελεχώς με τον Παναθηναϊκό, εξέτασε κάθε πιθανό τρικ του Πούσκας, ο οποίος εξέφραζε το «παλιό» για το ποδόσφαιρο που πρέσβευε ο Ολλανδός δάσκαλος. Ο Άγιαξ στον τελικό του Γουέμπλεϊ έπρεπε και ήταν έτοιμος να ξεκινήσει τη δική του εποχή στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο. Και αυτή η εποχή ξεκίνησε ένα βροχερό απόγευμα στις 2 Ιουνίου του 1971 μπροστά σε 100 χιλιάδες ανθρώπους, μέσα στο ιερότερο ποδοσφαιρικό παλκοσένικο στην Ευρώπη: στο Wembley.

Φώτα. Αυλαία. Ξεκινάμε. Άγιαξ - Παναθηναϊκός. Διαιτητής ο Τζακ Τέιλορ που θα ξαναβρεί τον Κρόιφ και τους περισσότερους από την ολλανδική παρέα και στον τελικό του Παγκοσμίου Κυπέλλου, το 1974, στο Μόναχο. Στην εξέδρα οι Έλληνες σε πελάγη ευτυχίας, ανεμίζουν σημαίες, πανό, τραγουδούν για το μεγάλο όνειρο του Παναθηναϊκού και της Ελλάδας. Ο Μίχελς έχει κάνει την έκπληξη και αλλάζει την τακτική του Άγιαξ. Δεν επιτίθεται όπως περίμεναν όλοι, «απλώνεται» και επιβάλλεται σε κάθε οπιθαμή του γηπέδου. «Ο Πούσκας μιλάει στον ενικό στο κύπελλο πρωταθλητριών, το ξέρει καλύτερα κι από σας κι απ' τους πατεράδες σας κι από τους παππούδες σας. Θα τον κερδίσετε μόνο αν ξεπεράσετε τον εαυτό σας», είχε πει σε μια από τις ομιλίες του στους παίκτες του αποκλείοντας έτσι κάθε

Οι Ολλανδοί επικράτησαν 2-0 αλλά η επιτυχία του Τριφυλλιού δεν έχασε από τη λάμψη της.

πιθανότητα υποτίμησης του Παναθηναϊκού.

Πήρε ελάχιστο χρόνο πριν οι θεατές και οι παίκτες του Παναθηναϊκού συνειδητοποιήσουν ότι οι παίκτες του Άγιαξ λειτουργούν βάσει σχεδίου για οτιδήποτε κι αν κάνουν στον αγωνιστικό χώρο. Οι Ολλανδοί μπορούν να υπολογίσουν ακόμα και την αλλαγή της ταχύτητας της μπάλας επάνω στο βρεγμένο τερέν, ο Πιτ Κάιζερ είναι ένας συγκλονιστικός τεχνίτης, ο Γιόχαν Κρόιφ τα κάνει όλα και παίζει παντού. Κυριολεκτικά παντού. Παίζει στην κορυφή της επίθεσης, αριστερά, στα χαφ, μπρος και πίσω στο μεγαλοφυές 4-3-3 του Μίχελς. Τραβιέται δεξιά, σε κάποιο σημείο τον βλέπεις ακόμα και λίμπερο, το κοινό δεν είχε ξαναδεί κάτι παρόμοιο. Ο Παναθηναϊκός δυστυχώς δεν θα μπορέσει να παρακολουθήσει σε κανένα σημείο του αγώνα, κανείς δεν θα μπορούσε να ανακόψει τον Κρόιφ εκείνο το βράδυ. Μοιραία λύγισε μόλις στο πέμπτο λεπτό.

Άνοιγμα αριστερά του Χούλσοφ στον Κάιζερ που αποφεύγει μαεστρικά τον Καμάρα, σεντράρει στον Βαν Ντάικ, ο οποίος με φαλτσαριστή κεφαλιά αφήνει άγαλα τον Οικονομόπουλο. 1-0. Παγωμάρα στην κερκίδα, ο Παναθηναϊκός βρέθηκε να κυνηγά το σκορ πολύ νωρίς, το χειρότερο δυνατό σενάριο. Ο Πούσκας δίνει εντολή να πέσει το βάρος στην αριστερά πλευρά, εκεί που παίζει στη θέση του ταλαντούχου Ρουντ Κρόλ ο Ράιντερς. Ένας άλλος Γιόχαν, ο Νέεσκενς, θα κάνει την καλύτερη εμφάνισή του με τη φανέλα του Άγιαξ. Ήταν πιθανότατα ο πρώτος full back στην ιστορία του κυπέλλου πρωταθλητριών, «επινόησε» τη θέση εν έτει 1971. Ο Παναθηναϊκός, ειδικά στο πρώτο ημίχρονο, το πάλεψε, το προσπάθησε, κυνήγησε το όνειρο. Ήταν όμως από εκείνες τις βραδιές που όλοι είχαν προδικάσει το τελικό αποτέλεσμα.

Η άτυχη παρεμβολή του Άνθιμου Καψή στο σουτ του Χάαν λίγο πριν την εκπνοή, απλώς επικύρωσε τον νικητή. Κορυφαίος του αγώνα ο Νέεσκενς, καλλιτέχνης ο Κρόιφ, πολύ καλοί οι Κάιζερ, Βαν Ντάικ και Χούλσοφ από τον Άγιαξ. Από τον Παναθηναϊκό ξεχώρισαν ο «Στρατηγός» Μίμης Δομάζος με την απaráμιλλη κλάση του, το «πουλί» Οικονομόπουλος που κάλλιστα θα μπορούσε να αναδειχθεί σε κορυφαίο γκολκίπερ της διοργάνωσης εκείνη τη χρονιά και ο Ελευθεράκης που «κατάπιε» χιλιόμετρα και είχε και ένα πολύ καλό σουτ που έβγαλε ο Στούι. Άτυχος ο Άνθιμος Καψής, κακός και σκιά του εαυτού του ο πρώτος σκόρερ Αντώνης Αντωνιάδης που τις λίγες είναι η αλήθεια φορές που τροφοδοτήθηκε, δεν έγινε απειλητικός ούτε κατ' ελάχιστον.

Ίσως έτσι έπρεπε να πάνε τα πράγματα, ίσως να ήταν έτσι τα γραμμένα της μοίρας. Ίσως το μοντέρνο ποδόσφαιρο του Μίχελς έπρεπε να νικήσει το ποδόσφαιρο του Πούσκας. Ίσως οι Έλληνες μπορούσαν να νικηθούν μόνο από μια ομάδα με αρχαιοελληνικό όνομα.

Όπως ο Αϊαντας ο Τελαμώνιος έκανε τη γη να τρέμει όταν μπήκε στη μάχη στην «Ιλιάδα», έτσι και ο Αϊαντας από την Ολλανδία έπρεπε να στερήσει από τον Παναθηναϊκό το πιο μεγάλο επίτευγμα στην ιστορία του ελληνικού ποδοσφαίρου. Και επειδή πάντοτε η δόξα του ηττημένου δίνει αξία στον νικητή, όταν οι Ολλανδοί επέστρεψαν στην πατρίδα τους για τα μεθεόρτια, ο μεγαλύτερος Αϊαντας απ' όλους, ο Γιόχαν Κρόιφ, χαρακτήρισε τη στιγμή απολύτως ιδιαίτερη. «Totally special». Όπως απόλυτο ήταν και το ποδόσφαιρο του Άγιαξ. Όπως απόλυτο είναι και το επίτευγμα του Παναθηναϊκού. Ανεπανάληπτο. Όπως οι μύθοι που δεν σβήνουν ποτέ. ●

Το κείμενο αυτό βασίζεται στην ομιλία που δόθηκε στο 7ο Women in Business (WIB) Forum του Ελληνο-Αμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου που πραγματοποιήθηκε στις 7 Ιουνίου 2023 στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.

Επί οκτώ ώρες η Αθήνα είχε παραλύσει, ήταν παραδομένη στο πλήθος. Από κάθε σπίτι, κάθε διαμέρισμα, άνθρωποι κατά τα άλλα σοβαροί και ευυπόληπτοι να προσβάλλονται από το μικρόβιο της πράσινης τρέλας και να τους συνεπαίρνει ο ενθουσιασμός.

ΒΟΤΑΙ

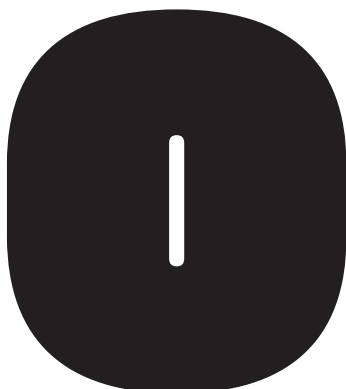
Ένα στολίδι κάτω από τον Παρθενώνα

Το έργο για το νέο «πράσινο» στολίδι κάτω από τον Παρθενώνα στην καρδιά της πρωτεύουσας έχει ήδη ξεκινήσει, με τα δημοσιευμένα σχέδια να γιγαντώνουν την προσμονή για το τελικό αποτέλεσμα.

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ, ΦΩΤΟ: A&S ARCHITECTS

ΝΥΠΗΚΟΣ

Νίκος Σιαπκαράς, Principal Architect – CoFounder του αρχιτεκτονικού γραφείου A&S Architects, που έχει αναλάβει την ανέγερση του γηπέδου, εξηγεί όσα πρέπει να γνωρίζουν οι φίλοι του Τριφυλλιού για το νέο σπίτι της ομάδας. Το νέο γήπεδο του Παναθηναϊκού, κατηγορίας 4 (πρώην elite), σύμφωνα με τις προδιαγραφές της UEFA επανασχεδιάστηκε πλήρως το 2020 σε σχέση με τον αρχικό του σχεδιασμό, προκειμένου να ανταποκριθεί στις σημερινές απαιτήσεις της ΠΑΕ Παναθηναϊκός για ένα γήπεδο παγκόσμιας κλάσης, πολλαπλών χρήσεων και τοπόσημο για την ευρύτε-

ρη περιοχή. Το γήπεδο είναι το μεγάλο όνειρο των Παναθηναϊκών, ενώ θα αποτελέσει ένα σύγχρονο βιώσιμο αθλητικό συγκρότημα, ένα πράσινο κτίριο που θα υιοθετεί τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Π.Δ. του 2013 στην Περιοχή Ανάπλασης II (Ο.Τ.45-46-50 και Ο.Τ.45α), πέρα από το γήπεδο ποδοσφαίρου 40.000 θέσεων αναμένεται να κατασκευαστούν οι εγκαταστάσεις του Ερασιτέχνη Παναθηναϊκού, οι εγκαταστάσεις του Δήμου Αθηναίων, αλλά και ελεύθεροι χώροι πρασίνου, αναψυχής, αθλητισμού και ένα εμπορικό κέντρο. →

Ο Βοτανικός και η σχέση του με την Αθήνα στο σήμερα

Ήδη οι μακέτες που είχε παρουσιάσει ο πρόην Δήμαρχος Αθηναίων, Κώστας Μπακογιάννης, για την κατασκευή των εγκαταστάσεων μαρτυρούσαν ότι πρόκειται για ένα έργο που θα αποτελέσει το «σπίτι» του ιστορικότερου συλλόγου στην Ελλάδα.

Ο χώρος υποδοχής του αποτελεί ξεχωριστό σημείο, στην είσοδο της αρχαίας Αθήνας, και έχει από την οπτική αναφορά τον Λόφο της Ακρόπολης. Το εγχείρημα του σχεδιασμού του νέου γηπέδου στο κέντρο της Αθήνας αποτελεί μια προβολή της μελλοντικής εικόνας της περιοχής στο παρόν. Είναι συγχρόνως και μια απόπειρα παραπομπής στο μέλλον του τρόπου που σήμερα σκεφτόμαστε την πόλη, τους ελεύθερους χώρους της, τα κτίριά της, το τοπίο και γενικότερα τη ζωή μέσα σ' αυτήν. «Ο σχεδιασμός του νέου γηπέδου και η σύνδεσή του με την υπόλοιπη πόλη δεν είναι απλά μια αστική παρέμβαση μεγάλης κλίμακας. Επιδίωξη είναι μια παρέμβαση που δεν στοχεύει μονάχα στη ρύθμιση των αναγκών του συγκροτήματος μέσα από την επιλογή χωροθετικών προτάσεων και κυκλοφοριακών ρυθμίσεων, αλλά αντίθετα η ρύθμιση αυτή να συνιστά μέρος ή και συνέπεια μιας ευρύτερης προσδοκίας της πόλης, να επαναπροσδιορίσει την εικόνα της επανακαθορίζοντας μια δομική σχέση για αυτήν: τη σχέση της με τις αστικές κοιλότητες, με τους ανοιχτούς τόπους, με χωρικές συνέχειες - ασυνέχειες και τη σχέση της με τους ελεύθερους κοινόχρηστους χώρους της», αναφέρει μεταξύ άλλων ο κος Σιαπκαράς.

Ο επανασχεδιασμός των κοινόχρηστων χώρων είναι στην ουσία ο επανασχεδιασμός του νοήματος του αστικού τοπίου στο κέντρο της πόλης, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή. Το γήπεδο προσπαθεί να αφομοιώσει τη δυναμική της πόλης με την οποία καλείται να συνυπάρξει.

Η εμπορική αξία του γηπέδου και η αναβάθμιση της περιοχής

Ταυτόχρονα, πρόθεση της μελέτης είναι ο Βοτανικός να αποτελεί ένα πολυλειτουργικό γήπεδο ποδοσφαίρου που θα φιλοξενεί χρήσεις (εμπορικές και πολιτιστικές) αλλά και δραστηριότητες που δεν σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το ποδόσφαιρο και μπορούν να προσελκύσουν νέους επισκέπτες σε καθημερινή βάση, όπως εταιρικές εκδηλώσεις, F&B εμπειρίες, συναυλίες, φεστιβάλ και άλλες πολιτιστικές και εμπορικές δραστηριότητες. Για τις ημέρες αγωνιστικής δράσης, μάλιστα, εκτός από μια υψηλού επιπέδου διασκέδαση για τους θεατές στις κερκίδες, υπάρχει πρόβλεψη και για εμπορικές χρήσεις σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα του γηπέδου και ταυτόχρονα για χώρους φιλοξενίας (καθιστικά, χώροι υποδοχής, χώροι υγιεινής κτλ), που εξασφαλίζουν την ποιοτική παραμονή των θεατών στο γήπεδο πριν και μετά τον αγώνα.

Σημαντικό στοιχείο αποτελεί και η δημιουργία του υπερσύγχρονου μουσείου της ομάδας του Παναθηναϊκού, η ύπαρξη μιας αίθουσας τύπου χωρητικότητας 200 ατόμων, 325 χώρων στάθμευσης εντός του γηπέδου, αλλά και χώρων φιλοξενίας VIP και εγκαταστάσεων catering, η δυνατότητα για καθημερινή χρήση των κλειστών θεωρείων, σε συνδυασμό με την ύπαρξη εμπορικών χώρων (κεντρική boutique Παναθηναϊκού) αλλά και χώρων εστίασης και αναψυχής, που θα προσελκύουν καθημερινά νέους

επισκέπτες στο γήπεδο, για διαφορετικές δράσεις - εκδηλώσεις (κοινωνικές και εταιρικές εκδηλώσεις, τέλεση γάμων, δεξιώσεων, προβολή κινηματογραφικών ταινιών ή διοργάνωση συνεδρίων κτλ). Κάθε φίλαθλος του Τριφυλλιού φαντάζεται τον εαυτό του ήδη να διασχίζει κάθε χώρο αυτού του γηπέδου, κάθε χώρο που θα τον συνδέσει λίγο παραπάνω με την ιστορία της ομάδας της Αθήνας, αλλά θα τον φέρει ένα βήμα πιο κοντά στη διασκέδαση, τη χαλάρωση ή ακόμα και στην επισφράγιση μιας από τις σημαντικότερες στιγμές της ζωής του.

Η τελική μορφή του γηπέδου

Λαμβάνοντας υπόψη τη γραφική αναπαράσταση, γίνεται κατανοητό πως για το γήπεδο έχει επιλεχθεί μια αρχιτεκτονική μινιμαλιστική ώστε η απλότητα του σχεδίου να τονίζει την κομψότητά του. Αποφεύγει το περιττό, τα διακοσμητικά στοιχεία, τις υπερβολές και παράγει χώρους με διαφορετικές ποιότητες, με πολλαπλό και ευμετάβλητο χαρακτήρα ανταποκρινόμενο στις λειτουργικές απαιτήσεις. «Η ιεράρχηση των όψεων, η αναγνωσιμότητα των κατόψεων, η χρήση της γεωμετρίας, της αναλογίας και η καθαρότητα των μορφών αποτελούν βασικές αρχές σχεδιασμού, που ολοκληρώνονται με τη σχέση του κτιρίου με το περιβάλλον τοπίο και το φως. Το γήπεδο χαρακτηρίζεται από μια εν δυνάμει εσωστρέφεια, που σχετίζεται με την παραγωγή μιας δυναμικής αθλητικής ατμόσφαιρας, χωρίς όμως να αποκόπτει σε καμία περίπτωση τους δεσμούς του με τον χώρο που το περιβάλλει. Καλείται να λειτουργήσει ως πόλος αναγέννησης της υποβαθμισμένης περιοχής στην οποία εγκαθίσταται.

» Ο κύκλος ως τέλεια κτιριακή μορφή, προκύπτουσα από βασικές αρχές ισότιμης θέασης των επισκεπτών του κτιρίου στο κέντρο του αθλητικού χώρου, ακολουθήθηκε πιστά στην πορεία του σχεδιασμού. Η βύθιση του κτιρίου επέτρεψε τη βέλτιστη κάθετη κατανομή πληθυσμού σε σχέση με το φυσικό έδαφος, επιτρέποντας στον μισό σχεδόν πληθυσμό του να εισέλθει άμεσα από το φυσικό έδαφος μειώνοντας σημαντικά τον αναγκαίο αριθμό και το ύψος των κλιμακοστασίων, δημιουργώντας βέλτιστες συνθήκες ασφαλούς και άνετης προσέλευσης και εκκένωσής του, και ταυτόχρονα ένα κτίριο φιλικό προς στα άτομα με κινητικές δυσκολίες» τονίζει.

Ένα νέο ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο που επιλέγεται για την ποιοτική, ενεργειακή και αισθητική αναβάθμιση του γηπέδου είναι η δημιουργία μιας δικέλυφης / αεριζόμενης όψης, που βελτιώνει τη θερμική και την ηχομειωτική συμπεριφορά του εξωτερικού φλοιού του γηπέδου, και ταυτόχρονα παράγει μια ενεργή όψη που μπορεί με ειδικό φωτισμό να μεταβάλλει το χρώμα της, την γενική εικόνα του γηπέδου και να λειτουργεί ως γιγαντιαία οθόνη προβολής όπου θα εμφανίζονται διάφορα μηνύματα, λογότυπα ή σύμβολα. Την σύνθεση ολοκληρώνει το στέγαστρο ενοποιώντας όλα τα επιμέρους στοιχεία.

Η λεκάνη θέασης (the bowl), η κυκλικότητα των κερκίδων και τα διαζώματα

Οι περισσότεροι έχουν αγωνία να βρεθούν στις κερκίδες όπου θα απολαμβάνουν τις αγαπημένες στιγμές της ομάδας τους παρακολουθώντας τα ματς και θα τραγουδούν για τον Παναθηναϊκό. Ήταν σημαντικό μεταξύ άλλων να παρα-

Η ιεράρχηση των όψεων, η αναγνωσιμότητα των κατόψεων, η χρήση της γεωμετρίας, της αναλογίας και η καθαρότητα των μορφών αποτελούν βασικές αρχές σχεδιασμού, που ολοκληρώνονται με τη σχέση του κτιρίου με το περιβάλλον τοπίο και το φως.

Ψηφιακή αποτύπωση του εσωτερικού του νέου γηπέδου του Παναθηναϊκού στον Βοτανικό, όπως θα φαίνεται κατά τη διάρκεια του αγώνα.

χθεί μια λεκάνη θέασης που θα δημιουργεί μια ιδιαίτερη ποδοσφαιρική ατμόσφαιρα αλλά και έναν ποιοτικό χώρο φιλοξενίας θεατών. Αυτό απαιτούσε μια ισορροπία ανάμεσα σε πολλούς παράγοντες, όπως οι άνετες θέσεις, η ποιότητα θέασης, αλλά και η απόσταση από τη δράση. Η ορατότητα των θεατών αποτέλεσε εξίσου έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες σχεδιασμού των διαζωμάτων του γηπέδου και έλαβε υπόψη της τόσο τη μελέτη όσο και τα σχέδια ορατότητας, με το c value να είναι παντού μεγαλύτερο από 10 cm, την απόσταση των θεατών από το απέναντι κόρνερ, τη θέση του κάθε θεατή, τη γωνία θέασης και τον προσανατολισμό της κάθε θέσης ως προς τον αγωνιστικό χώρο.

Η μορφή και η γεωμετρία του στεγάστρου με τη μεγάλη πτώση της κλίσης σε Βορρά και Νότο οδήγησε στην επιλογή να αναπτυχθούν τρία διαζώματα στον Δυτικό και Ανατολικό τομέα και δύο στον Βορρά και Νότο. Στο πρώτο διάζωμα, που εξυπηρετεί τον μισό περίπου πληθυσμό του γηπέδου (περίπου 19.000 θέσεις), οι θεατές εισέρχονται από το άνω μέρος του διαζώματος και κατεβαίνουν προς τις θέσεις τους, καθώς ο αγωνιστικός χώρος βρίσκεται σε χαμηλότερη στάθμη. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η βέλτιστη εκκένωση του γηπέδου με την άμεση έξοδο των θεατών στον περιβάλλοντα χώρο. Στο ανώτατο τμήμα του, επί του επιπέδου της πλατείας, αξιοσημείωτο είναι ότι χωροθετούνται 464 θέσεις Α.Μ.Κ. και συνοδών.

Το δεύτερο διάζωμα αναπτύσσεται με διαφορά ύψους από το πρώτο ώστε ο χώρος κυκλοφορίας του πρώτου, που είναι σε συνέχεια της πλατείας του γηπέδου, να έχει συνεχή και ανεμπόδιση θέα προς το εσωτερικό του γηπέδου, να μορφώνει μια συνέχεια με τον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο και να μπορεί να έχει μια πολυμορφική λειτουργία. Με σύνολο πληθυσμού περίπου 12.000 θέσεις, το δεύτερο διάζωμα στον Δυτικό και Ανατολικό τομέα συγκεντρώνει τις θέσεις Business και Premium, οι οποίες περιλαμβάνουν ξεχωριστές εμπειρίες φιλοξενίας για τους θεατές. Το τρίτο διάζωμα αναπτύσσεται αποκλειστικά στον Δυτικό και Ανατολικό τομέα με σύνολο πληθυσμού 6.943 θέσεις. Στον δυτικό τομέα και στο κεντρικό τμήμα χωροθετούνται 216 ειδικές θέσεις δημοσιογράφων με δυνατότητα επέκτασης, ενώ στον ανατολικό τομέα χωροθετούνται οι φιλαθλοι της φιλοξενούμενης ομάδας. Επίσης υπάρχει πρόβλεψη για τοποθέτηση 8 κλειστών καμπινών αναμετάδοσης.

Οι next gen σουίτες

Όσον αφορά τις σουίτες αναπτύσσονται σε δύο επίπεδα στον δυτικό και τον ανατολικό τομέα, μεταξύ του δεύτερου και του τρίτου διαζώματος. Προβλέπονται συνολικά 76 κλειστά θεωρεία καθώς και ανοιχτά στο επίπεδο +2 του ανατολικού τομέα. Τα κλειστά θεωρεία θα φιλοξενούν 984 θεατές, ενώ τα ανοιχτά 324. «Το νέο γήπε-

ΝΕΟ ΓΗΠΕΔΟ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΣΤΟΝ ΒΟΤΑΝΙΚΟ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ:
A&S ARCHITECTS
ΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ
ΜΕΛΕΤΩΝ & ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ Α.Ε.
ΜΕΛΕΤΗ Η Μ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ:
TEAM M-H ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ
Α.Ε.
STADIUM BOWL DESIGN-ΜΕΛΕΤΗ
ΟΡΑΤΟΤΗΤΑΣ: A&S ARCHITECTS
ΜΕΛΕΤΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑ-
ΣΙΑΣ: A&S ARCHITECTS
ΜΕΛΕΤΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ:
A&S ARCHITECTS
LANDSCAPE DESIGN:
A&S ARCHITECTS
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ:
ΔΡΟΜΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ ΕΠΕ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ: ENVECO Α.Ε.
ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΟΥ: ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ,
Ο.Τ. 45-46-50, ΑΘΗΝΑ
ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

δο του Παναθηναϊκού έχει επιτύχει στο θέμα της ποιοτικής φιλοξενίας των θεατών να μπορεί να εξασφαλίσει ποσοστό αναβαθμισμένων θέσεων πάνω από 20% του συνόλου αριθμού των θέσεων του γηπέδου (θέσεις VIP, θέσεις Business & Premium και θέσεις σε κλειστά και ανοιχτά θεωρεία), ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τα περισσότερα νέα γήπεδα παγκοσμίως» καταλήγει.

Ο Παναθηναϊκός πιο «πράσινος» από ποτέ

Όσα η μεγαλύτερη ομάδα της Ελλάδας, ο Παναθηναϊκός χρειάζεται ένα γήπεδο αντάξιο της ιστορίας του, υπερασύγχρονο, βιοκλιματικό, περιβαλλοντολογικά και κλιματικά όσο πιο προστατευτικό. Βασική συνθετική πρόθεση της μελέτης του έργου που βρίσκεται υπό κατασκευή είναι να παραχθεί ένα κτίριο με βιοκλιματικές αρχές σχεδιασμού. Η αναζήτηση και η χρήση σύγχρονων δομικών υλικών με όσο το δυνατόν μικρότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον αποτέλεσε κυρίαρχο στόχο στον σχεδιασμό. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της τοποθέτησης στοιχείων βιοκλιματικού χαρακτήρα στις όψεις, καθώς και η πρόβλεψη για συλλογή - συγκέντρωση του βρόχινου νερού και χρησιμοποίησή του για το πότισμα του αγωνιστικού χώρου του γηπέδου, καθώς και για την κάλυψη και άλλων λειτουργικών αναγκών.

Σε αρμονία με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή και την επιτακτική ανάγκη για δράση σε παγκόσμιο επίπεδο, η ολιστική προσέγγιση της βιώσιμης ανάπτυξης που προτείνεται στο έργο, διέπει εξ αρχής τη σχεδιαστική λύση. Επικεντρώνεται στην ενσωμάτωση αρχών περιβαλλοντικού σχεδιασμού και αποδοτικών μηχανολογικών συστημάτων, παράλληλα με την εισαγωγή στρατηγικών που ενισχύουν την υγεία και ευεξία του χρήστη. Στόχους αποτελούν ο περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, η προστασία των φυσικών πόρων, η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς επίσης η προαγωγή της υγείας και της ευεξίας των χρηστών.

Οι βασικές στρατηγικές περιβαλλοντικού σχεδιασμού που υιοθετήθηκαν στο γήπεδο είναι οι ακόλουθες: κέλυφος υψηλής απόδοσης με στόχο την επίτευξη ενός ενεργειακά αποδοτικού κτιρίου και την ελαχιστοποίηση της ενεργειακής ζήτησης. Συγκεκριμένα, στις προσόψεις θα χρησιμοποιηθούν υψηλής θερμικής απόδοσης κουφώματα με θερμοδιακοπή και χαμηλό ηλιακό συντελεστή σε συνδυασμό με τις κατάλληλες μονώσεις στο κέλυφος του κτιρίου και την αποφυγή θερμογεφυρών, αλλά και αποδοτικό σύστημα κλιματισμού σε συνδυασμό με τη χρήση ανεμοφρακτών και διπλών ή περιστρεφόμενων θυρών.

Σε αυτό το ιδιαίτερο κτίριο με τη μεγάλη και συνεχή κυκλοφορία, η διείσδυση του αέρα μπορεί να μειωθεί διά της κατασκευής προθαλάμων. Επίσης όπου δεν είναι δυνατή η τοποθέτηση προθαλάμου θα τοποθετηθεί ένας ανεμοφρά-

κτης προς την κατεύθυνση του επικρατούντα ανέμου.

Στρατηγική αποτελούν επίσης οι αυτοματισμοί, αφού υπάρχει μέριμνα για κεντρικό σύστημα διαχείρισης ενέργειας ΚΣΕ το οποίο θα συνδυάζει την ορθή παρακολούθηση και τον έλεγχο όλων των ΗΜ εγκαταστάσεων και ενεργειακών αναγκών του κτιρίου, αλλά και ο αποδοτικός φωτισμός. Η αξιοποίηση του φυσικού φωτισμού στοχεύει στην επίτευξη οπτικής άνεσης στο κτίριο, στην εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και στη γενικότερη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μέσα στους χώρους, συνδυάζοντας φως, θέα, δυνατότητα αερισμού, αξιοποίηση και ρύθμιση της εισερχόμενης ηλιακής ενέργειας. «Προδιαγράφεται παράλληλα υψηλής απόδοσης φωτισμός LED με χαμηλή εγκατεστημένη ισχύ φωτισμού ανά επιφάνεια χώρου σε κοινόχρηστους χώρους, γραφεία και δωμάτια για ενεργειακή αποδοτικότητα, σε συμφωνία με τις προδιαγραφές του Υπουργείου Υγείας και την ισχύουσα νομοθεσία. Έχουν τοποθετηθεί αισθητήρες παρουσίας σε κοινόχρηστους χώρους όπως WC, αποδυτήρια κ.ά.».

Επιπρόσθετα, ως στρατηγική, πέρα από τη δυνατότητα μηχανικού αερισμού, υπάρχει και ο φυσικός αερισμός όλων των κύριων χώρων, για την παροχή θερμικής άνεσης στους χρήστες και μείωση του ψυκτικού φορτίου, κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου. Τόσο στους γραφειακούς χώρους όσο και σε όλους τους αθλητικούς χώρους και τους χώρους εργασίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης, αλλά και σε χώρους διαμονής όπως τα κλειστά θεωρεία, υπάρχουν χώροι υποδοχής και εκτόνωσης με φυσικό φωτισμό και αερισμό και επιλογή κατάλληλων υλικών.

Υπάρχει ακόμη πρόβλεψη για ανακύκλωση και χρήση του βρόχινου νερού από την επιφάνεια του στεγάστρου, ενώ προτείνεται και η τοποθέτηση ειδών κρουνοποιίας χαμηλής ροής στους χώρους υγιεινής των θεατών και του προσωπικού για τη μείωση της κατανάλωσης νερού.

Η εξοικονόμηση ενέργειας, όμως, επιτυγχάνεται τόσο από τη σωστή επιλογή του συστήματος φωτισμού των κτιρίων (στάθμη φωτισμού, είδος λαμπτήρων, αυτοματισμός, χρώματα περιβαλλουσών επιφανειών, μεγιστοποίηση φωτός ημέρας, χρήση συμπληρωματικού φωτισμού αντί αυξημένου γενικού φωτισμού) όσο και από την επιλογή μηχανημάτων και συσκευών θέρμανσης μεγάλου βαθμού απόδοσης και στη συνέχεια κατάλληλη ρύθμιση και συντήρηση. Πέρα από τη σωστή επιλογή των μηχανημάτων, η έννοια της συντήρησης αποτελεί πρώτη προτεραιότητα και βασική παράμετρο για την εξασφάλιση της βέλτιστης απόδοσης των βιοκλιματικών κτιρίων με παθητικά συστήματα και άλλες τεχνικές.

Στο δυναμικό τοπίο των σύγχρονων γηπέδων, το κτίριο θα ξεχωρίζει για τη βαθιά δέσμευσή του στην κοινωνική ευθύνη, αφού στις σκληρές επιφάνειες του περιβάλλοντος χώρου θα χρησιμοποιηθούν ψυχρά υλικά για τη μείωση του φαινομένου της θερμικής νησίδας. Θα δημιουργηθεί σχετική διαμόρφωση ρύσεων περιβάλλοντος χώρου για την αποτελεσματική διαχείριση των όμβριων υδάτων.

Η διαχείριση των απορριμμάτων του γηπέδου κατέχει μια ξεχωριστή θέση στη βιώσιμη φιλοσοφία τους αφού προβλέπεται η ενσωμάτωση χώρων συλλογής ανακυκλώσιμων απορριμμάτων - υλικών διαφορετικών ροών σε εμφανή σημεία του γηπέδου, για την ελαχιστοποίηση

Το γήπεδο χαρακτηρίζεται από μια ενδυνάμει εσωστρέφεια, που σχετίζεται με την παραγωγή μιας δυναμικής αθλητικής ατμόσφαιρας, χωρίς όμως να αποκόπτει σε καμία περίπτωση τους δεσμούς του με τον χώρο που το περιβάλλει.

των απορριμμάτων που καταλήγουν σε ΧΥΤΑ και την εκπαίδευση των χρηστών.

Παράλληλα η ύπαρξη στον βορρά υψηλής φύτευσης μειώνει σημαντικά τις θερμικές απώλειες. Με την επιλογή κατάλληλων φυτών και δένδρων στον χώρο εκτός της ελεγχόμενης περιοχής, διαμορφώνεται ένας φυσικός προστατευτικός μανδύας που περιορίζει τις υψηλές θερμοκρασίες το καλοκαίρι, καθαρίζει τον αέρα, σκιάζει το έδαφος ή εξομαλύνει τις απότομες μεταβολές της υγρασίας. Τα φυτά-δένδρα που προβλέπονται στις περιοχές περιμετρικά του γηπέδου, θα χρησιμοποιούνται ως διακόπτες της ροής του αέρα κρατώντας έξω από το κτίριο τους ανεπιθύμητους θερμούς καλοκαιρινούς και κρύους χειμωνιάτικους ανέμους.

Οι πρωτοβουλίες σε υποδομές του νέου γηπέδου του Παναθηναϊκού αντικατοπτρίζουν την αφοσίωσή του στη βιώσιμη ανάπτυξη και την υψηλή ποιότητα ζωής των τοπικών κοινωνιών. Η βιώσιμη μετακίνηση χάρη στην ενίσχυση χρήσης μέσων μαζικής μεταφοράς αλλά και εναλλακτικών μέσων μετακίνησης –αφού θα υπάρχει πρόβλεψη για θέσεις στάθμευσης ποδηλάτων στον περιβάλλοντα χώρο του γηπέδου,

Βραδινή άποψη του εξωτερικού του νέου γηπέδου στον Βοτανικό.

αλλά και τοποθέτηση φορτιστών ηλεκτρικών οχημάτων εντός του υπόγειου χώρου στάθμευσης— αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Παράλληλα, με στόχο την ελαχιστοποίηση της χρήσης των φυσικών πόρων, έχει δοθεί προτεραιότητα σε υλικά με περιβαλλοντικά φιλικά χαρακτηριστικά, όπως ανακυκλωμένο περιεχόμενο, εντοπιότητα, καταγεγραμμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα στον κύκλο ζωής και διαφάνεια συστατικών, υλικών με βελτιωμένες αντοχές τα οποία δεν θα χρειάζονται συχνές επιδιορθώσεις και θα μειώνουν το carbon footprint του κτιρίου.

Τέλος, γίνεται λόγος και για εναλλακτικές πηγές ενέργειας με πρόβλεψη για τοποθέτηση συστήματος φωτοβολταϊκών στοιχείων στο νότιο τμήμα της στέγης του γηπέδου για την ενεργειακή αυτονομία του γηπέδου.

Συνολικότερα, ο Βοτανικός δεν είναι απλώς ένα γήπεδο σχεδιασμένο με τα υψηλότερα σχεδιαστικά πρότυπα σε επίπεδο λειτουργίας, ασφάλειας και περιβαλλοντικής διαχείρισης, που θα εξασφαλίζει μέγιστη περιβαλλοντική προστασία με το χαμηλότερο δυνατό περιβαλλοντικό αποτύπωμα μέσα από καινοτόμες τεχνολογίες, αλλά θα καλλιεργεί και ενεργειακή συνείδηση. Συγκεκριμένα, θα συμβάλει και στην κατάλληλη ενημέρωση των καταναλωτών ενέργειας για τις δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας στην καθημερινή τους ζωή μέσα στο γήπεδο – ενεργειακή συνείδηση.

FIFA, GREEN GOAL - Ο Παναθηναϊκός και το ταξίδι προς τη βιωσιμότητα

Πιο συγκεντρωτικά, η μελέτη έχει υιοθετήσει όλες τις αρχές και κατευθύνσεις του προγράμματος της FIFA, GREEN GOAL, που εστιάζει στον περιορισμό της κατανάλωσης πόσιμου νερού για το πότισμα του αγωνιστικού χώρου και τη χρήση του βρόχινου νερού, τη μείωση των απορριμμάτων και την ενθάρρυνση της ανακύκλωσης υλικών, την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού ενεργειακού μοντέλου και την ενθάρρυνση της χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς από τους θεατές. Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως στο γήπεδο έχουν εφαρμοστεί συστήματα για τον βέλτιστο τρόπο φωτισμού του αγωνιστικού χώρου, ώστε να αποτρέπεται η φωτορύπανση (ρύπανση του τεχνικού φωτισμού) των γειτονικών περιοχών και κτιρίων, καθώς και για τον περιορισμό της ηχορύπανσης, με τη βύθιση του αγωνιστικού χώρου και την πρόβλεψη ηχοαπορροφητικών συστημάτων στην επικάλυψη της στέγης.

Ο Βοτανικός αποτελεί χρέος στο μεγάλο όνειρο των Παναθηναϊκών. Με την εφαρμογή βιώσιμων και καινοτόμων πρακτικών έχει σκοπό να μειώσει το περιβαλλοντικό του αποτύπωμα και να πετύχει έναν μεγάλο στόχο. Να δεσμεύεται πάντα απέναντι στους ανθρώπους του και στο περιβάλλον. Οι εργασίες ανέγερσης του νέου γηπέδου της ομάδας πρόκειται να ολοκληρωθούν μέσα σε 36 μήνες από τον Μάιο του 2023, που ξεκίνησαν, δηλαδή να έχει παραδοθεί τον Μάιο του 2026. Φίλαθλοι, ποδοσφαιριστές, διόικηση, όλη η οικογένεια του Παναθηναϊκού, ανυπομονούν να κόψουν την κορδέλα των εγκαινίων και να ζήσουν μοναδικές στιγμές. ●

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ A&S ARCHITECTS

Οι A&S ARCHITECTS ιδρύθηκαν το 2004 από την Άννα Ασσανά και τον Νίκο Σιαπκαρά, με την μορφή ενός πολυδιάστατου γραφείου που παράγει αρχιτεκτονικό έργο, παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες και εξειδικεύεται στις μελέτες κτιριακών έργων μεγάλης και μικρής κλίμακας, σε ειδικά κτήρια ιδιωτικού και δημόσιου χαρακτήρα, σε ανακαινίσεις, αστικές αναπλάσεις μεγάλης κλίμακας καθώς και τον τοπικό σχεδιασμό τόσο σε αστικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο τοπίου.

Σε όλες τις μελέτες τους ο χρόνος, η συνέχεια και η σύνδεση της αρχιτεκτονικής με το εξελισσόμενο πεδίο δράσης της και η δυνατότητα συσχέτισης ετερογενών συστατικών είναι δομικά στοιχεία.

Εργάζονται εκεί που η αρχιτεκτονική συναντά τη μηχανική, τον σχεδιασμό τοπίων, τον εσωτερικό σχεδιασμό και την παροχή συμβουλών.

Το γραφείο έχει τιμηθεί επανειλημμένα με βραβεία σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και τα έργα του έχουν παρουσιαστεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

INFO

Μεσογείων 73, 11526, Αθήνα
2107223700
info.asarchitects.gr
www.asarchitects.gr
INSTAGRAM: @_as_architects

Ο ΠΑΝΤΟΤΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΑΡΑΒΑΚΟΣ

Ένας από τους πιο εμβληματικούς ποδοσφαιριστές, που σημάδεψε την ιστορία του Παναθηναϊκού και του ελληνικού ποδοσφαίρου

ΤΟΥ ZASTRO

Περισσότερα από δύο χιλιάδες χρόνια πριν, ο σπουδαίος Ρωμαίος πολιτικός και φιλόσοφος Κικέρων, έχοντας ως κύρια πηγή έμπνευσης το «Περί καθηκόντων» του Παναίτιου του Ρόδιου, προσπάθησε να εξηγήσει για ποιον λόγο παρ' όλο που η φύση έχει φροντίσει να μας εφοδιάσει όλους με νου, εκκωρεί με συγκεκριμένο τρόπο ταλέντο και δεξιότητες. Ένα τουλάχιστον ταλέντο και κάποια δεξιότητα λαμβάνουν οι περισσότεροι, το ζητούμενο είναι πώς το διαχειρίζονται και τι μέσα μετέχονται για να ξεχωρίσουν και να φθάσουν στην αριστεία, που είναι η υπέρτατη καταξίωση.

Εκεί ξεχωρίζει ο πραγματικά μεγάλος από τον προικισμένο, σε εκείνο το σημείο που η αίσθηση της ευπρέπειας και της μετριοφροσύνης γίνονται τα απαραίτητα συστατικά της επιτυχίας και της διάρκειας στον χρόνο, εκεί όπου η σεμνότητα μετατρέπεται σε αρετή και η προσωπικότητα γίνεται αποδεκτή από φίλους και εχθρούς. Σε αυτήν την ιδιαίτερη κατηγορία ξεχωριστών ανθρώπων ανήκει ο Δημήτρης Σαραβάκος, ένας από τους πιο ταλαντούχους επιθετικούς στην ιστορία του ποδοσφαίρου και μια από τις ελάχιστες προσωπικότητες που κατόρθωσαν να αφήσουν μια παρακαταθήκη αποδεκτή και παραδεκτή απ' όλους, όχι μόνο τους φιλάθλους του Παναθηναϊκού.

Γιος του πολύ μεγάλου Θανάση Σαραβάκου, του θρυλικού «σβούρα» του Πανιώνιου, ενός σπάνιου ζογκλέρ που έκανε θαύματα με την μπάλα τη δεκαετία του '50 και του '60 στο γκροτέσκο ελληνικό ποδόσφαιρο. Μεγάλωσε με μια μπάλα στα πόδια στη Νέα Σμύρνη, τη γειτονιά που θαρρεί κανείς ότι είχε αναλάβει την ιερή αποστολή να τροφοδοτεί με αστέρες το άθλημα. Νεστορίδης, Δέδες, Μαύρος, Αναστόπουλος, κάθε δεκαετία είχε στην ούγια κυανέρυθρο χρώμα και την αύρα της «πλατείας». Παρά το βαρύ σαν ιστορία όνομα και την αναπόφευκτη δυσκολία των αργιού συγκρίσεων με τον πατέρα του, ο Δημήτρης από πολύ μικρός έμοιαζε predestinated να γίνει ποδοσφαιριστής και να μπει στο άτυπο κλαμπ των «αρίστων». Πολύ πριν ενταχθεί στα «τσικό» του Πανιώνιου, σε ηλικία μόλις 13 ετών, είχε ήδη εξελιχθεί στη μασκότη της πλατείας, ήταν ήδη ο «μικρός» που αγαπούσαν και ήξεραν όλοι ότι συννοικία στην οποία αποφάσισε να εγκατασταθεί μεγάλο μέρος των ξεριζωμένων προσφύγων της Σμύρνης.

Τον φώναζαν «μικρό» διότι πάντοτε έπαιζε μπάλα με μεγαλύτερους και ακόμη και σε εκείνους

που δεν τον γνώριζαν έβγαζε μια σπάνια οικειότητα και συμπάθεια με τον σεμνό και συνετό χαρακτήρα του. Ήταν μεν ο γιος του Θανάση που γεννήθηκε μόλις λίγες μέρες μετά τον τελικό του 1961 με τον Ολυμπιακό, μιας επιτυχίας που στιγμάτισε και φούσκωσε από υπερηφάνεια μια ολόκληρη γενιά φιλάθλων του Πανιώνιου, αλλά σε κέρδιζε και χωρίς να γνωρίζεις το background. Η προδιαγεγραμμένη του μοίρα έστειλε το πρώτο σημάδι της το 1977, όταν στην τρυφερή ηλικία των 16 ετών και εξαιτίας μιας σειράς γεγονότων με κορωνίδα την απεργία που είχε κηρύξει ο ΠΣΑΠ, ο προπονητής του Πανιώνιου τού χάρισε την πρώτη του συμμετοχή στο πρωτάθλημα. Ο προπονητής που «βάπτισε» ποδοσφαιρικά τον Δημήτρη Σαραβάκο ήταν ο Ιγκόρ Αλεξάντροβιτς Νέτο, μια από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες του σοβιετικού ποδοσφαίρου, ένας ταχύτατος αριστεροπόδαρος μπακ, που λόγω των επιθετικών αρετών του, εξελίχθηκε σε έναν από τους καλύτερους μεσοεπιθετικούς στην ιστορία του ρωσικού ποδοσφαίρου.

Ο Νέτο κάπου διέκρινε και τον εαυτό του (αριστεροπόδαρος γαρ) στον νεαρό Δημήτρη. Τον είχε παρακολουθήσει άλλωστε πολλάκις και στις προπονήσεις και εντυπωσιασμένος από τα προσόντα και τη σεμνότητά του, τον επέλεξε για το άκρο της επίθεσης σε εκείνο το χριστουγεννιάτικο και αλλόκοτο 2-2 με τον Άρη στη Νέα Σμύρνη. Το παιχνίδι της μοίρας και των αιώνων δεν σταματά στον Νέτο, αλλά επεκτείνεται και στην παρουσία πλειάδας αστέρων του ελληνικού ποδοσφαίρου στις εξέδρες του γηπέδου της Νέας Σμύρνης, που ακούσια παρακολούθησαν το ντεμπούτο ενός από τους μεγαλύτερους Έλληνες ποδοσφαιριστές: Μίμης Παπαϊωάννου, Κώστας Αϊδινίου, Αντώνης Αντωνιάδης, Τάκης Νικολούδης ήταν εκεί λόγω της απεργίας του σωματείου των αμοιβομένων ποδοσφαιριστών και της φήμης ότι στο παιχνίδι του Πανιώνιου με τον Άρη θα εμφανιστούν «απεργοσπάστες».

Η εμφάνιση του έφηβου Δημήτρη ήταν σχετικά ανώνυμη, το άγχος του πρωτάρη και οι ιδιαίτερες συνθήκες του παιχνιδιού δεν του επέτρεψαν να δείξει ούτε ελάχιστο δείγμα του ταλέντου του, εκείνο όμως που μετρούσε ήταν τα σημάδια της μοίρας που αποκάλυπτα καταδείκνυαν τη γέννηση ενός ακόμη μεγάλου. Δεν ήταν άλλωστε ακόμα η ώρα του, ο Πανιώνιος μετά την εποχή του Θωμά Μαύρου διέθετε ήδη τον επόμενο μεγάλο γκολτζή στις τάξεις του, τον Νίκο Αναστόπουλο, και η σειρά του Σαραβάκου θα ερχόταν λίγα χρό-

Ο εμβληματικός επιθετικός του Παναθηναϊκού, Δημήτρης Σαραβάκος, πανηγυρίζει ένα από τα 14 συνολικά τρόπαια που κατέκτησε με το Τριφύλλι στο στήθος.

© IN TIME SPORTS

Με το καθημέρα έγινε κατανοητό πόσο βοήθησε τον Σαραβάκο να λειτουργεί πλάι σε παίκτες όπως ο Ζάετς και ο Ρότσα, πόσο μπροστά από την εποχή του ήταν αυτό το μειλίχιο παιδί από τη Νέα Σμύρνη

για αργότερα. Η πρόοδος ήταν εντυπωσιακή. Την επόμενη σεζόν οι συμμετοχές ήταν εννέα, διόλου ευκαταφρόνητος αριθμός για ένα δεκαεπτάχρονο παιδί που ανήκε στο ρόστερ του Κυπελλούχου Ελλάδος, αφού εκείνος ο Πανιώνιος του Πάνου Μάρκοβιτς είχε καταπλήξει τα πλήθη κατακτώντας τον δεύτερο τη τάξει θεσμό του ποδοσφαίρου της χώρας, επικρατώντας με 3-1 της ΑΕΚ σε μια από τις εκκωφαντικότερες εκπλήξεις στην ιστορία της διοργάνωσης. Το παιχνίδι του ολοένα και βελτιωνόταν, η εμπιστοσύνη από τους προπονητές αυξανόταν, καθώς πέραν της ταχύτητας ο «μικρός» είχε εντάξει κι άλλα χαρακτηριστικά στο παιχνίδι του, όπως η τεχνική και η αφομοίωση της τακτικής. Η πρώτη σεζόν επαγγελματοποίησης του αθλήματος στην Ελλάδα τον βρίσκει να καταγράφει 12 συμμετοχές και όταν πια αποχωρεί ο Αναστόπουλος για τον Ολυμπιακό, ο δρόμος ανοίγει διάπλατα μπροστά του. Θα σκοράρει για πρώτη φορά στην Α' Εθνική την επόμενη χρονιά, το 1980, σε ένα εντός έδρας παιχνίδι εναντίον της Παναχαϊκής. Ήταν και πάλι Δεκέμβριος, ο μήνας που έκανε και εκείνο το αλλόκοτο ντεμπούτο.

Πλέον και πριν κλείσει τα είκοσι, είναι ο γιγής της επίθεσης του Πανιωνίου, αναλαμβάνει να σηκώσει το βάρος ενός ιστορικού συλλόγου που βγήκε ζημιωμένος από τις αλλαγές που επέφερε η γένεση των ΠΑΕ, αφού δεν διέθετε το οικονομικό εύρος για να σηκώσει το βάρος μιας εταιρείας που έπρεπε να λειτουργήσει σε επαγγελματικά πρότυπα. Ο Πανιώνιος δεν γνώριζε τον επαγγελματισμό, λειτουργούσε ανέκαθεν βασιζόμενος στο DNA της «πλατείας», το οικογενειακό κλίμα, ένα αγνό *modus operandi* που επιτρέπει να παράξεις πολλούς «Σαραβάκους». Η έβδομη θέση του Πανιωνίου το 1981/82 δεν συνιστούσε εφιαλτήριο για επιστροφή στην ελίτ, αλλά αποτέλεσε ίσως τον τελευταίο συνδυαστικό κρίκο με τον Πανιώνιο της ερασιτεχνικής – ημιεπαγγελματικής καλύτερα – εποχής. Η συνέχεια ήταν πολύ δύσκολη. Ο σύλλογος έφθασε δύο φορές πολύ κοντά στον υποβιβασμό, αντίκρισε τις ολέθρες της διάλυσης, αλλά είχε την τύχη να διαθέτει στις τάξεις του ένα παιδί που τον Πανιώνιο τον πονούσε και δεν ήταν μισθοφόρος. Πολύ γρήγορα έγινε αντιληπτό ότι περιθώρια βελτίωσης σε εκείνον τον Πανιώνιο δεν υπήρχαν· ο Δημήτρης ήταν ένας ποδοσφαιριστής που «φώναζε» ότι πρέπει να περάσει στο ανώτερο επίπεδο. Είχε ήδη προλάβει να χριστεί διεθνής δέκα φορές όντας παίκτης του Πανιωνίου, έπαιζε πάντοτε τουλάχιστον μία ταχύτητα πάνω από τους υπόλοιπους, αλλά ποτέ δεν ακούστηκε η φωνή του. Ποτέ δεν παραπονέθηκε, ποτέ δεν →

← «βεντέτισε», ποτέ δεν αλλοίωσε τον χαρακτήρα του και δεν προσέβαλε τον Πανιώνιο.

Παρέμενε πάντα ο σεμνός «μικρός», ο γιος του Θανάση, που παίζει για τη φανέλα και προτιμούσε τις πράξεις από τα λόγια. Είχε ήδη διαμορφώσει τον κλειστό, είναι η αλήθεια, χαρακτήρα του και ήδη είχε θέσει την προσωπική του ζωή εκτός της δημοσιότητας που αδηφάγα επιζητούσε νέους ήρωες στο boom του ποδοσφαίρου στις αρχές των 80s. Η παρουσία του στον σύλλογο που επί της ουσίας τον γέννησε και τον γαλούχησε, έπρεπε να κλείσει εμφαντικά και μέσα στο γήπεδο. Φρόντισε τον Μάιο του 1984 να χαρίσει για δεύτερη φορά στον Πανιώνιο μια ολόκληρη κατηγορία, σκοράροντας στο 104' της παράτασης το πρώτο γκολ της παραμονής στην κατηγορία, σε εκείνο το αγχώδες μπαράζ του Βόλου εναντίον του ΠΑΣ Γιάννινα, ενός συλλόγου που επίσης πλήρωσε με τον χειρότερο τρόπο την αλλαγή σελίδας στο ελληνικό ποδόσφαιρο.

Ήταν το κλείσιμο της πρώτης πενταετίας του στη Νέα Σμύρνη, όπου από τα 18 μέχρι τα 23 του ως επαγγελματία σε 132 συμμετοχές (πολλές εκ των οποίων ως αλλαγή), σκόραρε 35 φορές και ξεκίνησε να γράφει τη δική του ιστορία στο ελληνικό ποδόσφαιρο. Αυτόματα με τη λήξη της επαγγελματικής πενταετίας τέθηκε σε ισχύ ο νόμος της προσφοράς και της αντιπροσφοράς που επέτρεπε στους μνηστίρες να καταθέσουν στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αντιπροσφορά κατά 40% αυξημένη σε σχέση με την προσφορά του συλλόγου που ανήκει ο ποδοσφαιριστής.

Το ενδιαφέρον του νταμπλούχου Παναθηναϊκού ήταν δεδομένο, με τον Γιώργο Βαρδινογιάννη να επιθυμεί να δημιουργήσει τη δική του αυτοκρατορία στο ελληνικό ποδόσφαιρο, στοχεύοντας ταυτόχρονα και στην ευρωπαϊκή διάκριση. Ο Πανιώνιος έκανε τα αδύνατα δυνατά, δραματικές ΓΣ και μια απέλπιδα προσπάθεια στη συνέλευση στο θέατρο «Κερκίδα», στήνοντας ακόμα και κίосκι υπέρ της ανεύρεσης χρημάτων για την παραμονή του Σαραβάκου στη Νέα Σμύρνη.

Η προσπάθεια των ανθρώπων του Πανιωνίου ήταν συγκινητική. Διενεργήθηκε και λαχειοφόρος αγορά, αντιπροσωπεία φιλάθλων συνέστησε επιτροπή που προσπάθησε να συλλέξει χρήματα από τους καταστηματαρχές της Νέας Σμύρνης προκειμένου να μείνει ο Δημήτρης στον Πανιώνιο. Η αγάπη της «πλατείας» στο πρόσωπό του ήταν το ίδιο ανιδιοτελής με τη δική του προς τον σύλλογο. Η μοίρα όμως του Δημήτρη έγραφε «Παναθηναϊκός» και ο Γιώργος Βαρδινογιάννης καταθέτοντας 3 επιταγές (των 10 εκατομμυρίων εκάστη) της Εθνικής Τράπεζας στο Ταμείο Παρακαταθηκών, έντυσε τον Σαραβάκο στα πράσινα.

Και δεν επρόκειτο για έναν απλό Παναθηναϊκό, αλλά για τον άρτι νταμπλούχο Παναθηναϊκό, ο οποίος εκτός από τον Σαραβάκο θα προσέθετε στο ήδη πλούσιο ρόστερ του τον αρχηγό της Εθνικής Γιουγκοσλαβίας, Βέλμιρ Ζάετς, έναν απίστευτα εγκεφαλικό κεντρικό μέσο που αποτελούσε μήλον της έριδος για συλλόγους επιπέδου premierships, αλλά επέλεξε τον Παναθηναϊκό

ως επόμενο σταθμό της καριέρας του.

Με το «καλημέρα» έγινε κατανοητό πόσο βοήθησε τον Σαραβάκο η αλλαγή επιπέδου, πόσο πολύ ανάγκη είχε το ταλέντο του να λειτουργήσει πλάι σε συμπαίκτες του διαμετρήματος του Ζάετς και του Ρότσα, πόσο μπροστά από την εποχή του ποδοσφαιρικά ήταν αυτό το μελιχίο παιδί από τη Νέα Σμύρνη. Το άστρο του λάμπει σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, κάνει απίθανα πράγματα από την πρώτη του σεζόν, εκείνη που οι ειδικοί συνηθίζουν να χαρακτηρίζουν ως «χρόνο προσαρμογής στα δεδομένα της μεγάλης ομάδας».

Ο Σαραβάκος, πλαισιωμένος κι από άλλες προσωπικότητες, αφοσιώνεται στο παιχνίδι και ξεπερνά τα στενά όρια του ελληνικού ποδοσφαίρου. Η ευρωπαϊκή σεζόν του Παναθηναϊκού είναι ονειρώδης και ένα μεγάλο ποσοστό της επιτυχίας οφείλεται σε εκείνον. Το άλλοτε Κύπελλο Πρωταθλητριών υποδέχεται τον Δημήτρη Σαραβάκο στο Ρότερνταμ, στη χώρα της τουλίπας και των ανεμόμυλων, όπως είχε πει και ο σχολιαστής της ΕΡΤ2 Γιάννης Αργυρίου, σε εκείνο το 0-0 εναντίον της Φέγενορντ του Ρουντ Γκούλιτ.

Ο Παναθηναϊκός αποκλείει τους Ολλανδούς κερδίζοντας τους δύσκολα με 2-1 στη ρεβάνς, με τον Σαραβάκο να αποτελεί την κύρια πηγή κινδύνων για την ολλανδική άμυνα και ακρογωνιαίο λίθο της πρόκρισης. Τέλη Οκτωβρίου είναι η σειρά της Λίνφιλντ που δυσκολεύει περισσότερο από ό,τι θα περίμενε κανείς τον Παναθηναϊκό και στη ρεβάνς του Μπέλφαστ, μετά το αναπάντεχο 3-0 του 28ου λεπτού που προμήνυε διασυρμό και όχι απλώς αποκλεισμό, έρχεται το πρώτο γκολ σε ευρωπαϊκή διοργάνωση. Ο Σαραβάκος στο ημίωρο δίνει το σύνθημα της αντεπίθεσης, ο Παναθηναϊκός ξυπνάει από τον λήθαργο και ισοφαρίζει εν τέλει σε 3-3 τους σκληροτράχηλους Ιρλανδούς, εξασφαλίζοντας την πρόκριση. Στο πρωτάθλημα η μάχη με τον εκπληκτικό ΠΑΟΚ του Σκότικ είναι αδυσώπητη, η προσοχή όλων όμως είναι στραμμένη στην Ευρώπη, στα όνειρα για την επανάληψη του έπους του Wembley. Ο Παναθηναϊκός κληρώνεται με τη σουηδική Γκέτεμποργκ του μετέπειτα προπονητή του Γκίντερ Μπένγκτσον (ουσιαστικά η συνέχεια της ομάδας του Σβεν Γιόραν Έρικσον) και περιμένει πώς και πώς την άνοιξη για να κυνηγήσει το όνειρο.

Οι Σουηδοί δεν έχουν προλάβει να μάθουν ακόμη τον «μικρό» με το 7 και εστιάζουν στα γνωστά ονόματα του Ζάετς και του Ρότσα. Με τους Σουηδούς είναι και η πρώτη πραγματικά μεγάλη ευρωπαϊκή παράσταση στην καριέρα του Σαραβάκου. Μάρτιο του 1985 στο Ούλεβι και ο Παναθηναϊκός γίνεται φαβορί με πέναλτι του «7» που δεν γνώριζε ο φλεγματικός Σουηδός προπονητής, με αποτέλεσμα να το πληρώσει ακριβά. Ο Σαραβάκος ξεκινά να αποκτά και έρεισμα εκτός Ελλάδος, το όνομά του και οι αρετές του θα γίνουν ακόμη πιο γνωστά όταν αναλαμβάνει την εκτέλεση του πέναλτι της πρόκρισης και στην πολύ δύσκολη ρεβάνς με τους Σουηδούς στην Αθήνα. Όπως θα εκμυστηρευθεί ο ίδιος σε συνέντευξή του, το συγκεκριμένο γκολ το θεωρεί από τα κρίσιμότερα της καριέρας του και για εκείνον αποτελεί σταθμό αφού τον έμαθε να λειτουργεί υπό καθεστώς τρομακτικής πίεσης. Ο Παναθηναϊκός οδηγούμενος από τον οίστρο του Σαραβάκου, που ορθότατα ο Γκμοχ έχει απελευθερώσει και του επιτρέπει να αγωνίζεται ως ελεύθερος στην επίθεση ξεκινώντας από χαμηλά, έχει προκριθεί στα ημιτελικά του Champions League, ο κόσμος παραληρεί, μετά το «έχω στο Λονδίνο μια δουλειά», ο κόσμος τραγουδά «Βρυξέλλες-Βρυξέλλες έρχονται οι βαζέλες» μια και ο τελικός επρόκειτο να διεξαχθεί στο Χέιζελ.

Η κληρωτίδα φέρνει απέναντι στον Παναθηναϊκό τη μεγάλη Λίβερπουλ και με εξαίρεση την υπόθεση εργασίας του τι θα συνέβαινε εάν μετρούσε το ακυρωθέν γκολ του Ρότσα στο Άνφιλντ, η σύγκρουση είναι πολύ βίαιη. Ήττα με 4-0 στο λημάνι και ένα «τιμητικό» 0-1 στο Ολυμπιακό Στάδιο βάζουν τέλος στις φιλοδοξίες

Ο Σαραβάκος είναι νέος, επιτυχημένος, στο απόγειο της αθλητικής δόξας του, περιζήτητος εργένης. Διαθέτει εμφάνιση, χρήματα, ένα «ευρωπαϊκό» star quality και προφίλ που τον καθιστά τον καλύτερο Έλληνα ποδοσφαιριστή.

του Τριφυλλιού για έναν δεύτερο τελικό που θα άλλαζε όχι μόνο την ιστορία του Παναθηναϊκού και του ήρωά μας, αλλά και την ίδια την ιστορία του αθλήματος, αφού θα απέτρεπε τα θλιβερά γεγονότα της τραγωδίας του Χέιζελ. Η ιστορία γράφτηκε, η Γιουβέντους κατέκτησε το πρώτο της Κύπελλο Πρωταθλητριών, βαμμένο όμως με αίμα και κάπως έτσι λησμονήθηκε και η μεγαλειώδης πορεία του Παναθηναϊκού στα ημιτελικά εκείνης της διοργάνωσης.

Η παρθενική σεζόν του Σαραβάκου στον Παναθηναϊκό, τον βρίσκει να ολοκληρώνει την παρουσία του με 18 γκολ σε πρωτάθλημα και Ευρώπη, χωρίς όμως να κατακτήσει κάποιον τίτλο, αφού ο ΠΑΟΚ στερεί από το Τριφύλλι και τους δύο εγχώριους τίτλους. Η συνέχεια στον Παναθηναϊκό είναι σταθερά ανοδική, συνδέεται άμεσα με το νταμπλ του 1986 και το εμφατικό 4-0 στον τελικό με τον Ολυμπιακό και συμπίπτει με την περίοδο παγίωσης των πρασίνων ως «ευρωπαϊκού εκπροσώπου» του ελληνικού ποδοσφαίρου, και αυτός ο τίτλος τιμής φέρει την υπογραφή του Δημήτρη Σαραβάκου.

Ο μικρός μεγάλωσε και μεγάλωσε πολύ: το καταπληκτικό γκολ του εναντίον της Γιουβέντους στο εντός έδρας 1-0 για το Κύπελλο UEFA με το σήμα κατατεθέν scorp του στο «γάμμα» της εστίας του Τακόνι, μνημονεύεται ακόμα και σήμερα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και θέτει για πρώτη φορά επί τάπητος το ζήτημα της μεταγραφής του σε ευρωπαϊκό σύλλογο σε μια εποχή που ήταν έως αδύνατον να γίνει κάτι τέτοιο για Έλληνα ποδοσφαιριστή. Ο Παναθηναϊκός αποκλείει τη Γιουβέντους, ο Σαραβάκος σκοράρει και στο Comunale (αν και στους περισσότερους έχει μείνει χαραγμένο στη μνήμη το απίθανο γκολ του Χρήστου Δημόπουλου) και η Φιορεντίνα εκφράζει επισήμως την επιθυμία της να τον εντάξει στο δυναμικό της. Ο Βαρδινογιάννης δεν ενδίδει και εκμεταλλεύεται το γεγονός της πολύ ισχυρής νομοθεσίας, που τότε προστάτευε τους συλλόγους και όχι τους ποδοσφαιριστές όπως σήμερα.

Ο Σαραβάκος πλέον είναι το πιο hot όνομα στο ελληνικό πρωτάθλημα. Ο ποδοσφαιριστής που σημειώνεται ως υπ' αριθμόν ένας κίνδυνος από τους αντίπαλους προπονητές, η φήμη του έχει ξεπεράσει τα στενά ελληνικά όρια και μετά τον Αναστόπουλο μετατρέπεται στο νηπιακό σταδίου star system που εκκολάπτεται στο περιβάλλον του ελληνικού αθλητισμού. Ο ίδιος παραμένει αρνητικός στη δημοσιότητα, απρόσιτος και πολύ προσεκτικός στις δημόσιες τοποθετήσεις και εμφανίσεις του. Η σεμνότητα και η ιδιουσγκρασία του, καθώς και ο χαρακτήρας του, υπαγορεύουν μια εντελώς διαφορετική στάση ζωής από τη συνήθη των ομολόγων του και αστέρων της εποχής. Δεν πίνει, δεν ξενυχτάει, δεν φωτογραφίζεται με νηποιοίους και μοντέλα, αρνείται να συμμετέχει στην παράδοση αισθητική της δεκαετίας του '80, εκείνης του kits και της υπερβολής.

Ο Σαραβάκος είναι νέος, επιτυχημένος, στο απόγειο της αθλητικής δόξας του, περιζήτητος εργένης. Διαθέτει εμφάνιση, χρήματα, ένα «ευρωπαϊκό» star quality και προφίλ που τον καθιστά τον καλύτερο Έλληνα ποδοσφαιριστή και σύμβολο του Παναθηναϊκού στα τέλη της δεκαετίας του '80. Όλα αυτά τα στοιχεία παρακινούν τον τυφώνα Γιώργο Κοσκωτά να αποφασίσει το αδιανόητο προκειμένου να αλλάξει το status quo του ελληνικού ποδοσφαίρου: προσεγγίζει το μεγάλο αστέρι του «αιώνιου» αντιπάλου και καταθέτει την υψηλότερη και θελκτικότερη προσφορά από καταβολής επαγγελματικού ποδοσφαίρου.

Ο πρσος και «αντιδημοσιογραφικός» Σαραβάκος βρίσκεται ενώπιον μιας προσφοράς-σταθμού για το ελληνικό ποδόσφαιρο. Ο Κοσκωτάς τον συναντά Οκτώβρη μήνα, λίγους μήνες πριν εκπνεύσει η προθεσμία της λήξης του συμβολαίου του με τον Παναθηναϊκό, αφού προηγουμένως έχει φροντίσει σε κάθε περίπτωση να καταστήσει σαφές στον συνομιλητή του ότι θα κάνει το... παν για να τον αποκτήσει. Το νούμερο

και οι έξτρα παροχές που ακούει ο Σαραβάκος από το στόμα του τραπεζίτη είναι πρωτόγνωρο ακόμα και για τα σημερινά δεδομένα: 600 εκατομμύρια δραχμές, 1 εκατομμύριο μισθό τον μήνα, επαγγελματική αποκατάσταση όλων των οικογενειακών μελών, σπιτία, αυτοκίνητα, κάθε λογής πριμ και bonus σε ένα συμβόλαιο που όμοιό του έβρισκε κανείς μόνον στην Ιταλία εκείνη την εποχή.

Ο έκπληκτος Σαραβάκος ακούει εμβρόντητος την πρόταση και αντιλαμβάνεται ότι ο Κοσκωτάς δεν του κάνει πλάκα. Επικοινωνεί άμεσα με τον Γιώργο Βαρδινογιάννη ενημερώνοντάς τον για την προσφορά και ο Καπετάνιος θρυλείται ότι του αποκρίθηκε: «μόνο τρελός θα αρνιόταν τόσα λεφτά, να πας!». Το ραντεβού με τον αδελφό του Γιώργου, Σταύρο Κοσκωτά, λαμβάνει χώρα υπό καθεστώς κινηματογραφικής μυστικότητας ξημερώματα στο Άλσος της Νέας Σμύρνης. Ο Σαραβάκος αντικρίζει το απίστευτο: ο Κοσκωτάς έχει μαζί του δύο μαύρους φουσκωμένους χαρτοφύλακες, ανοίγει το φερμουάρ και του λέει «κάθε ένας έχει μέσα από 50» εννοώντας τα εκατομμύρια της προκαταβολής. Μπροστά του, στο δασάκι, σε μετρητά.

Σαν να μην έφτανε αυτό, ο Σταύρος Κοσκωτάς του παραδίδει και ένα κλειδί, το περιφημο κλειδί της θυρίδας 202Α της Τράπεζας Κρήτης, η οποία περιείχε επιταγή ημέρας ύψους 500 εκατομμυρίων δραχμών στο όνομα του Σαραβάκου. Ο ποδοσφαιριστής ήταν αδύνατον να αντιδράσει στο σοκ, παραλαμβάνει απλώς τα χρήματα της προκαταβολής και πηγαίνει στο σπίτι του. Μια τέτοια συμφωνία και με δεδομένο ότι ειδικά ο Σταύρος Κοσκωτάς ήταν... επιρρεπής στη δημοσιότητα, ήταν αδύνατον να παραμείνει μυστική. Τα καλά πληροφορημένα δημοσιογραφικά γραφεία γνώριζαν, η «πάτσα» βούουσε και τα απίστευτα νέα δεν άργησαν να φθάσουν και στα αυτιά των φιλάθλων των αιώνιων.

Το κερασάκι της απίθανης ιστορίας ήλθε με το ντέρμπι Παναθηναϊκού-Ολυμπιακού στις αρχές Νοεμβρίου του '88, με το θρυλικό «στη θυρίδα διακόσια δύο είναι του Μπισόρα το δελτίο» που φώναζαν εν χορώ οι οπαδοί του Ολυμπιακού στους Παναθηναϊκούς. Για την ιστορία, ο Σαραβάκος στο ματς πετυχαίνει με εύστοχη εκτέλεση πέναλτι το νικηφόρο 2-1 υπέρ του Παναθηναϊκού και αποθεώνεται από τους οπαδούς των πρασίνων, αν και η σχέση μεταξύ των δύο μοιάζει να έχει διαρραγεί εξ αιτίας της επικείμενης μετακίνησης στον Ολυμπιακό.

Η μεταγραφή που θα άλλαζε τον ρου του ελληνικού ποδοσφαίρου δεν γίνεται ποτέ, αφού ξεσπά το σκάνδαλο Κοσκωτά, το μεγαλύτερο πολιτικοοικονομικό σκάνδαλο στην ιστορία της χώρας, με προεκτάσεις πολύ πιο σημαντικές από μια ατελέσφορη μεταγραφή και στον ορυμαγδό των εξελίξεων το θέμα πέρασε σε δεύτερη μοίρα. Ο Σαραβάκος εν τέλει υποχρεώθηκε να επιστρέψει τα χρήματα της προκαταβολής, ουδέποτε αρνήθηκε τα στοιχεία όπως εξιστορήθηκαν στην αφήγηση και μάλιστα έχει δηλώσει ότι κράτησε το κλειδί της «θυρίδας 202Α» σαν ενθύμιο εκείνης της απίθανης διαπραγμάτευσης με τους αδερφούς Κοσκωτά. Εκείνο που δεν διασαφηνίστηκε ποτέ είναι το κατά πόσον ισχύει ο αστικός μύθος ότι στο μεσοδιάστημα είχε ξοδέψει μεγάλο μέρος της προκαταβολής και επιστρατεύθηκε μίνι συμβούλιο των Βαρδινογιάννηδων για την εξεύρεση λύσης στο πρόβλημα.

Εικάζεται ότι με ψήφους 2-1 (όπως το σκορ στο ντέρμπι) αποφασίστηκε να καλύψει τη διαφορά ο Βαρδινογιάννης προκειμένου να επιστραφούν τα χρήματα στο κράτος, με την άποψη του Βαρδή και του Γιώργου, που ήταν υπέρ της παραμονής και της βοήθειας στον Σαραβάκο, να υπερισχύει εκείνης του αείμνηστου Θόδωρου που ήταν κάθετος και είχε εκφράσει την άποψη να μην ξανασχοληθεί με τον ποδοσφαιριστή ο Παναθηναϊκός και να τον αφήσει έκθετο σε ολόκληρη την κοινή γνώμη.

Εάν κρίνει κανείς από τη μετέπειτα πορεία της σχέσης της οικογένειας με τον ποδοσφαιριστή, πιθανόν να →

Ο Δημήτρης Σαραβάκος, συντονιστής ποδοσφαιρικού τμήματος και μέλος του ΔΣ της ΠΑΕ από το 2020 ως το 2023.

← υπάρχει βάση στα θρυλούμενα. Εκείνο που μετρά, δεν παύει να είναι ότι ο Σαραβάκος παρέμεινε στον Παναθηναϊκό, διάγοντας τρόπον τινά το δεύτερο στάδιο της καριέρας του με το τριφύλλι στο στήθος, μιας καριέρας εξίσου σημαντικής που σηματοδότησε το πέρασμά του στην ποδοσφαιρική ωριμότητα, αλλά και στο (προσωρινό) τέλος της σχέσης του με τον Παναθηναϊκό.

«Η ευτυχισμένη ζωή έχει να κάνει με τη γαλήνη του νου» έλεγε ο Κικέρων και αυτό ακριβώς αναζητούσε ξανά ο Δημήτρης μετά την περιπέτεια που είχε με την πρόταση του Γιώργου Κοσκωτά προκειμένου να υπογράψει στον Ολυμπιακό. Το 1989 ήταν πια στα 28 του, ώριμος και στα πιο παραγωγικά ποδοσφαιρικά του χρόνια, αφού στο παιχνίδι του είχε προστεθεί και η εμπειρία. Εκείνο που είχε ανάγκη ήταν να ξαναβρεί την ηρεμία και τη βαθιά εσωτερικότητα που τον διέκριναν ως χαρακτήρα από την αρχή της καριέρας του. Έπρεπε να βρεθεί ένας από μηχανής Θεός προκειμένου να επέλθει η πλήρης κάθαρση, ήταν υπερ-απαραίτητο να πάψει να φέρει όλο το βάρος της επίθεσης του Παναθηναϊκού στις πλάτες του αφού, δεδομένης της αποχώρησης του Ρότσα και κυρίως του Βέλμιρ Ζάετς λίγα χρόνια πριν, ο Παναθηναϊκός τον είχε αφήσει τρόπον τινά αβοήθητο, σαν να ήθελε να τον «τιμωρήσει» για τη συμφωνία με τον Ολυμπιακό.

Τον εξαγνισμό και την κάθαρση έφερε ένας Πολωνός που ήρθε στην Παιανία αθόρυβα και τελικά έγραψε κι εκείνος τη δική του ιστορία στο Τριφύλλι. Ήταν ο Κριστόφ Βαζέχα. Ο Γιώργος Βαρδινογιάννης πραγματικά χτύπησε φλέβα χρυσού με τα «ψώνια» που έκανε εκείνο τον Ιανουάριο από τη Ρουχ Χορζόφ στην Πολωνία, αφού εκτός από τον μυστακοφόρο κυνηγό, στην Παιανία κατέφθασε το καλοκαίρι και το «βουνό», ένας επίσης μυστακοφόρος θηριώδης τερματοφύλακας, ο Γιόζεφ Βάντζικ. Ο Σαραβάκος υποδέχεται με ανακούφιση τις προσθήκες και πολύ γρήγορα αντιλαμβάνεται ότι το δίδυμο με τον Πολωνό στην επίθεση θα είναι θαυματουργό και οι καλύτερες σεζόν θα αποτελέσουν παρελθόν. Το Τριφύλλι είχε να ανθίσει από το 1986 και εκείνο το εμφατικό νταμπλ κόντρα στον «αιώνιο», οι επόμενες σεζόν ήταν από κακές έως καλύτερες και το όνειρο ενός ευρωπαϊκού τελικού που επιζητούσε με θέρμη ο Βαρδινογιάννης δεν είχε ξαναπλησιάσει μετά την εκπληκτική πορεία μέχρι τα ημιτελικά του Κυπέλλου Πρωταθλητριών το 1985.

Για την ακρίβεια, ο άλλοτε «Ευρωπαίος» Παναθηναϊκός του Σαραβάκου, η ομάδα που είχε καταπλήξει την Ευρώπη στις μεγάλες της βραδιές, λίγο πριν γίνει η προσθήκη του Βαζέχα τον Δεκέμβριο του 1989, είχε διασυνθρευθεί από τη ρουμάνικη Δυναμό Βουκουρεστίου με το ταπεινωτικό 6-1 (ενώ ηττήθηκε και στο ΟΑΚΑ με 0-2) οβήνοντας σχεδόν μονοκονδυλιά ό,τι προσπαθούσε να χτίσει τα προηγούμενα χρόνια. Ήταν σαφές ότι περαιτέρω λάθος επιλογές θα οδηγούσαν πιθανόν σε ριζική ανανέωση του ρόστερ, με αρκετούς στα ενδότερα της ομάδας να έχουν το όνομα του Δημήτρη πρώτο στη λίστα τους. Τελικά, ο ξεροκέφαλος Καπετάνιος

είχε για μια ακόμη φορά δίκιο: «Οι ομάδες χτίζονται και δεν αγοράζονται», ενώ η εμπιστοσύνη με την οποία περιέλαβε τον Δημήτρη Σαραβάκο —όπως άλλωστε είχε πράξει και με τον Κώστα Αντωνίου που επίσης είχε συμφωνήσει με τον Κοσκωτά αλλά επέστρεψε στον Παναθηναϊκό— ήταν πέρα για πέρα ασυνήθιστη «για Βαρδινογιάννη». Ο Καπετάνιος όμως ήταν δίκαιος και γνώριζε ποδόσφαιρο.

Ήταν σαφές ότι ο Παναθηναϊκός του έπρεπε να συνεχίσει με τον καλό και ευδιάθετο Σαραβάκο, ο οποίος άλλωστε τον είχε ενημερώσει για τον πακτωλό των χρημάτων που του προσέφεραν οι αδελφοί Κοσκωτά, ακόμα και για την απειροελάχιστη πιθανότητα που η διοίκηση του Παναθηναϊκού θα επέλεγε να κάνει match την προσφορά. Η εμπιστοσύνη του Γιώργου Βαρδινογιάννη και η άμεση χημεία με τον Βαζέχα πρέμψαν τον Δημήτρη. Το καλοκαίρι του '90 γυμνάστηκε και —επιτέλους— η πίεση είχε φύγει από πάνω του, αφού ο Βαρδινογιάννης έκανε το μεγάλο κόλπο και έκλεψε μέσα από τα χέρια του Σαλιαρέλη τον Στράτο Αποστολάκη. Πλέον η συμφωνία του Σαραβάκου ήταν παλιά νέα, ο κόσμος και κυρίως ο Τύπος ασχολείτο με τον καινούργιο «προδότη» και η ατμόσφαιρα είχε ηλεκτριστεί σε τέτοιον βαθμό που το θέμα Σαραβάκου ξεχάστηκε και δεν ξαναήρθε ποτέ στην επιφάνεια μέχρι το τέλος της καριέρας του. Ο Δημήτρης απελευθερωμένος, έδωσε αμέσως με τον Βαζέχα — οι δύο σεζόν των «Διόσκουρων» της επίθεσης του Παναθηναϊκού ήταν ονειρώδεις.

Πρωτάθλημα το 1990 μετά από 4 χρόνια ξηρασίας, νταμπλ την επόμενη σεζόν εν μέσω αποθέωσης με τον Σαραβάκο στην πιο παραγωγική σεζόν της καριέρας του με 34 γκολ σε όλες τις διοργανώσεις και κυρίως το χαμόγελο να έχει επιστρέψει στα χείλη του μετά από καιρό. Είναι φανερό ότι έχουμε να κάνουμε με ένα «φονικό» δίδυμο στην επίθεση για τον Παναθηναϊκό στο πρωτάθλημα, αφού Σαραβάκος και Βαζέχα σκοράρουν από 23 και 18 φορές αντίστοιχα, με τις αντίπαλες άμυνες να μην μπορούν να αντιμετωπίσουν τον οίστρο και των δύο κυνηγών.

Διόλου τυχαίο ότι εκείνη τη σεζόν γνωρίζεται και με τη μετά από έναν χρόνο σύζυγό του, τη Βίκυ Γεροθόδωρου, μια γλυκύτατη —τότε— αεροσυνοδό και μετέπειτα στιχουργό και συγγραφέα. Παντρεύονται το 1991, με τον Δημήτρη να μπαίνει στα 30 και μεγάλο μέρος του γυναικείου πληθυσμού της χώρας να βυθίζεται στη θλίψη, αφού ο Σαραβάκος άνηκε στο κλαμπ των τοπ εργένδων της Αθήνας.

Ο Σαραβάκος διάγει τις παραγωγικότερες και πιο μεστές περιόδους της καριέρας του, είναι πλέον αποκατεστημένος, η σχέση του με το κοινό του Παναθηναϊκού βρίσκεται στο καλύτερο δυνατό επίπεδο και μετά από 5 χρόνια ξανακάνει την Ευρώπη να συζητά γι' αυτόν. Είναι το παιχνίδι των προκριματικών του «πειραματικού» Champions League εναντίον μιας παλιάς γνώριμης, της σουηδικής Γκέτεμποργκ, όταν ο Δημήτρης Σαραβάκος βάζει τη σφραγίδα του στο total recall του Παναθηναϊκού στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο. Το γκολ του Σαραβάκου στο Ούλεβι είναι ένα από τα εμβληματικότερα και ομορφότερα της καριέρας του: θα τριπλάρει 3 αντιπάλους μέσα σε πολύ μικρό χώρο και με το εξωτερικό θα στείλει την μπάλα να τυλιχτεί κυριολεκτικά στα δίχτυα του εμβρόντητου Ραβέλι, χωρίς να πέσει στο έδαφος.

Ο πανηγυρισμός του Δημήτρη εκείνον τον Νοέμβριο του 1991 είναι ο πιο εξαγνιστικός απ' όλους. Η χαρά ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του, ο Παναθηναϊκός επιστρέφει στην ελίτ του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου και μαζί του επιστρέφει εκείνο το αίσθημα ανωτερότητας που τόσο πολύ είχε λείψει από τους οπαδούς του Παναθηναϊκού και έχει να κάνει πάντοτε με τις ευρωπαϊκές παρουσίες και πορείες της ομάδας. Ο Σαραβάκος είναι πλέον αρχηγός του Παναθηναϊκού, είναι η εμβληματική φιγούρα που πλέον συνδέει δύο ακόμα εποχές του Παναθηναϊκού της οικογένειας Βαρδινογιάννη.

Η μεγαλύτερή του στιγμή στην Εθνική δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από τη χειραψία του ως αρχηγός με τον Ντιέγκο Αρμάντο Μαραντόνα στην πρεμιέρα της Εθνικής Ελλάδος στο Παγκόσμιο Κύπελλο των ΗΠΑ

← Έχουν περάσει σχεδόν 7 χρόνια και ο Παναθηναϊκός, ωσάν να του το χρωστούσε η μοίρα επειδή ήταν η πιο συνεπής ελληνική ομάδα στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, είναι ο εκπρόσωπος της χώρας στο «πειραματικό» Champions League. Ο Σαραβάκος το διασκεδάζει αφάνταστα, ο Παναθηναϊκός πραγματοποιεί αξιολογες και αξιοπρεπέστατες εμφανίσεις στον έναν από τους δύο ομίλους, μαζί με τον Ερυθρό Αστέρα, την Άντερλεχτ και τη μετέπειτα φιναλίστ Σαμπντόρια των Βιάλι και Μαντσίνι. Αποκλείεται πρώτον εξαιτίας των διαδοχικών πτώσεων από τον Ερυθρό Αστέρα και δεύτερον εξαιτίας του ότι οι Βέλγοι της Άντερλεχτ του πήραν δύο ισοπαλίες στα μεταξύ τους ματς. Ειδικά εκείνο το εντός έδρας 0-0 με τους Βέλγους την πρωταπριλιά του '92, είναι από τα χαρακτηριστικά ματς που η μπάλα δεν μπαίνει με τίποτα στα δίχτυα κι όταν ο τερματοφύλακας των Βέλγων Πίτερ Μάες δεν βγάζει τα απίστευτα, η μπάλα σταματά ξανά και ξανά στα δοκάρια. Εντέλει, ο Παναθηναϊκός αποκλείεται με 4 ισοπαλίες και 2 ήττες, αλλά μπορεί να υπερηφανεύεται ότι έχει επιστρέψει.

Ίσως στην πιο ώριμη σεζόν της καριέρας του και λίγο πριν κλείσει τα 31, ο Δημήτρης Σαραβάκος θα ολοκληρώσει με 24 γκολ στο πρωτάθλημα, 3 στα 10 ευρωπαϊκά ματς του Παναθηναϊκού (με κορωνίδα εκείνο το ποίημα εναντίον της Γκέτεμποργκ) και θα προσθέσει ακόμη 3 στο Κύπελλο. Επιστέγασμα των προσπαθειών και της εκπληκτικής του παρουσίας, η μέγιστη τιμή που του αποδίδεται από τη FIFA, αφού θα κληθεί στη μεικτή κόσμο (μαζί με τον Στράτο Αποστολάκη) στο φιλικό παιχνίδι διαμαρτυρία ενάντια στην εισβολή των αμερικανικών στρατευμάτων στο Κουβέιτ την περίοδο του Πολέμου του Κόλπου. Ήταν μια πολύ μεγάλη προσωπική στιγμή για τον Δημήτρη, η δικαίωση μιας καριέρας σεμνής, αμιγώς επαγγελματικής και ένα παράσημο που φέρει υπερήφανα μέχρι σήμερα. Χωρίς να το γνωρίζει, βίωσε την τελευταία του ήρεμη σεζόν στον Παναθηναϊκό, αφού το ίδιο καλοκαίρι ήρθε ο Όσιμ.

Ο Γιουγκοσλάβος τεχνικός ήταν μια επιλογή εντός λογικού πλαισίου από τον Γιώργο Βαρδινογιάννη, βασισμένη στα όνειρα του Καπετάνιου για έναν «ευρωπαίο» Παναθηναϊκό που θα αποδίδει ελκυστικό ποδόσφαιρο και δεν θα παρουσιάζεται τόσο αμυντικογενής όσο κυρίως τις περιόδους του Βασίλη Δανιήλ. Ο γεννημένος στο Σαράγεβο Βόσνιος δάσκαλος ήταν όμως ένας δύστροπος και sui generis χαρακτήρας και αυτό έγινε σαφές από την πρώτη του κιάλας έκθεση σχετικά με το υλικό που παρέλαβε στον Παναθηναϊκό.

Ένα ρόστερ με Σαραβάκο, Βαζέχα, Μπορέλι, Αποστολάκη, Βάντζικ, Αντωνίου, Δώνη, Γεωργιάδη, Μαραγκό, Φρατζέσκο κ.ά. κρίθηκε ούτε λίγο ούτε πολύ ανεπαρκές από τον ιδιόρρυθμο τεχνικό, ο οποίος ειδικά σε σχέση με τους άμεσους ανταγωνιστές του (ΑΕΚ κυρίως, αλλά και Ολυμπιακό) δήλωσε απερίφραστα ότι υστερεί και δεν δύναται να αποδώσει σύγχρονο ποδόσφαιρο. Ειδικά απέναντι σε Σαραβάκο και Μπορέλι, ο δύστροπος Όσιμ, υπήρξε έως και εμπαθής. Η θέση του για τον Σαραβάκο ήταν ουσιαστικά ότι ο Έλληνας επιθετικός δεν μπορεί να βοηθήσει την ομάδα στο πλάνο της και για να είναι χρήσιμος πρέπει να αλλάξουν οι κανονισμοί και να εφαρμοστούν εκείνοι του handball που επιτρέπουν στους προπονητές να αμύνονται με διαφορετική ομάδα από εκείνη που επιτίθενται.

Ο Σαραβάκος υπέμεινε στωικά και δεδομένου του ήπιου χαρακτήρα του δεν δημιούργησε πρόβλημα στην ομάδα, είναι όμως γεγονός ότι ενοχλήθηκε πολύ εκείνον τον καιρό από την αντιμετώπιση που τύχχανε από τον προπονητή του και έφερε βαρέως το γεγονός ότι δεν συμμετείχε σε πολλά σημαντικά παιχνίδια, με αποκορύφωμα τον τελικό Κυπέλλου εναντίον του Ολυμπιακού την άνοιξη του '93. Ο Παναθηναϊκός σε έναν θρυλικό τελικό, που χαρακτηρίστηκε και «ο τελικός των ξυρισμένων κεφαλιών», κέρδισε με γκολ του Κριστόφ Βαζέχα τον Ολυμπιακό με 1-0, με τον Δημήτρη να μην αγωνίζεται ούτε λεπτό. Ειδικά για έναν ποδοσφαιριστή όπως ο Σαραβάκος, ο οποίος μέχρι τότε ήταν ο πρώτος σκόρερ όλων των εποχών στα ντέρμπι των «αιώνιων» με 15 γκολ, το χτύπημα ήταν βαρύ και το γυαλί έμοιαζε να έχει ραγίσει, όπως μαρτυρούν και τα νούμερα: 15 συμμετοχές και μόλις 2 τέρματα σε μια χρονιά πισωγύρισμα για τον αδιαμφισβήτητο ηγέτη του Παναθηναϊκού.

Η πίεση που δεχόταν ο Όσιμ από την ίδια την ομάδα να τον χρησιμοποιεί ενάντια στα πιστεύω του, αλλά και το πείσμα του Δημήτρη να αποδείξει ότι κάνει τη διαφορά και στα 32 του, τον κράτησαν στον Παναθηναϊκό και την επόμενη σεζόν – τελευταία με το τριφύλλι στο στήθος. Ο Σαραβάκος τίμησε απεριόριστα την τελευταία του σεζόν ως πρωταγωνιστής στον Παναθηναϊκό. Παρά τις διαρκείς ειρωνείες του προπονητή του και το γεγονός ότι το στιλ του δεν ταίριαζε με το παιχνίδι που προσπαθούσε να εφαρμόσει ο Βόσνιος στην ομάδα, επέστρεψε στα γνώριμα επίπεδα, σκόραρε 15 φορές σε 25 συμμετοχές και βροντοφώναζε ότι δεν «τελειώσε». Μετά από δέκα ολόκληρα χρόνια στον Παναθηναϊκό και με τη φυσιολογική φθορά του «παλιού» στην ομάδα, σίγουρα περίμενε μια τουλάχιστον ευγενέστερη αντιμετώπιση από τον Γιώργο Βαρδινογιάννη για το τελευταίο καλό συμβόλαιο της καριέρας του ως ποδοσφαιριστής. Οι δύο τελευταίες σεζόν τον είχαν σκληρύνει ακόμη περισσότερο, είχε ξανακλειστεί στον εαυτό του και το χαμόγελο που είχε επιστρέψει στις αρχές της δεκαετίας του '90, μετατράπηκε σε προβληματισμό. Μέχρι που ήρθε στη ζωή του το ζεστό ενδιαφέρον της μεσοευρωπαϊκής τότε ΑΕΚ του Δημήτρη Μελισσανίδη.

Ο Σαραβάκος κολακεύτηκε κυρίως από τη ζωνρή βούληση του Ντούσαν Μπάγεβιτς να συμμετάσχει στο project του Σερβοβόσνιου για την ευρωπαϊκή διάκριση της πρωταθλήτριας Ελλάδος Ένωσης που τόσο έλειπε από το παλμαρέ της κατά τεκμήριο πιο εντυπωσιακής ομάδας της δεκαετίας του '90. Ήταν η μεγάλη ευκαιρία του Δημήτρη να αποδείξει ότι δεν τελείωσε, ότι στα 33 του δεν ήταν ένας παλαιμάχος που γύρευε το τελευταίο καλό συμβόλαιο. Ο ποδοσφαιρικός του εγωισμός άλλωστε δεν επέτρεπε να πέσει με τρόπο ανάρμοστο στους αστέρες του δικού του διαμετρήματος. Και πραγματικά η επιρροή του στον δικέφαλο ήταν άμεση και αντάξια του ονόματός «Saravakos».

Η ΑΕΚ κληρώνεται στα προκριματικά του Champions League με τους Glasgow Rangers του Μαρκ Χέιτλι, πρώτο παιχνίδι στην Αθήνα και ο Μπάγεβιτς έχει την ατυχία να στερηθεί των υπηρεσιών του Τιμούρ Κετοπάγια από πολύ νωρίς, αφού ο πολύτιμος για τα πλάνα της ΑΕΚ Γεωργιανός μεσοεπιθετικός, σπάει το χέρι του και αποχωρεί σφραδάζοντας. Άπαντες παγώνουν και βλέπουν το όνειρο της συμμετοχής στους ομίλους να απομακρύνεται, μέχρι που ξεκινά η ραφωδία του Σαραβάκου. Εκμεταλλευόμενος και την καταπληκτική βραδιά του έτερου σολίστ Βασίλη Τσιάρτα, ο Σαραβάκος στο γνώριμό του πεδίο, εκείνο της ευρωπαϊκής παράστασης, εκτελεί με μοναδικό τρόπο επιτυχάνοντας ένα από τα ομορφότερα γκολ της καριέρας του. Ο Τσιάρτας σερβίρει, ο Σαραβάκος αφήνει την μπάλα να κυλήσει και παρά την αντίθετη φορά του σώματός του, κατορθώνει με το «μυτάκι» να σουτάρει στην αντίθετη γωνία και να σκοράρει εν μέσω αποθέωσης. Τα υψωμένα χέρια του Δημήτρη –ο οποίος σκόραρε και το δεύτερο γκολ της ΑΕΚ σε εκείνο το παιχνίδι–

«Ταυτίστηκα με τον Παναθηναϊκό, με τον κόσμο του, με την ιστορία του. Είμαι ευτυχισμένος που είμαι ένα κομμάτι αυτής της ιστορίας»

και το χαμόγελό του είναι η απάντηση στους επικριτές του, ακόμα και σε εκείνους τους λιγοστούς οπαδούς της ΑΕΚ που δεν ήθελαν «τον βάζελο» στην ομάδα και τον θεωρούσαν «ξεζουμισμένο». Η είσοδος στους ομίλους του Champions League είναι επί της ουσίας ολόκληρη η χρονιά για τον Σαραβάκο, ένας στόχος τόσο υψηλός για την ΑΕΚ που από φτωχός συγγενής που έφθανε πάντοτε στην πηγή και δεν έπινε νερό, βρέθηκε αίφνης να αντιμετωπίζει τη Μίλαν και τον Άγιαξ, πραγματοποιώντας κιάλας εξαιρετικές εμφανίσεις.

Η παρουσία του Σαραβάκου είναι αξιοσημείωτη, είναι δικό του το κακό ακυρωθέν γκολ στην εντός έδρας λευκή ισοπαλία εναντίον της μεγάλης Μίλαν του Καπέλο, εκείνος είναι ο πρώτος ποδοσφαιριστής που αναζητούν οι ξένοι δημοσιογράφοι στις αποστολές στο εξωτερικό και ειδικά από τους Ιταλούς αποθεώνεται. Η ΑΕΚ με τον Σαραβάκο ξανά «ζωντανό» κάνει μια μέτρια σεζόν, ο Δημήτρης όμως σε 3ο συμμετοχές σκοράρει κατά ριπάς και τελειώνει τη σεζόν με 21 γκολ, μια επίδοση πολύ κοντά στις «καλές μέρες» του. Πλέον δεν είχε να αποδείξει τίποτα σε κανέναν, είχαν πειστεί και οι μεγαλύτεροι επικριτές του σχετικά με το κατά πόσον «τελειώσε», «πάχυνε», «είναι αδιάφορος», «δεν είναι εκείνος που ήταν κάποτε». Εκείνη η σεζόν στην ΑΕΚ ήταν της παγίωσης του στις συνειδήσεις όλων των φιλάθλων ως ένας από τους κορυφαίους, ένας από τους ποδοσφαιριστές που είναι ικανοί να αλλάξουν το status μιας ομάδας στην Ευρώπη.

Η σχέση του με την Εθνική ομάδα ιδιαίτερη. Μια σχέση που έχει ρίζες από τις μέρες του στον Πανιώνιο και είχε απαρχή στο 1983 όταν σκόραρε για πρώτη φορά εναντίον του Λουξεμβούργου. Η Εθνική είναι ένα εντελώς ξεχωριστό κεφάλαιο, δεν είναι μια απλή αναφορά στην καριέρα του. Στα εθνικά κλιμάκια προσέφερε αδιαλείπτως από το 1982 μέχρι το 1995, θεωρώντας ύψιστη τιμή για εκείνον την κλήση, είτε επρόκειτο για την Ολυμπιακή ομάδα είτε ακόμη και για τη Μεσογειακή ομάδα της Καζαμπλάνκα του 1983. Κατά συνέπεια, η μεγαλύτερή του στιγμή δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από τη χειραψία του ως αρχηγός με τον Ντιέγκο Αρμάντο Μαραντόνα στην προεπιλογή της Εθνικής Ελλάδος στο Παγκόσμιο Κύπελλο των ΗΠΑ, κι ας ακολούθησε ένα κάκιστο τουρνουά για την Εθνική που έφθασε να γίνει μέχρι και ντοκιμαντέρ παραδείγματος προς αποφυγή από το BBC.

Έκλεισε μια μεγαλειώδη καριέρα στην Εθνική Ελλάδα με 78 συμμετοχές, σκοράροντας 28 φορές και έχοντας στο βιογραφικό του «εκείνο το γκολ» στην Ολλανδία για τα προκριματικά του EURO του '88 που ξεσήκωσε έναν ολόκληρο λαό και τον έκανε να πιστέψει στο θαύμα. Είναι ο 4ος σκόρερ στην ιστορία της Εθνικής, υπηρέτησε το εθνόσημο με συνέπεια και ανέκαθεν στεκόταν στο πλευρό της ακόμη και μετά το πέρας της καριέρας του. Αθόρυβα και χωρίς τυμπανοκρουσίες, όπως αρμόζει στον ξεχωριστό σεμνό χαρακτήρα του, αποχώρησε στα 34 του χρόνια, όταν αντιλήφθηκε ότι έπρεπε να ανοίξει ο χώρος και οι κλήσεις για την επόμενη γενιά που δεν στιγματίστηκε από το 4-4-2 του μουντιάλ της Αμερικής. Αντιλαμβανόταν και ο ίδιος ότι έχει απολέσει κάποια από τα στοιχεία του παιχνιδιού του και χαρακτηριστικά όπως το ξεπέταγμα και η ταχύτητα είχαν φυσιολογικά υποχωρήσει λόγω ηλικίας.

Το κλείσιμο της πολύ έντονης σεζόν '94/95 επιφυλάσσει ένα τρομερό κισμέτ στον Δημήτρη Σαραβάκο. Η ΑΕΚ προκρίνεται στον τελικό και πρόκειται να αντιμετωπίσει τον Παναθηναϊκό. Η υποδοχή του μισού γηπέδου είναι το λιγότερο συγκινητική. Δεν ακούγεται ούτε μια αποδοκμασία και όταν η μοίρα στο έκτο λεπτό φέρνει τον Δημήτρη μέσα στην περιοχή να κερδίζει το πέναλτι από τον Αποστολάκη, το γήπεδο παίρνει φωτιά: «Μητσάρα βαζέλα – πέτα τη φανέλα». Ο Σαραβάκος δείχνει να μην εμπράζεται, ουδέποτε άλλωστε συνήθιζε να δείχνει τα συναισθήματα που τον κυριεύουν, η μάχη όμως μέσα του είναι απίστευτη και το συγκεκριμένο πέναλτι ξέρει καλά ότι δεν είναι όπως

όλα τα άλλα. Θα στήσει την μπάλα ανέκφραστος, θα κοιτάξει φευγαλέα τον Γιόζεφ Βάντζικ και θα σουτάρει. Και θα σουτάρει άουτ. Τόσο άουτ όσο ο Ρομπέρτο Μπάτζο στον τελικό με τους Βραζιλιάνους το 1994 στην Αμερική. Δεν έχει μιλήσει ποτέ ανοιχτά για εκείνο το πέναλτι, παραδέχτηκε μόνον ότι δεν έπρεπε να το εκτελέσει, όμως υπάκουσε στην εντολή του Μπάγεβιτς. Ίσως από σεβασμό στην ΑΕΚ που εκείνον τον τίτλο τον έχασε. Για πολλούς το σημείο που η μπάλα ταξίδεψε άουτ, ήταν που ξανακόλλησε το γυαλί με τον Παναθηναϊκό. Ήταν πολλά τα δέκα χρόνια, πολλές οι χαρές, λιγότερες οι λύπες, τεράστια η εξέλιξη του ως ποδοσφαιριστή με το τριφύλλι στο στήθος, αξιοσημείωτες ακόμη και σήμερα οι ευρωπαϊκές του βραδιές με τον Παναθηναϊκό. Το κεφάλαιο ΑΕΚ έκλεισε ουσιαστικά εκείνο το βράδυ της 19ης Απριλίου στο ΟΑΚΑ, στον «τελικό του Μπάκα». Η επόμενη σεζόν ήταν διεκπεραιωτική, την ολοκλήρωσε μόλις με 17 συμμετοχές και 2 γκολ και η ΑΕΚ σεβάστηκε την επιθυμία του να λύσει το συμβόλαιό του και να αποχωρήσει από την ομάδα.

Κι αν ποδοσφαιρικά φαινόταν να διάγει τις τελευταίες ημέρες της καριέρας του, στην προσωπική του ζωή πετούσε. Το 1996, σεζόν που ο ίδιος επέλεξε να μείνει εκτός δράσης (ανεξήγητα αφού και ο Παναθηναϊκός και ο Πανιώνιος τον προσέγγισαν για να κλείσει την καριέρα του) γεννιέται ο έρωτας της ζωής του, η κόρη του. Η Νικόλ θα φέρει πίσω μονομιάς το χαμόγελο στο πρόσωπό του, θα τον χαροποιήσει τόσο πολύ που αντί να ακούσει το περιβάλλον του το καλοκαίρι του 1997 και να επιστρέψει στη Νέα Σμύρνη, όπου τον περίμεναν με ανοιχτές αγκάλες για να κλείσει την καριέρα του, θα (ξανα)επιλέξει τον Παναθηναϊκό.

Πάντοτε τον Παναθηναϊκό είχε στο μυαλό του κι ας παραδέχτηκε αργότερα ότι έκανε λάθος παρασυρόμενος από το πάθος της στιγμής. Ο Παναθηναϊκός και μάλιστα διά ενός προπονητή που τον γνώριζε πάρα πολύ καλά, δεν τον σεβάστηκε όπως του έπρεπε στο κλείσιμο της καριέρας του. Ο Δανιήλ για κάποιον λόγο που επίσης δεν εξηγήθηκε ποτέ, δεν τον υπολόγιζε και θεωρούσε την υπογραφή «καπρίσιο» του Καπετάνιου. Πικράθηκε από τη συμπεριφορά αυτή ο Σαραβάκος, αλλά και αυτή την απρέπεια την αντιμετώπισε με τη σεμνότητα που τον χαρακτήριζε σε όλη του τη διαδρομή.

Πρόλαβε και αγωνίστηκε σε δύο αγώνες πρωταθλήματος ως αλλαγή, προτού φύγει ουσιαστικά μόνος του επειδή δεν τον υπολόγιζε κανείς. Είχε ένα ποδοσφαιρικό τέλος αντιστρόφως ανάλογο της αξίας και της προσφοράς του, με την αδικία να αποκαθίσταται –επιτέλους– το 2006, όταν αυγουσιτιάτικα οι ιθύνοντες του Παναθηναϊκού μένουν με ανοιχτό το στόμα αντικρίζοντας 50.000 κόσμο να συρρέει στις εξέδρες του ΟΑΚΑ για να αποθεώσει τον Δημήτρη στο φιλικό με την ισπανική Σαραγόσα. Τον βράβευσε ο άνθρωπος που τον έφερε στον Παναθηναϊκό και ο άνθρωπος που τον πίστεψε πιο πολύ απ' όλους στην οικογένεια: ο Γιώργος Βαρδινογιάννης. Πανευτυχής, στέλνοντας ένα φιλί στην κόρη του στην κερκίδα, μπορούσε πλέον να κλείσει το κεφάλαιο ποδόσφαιρο και να σταματήσει να κυνηγά τον χρόνο στα γήπεδα του beach soccer, όπου συνέχιζε να αγωνίζεται και να καταπλήττει τα πλήθη, αφού έφθασε να αγωνίζεται με την Εθνική (!) σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Είναι ακόμα fit, ο χρόνος υπήρξε πολύ γενναιοδωρος μαζί του και, με εξαίρεση το γκρίζο μαλλί, παραμένει σχεδόν ο ίδιος. Το κισμέτ του τον έχει φέρει πάλι κοντά στον Παναθηναϊκό που αναζητά εναγωνίως να ξαναβρεί την ευρωπαϊκή του ταυτότητα. Η ίδια η ιστορία του Δημήτρη κάλλιστα περικλείεται σε εκείνο το παλιό σύνθημα «Ελλάς - Ευρώπη - Παναθηναϊκός» κάθε που σκόραρε ένα ακόμη σημαντικό ευρωπαϊκό γκολ. Όπως λέει λακωνικά και μετρημένα: «Ταυτίστηκα με τον Παναθηναϊκό, με τον κόσμο του, με την ιστορία του. Είμαι ευτυχισμένος που είμαι ένα κομμάτι αυτής της ιστορίας». Έτσι είναι. Οι σημαίες όσα χρόνια κι αν περάσουν, κυματίζουν ψηλά και περήφανα. Για πάντα. ●

13 ΛΕΠΤΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΡΛΟΣ, ΤΟΝ ΦΩΤΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ, ΦΩΤΟ: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

ΦΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Το next big thing του ελληνικού ποδοσφαίρου και του Παναθηναϊκού. Ένα ποδοσφαιρικό «τανκ» μέσα στο γήπεδο, ένας σκόρερ ολκής που σε κάθε παιχνίδι αποδεικνύει την αξία του και τα πόσα μπορεί να καταφέρει. Ο ορισμός του «κρούου αίματος», με απίστευτα γκολ σε στιγμές που η μπάλα καίει... Ο Φώτης Ιωαννίδης διανύει τον τέταρτο χρόνο στον Παναθηναϊκό και πραγματικά μοιάζει ασταμάτητος. Ήρθε στο Κορωπί από τον Λεβαδειακό, σε ηλικία 20 ετών φόρεσε το «τριφύλλι» στο στήθος και έκτοτε εντυπωσιάζει με την εργατικότητα του, τη δεινότητά του στο σκοράρισμα και τη συνεχή βελτίωση. Στοιχεία που τον κάνουν να ξεχωρίζει σε Ελλάδα και Ευρώπη. Δεν είναι τυχαίο ότι ένα σωρό μεγάλα κλαμπ του εξωτερικού τον έχουν στην ατζέντα τους, παρακολουθούν τα «πράγματα και θάματα» που κάνει στο χορτάρι και τον «ζαχαρώνουν». Για τον Φώτη, όμως, αλλά και τον Παναθηναϊκό, αυτή τη στιγμή ένας δρόμος υπάρχει και είναι... πράσινος!

Ο στράικερ του Παναθηναϊκού, Φώτης Ιωαννίδης, στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο του προπονητικού κέντρου «Γ. Καλαφάτης» για την αποθεραπεία των ποδοσφαιριστών.

— Τι σημαίνει Παναθηναϊκός για εσένα;

Για όλους όσους αγωνίζονται στον σύλλογο είναι τεράστια τιμή. Είναι μία τεράστια ομάδα, με τεράστια ιστορία και αυτό είναι που μας παρακινεί να βοηθήσουμε την ομάδα να βρεθεί εκεί που της αξίζει. Το να φοράς το τριφύλλι στο στήθος είναι μεγάλη τιμή για κάθε ποδοσφαιριστή που περνά από την ομάδα.

— Ποια είναι η αγαπημένη σου ανάμνηση από την πορεία σου στον Παναθηναϊκό;

Νομίζω ότι μπορώ να ξεχωρίσω δύο στιγμές. Η μία είναι η κατάκτηση του κυπέλλου, γιατί είναι ένα τρόπαιο και είναι κάτι σημαντικό, νομίζω, για όλους εμάς. Είναι σημαντικό για εμένα να κατακτάω τρόπαια με τον Παναθηναϊκό. Άλλωστε, αυτό είναι κάτι το οποίο έχω ως στόχο με την ομάδα. Και φυσικά, είναι και η νύχτα με την πρόκριση στο Βελοντρόμ στην Μαρσέιγ, που έπαιξα βέβαια και καθοριστικό ρόλο. Εκείνο το βράδυ ήταν κάτι που δεν θα ξεχάσω ποτέ γιατί κατάφερα να σκοράρω ένα πολύ κρίσιμο πέναλτι σε μια πολύ ιδιαίτερη στιγμή.

— Αν σου έλεγαν να περιγράψεις τον Παναθηναϊκό με μία λέξη, ποια θα ήταν; Ιδέα.

— Ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που σκέφτηκες όταν φόρεσες για πρώτη φορά τη φανέλα του Παναθηναϊκού στο ντεμπούτο σου;

Την πρώτη φορά που αγωνίστηκα ήταν όλα πολύ διαφορετικά. Ως τότε αγωνιζόμουν στον Λεβαδειακό, που όπως και να το κάνουμε και με όλο τον σεβασμό, δεν έχει το βάρος που έχει ο Παναθηναϊκός. Ωστόσο, μου έδωσε πραγματικά πολλά μαθήματα. Έμαθα πολλά πράγματα, αλλά όταν ήρθα εδώ ήταν σαν πανεπιστήμιο. Όταν ήρθα στον Παναθηναϊκό κατάλαβα ότι το βάρος της φανέλας, αλλά και τα πάντα εδώ, είναι πολύ διαφορετικά. Κατάλαβα ότι πλέον τα πράγματα είναι σοβαρά και δεν μπορώ να εφησυχαστώ καθόλου. Θα πρέπει πάντα να δίνω το 100% για να βοηθήσω την ομάδα.

— Ποιο όνειρο θες να εκπληρώσεις με τον Παναθηναϊκό;

Όταν είχα υπογράψει για αυτά τα τέσσερα χρόνια, ο στόχος μου ήταν να κατακτήσω τουλάχιστον ένα πρωτάθλημα και δύο κύπελλα. Μέχρι στιγμής έχω πάρει ένα κύπελλο, οπότε φέτος πρέπει να κάνουμε το νταμπλ για να καταφέρω αυτό που

είχα στο μυαλό μου. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι θα τελειώσει εδώ το ταξίδι μου με τον Παναθηναϊκό. Αυτό το είχα πει όταν είχα υπογράψει το πρώτο μου συμβόλαιο. Τώρα είμαι στον τελευταίο χρόνο, αλλά έχω ανανεώσει, οπότε σίγουρα θα ανανεωθούν και οι στόχοι. Αυτό που θέλω αυτή τη στιγμή είναι να πάρουμε το πρωτάθλημα φέτος, να πάρουμε κι άλλα τα επόμενα χρόνια και να κάνουμε μεγάλη πορεία στην Ευρώπη.

— Ποια είναι η κορυφαία σου στιγμή στον Παναθηναϊκό; Μία εμφάνιση, ένα γκολ, ένας αγώνας συνολικά, που θα ήταν το highlight της πορείας σου στην ομάδα; Γενικά έχω κάνει πολλές εμφανίσεις οι οποίες θα ήθελα να μείνουν. Ποδοσφαιρικά τώρα εσείς που παρακολουθείτε μπορεί να μην το καταλαβαίνετε, αλλά υπάρχουν πολλές εμφανίσεις που έχω κάνει και έχω πει πως ίσως είναι η καλύτερή μου εμφάνιση, χωρίς να έχω βάλει απαραίτητα γκολ. Το μεγαλύτερο βάρος ήταν το ματς με τη Μαρσέιγ που είχα μπει και αλλαγή. Αυτό, θεωρώ, ήταν από τα καλύτερά μου παιχνίδια. Φυσικά ήταν και το γκολ κόντρα στη Βιγιαρεάλ – το πρώτο ευρωπαϊκό μου, σε ένα κατάμεστο ΟΑΚΑ. Είναι μια ανατριχιαστική στιγμή και ανάμνηση, και εννοείται μια νίκη βαρόμετρο για την ομάδα γιατί ήταν στην επιστροφή του Παναθηναϊκού στην Ευρώπη.

— Υπάρχει κάτι που θα άλλαζες στα όσα έχεις ζήσει στον Παναθηναϊκό;

Σαν άνθρωπος δεν θέλω να αλλάζω πολλά πράγματα. Θεωρώ πως ό,τι συμβαίνει στη ζωή μας γίνεται για κάποιον λόγο και για να πάρουμε κάποιο μάθημα. Αν έπρεπε να αλλάξω κάτι θα επέλεγα τις τελευταίες εβδομάδες με τον τραυματισμό μου γιατί κι εγώ δοκιμάζομαι μέσα μου, προσπάθησα να μπω πιο νωρίς για να βοηθήσω την ομάδα, βιάστηκα και αυτό «με τιμώρησε».

— Πώς ζεις όλη αυτή την περίοδο της προσωπικής σου ανόδου και πόσο εύκολα διαχειρίσμο είναι που όλα τα φώτα είναι πάνω σου;

Έχω ανθρώπους δίπλα μου που με βοηθούν σε αυτό το κομμάτι. Άλλωστε ο πατέρας μου, ας πούμε, το 'χει ζήσει όλο αυτό, οπότε με έχει βοηθήσει πάρα πολύ στο πώς να διαχειριστώ οποιαδήποτε κατάσταση, είτε θετική είτε αρνητική. Αυτό που συμβαίνει τα τελευταία δύο χρόνια, να σου πω την αλήθεια, το απολαμβάνω πολύ. Με χαροποιεί το να με βλέπουν τα παιδάκια και να χαίρονται. Αυτό είναι το πιο σημαντικό για μένα, τα μικρά παιδιά να χαίρονται σαν να βλέπουν ένα είδωλο, όπως και εγώ όταν ήμουνα μικρός έβλεπα διάφορους παίκτες που θαύμαζα. Είναι σημαντικό να δείχνουμε στα παιδιά το σωστό πρότυπο και όχι κάτι άσχημο ή κάτι κακό, γιατί αυτό είναι που μένει στο μυαλό τους. Φυσικά, εννοείται ότι είμαι πολύ χαρούμενος που και ο ενήλικος κόσμος χαιρέται μαζί μου, πανηγυρίζει μαζί μου, στεναχωριέται μαζί μου και με την ομάδα μας. Θεωρώ πως πλέον ξέρω πώς να το διαχειριστώ όλο αυτό και δεν νομίζω πως μπορεί κάπως να με βλάψει.

— Πώς νιώθεις με όλα αυτά που ακούγονται περί προτάσεων και μεταγραφών; Πώς αντιδρά γενικά ένας παίκτης σε τέτοιες περιπτώσεις; Γοητεύεται; Παίρνουν τα μυαλά του αέρα;

Φυσικά ως ποδοσφαιριστή είναι κάτι που σε γοητεύει. Όλοι από μικροί έχουμε όνειρα να παίξουμε στα μεγάλα κλαμπ της Ευρώπης. Ωστόσο, εγώ σαν άνθρωπος δεν έχω αλλάξει ποτέ τις σκέψεις μου. Οι σκέψεις μου αφορούν τον Παναθηναϊκό και μόνο. Ο Παναθηναϊκός είναι που με ενδιαφέρει γιατί μέσα από εκείνον μπορώ να πετυχαίνω πράγματα, να κερδίζω τρόπαια και όλα αυτά που

«Είναι κάτι που με χαροποιεί πολύ να με βλέπουν τα μικρά παιδιά και να χαίρονται σαν να βλέπουνε ένα είδωλο, όπως όταν ήμουνα κι εγώ μικρός και έβλεπα διάφορους παίκτες που θαύμαζα»

ακούγονται – οι φήμες, το ενδιαφέρον, με βοηθάνε να βελτιώνομαι και να προσφέρω ακόμα περισσότερα στην ομάδα.

— Πέραγε ποτέ από το μυαλό σου, το διάστημα που έπαιζες στον Λεβαδειακό, πως θα ήσουν πλέον πρωταγωνιστής σε μια ομάδα με το όνομα, την ιστορία και τη φανέλα του Παναθηναϊκού;

Ήμουν σίγουρος γι' αυτό. Μπορεί να πουν κάποιιοι ότι έχω έπαρση, αλλά εγώ πάντα είχα αυτοπεποίθηση και πίστη στον εαυτό μου. Αν δεν πίστευα στον εαυτό μου δεν θα είχα φτάσει ως εδώ. Και όλοι οι ποδοσφαιριστές είναι έτσι. Αν ρωτήσεις έναν προς έναν «ποιος είναι ο καλύτερος» θα σου δείξουν τον εαυτό τους. Όταν ήμουν στον Λεβαδειακό είχα όνειρο να αγωνιστώ σε μια μεγάλη ομάδα, και τα κατάφερα. Είμαι εδώ, στον Παναθηναϊκό, και εκπληρώνω ένα όνειρο που είχα από μικρός.

— Είχες δεύτερες σκέψεις στα πρώτα σου βήματα; Και αν ναι, τι θα έλεγες σε εκείνον τον Φώτη αν γυρνούσες τον χρόνο πίσω;

Φυσικά και είχα και κακές σκέψεις. Είχα σκεφτεί να τα παρατήσω όλα, είχα δεύτερες σκέψεις όταν πήγα να μείνω στη Λιβαδειά. Αυτό που θα έλεγα στον εαυτό μου είναι να συνεχίσει να πιστεύει στον εαυτό του. Είναι πολύ σημαντικό να πιστεύεις στο όνειρο και να μην τα παρατάς.

— Ποιο είναι το στοιχείο που σε κάνει να ξεχωρίζεις;

Στα δικά μου μάτια θεωρώ πως ξεχωρίζω ως προς το πώς διαχειρίζομαι τις κακές στιγμές μέσα στο γήπεδο. Αυτό είναι που με ξεχωρίζει και με γεμίζει με αυτοπεποίθηση. Θυμάμαι, σε ένα παιχνίδι, είχα ένα δεκάλεπτο που μου είχε έρθει τρεις-τέσσερις φορές η μπάλα και την είχα χάσει. Οι περισσότεροι παίκτες εκεί θα πάγωναν, θα απόφευγαν την επαφή με την μπάλα και θα κρύβονταν. Εγώ λειτουργώ ακριβώς αντίθετα. Ο τρόπος που επιλέγω και θέλω να απαντάω είναι πάντα μέσα στο γήπεδο. Επιτόπου θα ζητήσω την μπάλα για να κάνω αυτό που ξέρω καλύτερα. Θέλω κάθε άσχημη στιγμή μου να την κάνω επιτυχημένη με την επόμενη. Σκέφτομαι πάντα το επόμενο βήμα. Έτσι είμαι και σαν άνθρωπος. Ότι αφορά το παρελθόν, φροντίζω απλά να με μαθαίνει για την επόμενη φορά. Δεν το αφήνω να με επηρεάσει αρνητικά.

— Πώς εισπράττεις όλη αυτή την αγάπη που σου έχουν οι φίλοι όλων των ομάδων, αλλά και του Παναθηναϊκού;

Καταρχάς θεωρώ αστείο όλο αυτό που γίνεται με την άσχημη τροπή των οπαδικών κινημάτων. Ο καθένας μπορεί να υποστηρίζει όποια ομάδα θέλει, δημοκρατία έχουμε. Το γεγονός ότι υπάρχουν άνθρωποι που μαλώνουν, χτυπιούνται, μαχαιρώνονται για ομάδες είναι τραγικό γιατί το ίδιο το ποδόσφαιρο έχει να κάνει με τη χαρά, και όλα αυτά δεν ανήκουν στον αθλητισμό. Εμένα με χαροποιεί όταν χαίρονται με εμένα οι φίλοι της ομάδας, πανηγυρίζουν τα γκολ που πετυχαίνω, όταν υπάρχουν υγιείς φιλαθλοι στο γήπεδο. Αυτό είναι το καλύτερο. Βέβαια, υπάρχουν και εκείνοι που δεν αντιλαμβάνονται την ομορφιά και την ουσία του ποδοσφαίρου και αυτό κάνει κακό μόνο στους ίδιους. Το να γράψουν κάτι σε εμένα και στους συμπαίκτες μου δεν μας αγγίζει. Έχουν δει τα μάτια μου πάρα πολλά και το μοναδικό που καταφέρνουν είναι να βλέπουν τους εαυτούς τους. Εγώ χαίρομαι που έρχονται μικρά παιδιά και μου λένε «είμαι Ολυμπιακός, ΑΕΚ, ΠΑΟΚ, χαίρομαι που σε βλέπω» και μου ζητάνε φωτογραφία. Αυτά χρειάζομαστε στο ποδόσφαιρο, όχι τις τοξικότητες. →

ΚΑΡΛΟΣ ΖΕΚΑ

Ο αρχηγός, η σημαία, ο πιο πιστός στρατιώτης... Πάτησε για πρώτη φορά το πόδι του στην Παιανία το καλοκαίρι του 2011 και μόλις στον δεύτερο χρόνο παραμονής του στην ομάδα φόρεσε το περιβραχιόνιο του αρχηγού. Το πάθος και η ηγετική του φυσιογνωμία τον διέκριναν, το όνομά του έγινε σύνθημα στα χείλη των οπαδών γιατί... «ο κόσμος ξέρει». Το 2017 άφησε την ομάδα της καρδιάς του για να μετακομίσει στη Δανία για λογαριασμό της Κοπεγχάγης. Το «αντίο» στις μεγάλες αγάπες, όμως, δεν υπάρχει παρά μόνο το «εις το επανιδείν». Ο Γιάννης Αλαφούζος το είχε ξεκαθαρίσει σε όλους τους τόνους πως ο Κάρλος θα κλείσει την καριέρα του στον Παναθηναϊκό και το 2023 το έκανε πράξη. Εφερε ξανά στο Κορωπί τον... Έλληνα Ζέκα (παίζει πλέον και στην Εθνική) και αυτός δίνει την ψυχή του τόσο στα γήπεδα όσο και στα αποδυτήρια.

Ο αρχηγός του Παναθηναϊκού, Κάρλος Ζέκα, με τον τετράποδο φίλο του «Τζουζέπε» στην σουίτα του στο «Γεώργιος Καλαφάτης».

— **Τι σημαίνει Παναθηναϊκός για εσένα;**
Είναι πολύ δύσκολο να σου απαντήσω σ' αυτή την ερώτηση. Είναι πάρα πολλά αυτά που σημαίνει ο Παναθηναϊκός για μένα. Είναι η οικογένειά μου.

— **Ποια είναι η αγαπημένη σου ανάμνηση από την πορεία σου στον Παναθηναϊκό;**
Έχω πάρα πολλές, ευτυχώς. Έχω ζήσει πολλά όμορφα στην ομάδα και είναι δύσκολο να διαλέξω. Αλλά αν είναι μία μόνο η επιλογή, θα διαλέξω το Κύπελλο που κατακτήσαμε.

— **Αν σου έλεγαν να περιγράψεις τον Παναθηναϊκό με μία λέξη, ποια θα ήταν;**
Αγάπη. Πολλή αγάπη.

— **Ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που σκέφτηκες όταν φόρεσες για πρώτη φορά τη φανέλα του Παναθηναϊκού στο ντεμπούτο σου;**
Είχα πάρα πολύ άγχος. Μου πέρναγαν πάρα πολλά από το μυαλό εκείνη την ώρα. Νομίζω, το βασικό ήταν ότι ήθελα να κερδίσουμε.

— **Ποιο όνειρο θες να εκπληρώσεις με τον Παναθηναϊκό;**
Αυτό είναι εύκολο. Εννοείται να κερδίσουμε το πρωτάθλημα.

— **Ποια είναι η κορυφαία σου στιγμή; Μια εμφάνιση, ένα γκολ, ένας αγώνας συνολικά, που θα ήταν το highlight της πορείας σου στην ομάδα;**
Το γκολ με τον Ολυμπιακό, εννοείται. Είναι και ένα, οπότε το κάνει ακόμα πιο ξεχωριστό στο μυαλό μου.

— **Υπάρχει κάτι που θα άλλαζες στα όσα έχεις ζήσει στον Παναθηναϊκό;**
Θα ήθελα να έχουμε κερδίσει περισσότερα πρωταθλήματα. Το αξίζαμε σαν ομάδα. Ήμασταν πολύ καλοί και έβγαινε στο γήπεδο. Θα ήθελα, λοιπόν, να έχουμε πάρει κι άλλα.

— **Ποια ήταν τα συναισθήματά σου, όταν επέστρεψες;**
Ήθελα πολύ να γυρίσω. Είναι η ομάδα που αγαπώ και με αγαπούν. Ήμουν πολύ χαρούμενος και περήφανος όταν έκανα τις συζητήσεις για να επιστρέψω και φυσικά όταν δώσαμε τα χέρια. Ο Παναθηναϊκός μου έχει δώσει τα πάντα και θέλω να κάνω ό,τι μπορώ για να του το ανταποδώσω.

— **Υπήρχε άλλη ομάδα στο μυαλό σου όταν έμεινες ελεύθερος ή ο Παναθηναϊκός ήταν εξαρχής η μοναδική σου επιθυμία;**
Καταρχάς οι άνθρωποι της Κοπεγχάγης ήθελαν να μείνω, αλλά εγώ είχα πάρει την απόφασή μου. Ήθελα να γυρίσω στην Ελλάδα, στον Παναθηναϊκό, και να ζήσω ξανά όσα είχα ζήσει την πρώτη φορά.

— **Σε τι διαφέρει ο Παναθηναϊκός του 2011 σε σχέση με τον σημερινό;**
Έχει αλλάξει η ομάδα, και πολύ μάλιστα. Η ομάδα είναι πάρα πολύ υγιής. Προσέχουμε ο ένας τον άλλον ακόμα περισσότερο. Τα γήπεδα, οι εγκαταστάσεις, όλα είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση. Όταν έφυγα είχαμε έρθει στο Κορωπί αλλά δεν ήταν όλα έτοιμα και τώρα βλέπεις κι εσύ πού έχει φτάσει. Η διαφορά είναι σίγουρα μεγάλη.

— **Πώς θυμάσαι την περίοδο των τραυματισμών σου; Ήταν ο δεύτερος αυτός που συναισθηματικά σε πλήγωσε πιο πολύ, που σε δοκίμασε ψυχικά;**

«Ήμουν πολύ χαρούμενος και περήφανος όταν έκανα τις συζητήσεις για να επιστρέψω και φυσικά όταν δώσαμε τα χέρια. Ο Παναθηναϊκός μου έχει δώσει τα πάντα και θέλω να κάνω ό,τι μπορώ για να του το ανταποδώσω.»

Και οι δύο τραυματισμοί με δοκίμασαν πολύ. Σωματικά και ψυχικά. Ο τραυματισμός για έναν αθλητή δεν είναι εύκολος. Περνούν πολλά από το μυαλό σου. Από το πώς θα είσαι όταν επιστρέψεις, μέχρι και το ότι μπορεί να μην ξαναπαίξεις. Σίγουρα με έκαναν πιο δυνατό, έμαθα πολλά πράγματα και για τον εαυτό μου. Είδα πράγματα και καταστάσεις διαφορετικά. Αλλά ήταν πολύ δύσκολο για μένα. Όπως πιστεύω για όλους όσοι τραυματίζονται σε τέτοιο βαθμό. Αλλά σίγουρα με έκανε πιο δυνατό.

— Είχες πει πρόσφατα πως στόχος σου είναι ένα πρωτάθλημα με τον Παναθηναϊκό. Η ομάδα έφτασε πέρυσι πολύ κοντά, φέτος πιστεύεις πως η χρονιά θα ολοκληρωθεί με την κατάκτηση;

Εμείς το θέλουμε πάρα πολύ. Κάνουμε ό,τι μπορούμε, προσπαθούμε όσο μπορούμε, δίνουμε πάντα το κάτι παραπάνω. Γιατί έτσι πρέπει. Το ελληνικό πρωτάθλημα δεν είναι εύκολο. Πρέπει να είσαι κάθε αγωνιστική προσεκτικός, έτοιμος, και να αποδίδεις το μέγιστο. Πέρυσι φτάσαμε πάρα πολύ κοντά. Ήμασταν πάρα πολύ καλοί, αξίζαμε το πρωτάθλημα, αλλά στο τέλος δεν τα καταφέραμε. Νομίζω φέτος είναι η ώρα να πάρουμε το πρωτάθλημα.

— Τον Νοέμβριο έπαιξες ξανά μετά από δύο χρόνια με τη φανέλα της Εθνικής κόντρα στη Γαλλία. Σου είχε λείψει αυτό το συναίσθημα; Το καλοκαίρι θα είμαστε στο Euro;

Μου είχε λείψει πάρα πολύ. Το απολαμβάνω όταν παίζω για την Εθνική και περιμένω να παίξω αγώνες με την ομάδα. Νιώθω Έλληνας και όταν είμαι με την ομάδα εισπράττω από τους συμπαίκτες μου ότι με βλέπουν σαν Έλληνα. Τα συναισθήματα είναι πολλά και όμορφα κάθε φορά που παίζω με την Εθνική. Τώρα έχουμε στόχο το Euro. Θέλουμε να είμαστε στο Euro, έχουμε δύο δύσκολα παιχνίδια μπροστά μας, αλλά ο στόχος μας είναι αυτός και θεωρώ πως θα τον πετύχουμε. ●

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΤΣΙΡΑΣ

Τι και αν στα 24 του έπαιζε στη Γ' Εθνική; Τι και αν μέχρι τα 29 του δεν είχε κάνει το μεγάλο βήμα στην καριέρα του; Ο Γιάννης Κώτσιρας δεν το έβαλε κάτω. Δεν τα παράτησε ποτέ και η ζωή τον δικαίωσε. Ήρθε στον Παναθηναϊκό το 2021 και με τις εμφανίσεις του έχει αποδείξει ότι αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς ποδοσφαιριστές της ομάδας την τελευταία τριετία.

Ο 31χρονος άσος των Πρασίνων είναι ένας ποδοσφαιρικός στρατιώτης που την τρέχουσα σεζόν έχει αγωνιστεί σχεδόν σε όλες τις θέσεις. Πάντα ταπεινός, πάντα με κύριο μόντο του τη λέξη «δουλειά», προσπαθεί να βοηθήσει όσο μπορεί το Τριφύλλι να φτάσει στην κορυφή.

Ο Κώτσιρας μίλησε για το μεγάλο κεφάλαιο της ζωής του που είναι φυσικά ο Παναθηναϊκός, για τη μετάβαση από τα γήπεδα της Γ' Εθνικής μέχρι τη... Λεωφόρο, αλλά και για τον λόγο που στη ζωή ποτέ δεν πρέπει να τα παρατάς.

Ο δεξιός μπακ του Παναθηναϊκού, Γιάννης Κώτσιρας, με την προπονητική εμφάνιση της ομάδας στο «Γεώργιος Καλαφάτης».

— Τι σημαίνει Παναθηναϊκός για εσένα;

Είναι ένα τεράστιο κεφάλαιο στη ζωή μου. Αποτελεί μεγάλη τιμή, υπερηφάνεια, αλλά και ευθύνη να αγωνίζεσαι στην κορυφαία ομάδα στην Ελλάδα. Από την πρώτη ημέρα μου στην ομάδα με αγκάλιασαν τόσο οι συμπαίκτες μου όσο και οι φίλαθλοι. Αυτό το οικογενειακό κλίμα δεν το βρίσκεις εύκολα και κάνει τον Παναθηναϊκό να ξεχωρίζει. Ήταν ένα άλμα στην καριέρα μου και προσπαθώ καθημερινά να δίνω τον καλύτερο εαυτό μου για να βοηθώ την ομάδα.

— Ποια είναι η αγαπημένη σου ανάμνηση από την πορεία σου στον Παναθηναϊκό;

Με διαφορά από τη δεύτερη, η κατάκτηση του Κυπέλλου. Για κάθε ποδοσφαιριστή είναι ξεχωριστή στιγμή η κατάκτηση ενός τροπαιού. Είχε και μερικά χρόνια η ομάδα που δεν είχε κάποιον τίτλο, οπότε αυτό το Κύπελλο σηματοδότησε μια νέα αρχή για τον σύλλογο. Επέστρεψε πάλι στη θέση που του αρμόζει, να πρωταγωνιστεί στις εγχώριες διοργανώσεις.

— Αν σου έλεγαν να περιγράψεις τον Παναθηναϊκό με μία λέξη, ποια θα ήταν; Υπερηφάνεια.

— Ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που σκέφτηκες όταν φόρεσες για πρώτη φορά τη φανέλα του Παναθηναϊκού στο ντεμπούτο σου;

Το θυμάμαι σαν τώρα, μπορώ να σου πω. Ήταν κόντρα στον Απόλλωνα Σμύρνης σε προημιέρα και είχαμε κερδίσει με 4-0. Σίγουρα υπήρχε πολύ άγχος, πολλή πίεση, ανυπομονησία. Ήταν και ένα παιχνίδι μέσα στη Λεωφόρο και ήθελα να το ζήσω όσο το δυνατόν περισσότερο. Ήθελα να νιώσω τον παλμό των φιλάθλων, τους πανηγυρισμούς όταν θα σκοράραμε. Κάθε φορά, φυσικά, είναι μοναδικό το συναίσθημα, αλλά εκείνη την ημέρα ήταν πολύ διαφορετικό.

— Ποιο όνειρο θες να εκπληρώσεις με τον Παναθηναϊκό;

Να κατακτήσουμε τίτλους. Αυτή είναι η δουλειά μας. Να προσπαθούμε κάθε μέρα να βελτιωνόμαστε στις προπονήσεις, να πηγαίνουμε και να κερδίζουμε τους αγώνες και στο τέλος να επιβραβευόμαστε με τους τίτλους. Εννοείται, ξεχωρίζω το πρωτάθλημα, είναι κάτι πολύ μεγάλο, πολύ σπουδαίο γιατί είναι ένας μαραθώνιος. Το θέλω πολύ σαν τρόπαιο.

— Ποια είναι η κορυφαία σου στιγμή στον Παναθηναϊκό; Μια εμφάνιση, ένα γκολ, ένας αγώνας συνολικά, που θα ήταν το highlight της πορείας σου στην ομάδα;

Μπορώ να ξεχωρίσω δύο παιχνίδια. Το ένα είναι το παιχνίδι Κυπέλλου με τον Ολυμπιακό φέτος, που ήμουν και αρχηγός. Ήταν ένα παιχνίδι με ένταση, παράταση, πέναλτι. Είχε απ' όλα. Ήρθε και η πρόκριση με αυτόν τον τρόπο και μάλιστα μέσα στο «Καραϊσκάκης», οπότε έχει ξεχωριστή θέση για μένα. Ωστόσο υπάρχει και ο τελικός Κυπέλλου, γιατί μιλάμε για έναν τίτλο.

— Υπάρχει κάτι που θα άλλαζες στα όσα έχεις ζήσει στον Παναθηναϊκό;

Ξεκάθαρα να είχαμε κατακτήσει πέρυσι το πρωτάθλημα. Φτάσαμε πάρα πολύ κοντά και θεωρώ πως το αξίζαμε. Φυσικά είχαμε κάποια στραβοπατήματα, αλλά αποδεικνύαμε σε κάθε παιχνίδι πως μας αξίζει το πρωτάθλημα. Ήταν κρίμα.

— Αγωνίζεσαι στο δεξιό άκρο της άμυνας, αλλά έχεις παίξει και σαν δάρι και σαν δάρι. Υπάρχει θέση που προτιμάς;

Φυσικά είμαι πρόθυμος να αγωνιστώ παντού, σε κάθε θέση. Όπου μου ζητηθεί από τον προπο-

νητή μου θα δώσω τον καλύτερό μου εαυτό για να φέρω εις πέρας την αποστολή μου. Σίγουρα στο κέντρο οι θέσεις είναι πιο νευραλγικές και έχουν άλλη βαρύτητα, αλλά κι εκεί μπορώ να βοηθήσω την ομάδα. Σαφώς προτιμώ να παίζω δεξιά, ξεκάθαρα λόγω συνήθειας. Εκεί έχω αγωνιστεί όλα τα χρόνια της καριέρας μου και ξέρω τι απαιτεί αυτή η θέση.

— Είσαι ένας παίκτης αναντικατάστατος τη φετινή σεζόν για την ομάδα. Ποιο στοιχείο σου πιστεύεις πως σε κάνει να ξεχωρίζεις και να προσφέρεις τόσα;

Νομίζω είναι ένας συνδυασμός πραγμάτων. Είμαι τακτικά συνεπής και έχω αντίληψη του παιχνιδιού. Ξέρω να διαβάζω τις φάσεις, να προβλέπω τον αντίπαλο και να καταλαβαίνω ανά πάσα στιγμή τι χρειάζεται από εμένα η ομάδα.

— Από τη Γ' Εθνική και τον Παναρκαδικό, βρέθηκες στα 24 στη Super League και τον Αστέρη Τρίπολης και φυσικά το αποκορύφωμα με το τεράστιο βήμα το 2021 σε ηλικία

«Κανένας δεν θα πρέπει να χάνει ποτέ την ελπίδα του, αν έχει κάποιον στόχο στη ζωή του. Θα πρέπει να προσπαθεί καθημερινά να βελτιώνεται και να έχει τα μάτια του ανοιχτά γιατί η ευκαιρία θα παρουσιαστεί.»

29 ετών που ήρθες στον Παναθηναϊκό. Τι θα έλεγες σε ένα παιδί που μπορεί να χάσει την ελπίδα του, αν αγωνίζεται μέχρι κάποια ηλικία σε χαμηλότερες κατηγορίες;

Είτε ασχολείται με το ποδόσφαιρο είτε με οτιδήποτε άλλο, κανένας δεν θα πρέπει να χάνει ποτέ την ελπίδα του αν έχει κάποιον στόχο στη ζωή του. Θα πρέπει να προσπαθεί καθημερινά να βελτιώνεται και να έχει τα μάτια του ανοιχτά γιατί η ευκαιρία θα παρουσιαστεί κάποια στιγμή. Κανείς δεν ξέρει πότε θα του εμφανιστεί, δεν δίνεις άλλωστε ραντεβού με τις ευκαιρίες. Γι' αυτό θα πρέπει να πιστεύεις στον εαυτό σου, στις δυνατότητές σου, να είσαι θετικός και φυσικά να είσαι σε επαγρύπνηση γιατί η ευκαιρία, αν περάσει, δεν γυρίζει πίσω εύκολα. Εν προκειμένω, στο ποδόσφαιρο δεν παίζει τόσο ρόλο η ηλικία θεωρώ. Και στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο, δηλαδή, υπάρχουν περιπτώσεις ποδοσφαιριστών που έχουν κάνει το άλμα στην καριέρα τους σε, θεωρητικά πάντα, μεγαλύτερη ηλικία. Γιατί και τα 29 για έναν ποδοσφαιριστή θεωρείται το prime του. Θέλει φυσικά τύχη, timing, εί-

ναι και οι συγκυρίες πολλές φορές που παίζουν τον ρόλο τους. Δεν πρέπει, όμως, να υπάρχει απογοήτευση γιατί και στο ποδόσφαιρο δεν είναι πολλοί αυτοί που πετυχαίνουν τη μεγάλη καριέρα. Το ποσοστό είναι μικρό, πράγματι, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι κάποιος δεν πρέπει να το πιστεύει.

— Πίστευες τότε στη Δόξα Μεγαλόπολης ότι η καριέρα σου θα έφτανε σε αυτό το σημείο;

Για να είμαι ειλικρινής δεν το πίστευα. Ήθελα από μικρός να γίνω ποδοσφαιριστής αλλά επειδή είχα και το πανεπιστήμιο στη ζωή μου το είχα αφήσει στην άκρη. Έπαιζα μόνο στο τοπικό πρωτάθλημα και με τους φίλους μου 5Χ5. Δεν μπορούσα να το φανταστώ ότι θα εξελισσόταν έτσι η καριέρα μου και πραγματικά νιώθω ευγνώμων και ευλογημένος για όλα όσα έχω καταφέρει.

— Πώς ένιωσες όταν φόρεσες το περιβραχιόνιο του αρχηγού του Παναθηναϊκού και μάλιστα σε ένα ντέρμπι με τον Ολυμπιακό;

Μιλάμε για την ύψιστη τιμή και υπερηφάνεια να φοράς το περιβραχιόνιο του αρχηγού του Παναθηναϊκού. Μόνο να σκεφτείς ποιο παίκτης το έχουν φορέσει, σε πάνει ρίγος. Σε επέλεγον να γηθείς της ομάδας. Σε όποιο παιχνίδι και να με επέλεγαν θα ήταν τεράστια τιμή. Τώρα το γεγονός ότι ήταν σε παιχνίδι με τον Ολυμπιακό στο «Καραϊσκάκης», σε παιχνίδι με τέτοια εξέλιξη, που ήρθε η πρόκριση με τέτοιο τρόπο, κάνει την ανάμνηση ακόμα πιο δυνατή.

— Θα ήθελες να φορέσεις ξανά το εθνόσημο και να παίξεις για την Εθνική;

Το εύχομαι, αλήθεια. Θέλω πολύ να είμαι στις κλήσεις και να αγωνιστώ για τη χώρα μας. Από την πλευρά μου, προσπαθώ με την αγωνιστική μου εικόνα και την απόδοσή μου στα παιχνίδια του Παναθηναϊκού να κερδίσω την κλήση μου στην Εθνική, αλλά φυσικά ο τελικός λόγος ανήκει στον προπονητή. Κάνω ό,τι μπορώ αγωνιστικά για να τον πείσω πως αξίζω να βρισκομαι στις κλήσεις. ●

ΣΧΟΛΗ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο διευθυντής των ακαδημιών **Φώτης Μούντας** περιγράφει τη δουλειά που γίνεται στα τμήματα υποδομής

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΘΑΝΟΥ

Πριν τον αγώνα, έρχεται η προπόνηση. Στον δρόμο για την καθιέρωση, τα μεγάλα γήπεδα, το χειροκρότημα της εξέδρας, την ευφορία της νίκης, το χρήμα, τη δόξα και την εκπλήρωση των φιλοδοξιών, προηγείται η μάχη με τον εαυτό σου.

Το επίπονο πρόγραμμα στην παγωνιά ή το κατακαλόκαιρο, τη συνέπεια απέναντι στους συμπαίκτες και στο ίδιο το άθλημα, την πεποίθηση ότι το ταλέντο σημαίνει λίγα πράγματα αν δεν καλλιεργηθεί συστηματικά. Πίσω από κάθε λάκτισμα της μπάλας βρίσκεται μια αισθητική κατάρτιση, και είναι σε γήπεδα συνήθως άγνωστα στο ευρύ κοινό στα οποία κάνουν τις παρθενικές τους εμφανίσεις οι μελλοντικοί σταρ του βασιλιά των σπορ.

Βρισκόμαστε στις εγκαταστάσεις της Σχολής Παναθηναϊκού Θεσσαλονίκης προκειμένου να συναντήσουμε τον Φώτη Μούντα, διευθυντή της ακαδημίας που λειτουργεί στη συμπρωτεύουσα υπό την αιγίδα και με την πιστοποίηση της ΠΑΕ Παναθηναϊκός. Τμήμα του δικτύου ποδοσφαιρικών σχολών του Τριφυλλιού που δραστηριοποιούνται σε όλη την Ελλάδα, την Κύπρο, καθώς και την Αμερική, η Σχολή Παναθηναϊκού Θεσσαλονίκης γαλουχεί εδώ και χρόνια αρκετά ελπιδοφόρα μέλη της νουβέλ βαγκ του ελληνικού ποδοσφαίρου, ενώ οι πρώτοι διακριθέντες έχουν ήδη πετύχει το αποφασιστικό βήμα της προαγωγής στον μαγικό κόσμο των τμημάτων υποδομής του συλλόγου. Είναι σε προπονητικά κέντρα σαν αυτά που αποδεικνύεται ότι όταν κάνεις κάτι σωστά και του αφοσιώνεσαι, τότε επιβραβεύεσαι.

Σχολή Παναθηναϊκού Θεσσαλονίκης: Εκπαιδευοντας το όνειρο

Έχοντας το προνόμιο να κάνει το χόμπι του επαγγέλμα, ο Φώτης Μούντας συστήνεται δη-

λώνοντας «νιώθω τεμπέλης, αισθάνομαι ότι δεν δούλεψα ποτέ. Ξυπνάω και κοιμάμαι κάνοντας αυτό που αγαπώ».

49 ετών σήμερα, η ενασχόλησή του με το ποδόσφαιρο ξεκίνησε από την ηλικία των 23, με αρκετές συνεργασίες με ομάδες στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ενώ από το 1999 ίδρυσε στη δυτική πλευρά της πόλης τις δικές του εγκαταστάσεις και την ακαδημία Κανονιέρηδες.

Στο αθλητικό κέντρο που εδρεύει στην προέκταση Παπάγου στον δήμο Κορδελιού-Ευόσμου υπάρχουν γήπεδα 5x5, γήπεδο 9x9, δύο γήπεδα 11x11 με φυσικό χορτάρι, καθώς και ξεχωριστά αποδυτήρια για την ακαδημία, γυμναστήριο, αίθουσα προβολής, αναψυκτήριο, μπουτίκ αθλητικών ειδών και πάρκινγκ.

Πώς ξεκίνησε και με ποιους τρόπους ωρίμασε στον χρόνο η συνεργασία με το δίκτυο σχολών ποδοσφαίρου του Παναθηναϊκού; «Η ιστορία ξεκινά το 2004 με το πρότζεκτ Green Football Development που είχε να κάνει με τη συνεργασία του Παναθηναϊκού με ακαδημίες σε όλη την Ελλάδα. Πρόκειται ίσως για την πρώτη προσπάθεια σε όλη τη χώρα για να δημιουργηθεί ένα δίκτυο ακαδημιών», εξηγεί ο Φώτης Μούντας. «Το 2019 έγινε το μεγάλο βήμα με την περαιτέρω ανάπτυξη του δικτύου, το οποίο αριθμεί περίπου 200 παιδιά σήμερα στη Θεσσαλονίκη».

Σύμφωνα με το πλαίσιο λειτουργίας του δικτύου, η προπόνηση και η αγωνιστική αξιολόγηση των νεαρών αθλητών πραγματοποιείται αυστηρά με επιστημονικές μεθόδους και εκπαιδευτικό πρόγραμμα διαμορφωμένο από την ΠΑΕ Παναθηναϊκός. Ο σύλλογος παρακολουθεί την πρόοδο των παιδιών όλο τον χρόνο, ενώ αρκετά παιδιά δοκιμάζονται στην Παιανία.

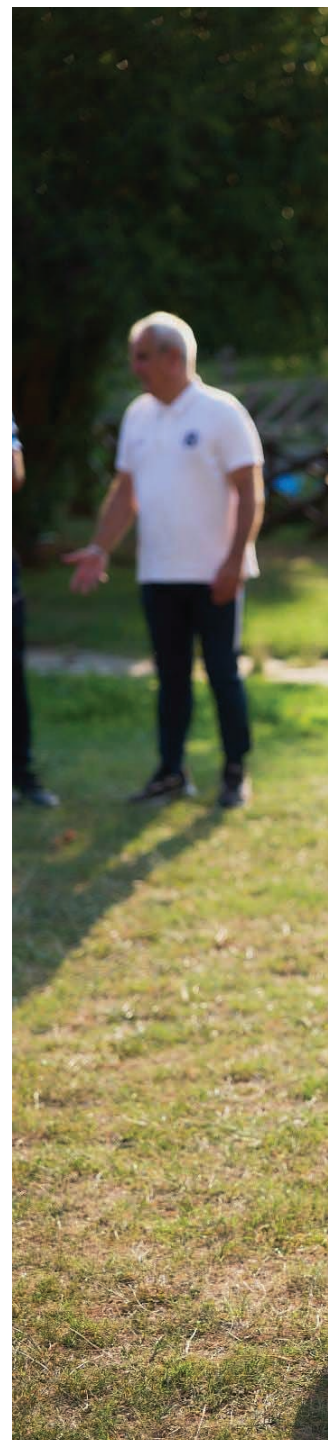
Από τη Σχολή Παναθηναϊκού Θεσσαλονίκης έχουν ήδη κάνει τα πρώτα τους βήματα προς το →

Είναι σε προπονητικά κέντρα σαν αυτά που αποδεικνύεται ότι όταν κάνεις κάτι σωστά και του αφοσιώνεσαι, τότε επιβραβεύεσαι.

«Είναι πάρα πολύ δύσκολο πρόγραμμα, η ζωή τους είναι σχολείο και ποδόσφαιρο. Μόνο έτσι μπορείς να πετύχεις. Ευτυχώς ή δυστυχώς η επιτυχία περνά από τις ποηλές ώρες ενασχόλησης με αυτό που αγαπάς.»

←

επαγγελματικό ποδόσφαιρο ο Γιώργος Σώκος, ο οποίος πέρα από τον Παναθηναϊκό αγωνίζεται και στην Εθνική Ελλάδα Κ17, ο Γιώργος Καλμπουρτζής στην Κ15, ενώ το προσεχές καλοκαίρι μπαίνει στην Κ17 του Παναθηναϊκού ο Σάββας Βαμβακίδης. Σημαντικά βήματα γίνονται και εκτός συνόρων, όπως συνέβη στη περίπτωση του Κωνσταντίνου Τσουγκάνη, ο οποίος σε ηλικία 17 ετών μεταγράφηκε στην ιταλική Έμπολι, επίτευγμα αναμφίβολα εντυπωσιακό για μια ελληνική ακαδημία.

Παναθηναϊκός και ακαδημίες, δεσμοί ακατάλητοι

Σε μια πόλη με έντονες οπαδικές ταυτότητες και λαοφιλείς τοπικούς συλλόγους, μήπως λειτουργεί αποτρεπτικά το δίπτυχο Παναθηναϊκός - Θεσσαλονίκη; «Λειτουργεί πάρα πολύ ωραία» επισημαίνει ο Φώτης Μούντας, «γιατί ο Παναθηναϊκός είναι μια ομάδα που δεν έχει πολλές κόντρες, είναι παράλληλα μια ομάδα που διαθέτει την αίγλη των ακαδημιών της Παιανίας και των τόσων ποδοσφαιριστών που έχει αναδείξει τα τελευταία 40 χρόνια. Από τη στιγμή που γνωρίζουν όλοι ότι το εκπαιδευτικό

πρόγραμμα της ΠΑΕ Παναθηναϊκός είναι πολύ υψηλό και ότι παιδιά που έστω και αν δεν καταξιωθούν στον Παναθηναϊκό έχουν τη δυνατότητα να αγωνιστούν στο εξωτερικό (είναι άλλωστε πολλά τα παραδείγματα), ο κάθε γονέας βλέπει ότι ο Παναθηναϊκός είναι μία από τις κορυφαίες επιλογές στο κομμάτι των σχολών. Ο Παναθηναϊκός είναι ένα brand που ελκύει».

Το πρόγραμμα στη Σχολή Παναθηναϊκού Θεσσαλονίκης

«Ήδη από την ηλικία των 15 τα μέλη της σχολής κάνουν τέσσερις προπονήσεις, με πιθανά και μια έξτρα μέρα στο γυμναστήριο, συν ένα παιχνίδι πρωταθλήματος. Ουσιαστικά τα παιδιά δουλεύουν από πέντε έως έξι ημέρες την εβδομάδα. Συμμετέχουν στο πρωτάθλημα της ΕΠΣΜ, συνεργάζονται με προπονητές, γυμναστές, με αναλυτές βίντεο, ένα ολόκληρο γκρουπ ανθρώπων εργάζεται για την πρόδοό τους, τόσο στο τεχνικό όσο και στο τακτικό σκέλος». Πόσο απαιτητικό είναι ένα τέτοιο πρόγραμμα για τα παιδιά της σχολής; «Είναι πάρα πολύ δύσκολο πρόγραμμα, με πολλές ώρες στο σχολείο και το φροντιστήριο σε συνδυασμό με τις προ-

Στο αθλητικό κέντρο της Θεσσαλονίκης υπάρχουν γήπεδα 5x5, γήπεδο 9x9, δύο γήπεδα 11x11 με φυσικό χορτάρι, καθώς επίσης και ξεχωριστά αποδυτήρια για την ακαδημία, γυμναστήριο, αίθουσα προβολής βίντεο, αναψυκτήριο, μπουτίκ αθλητικών ειδών και πάρκινγκ.

πονήσεις. Η ζωή τους είναι σχολείο και ποδόσφαιρο. Αν μπουν σε διαδικασία να κάνουν κάτι επιπλέον, δεν υπάρχει χρόνος. Μόνο έτσι μπορείς να στοχοθετήσεις και να πετύχεις. Ευτυχώς ή δυστυχώς η επιτυχία περνά από τις πολλές ώρες ενασχόλησης με αυτό που αγαπάς».

Η εκπαιδευτική φιλοσοφία

Ψυχολογικά είναι δυνατότερες οι νέες γενιές ποδοσφαιριστών σε σχέση με το παρελθόν; «Υπάρχει το γενικευμένο πρόβλημα της υπερβολικής στήριξης στους γονείς. Αν κάποιο παιδί δεν πάει καλά στο σχολείο, ο γονέας ζητά τον λόγο από τον καθηγητή. Αν δε βαθμολογηθεί σωστά, ζητά τον λόγο από τον εκπαιδευτικό που του κάνει επιπλέον μαθήματα. Αν δεν πάει καλά στο ποδόσφαιρο, τα παράπονα απευθύνονται στον προπονητή».

Τι φταιεί; «Η εσφαλμένη πεποίθηση ότι η επιτυχία περνά από ένα παιχνίδι ή μια νίκη. Η δική μας εκπαιδευτική φιλοσοφία είναι ότι το παιδί ξεκινά από το άλφα και πάει στο ωμέγα. Και μπορεί να χρειαστεί να κάνουμε και βήματα προς τα πίσω. Αυτό δεν είναι κάτι που το δέχεται εύκολα ο Έλληνας. Στο τέλος θα ξεχωρίσουν όσοι υπομείνουν τις αποτυχίες και όσοι επιμείνουν».

Το μέλλον

Και όσοι δεν κατορθώσουν να διεκδικήσουν μια καριέρα στο ποδόσφαιρο παρά τις θυσίες; «Στον χώρο του ποδοσφαίρου υπάρχουν 20 διαφορετικά επαγγέλματα με τα οποία τα παιδιά θα έρθουν σε επαφή στη σχολή. Θα κάνουν έναν κοινωνικό κύκλο που θα μπορούν μέσα από το ποδόσφαιρο να κερδίσουν την πρώτη επαφή και τις πρώτες γνωριμίες για να μπορέσουν να δουλέψουν. Το όφελος δεν είναι καθόλου αμελητέο».

Το τελευταίο ερώτημα σχετίζεται με την ευρύτερη εικόνα. Γιατί βγάζει μικρότερο αριθμό αξιόλογων παικτών η Ελλάδα σε σχέση με άλλες χώρες; Είναι άραγε πληθυσμιακό το ζήτημα; «Η Ελβετία είναι μεγαλύτερη χώρα από την Ελλάδα; Η μήπως η Ολλανδία; Πρόκειται για θέμα νοοτροπίας, η οποία περνά από εμάς τους προπονητές. Θα πρέπει να αφήσουμε τα παιδιά να ντριμπλάρουν, να ξεδιπλώσουν τη φαντασία τους, να ευχαριστηθούν το παιχνίδι και όχι το αποτέλεσμα. Δεν θα πρέπει σε αυτές τις ηλικίες να εξομοιώνουμε το νεανικό ποδόσφαιρο με το ανδρικό. Νίκη και ήττα είναι παιχνίδι, από το οποίο έχεις πάντα κάτι να μάθεις. Όταν το καταφέρουμε αυτό, θα αρχίσουμε να βγάζουμε περισσότερους ποδοσφαιριστές». ●

Οι πρώτοι διακριθέντες έχουν ήδη πετύχει το αποφασιστικό βήμα της προαγωγής στον μαγικό κόσμο των τμημάτων υποδομής του συλλόγου.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

«Έζησα τα πάντα στον Παναθηναϊκό»

Τα λόγια είναι φτωχά μπροστά σε όσα αντιπροσωπεύει ο άλλοτε αρχηγός της Εθνικής ομάδας και του Παναθηναϊκού. Ένας ποδοσφαιριστής σύμβολο για το ελληνικό ποδόσφαιρο και για το Τριφύλλι, ένας ζωντανός θρύλος, ένας μεγάλος ηγέτης, φωτεινό παράδειγμα εργατικότητας, δύναμης, αποφασιστικότητας, αγνής αγάπης για την μπάλα.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ

Με τον Γιώργο βρεθήκαμε στη Βουλιαγμένη μία από τις αλκυονίδες ημέρες που επιφύλασσε ο καιρός ανάμεσα σε βροχές και αρκετό κρύο. Δεν είχαμε παρά λίγα λεπτά στον χώρο και εμφανίστηκε ο πρώτος θαυμαστής του, ζητώντας από τον Γιώργο μία φωτογραφία. Εκείνος δεν αρνήθηκε φυσικά και κάπως έτσι προέκυψε και η κουβέντα σχετικά με το πώς αντιμετωπίζει τέτοιες καταστάσεις και πώς νιώθει όταν εισπράττει την αγάπη του κόσμου.

«Εντάξει, δεν είναι όλες οι ώρες ίδιες, αλλά θέλω να ευχαριστώ τον κόσμο πάντα. Όταν μου ζητούν μια φωτογραφία καταλαβαίνω ότι έχουν εκτίμηση στο πρόσωπό μου και δεν μπορώ να το αγνοήσω. Όταν ο κόσμος σου δείχνει την αγάπη του πρέπει να το ανταποδώσεις. Ενοείται πως χαίρομαι που με εκτιμούν όλοι οι φίλαθλοι ανεξαρτήτως ομάδας, νομίζω ότι αυτή είναι η ουσία του ποδοσφαίρου και γενικότερα του αθλητισμού».

Μία δεκαετία εκτός γηπέδων, εκτός ποδοσφαιρικής ζωής

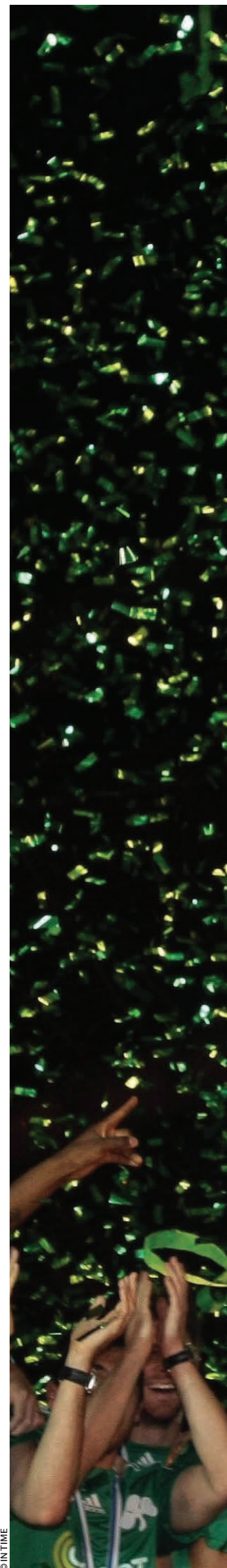
Πόσο συνθιζεται αυτό από έναν άνθρωπο που έχει μάθει από έφηβος σε μία καθημερινότητα πειθαρχίας, συνέπειας και προγράμματος; «Η μεγαλύτερη διαφορά είναι ο χρόνος. Υπάρχει περισσότερος πλέον. Δεν υπάρχει αυτή η πίεση του πρωταθλητισμού. Κάνω βέβαια και πολλά ταξίδια γιατί είμαι ambassador της UEFA και φυσικά συμμετέχω και σε πολλά παιχνίδια ανά τον κόσμο με τους legends. Το πρόγραμμα και η συνέπεια που υπήρχε τα αγωνιστικά μου χρόνια έχουν φύγει πλέον. Δεν υπάρχει πίεση, είναι όλα πιο άνετα και υπάρχει χρόνος, που είναι το βασικότερο, ειδικά για την οικογένεια. Τώρα για το αν μου έχει λείψει, νομίζω πως σε όλους τους παλαίμαχους λείπει. Η προομνή για τα μεγάλα παιχνίδια, τις μεγάλες διοργανώσεις, τα ταξί-

δια, οι συναντήσεις με μεγάλους παίκτες, ακόμα και αντιπάλους, όλα σου λείπουν. Ευτυχώς υπάρχουν και τα ματς των legends και αγωνιζόμαστε πού και πού, φοράμε το σορτσάκι και τη φανέλα και νιώθουμε πάλι όπως τότε».

Παρά την πλούσια καριέρα του, ο Γιώργος Καραγκούνης έχει κατά κύριο λόγο συνδέσει το όνομά του με τον Παναθηναϊκό. Ο «αρχηγός», ο «Κάρα», η «ψυχή» της ομάδας. Αυτοί είναι μερικοί από τους χαρακτηρισμούς που του αποδόθηκαν όσο έπαιζε με το τριφύλλι στο στήθος αλλά και όχι μόνο. Πώς θα χαρακτήριζε ο ίδιος τον Παναθηναϊκό;

«Το πρώτο που σκέφτομαι είναι σχολείο. Ένα μεγάλο σχολείο. Εγώ ήρθα πολύ μικρός στον Παναθηναϊκό από το χωριό μου τότε. Εδώ μεγάλωσα, εδώ έγινα άνδρας, έκανα την καριέρα μου. Πέρασα πάρα πολλές στιγμές στην ομάδα. Δύσκολες, εύκολες, όμορφες, άοχμες. Έζησα τα πάντα και δεν το αλλάζω. Είναι μια τεράστια ομάδα, ένας σπουδαίος σύλλογος, και όπως γίνεται με κάθε τέτοια ομάδα η πίεση είναι μεγάλη. Πρέπει να μάθεις να ζεις μαζί της. Ο κόσμος περιμένει από εσένα να κερδίζεις και μόνο. Να νικάς στα ντέρμπι, να παίρνεις πρωταθλήματα και κύπελλα, να κάνεις αξιόλογη πορεία στην Ευρώπη. Πρέπει να είσαι συνειδητοποιημένος πως έτσι θα είναι πάντα τα πράγματα στο εξής. Δεν μπορείς να συμβιβάζεσαι με τις ήττες. Είναι πολύ ωραίο να αγωνίζεσαι για κορυφαίες ομάδες αλλά δεν είναι και εύκολο».

Αγαπητός από τους φίλους κάθε ομάδας, πιστός στρατιώτης της Εθνικής ομάδας και φυσικά του Παναθηναϊκού, σε σημείο που με την πρώτη ευκαιρία λέει πως ο «Παναθηναϊκός είναι πάνω απ' όλους και όλα». Δεν είχε και δεν έχει ανάγκη να αποδείξει τίποτα και σε κανέναν. Το πάθος και η αυταπάρνηση που έδειχνε στο γήπεδο ήταν αρκετά. Εκείνος, όμως, πάντ-α προτιμούσε να κρατά χαμηλό προφίλ και να είναι ο απόλυτος επαγγελματίας.

Ο αρχηγός του Παναθηναϊκού, Γιώργος Καραγκούνης, σηκώνει το τρόπαιο του πρωταθλήματος που κατέκτησε η ομάδα το 2010.

«Όσο σημαντικός και να είσαι, όσα και να έχεις προσφέρει, η ομάδα είναι πάντα πάνω απ' όλους και όλα. Έτσι πρέπει να είναι τα πράγματα και έτσι να το αντιμετωπίζουν όλοι οι ποδοσφαιριστές. Γιατί οι παίκτες έρχονται και φεύγουν, η ομάδα όμως μένει εκεί πάντα. Είναι φυσικά σημαντικό να τιμάς τον κάθε παίκτη που έχει προσφέρει στον σύλλογο, αλλά είναι ακόμα πιο σημαντικό να σέβεσαι την ομάδα όσες διαφωνίες και να υπάρχουν. Κι αν υπάρχουν πρέπει να λύνονται και μάλιστα εκ των έσω, χωρίς να παίρνουν διαστάσεις, το καλό της ομάδας είναι πάνω απ' όλα».

Δεν υπάρχουν μόνο καλές στιγμές

Το θέμα είναι πώς μπορεί να διαχειριστεί κανείς τα πράγματα όταν δεν του πάνε όπως τα περιμένει. Στην ερώτηση αν υπήρχε κάτι που θα άλλαζε στα χρόνια του στον Παναθηναϊκό, ο Γιώργος ήταν σαφής. «Όλα τα έζησα με μέτρο. Όλα ήταν συνειδητά και τα θυμάμαι με αγάπη. Και τα δύσκολα που ήρθαν, ήρθαν για να μας δώσουν μαθήματα με τα οποία γίναμε καλύτεροι και προχωρήσαμε μπροστά. Έτσι το βλέπω εγώ, έτσι επιλέγω να πορεύομαι. Από μικρός έτσι σκεφτόμουν, γιατί κατάλαβα ότι δεν γίνεται να τα έχουμε όλα πάντα όπως τα θέλουμε.

»Θα σου φέρω ένα παράδειγμα, όταν είχα γυρίσει στον Παναθηναϊκό μετά τον δανεισμό μου στον Απόλλωνα, είχα χτυπήσει το χέρι μου. Δεν έβλεπα να με θέλουν στην ομάδα και έλεγα ότι όταν αναρρώσω τον Δεκέμβριο θα φύγω από την ομάδα. Αλλά ήδη από τον Νοέμβριο ήμουν βασικός. Ήταν ένα εμπόδιο που μου βγήκε σε καλό. Αν δεν είχα χτυπήσει, θα είχα φύγει από την ομάδα. Χτύπησα, όμως, έπρεπε να κάνω χειρουργείο και έμεινα. Η ομάδα δεν πήγαινε καλά, συνέπεσε χρονικά με την επιστροφή μου από τον τραυματισμό, άρπαξα την ευκαιρία και έπαιξα μετά βασικός και δεν ξαναβγήκα».

Η αναφορά του στον δανεισμό του στον Απόλλωνα έφερε στη μνήμη μου μια παλιά ιστορία, κατά την οποία φημιολογείτο πως στην αποχαιρετιστήρια συγκέντρωση των παικτών τον Μάιο του 1996, ο Γιώργος Βαρδινογιάννης είπε μπροστά σε όλους πως ο Καραγκούνης αδικήθηκε με το να μην προωθηθεί στην ανδρική ομάδα.

«Δεν θυμάμαι ακριβώς τι είχε συμβεί γιατί κοντεύουν και 30 χρόνια, αλλά νομίζω πως κάτι τέτοιο είχε ειπωθεί. Και μια και το θυμηθήκαμε, να πούμε στα παιδιά που ξεκινούν τώρα και μπορεί να αντιμετωπίζουν κάποιες δυσκολίες, πως δεν πρέπει να τα παρατάνε ποτέ. Αδικίες στη ζωή θα υπάρχουν πάντα και παντού. Στη δουλειά σου, στις σχέσεις σου με τους

→

«Ήρθα πολύ μικρός στον Παναθηναϊκό από το χωριό μου. Εδώ μεγάλωσα, έγινα άνδρας, έκανα την καριέρα μου. Πέρασα πάρα πολλές στιγμές στην ομάδα. Δύσκολες, εύκολες, όμορφες, άσχημες. Έζησα τα πάντα και δεν το αηλιάζω.»

← ανθρώπους, παντού. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να εγκαταλείψεις. Πρέπει να χτίζεις τις άμυνές σου, να μαθαίνεις από τα όσα σου παρουσιάζονται και να προχωράς ακόμα πιο δυναμικά και αποφασιστικά. Πρέπει να πεισμώνεις και να δείχνεις χαρακτήρα. Τώρα πάνω σε αυτό που με ρώτησες, να είχα αδικηθεί πολύ. Δεν έπρεπε σε καμία περίπτωση να φύγω και να πάω στον Απόλλωνα. Ήμουν αρχηγός στην Εθνική νέων, είχαμε βγει τρίτοι στην Ευρώπη, είχα βγει το καλύτερο καφ στο τουρνουά. Στις μικρές κατηγορίες του Παναθηναϊκού έβαζα 30-40 γκολ κάθε χρόνο, παίρναμε κάθε χρόνο πρωτάθλημα. Πραγματικά δεν ξέρω τι άλλο θα μπορούσα να κάνω για να προωθηθώ στην πρώτη ομάδα. Κι όμως, με έδιωξαν. Γιατί αυτή είναι η αλήθεια. Με έδιωξαν. Ούτε με εισαγωγικά, ούτε μεταφορικά. Εκεί θα μπορούσα να έχω απογοητευτεί και να τα παρατήσω όλα. Αλλά όχι, πείσμωνσα και ήθελα να αποδείξω το λάθος και την αδικία που έγινε σε βάρος μου. Και στον Απόλλωνα που πήγα είχα δυσκολίες και ατυχίες. Είχα τραυματιστεί και πολύ σοβαρά στον ώμο. Τελικά κατάφερα όχι μόνο να επιστρέψω αλλά έγινα και αρχηγός στον Παναθηναϊκό, στην Εθνική, κέρδισα μεταγραφή στο εξωτερικό. Η πορεία μου αυτή θέλω να γίνεται μάθημα σε κάθε παιδί εκεί έξω που δυσκολεύεται, για να πιστέψει στον εαυτό του και στις δυνάμεις του. Αυτό που είχε πει ο κύριος Βαρδινογιάννης ήταν ηθική δικαίωση για μένα. Βέβαια το κέρδισα με το σπαθί μου. Δεν είχε ανάγκη ο κύριος Βαρδινογιάννης να επαινέσει κάποιον που δεν το άξιζε. Το κέρδισα και γι' αυτό αναφέρθηκε σε εμένα».

Η εμπιστοσύνη των ελληνικών ομάδων στα νέα ταλέντα

Ο Γιώργος Καραγκούνης αποτέλεσε χαρακτηριστικό παράδειγμα χρυσών γενιών ποδοσφαιριστών που έβγαλε ο Παναθηναϊκός εκείνες τις χρονιές, και γι' αυτό ήταν τόσο η έκπληξη του όταν έγινε ο δανεισμός του. Με αφορμή την αναφορά μας στο πέρασμά του από τον Απόλλωνα, συζητήσαμε για την εμπιστοσύνη των ομάδων στα ταλέντα που βγαίνουν από τα φυτώριά τους και κατά πόσο ανά τα χρόνια αυτή η εμπιστοσύνη έχει μειωθεί.

«Πάντα υπήρχε αυτό το φαινόμενο. Μην σου πω ότι πλέον είναι και καλά τα πράγματα για τα παιδιά που έρχονται από τις ακαδημίες. Εγώ για παράδειγμα, σου είπα, έβγαζα μάτια και με έδιωξαν. Δεν θεωρώ πως θα γινόταν κάτι αντίστοιχο τώρα με την ίδια ευκολία. Δίνονται ευκαιρίες πλέον. Αλλά φυσικά αυτό μπορεί πάντα να βελτιωθεί. Ο εχθρός του καλού είναι το καλύτερο. Μην ξεχνάμε πως ο Παναθηναϊκός τότε ήταν πρωτοπόρος και είχε τόσες διακρίσεις γιατί είχε φτιάξει την Παιανία. Έριξε χρήμα, επένδυσε και αυτό του γύρισε. Έβγαλε πρωταθλητές Ευρώπης από την Παιανία. Το θέμα είναι πόσο θα ασχοληθεί η κάθε ομάδα με τα φυτώριά της. Τα ταλέντα υπάρχουν. Υπάρχει προσπάθεια απλά θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη βάση και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη».

Ξεχωρίζοντας αναμνήσεις

Είναι δυνατόν για έναν άνθρωπο που έχει ζήσει τόσο με μία ομάδα, να μπορεί να ξεχωρίσει μια ανάμνηση; Για τον Γιώργο σίγουρα είναι δύσκολο. «Δόξα τω Θεώ, έχω πολλές καλές και έντονες αναμνήσεις όλα αυτά τα χρόνια, που τις θυμάμαι με πολλή αγάπη και χαμόγελο. Μπορώ να σου πω χωρίς πολλή σκέψη τώρα ότι μία από τις πιο έντονες ήταν το 3-1 με τη Γιουβέντους. Ήταν ένα τεράστιο παιχνίδι. Από όλες τις απόψεις. Ήταν το τελευταίο παιχνίδι και ή θα αποκλειόμασταν ή θα συνεχίζαμε. Το ίδιο και η Γιουβέντους. Θέλαμε και οι δύο ομάδες μόνο νίκη. Και καταφέραμε και να την κερδίσουμε και να την πετάξουμε έξω. Και το αναφέρω γιατί το να κερδίσεις μία ομάδα βαθμολογικά αδιάφορη, δεν είναι το ίδιο σαν επίτευγμα. Εμείς κερδίσαμε μία Γιουβέντους που ήθελε το ίδιο με εμάς. Και, πριν το ματς, θα έλεγε κανείς πως θα μπει να μας “καθαρίσει”».

Η απορία που προέκυψε ήταν αν θυμάται το ντεμπούτο του με τον Παναθηναϊκό και αν εκείνος ο αγώνας ήταν στις αγαπημένες του αναμνήσεις. «Σίγουρα είναι. Θυμάμαι, ήταν ένα παιχνίδι με τον Εθνικό. Χαρά, ανυπομο-

νυσία, αγωνία, ενθουσιασμός. Όλα τα συναισθήματα μαζί. Ότι μπορεί να αισθάνεσαι όταν ένα όνειρο γίνεται πραγματικότητα. Ήμουν μικρό παιδί όταν ήρθα στον Παναθηναϊκό, περίμενα πώς και πώς να γίνει αυτή η αρχή και όταν συνέβη σκεφτόμουν τα πάντα και τίποτα ταυτόχρονα. Βέβαια είχαμε έρθει ισόπαλοι με 0-0, δεν είχαμε κερδίσει, κάτι που πάντα με ενδιέφερε σαν ποδοσφαιριστή, αλλά είχε γίνει η αρχή, το πρώτο βήμα».

Πρωταγωνιστής στις μεγάλες ευρωπαϊκές νύχτες

Ο Γιώργος Καραγκούνης υπήρξε πρωταγωνιστής στις μεγάλες ευρωπαϊκές νύχτες και πορείες του Παναθηναϊκού. Η κουβέντα, λοιπόν, δεν θα μπορούσε να μην περιλαμβάνει εκείνες τις «χρυσές» ημέρες. Και μια και προηγουμένως η συζήτηση είχε περιστραφεί γύρω από το πάθος και την ανιδιοτέλεια, το περίφημο παιχνίδι με την Μπαρτσελόνα έρχεται στο μυαλό. Έχει μιλήσει για το συγκεκριμένο ματς ουκ ολίγες φορές, αλλά αυτή τη φορά η ερώτηση έχει να κάνει με το τι πιστεύει μετά από τόσα χρόνια πως θα άλλαζε αν δεν είχε τραυματιστεί και συνέχιζε στον αγώνα.

«Ήταν ένα τεράστιο παιχνίδι από άποψη σημαντικότητας. Ήμασταν μία ανάσα από τα ημιτελικά του Τσάμπιονς Λιγκ. Και μιλάμε για το τότε Τσάμπιονς Λιγκ που δεν έχει σχέση με τα προηγούμενα. Γιατί τα προηγούμενα χρόνια έπαιζαν μόνο οι πρωταθλητές, ενώ τη χρονιά εκείνη έπαιζαν οι τέσσερις καλύτεροι κάθε χώρας. Οπότε ο βαθμός δυσκολίας ήταν τεράστιος. Και το να είσαι στους “8” εκείνης της χρονιάς ήταν σαν να το είχες πάρει ή να ήσουν στον τελικό προηγούμενων χρόνων. Και γι' αυτό πάλεψα τόσο. Ήθελα απλά να βγει το ημίχρονο, να πάω στα αποδυτήρια και να το δέσω ενδεχομένως. Ίσως έκανα και μία ένεση για να συνεχίσω. Αλλά έγινε μια φάση με τον Λουίς Ενρίκε που έπρεπε να λυγίσω το γόνατο και εκεί δεν με κράτησε. Τότε κατάλαβα ότι δεν μπορώ να περιμένω άλλο και ότι είναι κάτι πολύ σοβαρό. Ήμουν σημαντικός παίκτης για την ομάδα, θα μπορούσα να κρατήσω την μπάλα, να διαχειριστώ το παιχνίδι. Είχαμε ένα πολύ καλό αποτέλεσμα εκείνη τη στιγμή. Έπρεπε να δεχτούμε δύο γκολ και να μην πετύχουμε κανένα για να αποκλειστούμε, και όπως κάθε άλλος παίκτης εκείνης της ομάδας, το γεγονός ότι έλειπα δυσκόλευε το έργο μας. Θεωρώ πως, ναι, θα ήταν άλλη η έκβαση αν έπαιζα, αλλά η ιστορία έχει γράψει και δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι για αυτό».

Τον διέκοψα θυμίζοντάς του την αναφορά του Ρενέ Χένρικσεν στη «θυσία» του σε εκείνο το παιχνίδι. Χαμογέλασε και χαρακτήρισε «παράσημο» την αναγνώριση και μάλιστα το μεγαλύτερο όλων. «Ειδικά όταν μιλάμε για συμπαίκτες και φιλάθλους, είναι κάτι το μοναδικό και σε γεμίζει με χαρά και υπερηφάνεια. Φυσικά όταν έρχεται ένα σχόλιο αναγνώρισης από τους αντιπάλους, καταλαβαίνεις ακόμα περισσότερο την αξία σου και χαιρέσαι και για την ευγενή άμιλλα που εκφράζεται. Είναι ό,τι καλύτερο μπορεί να εισπράξει ένας αθλητής γενικά, όχι μόνο ένας ποδοσφαιριστής. Και κατά τη διάρκεια της καριέρας του, αλλά ακόμα περισσότερο μετά το τέλος της που σβήνουν τα φώτα και δεν είναι πάντα στο προσκήνιο. Ο σεβασμός είναι το μεγαλύτερο παράσημο που μπορεί να κερδίσεις. Εμένα μου άρεσε η δουλειά μου. Δεν την έκανα για να την κάνω και να βγάλω χρήματα. Αγαπούσα και αγαπώ το ποδόσφαιρο και γι' αυτό του έδωσα τα πάντα. Και όταν κάνεις κάτι με αγάπη και σου αρέσει βγαίνει στην πράξη και στο γήπεδο. Και ήθελα πάντα να προσφέρω χαρά στον κόσμο γιατί ο κόσμος περιμένει από σένα πολλά. Ειδικά στα ματς με την Εθνική, ο κάθε Έλληνας περίμενε να αποδώσεις τα μέγιστα, να τον κάνεις περήφανο και χαρούμενο. Αυτό το εισέπραττα και ήθελα πάντα να δίνω τον καλύτερό μου εαυτό. Σεβόμουν τη φανέλα που φορούσα, όλων των ομάδων που έπαιξα. Και αυτός ο σεβασμός ευτυχώς μου έχει επιστραφεί από τον κόσμο».

Το σουτ του Βλάοβιτς στέκει βαθιά στη μνήμη των φίλων του Παναθηναϊκού. Το ματς στο «Καμπ Νου» ωστόσο, είχε πολλές ευκαιρίες για τους «πράσινους». Ο Πουγιόλ είχε διώξει την μπάλα κυριολεκτικά πάνω

στη γραμμή, ενώ ο διαιτητής της αναμέτρησης δεν είχε καταλογίσει καθαρό πέναλτι στον Ολσιαντέμπε. Ο Γιώργος Καραγκούννης κουνούσε συγκαταβατικά το κεφάλι του, με τις εικόνες από τη Βαρκελώνη να περνούν από το μυαλό του. «Κάθε φάση είχε πολύ καρδιοχτύπι. Όλος ο αγώνας ήταν πάρα πολύ έντονος, είχε πολλές στιγμές που μας ξεσέκωσαν, αλλά νομίζω πως πάντα στο μυαλό μας είναι η τελευταία φάση. Το τελευταίο σουτ είναι που μένει. Οπότε νομίζω πως η φάση που μας έχει αφήσει τη μεγαλύτερη πικρία είναι το σουτ του Βλάοβιτς. Ήταν ένα φοβερό σουτ, με πολύ καλές προϋποθέσεις».

Δεν υπάρχει οπαδός του Παναθηναϊκού που να μην πιστεύει πως η ίδια η ιστορία χρωστάει στην ομάδα μία ευρωπαϊκή διάκριση. Ο Γιώργος Καραγκούννης συμφώνησε απόλυτα. «Και εγχώρια και ευρωπαϊκά θεωρώ πως ναι. Στην Ελλάδα τα έχουμε δει όλοι πλέον. Δεν γίνεται αυτή η ομάδα να μην είχε πάρει ούτε έναν τίτλο. Απλά δεν γίνεται. Και στην Ευρώπη είχαμε αποδείξει την αξία μας. Ήμασταν τρεις συνεχόμενες επιτυχημένες χρονιές, όχι μία. Που παλαιότερα ο Παναθηναϊκός έκανε μία επιτυχία και ξανάναέκανε μετά από δέκα χρόνια πάλι. Αυτό που καταφέραμε δεν ήταν τυχαίο, ούτε εύκολο. Και χρονιές που η Ευρώπη δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Είχαμε διπλούς ομίλους, συνεχόμενα ταξίδια. Θυμάμαι, το παιχνίδι με την Μπαρτσελόνα ήταν το 16ο της χρονιάς. Και όταν παίζεις ευρωπαϊκό παιχνίδι είναι σαν να παίζεις δύο αγώνες πρωταθλήματος. Οπότε το να έχεις τέτοια διάρκεια στην Ευρώπη εκείνων των χρόνων δεν ήταν παίζε γέλασε. Μία φορά στα προημιτελικά του Τσάμπιονς Λιγκ, μετά στα προημιτελικά του Κυπέλλου ΟΥΕΦΑ (το σημερινό Γιουρόπα Λιγκ), μετά ξανά στους "16" του Τσάμπιονς Λιγκ, δείχνει πόσο μεγάλη ομάδα είχαμε και ότι αξίζαμε και ευρωπαϊκό τίτλο. Ειδικά τότε με την Πόρτο θα μπορούσαμε να κατακτήσουμε τον τίτλο».

Τι συνέβη με την Πόρτο;

Όταν αναφέρθηκε στο Γιουρόπα Λιγκ, η επόμενη ερώτηση βγήκε αβίαστα. Τι συνέβη με την Πόρτο και πόσο σημαντική είναι η αναγνώριση από τον ίδιο τον Ζοζέ Μουρίνιο; «Μιλάμε για μία από τις καλύτερες ομάδες που έχουμε αντιμετωπίσει όσο έπαιζα στον Παναθηναϊκό. Εκείνη η Πόρτο έκανε μοναδικά πράγματα. Και στη Λάτισο έβαλε τέσσερα στα ημιτελικά και στον τελικό κέρδισε εύκολα τη Σέλτικ. Νομίζω ο Μουρίνιο είπε την αλήθεια. Η μοναδική ομάδα που την απείλησε σε βαθμό να φτάσει κοντά στο να την αποκλείσει ήταν ο Παναθηναϊκός. Πέρασε στην παράταση με ένα τυχερό γκολ και το καταλαβαίνει αυτό ο Μουρίνιο. Το πήγαμε μέχρι τέλους κι εμείς σαν ομάδα. Το παλέψαμε στο έπακρο. Υπήρχε πικρία με εκείνον τον αποκλεισμό, όπως και με κάθε ήττα που έρχεται στις λεπτομέρειες. Όταν μια ελληνική ομάδα φτάνει τόσο κοντά στην πηγή και δεν πίνει νερό λόγω λεπτομερειών, υπάρχει απογοήτευση. Γιατί κάναμε τεράστια προσπάθεια σε όλους τους αγώνες. Αλλά χάσαμε από την καλύτερη ομάδα του τουρνουά τότε. Αν δεν την είχαμε βρει σε εκείνη τη διασταύρωση, θα είχαμε βρεθεί στον τελικό, είναι σίγουρο. Τόσο καλή ομάδα είχαν και είχαμε τότε. Αλλά όταν ένας προπονητής σαν τον Μουρίνιο σου δίνει την αναγνώριση, αισθάνεσαι μία ηθική δικαίωση, μία υπερφάνεια και μία χαρά».

Μια ιστορία με τον Κυράστα και η Ίντερ

Μιλώντας για τις λαμπρές νύχτες στην Ευρώπη, ήρθε στην κουβέντα μια ιστορία με πρωταγωνιστή τον ίδιο και τον αείμνηστο Γιάννη Κυράστα που του είχε πει πως μόνο για τα ευρωπαϊκά ματς... ξυρίζεται. Γέλασε! «Τότε ήταν από τις εποχές που ο Παναθηναϊκός έκανε μεγάλες εμφανίσεις στην Ευρώπη και ο Γιάννης το είχε πει επειδή ενδεχομένως σε κάποια παιχνίδια του πρωταθλήματος δεν δείχναμε τον ίδιο ζήλο και πάθος όπως με τα ευρωπαϊκά. Κάτι που εκ των πραγμάτων είναι λογικό. Δεν γίνεται να βάζεις τον ίδιο ζήλο όταν παίζεις στο Τσάμπιονς Λιγκ και όταν παίζεις με κάποια επαρχιακή ομάδα στην Ελλάδα. Πάντα δίνεις το 100%, αλλά στα ευρωπαϊκά ίσως δώσεις το 101%. Ο Γιάννης το είχε πει μεταξύ σοβαρού κι αστείου,

για να μας δείξει πως αυτό το 1% παραπάνω πρέπει να το δίνουμε παντού.

Εγώ λάτρευα τα ευρωπαϊκά παιχνίδια, ήταν και περίοδοι που στην Ελλάδα βλέπαμε ότι δεν μας άφηναν, δεν μας επέτρεπαν οι συνθήκες να διεκδικήσουμε και παλεύαμε πο πολύ στην Ευρώπη. Θυμάμαι πριν από το ματς με την Πόρτο, είχε έρθει ο Φιλιππίδης και μας είχε πει πως το παιχνίδι είναι έξτρα, μπόνους, και πως εμείς θέλουμε το πρωτάθλημα. Σηκώθηκα και του είπα "αφού δεν θα μας αφήσουν να πάρουμε το πρωτάθλημα, ας παλέψουμε μήπως πάρουμε το Κύπελλο ΟΥΕΦΑ". Στο τέλος, δυστυχώς, δικαιώθηκα».

Οι εμφανίσεις του σε συλλογικό και εθνικό επίπεδο σε συνάρτηση με τις πορείες του Παναθηναϊκού έφεραν γρήγορα στην πόρτα του προτάσεις από το εξωτερικό και ειδικότερα από την Ίντερ. Αυτό που λίγοι ήξεραν βέβαια ήταν πως πριν καταλήξει στο Μιλάνο, δύο άλλες ιταλικές ομάδες είχαν έρθει στην Αθήνα για να αποσπάσουν την υπογραφή του.

«Ναι, ναι υπήρχε ενδιαφέρον από την Ουντινέζε και την Μπολόνια. Είχαν έρθει και οι δύο ομάδες με εκπροσώπους τους στην Ελλάδα. Τη μία φορά, μάλιστα, θυμάμαι ότι με είχαν φωνάξει στο γραφείο του κυρίου Φιλιππίδη. Ήταν όλα έτοιμα αλλά έλειπε η δική μου υπογραφή. Εγώ ήθελα να πάω στην Ίντερ και γι' αυτό δεν προχώρησε η μεταγραφή κι ας ήταν αρκετά επικερδής για τον Παναθηναϊκό».

Τα πιο ωραία τέρματα

Έχοντας πετύχει πολλά γκολ στην καριέρα του με τη φανέλα του Παναθηναϊκού και της Εθνικής, η συζήτηση έφτασε στα πιο ωραία τέρματα που έχει πετύχει! Κλεινώντας, του παραθέσαμε 5 από τα ομορφότερά του γκολ. Αυτά κόντρα στη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ, τη Βέρντερ Βρέμης, τον ΠΑΟΚ, τη Ρωσία και φυσικά την Πορτογαλία.

«Θες να στα ξεχωρίσω τώρα ε; Θα τα ιεραρχήσω βάσει σημαντικότητας. Πρώτο θα βάλω αυτό με τη Ρωσία, γιατί είναι ένα γκολ που δίνει πρόκριση. Ήμασταν τελευταίοι στον όμιλο και ξαφνικά μπαίνει αυτό το γκολ, μας δίνει τρεις βαθμούς και περνάμε στους 8. Και μάλιστα κόντρα σε μία ομάδα που ήταν στα τρία φαβορί για κατάκτηση. Δεύτερο εννοείται με την Πορτογαλία, γιατί εκεί ξεκινάει όλα. Θα μπορούσα να το βάλω και πρώτο, απλά χρονικά ήταν πιο νωρίς στη φάση των ομίλων και στη διάρκεια του αγώνα και πολλά θα μπορούσαν να αλλάξουν στην πορεία. Στον ίδιο τον αγώνα δεν ξέραμε τότε αν θα μας ωφελήσει ακόμα κάπου. Ήταν στο 70', θα μπορούσαν να έρθουν όλα τούμπα. Δεν ξέραμε τι θα γίνει. Ενώ με τη Ρωσία ήταν γκολ πρόκρισης. Τρίτο, βάζω το πρώτο ευρωπαϊκό μου γκολ κόντρα στη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ. Ονειρική στιγμή! Πρώτο ευρωπαϊκό γκολ μέσα στο Ολντ Τράφορντ, κόντρα στη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ εκείνης της εποχής στην κορυφαία διασυλλογική διοργάνωση, ήταν κάτι μαγικό. Μετά βάζω το πιο όμορφο γκολ μου κόντρα στη Βέρντερ Βρέμης. Ακόμα και τώρα το θεωρώ φοβερά υψηλής δυσκολίας και ομορφιάς. Το ίδιο και με τον ΠΑΟΚ, που βέβαια τώρα που το σκέφτομαι είχε κι εκείνο τρομερά μεγάλη σημασία. Ξεκινήσαμε τα πλέι οφ στη δεύτερη θέση και το γκολ μπαίνει στο 88ο λεπτό και περνάμε πρώτοι. Και σαν γκολ δηλαδή ήταν πανέμορφο, αλλά και σαν σημασία καθοριστικό. Θα προσθέσω και την κεφαλιά ψαράκι κόντρα στην Άρσεναλ, το οποίο επίσης αγαπώ πολύ και το θεωρώ πολύ όμορφο».

«Αγαπούσα και αγαπώ το ποδόσφαιρο και γι' αυτό του έδωσα τα πάντα. Όταν κάνεις κάτι με αγάπη βγαίνει στην πράξη και στο γήπεδο. Ήθελα πάντα να προσφέρω χαρά στον κόσμο.»

Ο Παναθηναϊκός επενδύει στο μέλλον

Η ΠΑΕ Παναθηναϊκός, από την πρώτη ημέρα επιστροφής της ομάδας στο «Απόστολος Νικολαΐδης» τον Δεκέμβριο του 2020, συνεχίζει αδιάλειπτα να επενδύει στο «σπίτι» της

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ, ΦΩΤΟ: IN TIME

Ο Παναθηναϊκός είναι μία από τις μόλις 17 ομάδες στην Ευρώπη που διαθέτουν τα εξελιγμένα συστήματα led, τα οποία μετατρέπουν τον αγωνιστικό χώρο του «Απόστολος Νικολαΐδης» στον κορυφαίο του ελληνικού πρωταθλήματος.

M

ια από αυτές τις επενδύσεις αφορά τη μέγιστη δυνατή ποιότητα του αγωνιστικού χώρου. Έτσι, προχώρησε στην αγορά πέντε νέων φωτιστικών σωμάτων για τη συντήρηση του αγωνιστικού χώρου, φτάνοντας τα επτά –μαζί με τα ήδη υπάρχοντα– και πλέον στο σύνολό τους καταλαμβάνουν το 1/3 του χλοοτάπτα. Ο Παναθηναϊκός είναι η πρώτη ομάδα στην Ελλάδα που εξοπλίζει το γήπεδό της με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας παγκοσμίως σε ό,τι αφορά τον συγκεκριμένο τομέα. Ο Παναθηναϊκός μπαίνει σε ένα μικρό group μόλις 17 ομάδων σε όλη την Ευρώπη οι οποίες διαθέτουν τη συγκεκριμένη τεχνολογία, μεταξύ των οποίων βρίσκονται κορυφαία γήπεδα όπως το Johan Cruyff Arena, το Alliance Arena και το Friends Arena.

Τα φώτα αγοράστηκαν από την κορυφαία στο

είδος εταιρία, την ολλανδική SGL, και μπορούν να παράγουν θερμότητα, εφόσον χρειαστεί, για ακραίες καιρικές συνθήκες, και στην επιτάχυνση της εγκατάστασης του χλοοτάπτα κατά την περίοδο του transition. Ακόμη, συνδέονται με σύστημα monitoring των μικροκλιματικών συνθηκών του αγωνιστικού χώρου, προκειμένου να λαμβάνονται με ακρίβεια αποφάσεις διαχείρισης του χλοοτάπτα, εφαρμόζοντας τις πλέον σύγχρονες αρχές. Φυσικά, είναι τεχνολογίας Led, ενώ ο σκελετός τους αποτελείται από ελαφρύ κράμα αλουμινίου για τη μικρότερη επιβάρυνση του αγωνιστικού χώρου. Να σημειωθεί δε, πως μετακινούνται με remote control για την καλύτερη ασφάλεια των χειριστών και διαθέτουν smart χρήση για λειτουργία εξ αποστάσεως. Το συγκεκριμένο σύστημα ανταποκρίνεται →

←

στις ανάγκες τόσο του γηπέδου της Λεωφόρου όσο και για το Ολυμπιακό Στάδιο.

Μία ακόμα μείζονος σημασίας αναβάθμιση αφορά το χορτάρι, κάτι που έκανε τον αγωνιστικό χώρο της Λεωφόρου τον καλύτερο του ελληνικού πρωταθλήματος. Παράλληλα, σημαντικές αναβαθμίσεις έγιναν και στο προπονητικό κέντρο «Γεώργιος Καλαφάτης» προκειμένου οι προπονήσεις της ομάδας να πραγματοποιούνται σε υψηλού επιπέδου χλοοτάπητα και με ίδια χαρακτηριστικά με αυτά του γηπέδου.

Η «Λεωφόρος» τον Ιούνιο του 2021 αναβαθμίστηκε ριζικά σε επίπεδο υποδομών, αλλάζοντας τη σύσταση της επιφάνειας του αγωνιστικού χώρου σε βάθος τριάντα εκατοστών.

- Στον αγωνιστικό χώρο αντικαταστάθηκε όλο το εδαφικό υπόστρωμα και τοποθετήθηκε ειδική άμμος που θα διασφαλίζει την ταχύτερη διήθηση του νερού από την επιφάνεια.

- Εγκαταστάθηκε σύγχρονο σύστημα αποστράγγισης με δίκτυο που θα παροχετεύει υδάτινα φορτία με ρυθμούς πάνω από 250 mm/h.

- Το αντλητικό συγκρότημα ανανεώθηκε πλήρως, άλλαξε το αρδευτικό σύστημα και τοποθετήθηκε νέο block system που ανταποκρίνεται ακόμη και σε ακραίες συνθήκες ανέμου.

- Τοποθετήθηκε, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, το κορυφαίο σε χαρακτηριστικά υβριδικό βερμούδας στον κόσμο, με ειδική μέθοδο στολωνοφύτευσης από εξειδικευμένο ιταλικό συνεργείο.

- Τοποθετείται περιμετρικά του γηπέδου τεχνητός χλοοτάπητας ποιότητας FIFA QUALITY PRO, ο οποίος θα έχει ακριβώς τα ίδια μηχανικά χαρακτηριστικά με τον φυσικό.

- Αγοράστηκε εξοπλισμός με ειδικές προδιαγραφές ώστε να μη συμπιέζει τον αγωνιστικό χώρο, όπως προβλέπεται από το πιο αυστηρό πρωτόκολλο της UEFA, και έτσι το γήπεδο αυτονομείται πλήρως από άποψη μηχανημάτων.

Όλα αυτά συνοδεύτηκαν και με τη διαμόρφωση προγράμματος διαχείρισης του χλοοτάπητα, στοχεύοντας στη μείωση του περιβαλλοντικού και υδατικού αποτυπώματός του, με απώτερο στόχο τον περιορισμό του συνολικού αποτυπώματος του χλοοτάπητα στο μισό.

Το αναβαθμισμένο χορτάρι και στο προπονητικό κέντρο

Ακριβώς την ίδια περίοδο όπου αναβαθμίστηκε ριζικά ο αγωνιστικός χώρος της Λεωφόρου, έργα υπήρξαν και στο προπονητικό κέντρο της ομάδας. Έως τότε το «Γεώργιος Καλαφάτης» είχε δύο γήπεδα με φυσικό χλοοτάπητα και ένα με συνθετικό.

Βάσει όμως των υψηλών αναγκών της ομάδας, το συνθετικό γήπεδο αντικαταστάθηκε πλήρως με φυσικό χλοοτάπητα, ο οποίος έχει ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά με αυτά της Λεωφόρου. Έτσι οι παίκτες αντιμετωπίζουν τις ίδιες συνθήκες (ποικιλία χορταριού, σκληρότητα εδάφους κ.λπ.) τόσο στην προπόνησή τους όσο και στο γήπεδο (Mirror γήπεδα).

Με την αλλαγή αυτή η ΠΑΕ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ απέκτησε τρία συνολικά γήπεδα φυσικού χλοοτάπητα αποκλειστικά για την Α΄ ομάδα, πιάνοντας τα σύγχρονα ευρωπαϊκά πρότυπα των προπονητικών κέντρων.

Ο Παναθηναϊκός επενδύει προκειμένου να εξοπλίσει με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας τις εγκαταστάσεις του, τόσο στο προπονητικό κέντρο του «Γ. Καλαφάτης» όσο και στο «Απόστολος Νικολαΐδης».

Η επένδυση στη νέα έκταση στο Κορωπί

Η ΠΑΕ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ προχώρησε στην κατασκευή τριών ακόμα γηπέδων στη νέα έκταση.

Τα δύο γήπεδα είναι συνθετικά, κατηγορίας FIFA QUALITY PRO (η υψηλότερη κατηγορία συνθετικών γηπέδων), τα οποία πιστοποιήθηκαν από εξειδικευμένο τεχνικό εργαστήριο της παγκόσμιας Ομοσπονδίας.

Παράλληλα κατασκευάστηκε ένα ακόμα γήπεδο με φυσικό χλοοτάπητα με ακριβώς ίδια χαρακτηριστικά με αυτά της Λεωφόρου και των υπόλοιπων γηπέδων του προπονητικού κέντρου. ●

Μία ακόμα μείζονος σημασίας αναβάθμιση αφορά το χορτάρι, κάτι που έκανε τον αγωνιστικό χώρο της Λεωφόρου τον καλύτερο του ελληνικού πρωταθλήματος

ΤΑ ΟΚΤΩ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΕΡΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΦΥΛΛΙΟΥ

«Και χιλιάδες φίλοι, μόλις δουν τριφύλλι, ζήτω λένε ο Παναθηναϊκός!» Οι χιλιάδες έγιναν εκατομμύρια ανά τα χρόνια αλλά πάντα ξεχώριζαν οι πιο «πιστοί». Οι φίλαθλοι εκείνοι που βρίσκονται στις κερκίδες κάθε Κυριακή, για να χειροκροτήσουν, να επευφημήσουν, να δώσουν δύναμη με την φωνή τους στην ομάδα.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ, ΦΩΤΟ: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Μία σχέση που για άλλους κρατάει πέντε (!) δεκαετίες, για άλλους τρεις, ενώ άλλοι είναι πιο... φρέσκοι και κάνουν το χρέος τους προς την ομάδα τα τελευταία είκοσι χρόνια. Ο Παναθηναϊκός, σαν ένα «ευχαριστώ» προς τους οκτώ «ιστορικότερους» κατόχους διαρκείας, τους βράβευσε σε μία κίνηση ευγνωμοσύνης για τη στήριξή τους στην ομάδα όλα αυτά τα χρόνια.

Τι μπορεί να σημαίνει Παναθηναϊκός για έναν άνθρωπο που ακολουθεί την ομάδα πιστά είκοσι, τριάντα και πενήντα χρόνια; Τεύχος για τον Παναθηναϊκό χωρίς να αφιερωθεί χρόνος στη φωνή του συλλόγου, τον ίδιο του τον λαό δηλαδή, δεν θα μπορούσε να γίνει.

Αλέξανδρος Ρισβάς

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας;
Το 2003.

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε από κοντά;

Σε ηλικία 7 ετών, ο πατέρας μου, Νίκος Ρισβάς, με πήρε στο γήπεδο (Ο.Α.Κ.Α.) και παρακολούθησαμε το αθηναϊκό ντέρμπι μεταξύ Παναθηναϊκού και ΑΕΚ το οποίο έληξε με σκορ 1-1.

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολουθήσατε από κοντά και σας έχει χαρακτεί στη μνήμη;

Τον αγώνα Champions League μεταξύ του Παναθηναϊκού και της Juventus τον Νοέμβριο του 2000 με τελικό σκορ 3-1 και πρόκριση της ομάδας μας στην επόμενη φάση.

— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;

Το ωραιότερο εκτός έδρας γκολ, του Warzycha στο Άμστερνταμ. Εντός έδρας, στο Ο.Α.Κ.Α, θα έλεγα του Paulo Sousa στον αγώνα απέναντι στη Juventus για το Champions League.

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο» για εσάς;

Για μένα, το να πηγαίνω στο γήπεδο για να δω τον Παναθηναϊκό ενορακώνει την αξία της αφοσίωσης, τονίζοντας τη σημασία του να στέκεσαι δίπλα σε κάτι που αγαπάς. Είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή παρακολούθηση ενός ποδοσφαιρικού αγώνα – μια συναρπαστική εμπειρία. Η ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα, η πράσινη λαοθάλασσα στις κερκίδες, τα συνθήματα της Θ.13 προκαλούν αισθήματα υπερηφάνειας. Το να είσαι μέλος της οικογένειας του Παναθηναϊκού, συμμετέχοντας ενεργά ως φιλάθλος στο γήπεδο, είναι μια παράδοση που όχι μόνο διασκεδάζει αλλά που μας ενώνει από γενιά σε γενιά. →

ΠΑΟΚ

ATHENS

Σ

Ανδρέας Τζανάτος

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας;
Το πρώτο μου διαρκείας το έβγαλα την περίοδο 1996-97.

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε από κοντά;
Το πρώτο παιχνίδι που παρακολούθησα στο γήπεδο ήταν το 1982, όταν σε ηλικία 10 ετών με πήγε ο πατέρας μου στη Λεωφόρο να δούμε το παιχνίδι Παναθηναϊκός - ΠΑΟΚ για τα ημιτελικά του Κυπέλλου Ελλάδος. Είχαμε κερδίσει 2-0 με τα γκολ του Ντόκεν και του Χαραλαμπίδη και πήγαμε στον τελικό, που κατακτήσαμε το κύπελλο με αντίπαλο τον Ολυμπιακό.

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολούθησατε από κοντά και σας έχει χαρακτηί στη μνήμη;
Ένα από τα παιχνίδια που έχει μείνει στη μνήμη μου είναι το 1991 με τα γκολ του Δημήτρη Σαραβάκου στη Σουηδία, στο παιχνίδι με την Γκέτεμποργκ με την ανατροπή από 2-0 σε 2-2, όταν ο Παναθηναϊκός προκρίθηκε στην επόμενη φάση.

— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;
Το πιο σημαντικό γκολ που έχει μείνει χαραγμένο στη μνήμη μου ήταν το 1987, στο παιχνίδι με τη Γουβέντους στο Ολυμπιακό Στάδιο, το δυνατό σουτ έξω από τη μεγάλη περιοχή του Δημήτρη Σαραβάκου, που πήγε στο «γάμμα» του και κερδίσαμε 1-0 τότε για το Κύπελλο UEFA.

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο» για εσάς;
Ο Παναθηναϊκός για μένα σημαίνει αγάπη, υπερηφάνεια, πολιτισμό, αξιοπρέπεια. Μεγάλωσα στη Θύρα 13 και νιώθω πολύ περήφανος που αγάπησα αυτήν την ομάδα. Όσο ζω και αναπνέω θα την έχω μέσα στην καρδιά μου και θα είμαι πάντα δίπλα της.

«Το πρώτο παιχνίδι που παρακολούθησα ήταν εκείνο του 1961 Παναθηναϊκός - Ολυμπιακός 1-0, σε ηλικία 13 ετών, στη Λεωφόρο όταν κερδίσαμε και κατακτήσαμε το Πρωτάθλημα»

Ω

Ν.Α. Κανδιώτης

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας; Δεν θυμάμαι ακριβώς πότε ήταν η πρώτη φορά. Αν δεν κάνω λάθος, το 1973 ή λίγο μετά.

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε από κοντά;

Το πρώτο παιχνίδι που παρακολούθησα ήταν εκείνο του 1961 Παναθηναϊκός - Ολυμπιακός 1-0, σε ηλικία 13 ετών, στη Λεωφόρο όταν κερδίσαμε και κατακτήσαμε το Πρωτάθλημα. Θυμάμαι ακόμη τον Γιάννη Νερπίδη να σηκώνει το κύπελλο και να κάνουν τον Γύρο του Θριάμβου.

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολουθήσατε από κοντά και σας έχει χαραχτεί στη μνήμη;

Το παιχνίδι που έχει χαραχτεί στη μνήμη μου είναι ο Τελικός στο Wembley το 1971. Ήμουν μέσα στο γήπεδο μαζί με τον χαμένο, πια, φίλο μου Πάνο Βλασσόπουλο και καθόμασταν ακριβώς δίπλα στον αθάνατο Bobby Charlton. Αυτό δεν ξεχνιέται ποτέ.

— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;

Το ωραιότερο και πιο σημαίνον γκολ που είδα τα μάτια μου ήταν το γκολ που πέτυχε ο φίλος μου Αντώνης Αντωνιάδης στο Goodison Park κατά της πρωταθλήτριας Αγγλίας Everton στον δρόμο προς το Wembley.

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο» για εσάς;

Δεν μπορώ να πω τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο». Αυτό που έχω πει στους φίλους μου και στην οικογένειά μου είναι ότι θα παύσω να ζω τη στιγμή που δεν θα μπορώ να πάω στο γήπεδο να δω τον Παναθηναϊκό μας, χωρίς καμιά δόση υπερβολής.

→

←

**«Γαλουχήθηκα με την
παναθηναϊκή ιδέα από τον
πατέρα μου και θα τον
ευχαριστώ για πάντα γιατί
μου έμαθε πως μπορείς
να πηγαίνεις στο γήπεδο
με την οικογένειά σου
και να περνάς όμορφα»**

Αριστέα Μεθενίτη

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας;
Τη σεζόν 2002-2003 και από τότε αδιάλειπτα.

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε
από κοντά;

Παναθηναϊκός - Πανιώνιος 1-0, το 1981 στη
Λεωφόρο, εννοείται με την κλασική φωτογρα-
φία εντός του αγωνιστικού χώρου, σε ηλικία 7
ετών.

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολου-
θήσατε από κοντά και σας έχει χαραχτεί στη
μνήμη;

Το παιχνίδι Παναθηναϊκός - Άρσεναλ το 2001
στη Λεωφόρο, 1-0 με φοβερό γκολ-κεφαλιά
«ψαράκι» του αγαπημένου μου Καραγκούνη
από νωρίς. Όλο το γήπεδο όρθιο το τελευταίο
δεκάλεπτο να επευφημεί και να στηρίζει την
ομάδα για να αντέξει την πίεση της πανίσχυρης
Άρσεναλ των Ανρί, Πιρές, Βιεϊρά. Μια ακόμα νί-
κη στην εκπληκτική ευρωπαϊκή πορεία εκείνης
της σεζόν μέχρι τους 8 του Champions League!

— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να
πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;

Αγώνας champions league, Βιγιαρεάλ - Πανα-
θηναϊκός, 25 Φεβρουαρίου 2009, το γκολ του
Καραγκούνη με ένα τέλειο μακρινό σουτ. Για
εμένα προσωπικά ήταν ένα από τα ωραιότερα
γκολ του Παναθηναϊκού που σίγουρα θα μου
μείνει αξέχαστο, καθώς παρακολούθησα τον
αγώνα στο δωμάτιο του μαιευτηρίου, λίγες ώρες
πριν γεννήσω την κόρη μου! Μάλιστα ο γιατρός
μού είχε πει ότι πρέπει να με κατεβάσουν για
κάποιες εξετάσεις 9:30 το βράδυ. «Γιατρέ, 9:45
με 11:30 έχει Παναθηναϊκό, δεν πάω πουθενά!
Μετά κάνω ό,τι θες». Ευτυχώς, ο γιατρός μου
είχε κατανόηση...

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό
στο γήπεδο» για εσάς;

Γαλουχήθηκα με την παναθηναϊκή ιδέα από
τον πατέρα μου και θα τον ευχαριστώ για πάντα
γιατί μου έμαθε πως μπορείς να πηγαίνεις στο
γήπεδο με την οικογένειά σου και να περνάς
όμορφα. Πως το γήπεδο δεν είναι επεισόδια και
κούλιγκαν. Πως οι Κυριακές είναι ωραίες όταν
έχει γήπεδο. Ο Παναθηναϊκός είναι κομμάτι
της ζωής μου. Μαζί με τον άντρα μου, τα τελευ-
ταία 21 χρόνια, έχουμε διαρκείας και έχουμε
φτιάξει τη δική μας παναθηναϊκή οικογένεια.
Και περνάμε με τη σειρά μας τις παναθηναϊκές
αξίες στα τρία μας παιδιά. Στις χαρές και στις
λύπες μαζί. Μονάχα ΠΑΟ ΕΣΥ!

ΕΠ

Χρήστος Θώτου

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας;

Το πρώτο εισιτήριο διαρκείας αγοράστηκε το 2000. Από τότε, ακόμα και όταν εργαζόμουν στο εξωτερικό έδινα το «παρών» ανεξαρτήτου αγωνιστικής καταστασης, διοίκησης και πορείας.

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε από κοντά;

Το πρώτο παιχνίδι ήταν εκτός έδρας το 1983 στη Νέα Σμύρνη σε αγώνα με τον Πανιώνιο, όταν οι φίλαθλοι των δύο ομάδων καθόντουσαν δίπλα δίπλα στις κερκίδες χωρίς κανένα πρόβλημα.

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολουθήσατε από κοντά και σας έχει χαρακτεί στη μνήμη;

Θα μπορούσα να θυμηθώ παιχνίδια από τις μεγάλες ευρωπαϊκές βραδιές της ομάδας μας, αλλά αυτό που μου έχει χαρακτεί είναι ο τελικός κυπέλλου Ελλάδος με τον Ολυμπιακό το 1988 λόγω ειδικών συνθηκών (της περιρρέουσας ατμόσφαιρας από την υπόθεση Κοσκωτά και της δραματικής εξέλιξης του αγώνα που κρίθηκε στα πέναλτι). Με την ομάδα μας να αναδεικνύεται Κυπελλούχος Ελλάδος.

«Το να είσαι Παναθηναϊκός δεν σημαίνει ότι ανήκεις κάπου, αλλιά είσαι ζωντανό κύτταρο της ομάδας, μέλος της, και αυτή η σχέση δεν παύει να υφίσταται ΠΟΤΕ και κληρονομείται από γενιά σε γενιά»

— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;

Δεν μπορώ να επιλέξω ένα, οπότε θα ήθελα να αναφέρω το γκολ του Βαζέχα στο Άμστερνταμ, το γκολ του Σόουζα με την εκτέλεση φάουλ κόντρα στη Γιουβέντους για το Champions League και, φυσικά, το γκολ με την απίστευτη λόμεπα του Έκι Γκονζάλες σε αγώνα με την Άρσεναλ για το Champions League.

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο» για εσάς;

Είναι απίστευτα δύσκολη ερώτηση γιατί είναι τόσα πολλά αυτά που σημαίνει. Είναι η προοπτική να φτάσει η ημέρα του αγώνα, η ανάγκη να συναντήσεις την παρέα σου, να γελάσεις, να σχολιάσεις, να πανηγυρίσεις ή να στεναχωρηθείς. Ο Παναθηναϊκός είναι ιδέα και τις ιδέες τις ενστερνίζεσαι και τις ακολουθείς με πίστη σε όλη σου τη ζωή. Έχεις πάθος να πας στο γήπεδο χωρίς να καταφεύγεις σε ακρότητες, να μπεις στη θέση των παικτών και του προπονητή, να διαφωνήσεις, να συμφωνήσεις, να ζήσεις το παιχνίδι με ένταση και έξαψη. Η πράσινη φανέλα με το τριφύλλι στο στήθος έχει μέσα της πολλή υπερηφάνεια, υγεία, ηθική και αξία που δεν χωράει σε καμία ζυγαριά. Το να είσαι Παναθηναϊκός δεν σημαίνει ότι ανήκεις κάπου, αλλά είσαι ζωντανό κύτταρο της ομάδας, μέλος της, και αυτή η σχέση δεν παύει να υφίσταται ΠΟΤΕ και κληρονομείται από γενιά σε γενιά. →

«Οι πρώτες εικόνες που έχω είναι μέσα από την αγκαλιά του πατέρα μου με τους πανηγυρισμούς του πλήθους γύρω μου στο γκολ του Καμάρα, το 1971, στον ημιτελικό "δρόμο για το Wembley"»

Ω

Αλέξης Διαλετής

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας; Κοντά στο 2000, αλλά «σε γνώρισα από παιδί –πολύ– μικρό» όταν πήγαινα με τον πατέρα μου Στέφανο (παλαίμαχο ποδοσφαιριστή της ομάδας μας) τουλάχιστον 10-12 φορές στο γήπεδο κάθε χρόνο, ενώ αρκετές φορές με παρέα από το σχολείο παρακολουθούσαμε προπονήσεις από την Θ2 στη Λεωφόρο (όπου έχω το διαρκείας μου) που ήταν τότε ανοικτή για το κοινό!

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε από κοντά;

Δεν είμαι σίγουρος, οι εικόνες που έχω όμως μέσα από την αγκαλιά του πατέρα μου με τους πανηγυρισμούς του πλήθους γύρω μου στο γκολ του Καμάρα, στις 28/04/71, στον ημιτελικό «δρόμο για το Wembley» με τον Ερυθρό Αστέρα, είναι ακόμα οι πιο έντονες από τα πρώτα μου πράσινα βήματα στις κερκίδες της Λεωφόρου.

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολουθήσατε από κοντά και σας έχει χαρακτεί στη μνήμη;

Δεν είναι εφικτό να αναφέρω μόνο ένα, όταν ξεφυλλίζω το βιβλίο μιας ζωής: η κανονιά του Μίμη και η κεφαλιά για Oscar... Alvarez, 2-0 τον Ολυμπιακό, που μας έκανε πρωταθλητές (11/4/77), το πρώτο μας ευρωπαϊκό στο ΟΑΚΑ, η πρόκριση με Φέγενορντ του Γκούλιτ 2-1 (3/10/84), ο τελικός Κυπέλλου με τον Ολυμπιακό το 4-0 (28/5/86), η βολίδα του Μπτσάρα για το 1-0 και... arrivederci Juve (21/10/87), Καπουράνη στο Λιμάνι (2/12/95), το «ψαράκι» του Μπορέλι του 1-0 με την ΑΕΚ (10/4/96), στο Καμπ Νου το μεγαλύτερο ασααααχ στην πράσινη ιστορία (9/4/02), ο Μανωλάκης και το πρωτάθλημα στον Πύργο (22/5/04), η γκολάρα τού Έκι με Άρσεναλ το 2-2 (20/10/04), η υπόκληση του Μουρίνιο στο Μεάτσα (26/11/08), το «El Madrigoal» και το γκολ στο «γάμμα» του Καραγκούνη (25/2/09), το party ανατροπής με DJ τον Djibril με τον Ολυμπιακό (30/10/10) ή η «ραψωδία» του Μπεργκ στο 4-1 με τον ΠΑΟΚ (26/4/14).

— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;

Το ημερολόγιο έγραφε 8/6/77, ημιτελικός κυπέλλου με τον Ολυμπιακό στη Λεωφόρο. Ήμουν 11 χρονών στη Θ10, πάντα με τον πατέρα μου, και εκείνη τη φορά με τον Γαβρήλο Γαζή. Στην παράταση (παίζαμε 9 εναντίον 10 από το 15') η ανεπανάληπτη βολίδα του Δημητρίου έμελλε να μου μείνει για πάντα αξέχαστη.

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο» για εσάς;

Συγκίνηση, γιατί νιώθω πάντα στην ψυχή μου την «παρουσία» του πατέρα μου, ενθουσιασμός γιατί αναπνέουμε, παθαζόμαστε, αγωνιζόμαστε στις χαρές και τις λύπες όλοι μαζί, παίχτες και οπαδοί, ευθύνη για τα παιδιά μου που είναι μαζί μου και γαλουχούνται στα ευγενή ιδεώδη του Τριφυλλιού, τη διαχρονική παναθηναϊκή υπερηφάνεια και την απaráμιλλη πράσινη ιδέα. Όταν γεννιέσαι Παναθηναϊκός, μένεις «αιώνια πιστός, δεν γίνεται αλλιώς...» →

Λευτέρης Κοντορούσης

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας;

Η επαφή μου με τη «μόνιμη» κατοχή εισιτηρίου ξεκίνησε στην αρχή του επαγγελματικού ποδοσφαίρου. Τότε αγοράστηκαν μετοχές από οπαδούς και το ελάχιστο ήταν οι 5 μετοχές. Υπήρχε ένα μπλοκ μετοχών, που με αυτό πήγαινες στα εκδοτήρια και αγόραζες ένα εισιτήριο. Φυσικά εγώ ήμουν πολύ μικρός και όλα αυτά μου τα δάνειζαν συγγενείς μου. Μετά είχα σταθερό εισιτήριο ως οργανωμένο μέλος συνδέσμων και το πρώτο διαρκείας, με τη σημερινή μορφή, το αγόρασα το 2004.

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε από κοντά;

Δεν θυμάμαι το πρώτο μου ελληνικό παιχνίδι, αλλά το πρώτο μου ευρωπαϊκό. Ήταν με την Αούστρια Βιέννης το 1982 στη Λεωφόρο σε ηλικία 11 ετών. Το θυμάμαι για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί ήταν βράδυ και, δεύτερον, γιατί η θέση μου ήταν στη θύρα 14 στο κάγκελο που χωρίζει τη θύρα 13, κάτω από ένα πλαϊνό στη-

ριγμα, από όπου είδα όλο το παιχνίδι σκυφτός.

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολουθήσατε από κοντά και σας έχει χαρακτεί στη μνήμη;

Έχω δει πολλά σημαντικά παιχνίδια, αλλά ξεχωρίζω το Άγιαξ - Παναθηναϊκός το 1996 γιατί «έχασα» το φως μου στο γκολ, ενώ λίγο πριν το 1995 στο Ολυμπιακός - Παναθηναϊκός έχασα το μπουφάν μου για μία ώρα στο γκολ του Καπουράνη.

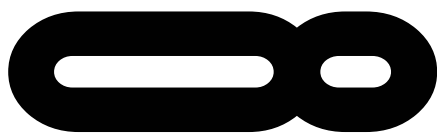
— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;

Ίσως το γκολ του Σαραβάκου με τη Γιουβέντους το 1987 στο Ολυμπιακό στάδιο.

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο» για εσάς;

Οι γονείς μου, όπως και εγώ, γεννήθηκαν στην Πλατεία Γκύζη. Άρα για μένα είναι τρόπος ζωής.

«Δεν θυμάμαι το πρώτο μου ελληνικό παιχνίδι, αλλά το πρώτο μου ευρωπαϊκό. Ήταν με την Αούστρια Βιέννης το 1982 στη Λεωφόρο σε ηλικία 11 ετών.»

Πρόδρομος Μαζηουμίδης

— Πότε αγοράσατε το πρώτο διαρκείας;

Το πρώτο διαρκείας μου μού το αγόρασε ο πατέρας μου σε ηλικία 10 ετών τη σεζόν 1999-2000. Δεν θα ξεχάσω ποτέ το συναίσθημα όταν μπήκε σπίτι και μου είπε «έλα, αγόρι μου, σου έχω ένα δώρο». Έβαλα τα κλάματα!

— Ποιο ήταν το πρώτο παιχνίδι που είδατε από κοντά;

Παναθηναϊκός - ΠΑΟΚ στο ΟΑΚΑ. Δεν θα το ξεχάσω γιατί είχε γίνει και σεισμός εκείνη την ημέρα!

— Ποιο ήταν το παιχνίδι που παρακολουθήσατε από κοντά και σας έχει χαρακτηί στη μνήμη;

Παναθηναϊκός - Γιουβέντους 3-1 στο ΟΑΚΑ. Είναι χαραγμένο μέσα μου το συναίσθημα της ανατριχίλας, όταν 70.000 κόσμος φώναζε συνθήματα και γιόρταζε αυτό το παιχνίδι. Στο πέναλτι-γκολ του Μπασινά άρχισα να τρέχω προς τα επάνω στη θύρα που βρισκόμουν με τον πατέρα μου, μέχρι που άρχισα να αγχώνομαι γιατί

«Έχει χαραχθεί στη μνήμη μου το Παναθηναϊκός - Γιουβέντους 3-1 στο ΟΑΚΑ. Είναι χαραγμένο μέσα μου το συναίσθημα της ανατριχίλας, όταν 70.000 κόσμος φώναζε συνθήματα και γιόρταζε αυτό το παιχνίδι.»

τον έχασα από το οπτικό μου πεδίο! Με βρήκε, με μάλωσε προφανώς, αλλά στο γκολ του Βαζέκα τα ξεχάσαμε όλα!

— Ποιο ήταν το ωραιότερο γκολ που είδατε να πετυχαίνει ο Παναθηναϊκός;

Τρομερά δύσκολη ερώτηση. Γιούρκας, Καραγκούνης, Έκι και τόσοι άλλοι... Θα πω όμως το γκολ του Πάουλο Σόουζα με τη Γιουβέντους. Ασύλληπτο φάουλ.

— Τι σημαίνει «πάω να δω τον Παναθηναϊκό στο γήπεδο» για εσάς;

Προσμονή, χαρά, πάθος, ένταση. Είναι τόσο ωραίο αυτό το συναίσθημα, να περιμένεις να πας στο γήπεδο με τους φίλους σου, να φτάνεις και να πίνεις τις μπίρες σου και να ανυπομονείς. Για να δεις αυτό που αγαπάς από μικρό παιδί, αυτή η τόσο γλυκιά «ρουτίνα». Να είσαι μέρος όλου αυτού με τη φωνή σου ΚΑΙ ΜΟΝΟ. Με σεβασμό στον αντίπαλο και ήθος. Αυτό που ζούσαμε τα τελευταία 3 χρόνια, δηλαδή, με τον κύριο Γιοβάνοβιτς. Γιατί στις χαρές και στις λύπες μαζί. Αυτό είναι για εμένα Παναθηναϊκός, αυτό έμαθα να αγαπώ. ●

Παναθηναϊκός και ADIDAS

Μια συνεργασία με οδηγό το παρελθόν και φόντο το μέλλον

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Το καλοκαίρι του 2023, ο Παναθηναϊκός προχώρησε σε μια ιστορική συμφωνία έχοντας σταθερά το βλέμμα στο μέλλον. Το Τριφύλλι υπέγραψε συμβόλαιο συνεργασίας με την ADIDAS για την ένδυση και τον αθλητικό εξοπλισμό της ομάδας για τα επόμενα χρόνια! Τα δύο κορυφαία brands ξανάσμιξαν για πρώτη φορά μετά από 8 χρόνια, έτοιμα να ξαναγράψουν «χρυσές» σελίδες στην ιστορία του κορυφαίου ελληνικού συλλόγου. Άλλωστε συμπορεύτηκαν για μια 20ετία με πολύ σπουδαίες στιγμές, που απογείωσαν και τους δύο.

Η νέα εμφάνιση του Παναθηναϊκού αποτελεί λοιπόν μια αναδρομή στην ένδοξη ιστορία του συλλόγου, ενώ παράλληλα αναδεικνύει την καινοτομία της ADIDAS. Η εμφάνιση παραπέμπει στη σεζόν 1995-96 και στην ευρωπαϊκή πορεία μέχρι τους «4» του Champions League. Όπως ανέφερε στις 12 Ιουνίου του 2023 η ΠΑΕ Παναθηναϊκός στο post που δημοσίευσε στα social media: «Η πορεία και των δύο προς την κορυφή είναι συνδεδεμένη, μια και η 20ετής συνεργασία μας (1995-2015) συνοδεύτηκε από σπουδαίες ευρωπαϊκές βραδιές, πρωταθλήματα και κύπελλα».

Μια σχέση ζωής και για τους δύο. Ο Παναθηναϊκός κατέγραψε θριάμβους στα ευρωπαϊκά γήπεδα. Η ADIDAS εισήλθε με τον πλέον δυναμικό τρόπο στον χώρο του ελληνικού ποδοσφαίρου. Ουσιαστικά κατά τη διάρκεια αυτής της 20ετίας δημιουργήθηκε κάτι μοναδικό: αναθράφικαν γενιές που ήξεραν ότι τα σήματα του Παναθηναϊκού και της ADIDAS συμπορεύονταν άρρηκτα συνδεδεμένα.

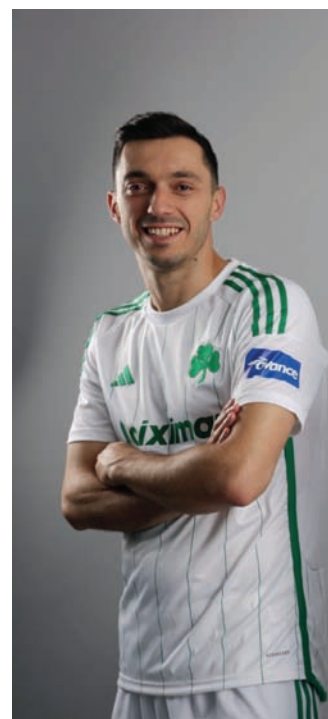
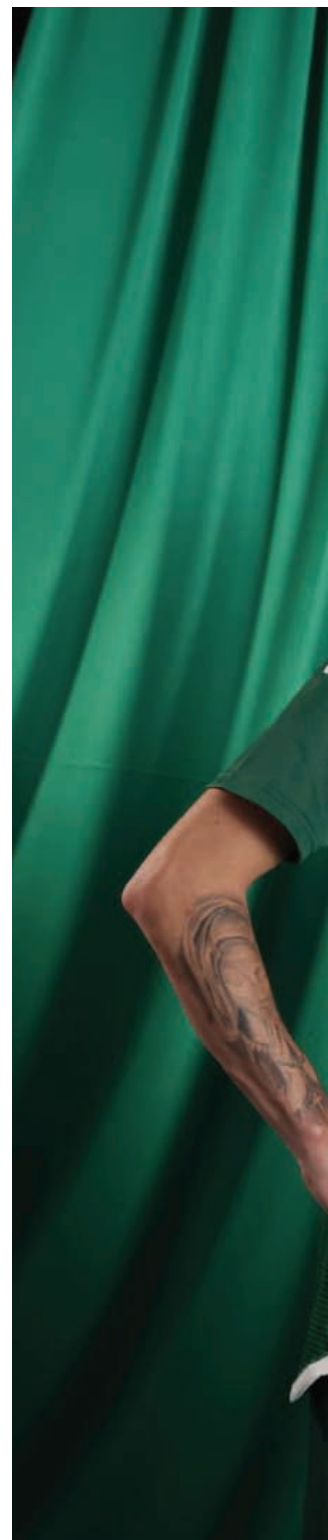
Οι φιλάθλοι του Τριφυλλίου είχαν δεθεί με το 3-bar logo του brand που συνόδεψε ξεχωριστές στιγμές για τον Σύλλογο. Αυτό ήταν και το επαληθές ώστε να καθίσουν ξανά στο τραπέζι, προκειμένου να δημιουργήσουν νέες αναμνήσεις δεμένες με το combo logo των δύο οργα-

νισμών. «Μια από τις πιο συγκινητικές στιγμές ήταν η κατάκτηση του πρωταθλήματος το 2004 μετά από 8 χρόνια χωρίς πρωτάθλημα, φορώντας τη φανέλα με τις τρεις ρίγες» μας είπε μεταξύ άλλων ο Γιώργος Σίφνιος, Senior Director ADIDAS - South East Europe.

Ποια είναι όμως η ιστορία πίσω από τη νέα φανέλα του Παναθηναϊκού; «Για την ADIDAS το ποδόσφαιρο είναι μια κατηγορία που στοχεύουμε πάντα, ψάχνοντας συνεργασίες μόνο με τους κορυφαίους. Ξέρουμε όμως ότι όταν καθόμαστε στο τραπέζι με έναν κορυφαίο σύλλογο, όπως ο Παναθηναϊκός, οι απαιτήσεις στο να δημιουργήσουμε μαζί κάτι ξεχωριστό για τον σύλλογο και τους φιλάθλους είναι μεγάλες. Αυτό έγινε και με την ηγετική ομάδα του Παναθηναϊκού. Στοχεύοντας πάντα στην αρτιότητα και την τεχνολογική τελειότητα της φανέλας, προσπαθήσαμε με αλληπάλληλες συναντήσεις να μετατρέψουμε τις ιδέες του συλλόγου σε 3 φανέλες που είναι πραγματικά εφάμιλλες του μεγέθους και της αισθητικής της ομάδας».

Η συνεργασία μεταξύ ADIDAS και ΠΑΕ Παναθηναϊκός είναι πολύτιμη και ενισχύει την παρουσία και των δύο brands και την εμβέλεια τους στην αγορά. «Συνεργαζόμενη με έναν ιστορικά επιτυχημένο και φημισμένο σύλλογο όπως ο Παναθηναϊκός, η ADIDAS ενισχύει την εικόνα της ως πάροχο αθλητικών ειδών και καινοτόμου εξοπλισμού υψηλής ποιότητας. Ο Παναθηναϊκός είναι για εμάς, πέραν από ένα εμβληματικό club, ένας στρατηγικός σύμμαχος με τον οποίο έχουμε μια μακρά διαδρομή που συνεχίζεται από φέτος. Έχουμε αναπτυχθεί μαζί όλα αυτά τα χρόνια και τώρα είναι η στιγμή να φτάσουμε ακόμα πιο ψηλά. Είμαστε χαρούμενοι που ο Παναθηναϊκός επέστρεψε στην οικογένεια της ADIDAS και νιώθουμε σίγουροι για τις επιτυχίες που θα ζήσουμε τα επόμενα χρόνια». ●

Οι Αϊτόρ Κανταλαπιέδρα, Φώτης Ιωαννίδης, Κάρλος Ζέκα (πάνω), Γιάννης Κώτσρας, Κάρλος Ζέκα, Μπαρτ Σένγκεφελντ (κάτω αριστερά) και Αϊτόρ Κανταλαπιέδρα, Ντάνιελ Μαντσίνι (κάτω δεξιά) φορώντας τις νέες εμφανίσεις του Παναθηναϊκού που φέρουν την υπογραφή της Adidas.

Λεωφό

Το «αιώνιο» σπίτι του μεγαλύτερου
ελληνικού Συλλόγου!

Το «Απόστολος
Νικολαΐδης»,
το «αιώνιο» σπίτι
του Παναθηναϊκού,
αποτελεί το απόρρητο
κάστρο της ομάδας
μέχρι και σήμερα.

Λεωφόρος

Η Λεωφόρος, το «σπίτι» του Παναθηναϊκού, ξεκίνησε το «ταξίδι» της από το 1910 για να συντελέσει ένα πρωτοποριακό για τις τότε εποχές γήπεδο. Ένα ταξίδι στο οποίο είναι συνοδοιπόρος του Παναθηναϊκού μέχρι και σήμερα στις μεγαλύτερες και σπουδαιότερες στιγμές του συλλόγου. Ένα γήπεδο στο οποίο το Τριφύλλι έγραψε μερικές από τις πιο χρυσές σελίδες της ιστορίας του.

ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΟΥΜΑΡΙΩΤΗ, ΦΩΤΟ: IN TIME

Οι δυσκολίες στα πρώτα βήματα

Είναι δύσκολο στη σημερινή εποχή να κατανοήσει κάποιος το μέγεθος των αγώνων που έδωσαν ο Γιώργος Καλαφάτης και οι συνοδοιπόροι του για να αποκτήσουν ποδοσφαιρική στέγη στην ομορφότερη γειτονιά της Αθήνας. Το ταξίδι αναζήτησης μόνιμης έδρας για τον Ποδοσφαιρικό Όμιλο ξεκίνησε το 1908 στο Πεδίον του Άρεως και ολοκληρώθηκε το 1922 στο «τέρμα Αμπελοκήπων». Ήταν ένα οδοιπορικό κατά τη διάρκεια του οποίου οι οραματιστές, εκείνοι που γιγάντωσαν την παναθηναϊκή Ιδέα, δέχτηκαν πιέσεις και επί της ουσίας δεν ήταν ένα καθόλου εύκολο έργο. Οι «μάχες» του Γιώργου Καλαφάτη, του Από-

στολου Νικολαΐδη, του Μιχάλη Παπάζογλου και των υπόλοιπων αθλητικών ιδεολόγων του Ομίλου, χαρακτηρίζονταν από ένα στοιχείο χάρη στο οποίο άλλαξε ο ρους της ιστορίας: ήταν άνθρωποι που δεν συμβιβάζονταν. Δεν ήθελαν απλώς να δημιουργήσουν ένα μεγάλο γήπεδο, όπου το ποδόσφαιρο θα γινόταν ευρέως γνωστό στον ελλαδικό χώρο. Επιθυμούσαν να φέρουν μία αθλητική επανάσταση, να δημιουργήσουν στην καλύτερη περιοχή της Αθήνας έναν πολυχώρο, όπου θα προοδεύσει ο αθλητισμός και θα έρθουν στην επιφάνεια και άλλα σπορ, όχι μόνο δηλαδή το ποδόσφαιρο. Έτσι, η πρωτεύουσα της Αθήνας απέκτησε την αθλητική της «Ακρόπολη» στους πρόποδες του Λυκαβηττού.

Η πρώτη «ματιά» με τη Λεωφόρο Αλεξάνδρας

Στις 27 Δεκεμβρίου 1914, ο πρόεδρος του Ομίλου και δημοτικός σύμβουλος Αθηνών, Γεώργιος Τσόχας, ζήτησε από τη διοίκηση να εξεταστεί η δημιουργία γηπέδου σε περιοχή «παρά τω Αβερώφειω», δηλαδή στην Περιβόλα. Ο χώρος από τότε είχε εντοπιστεί και έπρεπε απλώς να περάσουν λίγα χρόνια και να ευδοκιμήσουν οι συνθήκες.

Το 1919, εγκαθίσταται μόνιμα στην Ελλάδα ο Απόστολος Νικολαΐδης, μια προσωπικότητα ορόσημο για την ιστορία του Παναθηναϊκού. Εκείνη την περίοδο συντελούνται μεγάλες αλλαγές στον Σύλλογο, με την πιο κύρια να είναι το σήμα. Καθιέρωσε το εμβληματικό «Τριφύλλι», που έχει κάνει γνωστό τον Παναθηναϊκό σε όλο τον κόσμο, το οποίο συμβολίζει το τρίπτυχο «νους, μυαλό και σώμα».

Ο Απόστολος Νικολαΐδης άρχισε να εντάσσει στους κόλπους του Συλλόγου νέα αθλήματα. Αρχικά τον στίβο, και αργότερα το μπάσκετ, το βόλεϊ και την πυγμαχία. Η μεγαλύτερη όμως αλλαγή που έφερε είναι η εγκατάστασή του στην έκταση της Περιβόλας, στους Αμπελόκηπους. Εκεί δημιούργησε το ασκητήριο του, όπου μεγαλούργησε και έχτισε την υστεροφημία του. Στις 23 Φεβρουαρίου 1923, πάρθηκε η ιστορική απόφαση για την ιστορία του Παναθηναϊκού. Με την υπ' αριθμόν 3294 πράξη αποφασίστηκε η παραχώρηση της έκτασης στο Τριφύλλι, ώστε να τη διαμορφώσει σε γυμναστήριο εξάσκησης ποδοσφαίρου και αθλοπαιδιών. Χάρη στη Λεωφόρο, η σημασία της λέξης «γήπεδο» άλλαξε από τον όρο «γυμναστήρια», που επικρατούσε, και έγινε αυτή που είναι ευρέως γνωστή έως σήμερα.

Η ονομασία, τα έργα, οι πρώτοι αγώνες

Η περιοχή που στεγάζεται η Λεωφόρος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον Παναθηναϊκό. Το

1947, χάρη στα ρεπορτάζ της «Αθλητικής Ηχώ», αποκαλύφθηκε και καθιερώθηκε η λέξη «Αλεξάνδρας» και κυριάρχησε η ορολογία «γήπεδο της Λεωφόρου».

Αμέσως μετά την απόκτηση του οικοπέδου, αθλητές του Συλλόγου και πολίτες ρίχτηκαν στη δουλειά, με στόχο η πετρώδης έκταση σιγά-σιγά να πάρει τη μορφή γηπέδου.

Στις 25 Νοεμβρίου 1923, διεξήχθη για πρώτη φορά ποδοσφαιρικός αγώνας στο γήπεδο της Λεωφόρου Αλεξάνδρας. Και όμως δεν ήταν ο Παναθηναϊκός που εγκαινίασε το γήπεδο αλλά τα γυμνασιόπαιδα Αθηνών και Πειραιώς. Ο ιδρυτής του Παναθηναϊκού, Γεώργιος Καλαφάτης, απένειμε μάλιστα αργυρά μετάλλια και κύπελλα στους νικητές.

Στις 6 Ιανουαρίου 1924, ο Παναθηναϊκός έκανε την μεγάλη αρχή. Η αναμέτρηση με τον Α.Π.Σ Πειραιώς ήταν το πρώτο επίσημο παιχνίδι στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, όπου το Τριφύλλι επικράτησε με 2-0.

Μετά την ολοκλήρωση των κερκίδων, ο Παναθηναϊκός έδωσε μεγάλο βάρος σε όλα τα αθλήματα που είχε εντάξει ο Σύλλογος στην «οικογένειά του». Το πρώτο άθλημα που φιλοξενήθηκε ήταν η πυγμαχία, ενώ πριν τη Θύρα 13 που βρίσκεται σήμερα στην οδό Παναθηναϊκού, υπήρχε ένας χώρος που χρησιμοποιήθηκε για αγώνες βόλεϊ, ενώ πριν τον Τάφο του Ινδού υπήρχε και άλλο άθλημα, το τένις.

Η Λεωφόρος και το έπος του Γουέμπλεϊ

Η επιδραστικότητα της Λεωφόρου στη φοβερή ομάδα του Πούσκας που έφτασε μέχρι τον τελικό του Γουέμπλεϊ, τη θρυλική περίοδο του 1970-71 ήταν τεράστια. Για ακόμη μια φορά ο Παναθηναϊκός δεν γνώρισε καμία ήττα. Το «κλουβί» του Παναθηναϊκού οδήγησε στη μαγική πορεία του Γουέμπλεϊ. Σε τέσσερις αγώνες με ομάδες μεγαθήρια της εποχής στο Κύπελλο Πρωταθλητριών, όπως η Σλόβαν Μπρατισλάβας, ο Ερυθρός Αστέρας και η Έβερτον, οι

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΑΠΟΚΤΟΥΝ ΜΕΓΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΓΗΠΕΔΟΝ

Η είδηση πως ο Παναθηναϊκός θα αποκτήσει ένα γήπεδο ευρωπαϊκών προδιαγραφών είχε διαδοθεί παντού. «ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΑΠΟΚΤΟΥΝ ΜΕΓΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΓΗΠΕΔΟΝ» ήταν ο τίτλος της εφημερίδας «Αθηναϊκά Νέα», για τα έργα που ήταν σε εξέλιξη στη Λεωφόρο. Οι αλλαγές σχετιζόνταν με την αύξηση του χώρου προπόνησης, με νέα γήπεδα για μπάσκετ, νέες θύρες εισόδου, αλλά και αριθμημένες θέσεις για τους θεατές.

Το ημερολόγιο γράφει 25 Οκτωβρίου 1931, όταν άνοιξε για πρώτη φορά τις πόρτες της η Λεωφόρος Αλεξάνδρας. Πλήθος κόσμου, αλλά και μέλη πολιτικής ηγεσίας, συγκεντρώθηκαν στα εγκαίνια του γηπέδου για να δουν από κοντά το «στολίδι», ενώ την ίδια μέρα διεξήχθησαν 4 φιλικόι αγώνες.

Με την πάροδο των ετών, η τοποθεσία του «Απόστολος Νικολαΐδης» το αποτύπωσε στο μυαλό κάθε Έλληνα φιλάθλου και με την ονομασία «Λεωφόρος».

«πράσινοι» νίκησαν τρεις φορές και έφεραν μια ισοπαλία με γκολ 11 υπέρ και κανένα κατά! Το ιστορικό και ανεπανάληπτο ταξίδι των «Πρασίνων» είχε ξεκινήσει και η Λεωφόρος είχε βάλει τα θεμέλια της ιστορικής πορείας.

Και εγένετο το στάδιο «Απόστολος Νικολαΐδης»

Ως αθλητής στις αρχές του 1920, ο Απόστολος Νικολαΐδης ήταν ένας από τους σημαντικότερους που γνώρισε η χώρα. Ως παράγοντας, έβαλε τις βάσεις του σύγχρονου ελληνικού αθλητισμού.

Ο «Πατριάρχης» του Παναθηναϊκού απεβίωσε στις 15 Οκτωβρίου 1980 και στα τέλη του ίδιου μήνα η διοίκηση αποφάσισε να ονοματοθετήσει το γήπεδο της Λεωφόρου σε «Στάδιον Απόστολος Νικολαΐδης». Ήταν ο ελάχιστος φόρος τιμής προς τον άνθρωπο χάρη στον οποίο το γήπεδο αυτό πήρε «σάρκα και οστά» και που χάρη στο έργο του αναπτύχθηκε ο ελληνικός αθλητισμός. Τα λόγια του Ευθύμη Καραδήμου την ημέρα της ονοματοδοσίας δείχνουν πόσο επιδραστικός ήταν ο ρόλος του Απόστολου Νικολαΐδη στον σύλλογο: «Ο Παναθηναϊκός κόσμος διαβάζοντας ή πηγαινόντας ή ακούγοντας το Στάδιο Νικολαΐδη θα αισθάνεται υπερήφανος. Ο Νικολαΐδης ήταν και αυτός πατέρας του ωραίου, του μεγάλου και του αληθινού».

Το «αντίο» και η επιστροφή

Τη χρονιά 1983-84 ο Παναθηναϊκός κατακτάει το νταμπλ. Η Λεωφόρος σε 15 αγώνες πρωταθλήματος για ακόμη φορά έμεινε αήττητη, ενώ στο κύπελλο το Τριφύλλι δεν δέχθηκε ούτε ένα γκολ. Μια ονειρική χρονιά που έκλεισε πανηγυρικά. Τη στιγμή που έκλεισε και προσωρινά το κεφάλαιο «Λεωφόρος» για την ποδοσφαιρική ομάδα, καθώς από την επόμενη σεζόν αγωνίστηκε στο ΟΑΚΑ.

Τον Φλεβάρη του 2000, η ΠΑΕ Παναθηναϊκός και ο Ερασιτέχνης δίνουν τα χέρια για την επιστροφή της ποδοσφαιρικής ομάδας στο «Απόστολος Νικολαΐδης». Η επιστροφή στη φυσική έδρα οριστικοποιήθηκε στις 8 Μαΐου του ίδιου

→ Ο καταπράσινος και γεμάτος εμβληματικές φυσιογνωμίες του Παναθηναϊκού διάδρομος, που οδηγεί από τα αποδυτήρια του «Απόστολος Νικολαΐδης» στον αγωνιστικό χώρο.

Ο Παναθηναϊκός έχει ετοιμάσει τις «βαλίτσες» του για να μετακομίσει επίσημα στο νέο του σπίτι, τον Βοτανικό. Φυσικά, όμως, το «Απόστολος Νικολαΐδης» ήταν, είναι και θα είναι πάντα η «καρδιά του Παναθηναϊκού».

έτους, ενώ τα κύρια έργα για την επιστροφή της ομάδας αφορούσαν αλλαγές στον χλοοτάπητα, αλλαγές στις κερκίδες και στη δημιουργία εκσυγχρονισμένων αποδυτηρίων και προβολέων. Τα εγκαίνια της επιστροφής έγιναν κόντρα στον ΠΑΣ Γιάννινα, σε μια αναμέτρηση όπου ο Παναθηναϊκός επικράτησε με 2-1 σε μια γιορτινή ατμόσφαιρα με πυροτεχνήματα και από τα μεγάφωνα να ηχούν «Φίλαθλοι, καλώς ορίσατε στο σπίτι μας».

Ο Παναθηναϊκός το 2001 έγραψε άλλη μία χρυσή ευρωπαϊκή σελίδα με την πορεία στο Champions League, όπου έφτασε μέχρι τα προημιτελικά (αποκλείστηκε για λίγα... εκατοστά από την Μπαρτσελόνα). Στα 8 ευρωπαϊκά παιχνίδια που διεξήχθησαν τη χρονιά εκείνη στη Λεωφόρο, το Τριφύλλι έμεινε αήττητο και μάλιστα απέναντι σε ομάδες μεγαθήρια! Σλάβια Πράγας, Μαγιόρκα, Αρσεναλ, Σάλκε, Σπάρ-

τα Πράγας και Μπαρτσελόνα ηττήθηκαν, ενώ Πόρτο και Ρεάλ Μαδρίτης πήραν την ισοπαλία στην αλώβητη Λεωφόρο.

Οι «μετακομίσεις», η οριστική επιστροφή και οι ετοιμασίες για τον Βοτανικό

Για δύο χρονιές (2005 - 2006 και 2006 - 2007) ο Παναθηναϊκός αγωνίστηκε στο Ο.Α.Κ.Α. Η επιστροφή για τη Λεωφόρο είχε δρομολογηθεί για την επόμενη χρονιά, που ο σύλλογος θα γιόρταζε την επέτειο ενός αιώνα ζωής. Τα έργα εκείνης της περιόδου αφορούσαν κυρίως τον αγωνιστικό χώρο, ενώ κάποιες μικροαλλαγές έγιναν και στις κερκίδες. Οι φίλαθλοι του Παναθηναϊκού επιμελήθηκαν με γκράφιτι τόσο στους εξωτερικούς χώρους αλλά και τις Θύρες 13 και 14, γεμίζοντας με χρώμα την ευρύτερη περιοχή.

Το «Απόστολος Νικολαΐδης» εκτός από ιστορική έδρα του Παναθηναϊκού αποτελεί ένα τοπόσημο της ίδιας της πρωτεύουσας.

Από την ήττα το 2002 στη Λεωφόρο από την Προοδευτική, έως και την επιστροφή του Παναθηναϊκού ξανά στο γήπεδο «Απόστολος Νικολαΐδης» στις 18 Αυγούστου του 2013, μεσολάβησαν 65 σερί αήττητοι αγώνες. Κάτι που θυμίζει έντονα το ρεκόρ της δεκαετίας του 1970. Δύο σερί αήττητων αγώνων που μνημονεύονται μέχρι τη σημερινή εποχή, καθώς μοιάζουν απλυσίαστα.

Από το 2008-2009 έως και τη σεζόν 2012-2013 έδρα του Παναθηναϊκού ήταν το Ολυμπιακό Στάδιο. Τον Αύγουστο του 2013 το Τριφύλλι επέστρεψε στη φυσική του έδρα στην προμετέρα του πρωταθλήματος κόντρα στον Πανατωλικό, σε κλίμα έντονης συγκίνησης.

Παρά το γεγονός πως το 2016 έγιναν εργασίες ανακαίνισης του γηπέδου, ο Παναθηναϊκός αναχώρησε για ακόμη μια φορά για το Ο.Α.Κ.Α., όπου και παρέμεινε για δύομισι χρόνια. Η νέα

επιστροφή στη Λεωφόρο πραγματοποιήθηκε στα μέσα της σεζόν 2020-2021 και συγκεκριμένα στις 12 Δεκεμβρίου 2020, στη νίκη με 2-1 επί του ΠΑΣ Γιάννινα.

Ο Παναθηναϊκός έχει ετοιμάσει τις «βαλίτσες» του για να μετακομίσει επίσημα στο νέο του σπίτι, τον Βοτανικό. Φυσικά, όμως, το «Απόστολος Νικολαΐδης» ήταν, είναι και θα είναι πάντα η «καρδιά του Παναθηναϊκού». Εκεί όπου ξεκίνησε και καλλιεργήθηκε το παναθηναϊκό ιδεώδες, οι αξίες που μέχρι σήμερα παραμένουν αναλλοίωτες και θα είναι βαθιά ριζωμένες στο Τριφύλλι.

Όπως ανέφερε και ο ιδρυτής του Παναθηναϊκού, Γεώργιος Καλαφάτης: «Το γήπεδον της Λεωφόρου έγινε ο τόπος που διαδραματίστηκαν μεγάλα γεγονότα και ήταν η κολυμβήθρα του ενθουσιασμού και του παναθηναϊκού οραματισμού». ●

Η εξέδρα που άλλαξε τον ρου της ιστορίας - Η πρώτη μελέτη για τα «πέταλα»

Από τα τέλη του 1946 έως το 1951, υλοποιούνταν χωρίς σταματημό έργα στο γήπεδο του Παναθηναϊκού και για την αποκατάστασή του αλλά και για την περαιτέρω βελτίωσή του. Το αρχικό πλάνο προέβλεπε 4 φάσεις έργων που αφορούσαν την:

- κατασκευή κερκίδας στη πλευρά του Λυκαβηττού
- δημιουργία νέας εξέδρας ανατολικά
- επικάλυψη των παλαιών κερκίδων με αμίαντο
- επέκταση της δυτικής εξέδρας τοξοειδώς, ώστε να ενωθεί με τις δύο μεγάλες.

Στις 5 Απριλίου 1951, εγκαινιάστηκαν τα νέα έργα και ο Απόστολος Νικολαΐδης για τη νέα σελίδα και τη νέα εποχή που έρχεται στον Παναθηναϊκό, έριξε συμβολικά την πρώτη μυστριά.

Με το που παραδόθηκε η νέα εξέδρα, δημιουργήθηκε ο πρώτος επίσημος σύνδεσμος οργανωμένων οπαδών στην Ελλάδα με το όνομα «Σ.Φ.Ο.Π.», που σήμαινε Σύλλογος Φιλάθλων Οπαδών Παναθηναϊκού. Πρόκειται για τους πρόγονους της ιστορικής Θύρας 13.

Η ΝΕΑ ΜΠΟΥΤΙΚ ΤΟΥ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΕΙΝΑΙ Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ DESIGN

Ο σχεδιασμός της μπουτίκ του Παναθηναϊκού είχε ως απώτερο στόχο να επαναπροσδιορίσει τη σχέση του οπαδού μαζί της και ταυτόχρονα να προβάλει στο παρόν τη μελλοντική της εικόνα στο Νέο Γήπεδο του Παναθηναϊκού. Τη μελλοντική της εικόνα με τις βασικές κυρίαρχες θεματικές ενότητες, με την ενσωμάτωση τεχνολογικών συστημάτων αιχμής και τη δυνατότητα για εξυπηρέτηση των οπαδών με πολλαπλούς τρόπους, ακόμη και όταν το κατάστημα δεν είναι ανοιχτό.

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικές αρχές σχεδιασμού

Στην απόπειρά μας να επανασχεδιάσουμε αυτό τον ιστορικό χώρο, οι έννοιες δίκτυο, ροϊκό - συνεχής χώρος, μετάβαση, ανοιχτά συστήματα, αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα. Ο σχεδιασμός ξεκίνησε από την ανάλυση του σήματος του Παναθηναϊκού και ενσωμάτωσε τα βασικά χαρακτηριστικά του:

Λευκό χρώμα: Καθώς παράγει έναν χώρο με περισσότερο φως, ένα ουδέτερο υπόβαθρο κατάλληλο για την ανάδειξη των προϊόντων, ενώ ταυτόχρονα επηρεάζει θετικά την κλίμακα του χώρου καθώς επιτρέπει να τον αντιλαμβάνεται κανείς διευρυμένο.

Πράσινο Χρώμα: Κυρίαρχο στα περισσότερα προϊόντα. Αυτό, σε συνδυασμό με τη διάθεση να υπάρξουν ζωντανά εκθέματα μέσα στο κατάστημα οδήγησε και στην εγκατάσταση ενός green wall, ενός «ζωντανού» τριφυλλιού.

Κύκλος: Ως μια αφαιρετική παραπομπή στο σχήμα του τριφυλλιού, οι τρεις κύκλοι εγκαθίσταται σε τρία χαρακτηριστικά σημεία εντός του καταστήματος, στο κύριο έκθεμα της εισόδου, στον τοίχο του Παναθηναϊκού, αλλά και στον χώρο των ταμείων. Ο κύκλος άλλωστε είναι το βασικό χαρακτηριστικό και του νέου γηπέδου, είναι φορτισμένος με σημασίες στην αρχιτεκτονική και ταυτόχρονα ένα διαρκές σύμβολο της ανθρώπινης κοινότητας.

Παράλληλα η μελέτη υιοθέτησε στον σχεδιασμό βασικές αρχές για τη βέλτιστη εμπορική λειτουργία ενός καταστήματος οι οποίες εφαρμόστηκαν με διαφορετικά συνθετικά εργαλεία:

«Increase in TIME spent in store means increase in MONEY spent»

Εισαγωγή Λαβύρινθου: Η έμπνευση πηγάζει από

τον συνδυασμό των Labyrinth Store Layout και Maze Layout. Ο συνδυασμός δημιουργεί μία διαρρυθμισμένη με συνεχή και αδιάκοπη ροή όπου ο πελάτης πρέπει να δει όλο το κατάστημα προτού βρει την έξοδο και τα ταμεία.

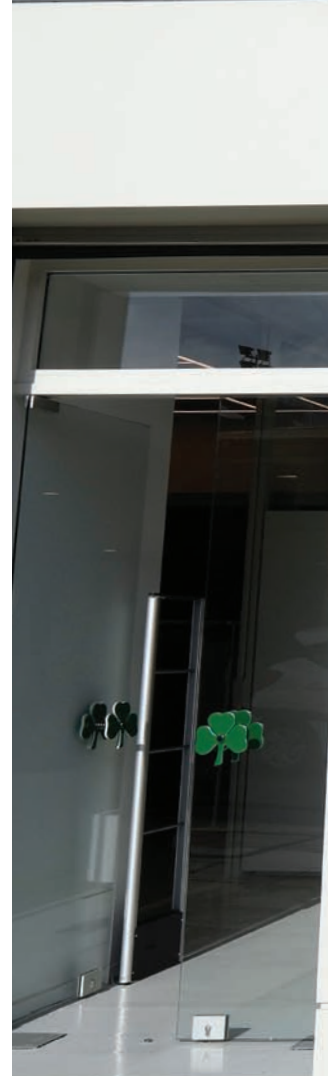
Με τη διαρρυθμισμένη αυτή ο πελάτης ακολουθεί το Impulsive Buying και συγχρόνως (και σε συνδυασμό με τις πολλαπλές διαδραστικές ενότητες που υπάρχουν ανά διαστήματα) περνάει περισσότερο χρόνο εντός καταστήματος αυξάνοντας έτσι και τις αγορές του.

«Increase in OPTIONS provided for purchasing items means increase in PRODUCTS bought»

Με την ένταξη διαφόρων Experience Zones εντός του καταστήματος, αλλά και των διαδραστικών εννοιών δημιουργούνται ποικίλα σημεία ενδιαφέροντος τα οποία θα προσελκύσουν νέους πελάτες και θα βοηθήσουν στον ειδικό χαρακτήρα του καταστήματος.

Είναι χαρακτηριστικό πως με την ένταξη πολλαπλών τρόπων εξυπηρέτησης και την ενσωμάτωση Replica Kiosks, αλλά και των Interactive Storefront Displays τα οποία μπορούν να χρησιμοποιούνται και όταν το κατάστημα δεν λειτουργεί, αυξάνονται οι τρόποι πώλησης, αυξάνοντας έτσι και τις πωλήσεις των προϊόντων.

Παράλληλα η μελέτη έχει κατανειμίσει με τέτοιο τρόπο τον περιορισμένο χώρο του καταστήματος ώστε να μπορεί να φιλοξενήσει τόσο τα προϊόντα του Παναθηναϊκού, όσο και τα προϊόντα της ADIDAS, που είναι πλέον ο νέος χορηγός αθλητικού υλικού της ομάδας. Έχει καταφέρει επομένως να συνδυάσει αρμονικά δύο κορυφαία ονόματα στον αθλητισμό, Παναθηναϊκό και ADIDAS, και να προάγει τη νέα συνεργασία, που έχει ένα και μοναδικό στόχο: την κορυφή!

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΠΟΥΤΙΚ
ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ,
ΤΣΟΧΑ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ + ΜΕΛΕΤΗ
INTERIOR DESIGN: A&S ARCHITECTS
ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΟΥ: ΓΗΠΕΔΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΟΔΟΣ ΤΣΟΧΑ, ΑΘΗΝΑ

Η κεντρική μπουτίκ του Παναθηναϊκού στην οδό Τσόχα στο «Απόστολος Νικολαΐδης» είναι εξοπλισμένη με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας και προσφέρει μία μοναδική εμπειρία εξυπηρέτησης σε κάθε επισκέπτη.

Νέα όψη καταστήματος

Το κατάστημα χαρακτηρίζεται από μια εν δυνάμει εσωστρέφεια, που σχετίζεται με τη διάθεση να προσκαλέσει τους οπαδούς στο εσωτερικό του, να εκμεταλλευτεί το στοιχείο της έκπληξης χωρίς σε καμία περίπτωση να αποκόπτει τους δεσμούς της με τον χώρο που το περιβάλλει. Για τον λόγο αυτόν υλοποιούνται τρεις βιτρίνες, η κεντρική με προϊόντα, ενώ οι άλλες δύο με διαδραστικές οθόνες (interactive storefront), χωρίς όμως καμία από αυτές να δίνει τη δυνατότητα να δει κανείς το εσωτερικό του καταστήματος και να αντιληφθεί τι συμβαίνει, πριν ουσιαστικά εισέλθει σε αυτό.

EXPERIENCE ZONES - ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οι βασικές ενότητες του καταστήματος είναι:

MEDIA ZONE Ένας ευέλικτος χώρος δίπλα από την είσοδο που επιτρέπει να λάβουν χώρα διαφορετικές εκδηλώσεις-happenings: συνεντεύξεις ή/και παρουσιάσεις παικτών, events χορηγών, διαδραστικές παρουσιάσεις προϊόντων.

INSTALATION WALL ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ

Statement wall με ζωντανό τριφύλλι, το σήμα της ομάδας και τον κύκλο ως κυρίαρχο στοιχείο.

MANNEQUINE ΕΙΣΟΔΟΥ Η πρώτη εικόνα που έχει κανείς μπαίνοντας στο κατάστημα είναι οι νέες εμφανίσεις του Παναθηναϊκού σε μια εντυπωσιακή εγκατάσταση με ειδικές κατασκευές που έχουν ως βασικό γεωμετρικό σχήμα τον κύκλο.

ΤΟΙΧΟΣ ΑΠΟΔΥΤΗΡΙΩΝ ΜΕ ΜΠΛΟΥΖΕΣ ΠΑΙΚΤΩΝ Σε αυτή τη γωνιά του καταστήματος ο οπαδός έρχεται πρόσωπο με πρόσωπο με τα lockers των παικτών και μπορεί να νιώσει την ένταση των αποδυτηρίων.

ΤΟΙΧΟΣ ADIDAS Στο τέλος της διαδρομής και πριν τα ταμεία υπάρχει η ενότητα της adidas, ο τοίχος της ADIDAS με διαφορετικές υλικότητες.

INTERACTIVE DISPLAYS

Η εισαγωγή τεχνολογίας αιχμής αποτέλεσε βασικό στοιχείο στον σχεδιασμό του καταστήματος και θα υλοποιηθεί σε δύο φάσεις. Η πρώτη, η οποία βρίσκεται ήδη στη διάθεση των φιλάθλων του Παναθηναϊκού, περιλαμβάνει:

MEDIA WALL Μια οθόνη στην ενότητα της MEDIA ZONE με δυνατότητα προβολής των προϊόντων, αλλά και social media bursts, της ομάδας και των παικτών, καθώς και marketing content, με live updates από Facebook, Instagram and YouTube. Οι πελάτες μπορούν

Το κατάστημα χαρακτηρίζεται από μια εν δυνάμει εσωστρέφεια, που σχετίζεται με τη διάθεση να προσκαλέσει τους οπαδούς στο εσωτερικό του

να συνδεθούν και να δούνε όλο αυτό το περιεχόμενο και με τις κινητές τους συσκευές, αλλά και να ανεβάσουν δικές τους φωτογραφίες από το κατάστημα χρησιμοποιώντας το κατάλληλο hashtag.

INTERACTIVE STOREFRONT Οι εξωτερικές διαδραστικές οθόνες επιτρέπουν στους οπαδούς να αλληλοεπιδράσουν με αυτές, μέσω των κινητών τους, και να αγοράσουν προϊόντα ανεξαρτήτως ωραρίου καταστήματος. Επίσης μπορούν να αναπαραγάγουν προωθητικό υλικό, αλλά και ειδικευμένα campaigns.

MARKETING DISPLAYS Οθόνες που μπορούν να αναπαραγάγουν προωθητικό υλικό αλλά και ειδικευμένα campaigns του Παναθηναϊκού, των χορηγών και της ADIDAS. Η δεύτερη, η οποία είναι στο τελικό στάδιο της υλοποίησης και θα εγκατασταθεί στο κατάστημα στο άμεσο μέλλον, ολοκληρώνοντας τη νέα εικόνα του καταστήματος του Παναθηναϊκού, θα περιλαμβάνει:

REPLICA KIOSK Τέσσερα digital retail kiosk από τα οποία οι πελάτες μπορούν να βρουν και να αγοράσουν τα προϊόντα από όλη τη συλλογή του Παναθηναϊκού αλλά και της ADIDAS από συγκεκριμένη λίστα, όπως επίσης και να αγοράσουν εισιτήρια για προσεχείς αγώνες. Με αυτή τη διαδικασία μπορούν οι πελάτες να αγοράσουν γρήγορα προϊόντα, χωρίς να χρειαστεί να περάσουν από όλο το κατάστημα, που είναι μια σημαντική δυνατότητα για πριν και μετά από αγώνες και την αποφυγή συνωστισμού και καθυστερήσεων. Συγχρόνως το λογισμικό παρέχει απαραίτητες πληροφορίες για τη διαθεσιμότητα των προϊόντων, σε πραγματικό χρόνο, και ενημερώνει για τυχόν ελλείψεις.

MIRROR DISPLAY Ο καθρέφτης αυτός μετατρέπει τα δοκιμαστήρια σε Virtual fitting rooms καθώς συνδυάζει κάμερες και οθόνη για να δείχνει στον πελάτη πώς φαίνονται τα προϊόντα πάνω του. Έτσι ο πελάτης μπορεί να «δοκιμάσει» μια πληθώρα προϊόντων στο σωστό για εκείνον μέγεθος χωρίς να βγει από τα δοκιμαστήρια και χωρίς τη βοήθεια υπαλλήλου. Οι υποδομές της εγκατάστασης έχουν υλοποιηθεί και η εφαρμογή θα γίνει σε επόμενη φάση.

SHIRT DISPLAY Στη ζώνη με τον τοίχο των αποδυτηρίων, στο κέντρο της κατασκευής, υπάρχει μία οθόνη που παίζει σε εναλλαγή τις επίσημες εμφανίσεις των παικτών και μέσω της τεχνολογίας RFID* και Kinect Technology* ο πελάτης έχει τη δυνατότητα να «δοκιμάσει» την μπλούζα του αγαπημένου του παίκτη, βλέποντας τον εαυτό του να αντικατοπτρίζεται με την αντίστοιχη εμφάνιση στην οθόνη. Οι υποδομές της εγκατάστασης έχουν υλοποιηθεί και η εφαρμογή θα γίνει σε επόμενη φάση.

MEDIA ZONE

Τέλος, ξεχωριστή αναφορά πρέπει να γίνει για την MEDIA ZONE του καταστήματος. Η Media Zone είναι η κύρια διαδραστική ζώνη εντός του καταστήματος και συμπεριλαμβάνει το Media Wall, τα τέσσερα Replica Kiosks, αλλά και τον τοίχο του Παναθηναϊκού. Ο σκοπός αυτού του χώρου είναι να φιλοξενεί συνεντεύξεις αλλά και events με αναφορά σε όποιο από τα τρία σημεία ενδιαφέροντος ταιριάζει καλύτερα. Παράλληλα ο χώρος αυτός έχει σχεδιαστεί ώστε να αξιοποιηθεί σε ώρες με μεγάλη προσέλευση από τους οπαδούς, σε ώρες και μέρες αγώνων κυρίως, για να κάνουν τις αγορές τους. ●

Στην ανακαινισμένη μπουτίκ του Παναθηναϊκού, οι φίλοι της ομάδας μπορούν να επιλέξουν μέσα από μία τεράστια ποικιλία merchandise για κάθε φύλο, ηλικία και γούστο.

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΜΠΑΛΤΑ

COMIC

ΔΕΝ ΛΕΓΕΤΑΙ ΤΥΧΑΙΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟΣ

Ο **Αριστείδης Καμάρας** είναι η «ζωντανή ιστορία του Παναθηναϊκού». Μιλήσαμε μαζί του για τα πρώτα χρόνια, τις ευρωπαϊκές διακρίσεις και τους θριάμβους, την πορεία του Τριφυλλιού μέχρι σήμερα.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΑ

Το ραντεβού με τον Αριστείδη Καμάρα ήταν προγραμματισμένο για ένα από τα πρώτα απογεύματα του Φεβρουαρίου. Λίγο η κίνηση στο κέντρο, λίγο το ψιλόβροχο που έκανε ένα ξέσπασμα στη διαδρομή, πρόσθεσαν αρκετά λεπτά στο ρολόι καθυστερώντας λίγο την άφιξη στο ραντεβού μας. Εμφανίστηκε πρόσχαρος, ευδιάθετος και ορεξάτος για κουβέντα.

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε τη σχέση που είχαν οι ποδοσφαιριστές της εποχής του με τους παλαιότερους δημοσιογράφους. «Σπουδαία», ο άμεσος χαρακτηρισμός που της έδωσε. «Να λέμε όμως τα πράγματα με το όνομά τους. Τότε οι δημοσιογράφοι ήταν λίγοι, αλλά ήταν ονόματα. Ήταν ο Σέμπρος και ο Γεωργιάδης που έβγαζαν την “Ηχώ”. Ήταν ο Γρατσιός, ο Μητρόπουλος, ο Μακρίδης, ο Παπααναγιώτου, ο Τσαγκαρινός, ο Χατζηγιάννης, ο Φουντουκίδης, ο Νικολαΐδης που έβγαλε το “Φως”. Μιλάμε για τεράστια ονόματα και σπουδαίες πένες. Όλοι γνωρίζομασταν μεταξύ μας, γνωρίζαμε και ποια ομάδα συμπαινούσε ο καθένας αλλά, όπως σου είπα, αυτό δεν αποτέλεσε ποτέ πρόβλημα ή εμπόδιο στο να γίνει καλή δουλειά. Με την πάροδο του χρόνου αυτό άλλαξε – με τον κορεσμό στο επάγγελμα της δημοσιογραφίας και φυσικά με την έκταση που έλαβε το ποδόσφαιρο. Τότε όσα φύλλα και να κυκλοφορούσαν, η ποιότητα ήταν πάντα σε υψηλό επίπεδο. Τώρα μόνο οι ιστοσελίδες είναι εκατοντάδες. Δεν μπορεί να χτιστεί μια επαφή, μια πιο στενή, ανθρώπινη σχέση μεταξύ ποδοσφαιριστή και δημοσιογράφου».

Το σαλόνι του Αριστείδη Καμάρα είναι όπως θα το περίμενε όποιος τον γνωρίζει έστω και εξ ονόματος. Γεμάτο βιβλία, όμορφους πίνακες, εφημερίδες και, φυσικά, αναμνηστικά μιας καριέρας γεμάτης διακρίσεις και ζηλευτά επιτεύγματα. Και όλα αυτά ακούγοντας κλασική μουσική, που δεν σταμάτησε να «χρωματίζει» τη συνέντευξη. «Και δεν είναι όλα εδώ. Κάποια είναι σε μουσεία, τα έχω δώσει και στον Παναθηναϊκό να μπουν στον Βοτανικό όταν τελειώσει το γήπεδο», εξηγεί όσο επεξεργαζόμαστε με δέος τα μετάλλια και τα τρόπαια που χωρούν με το ζόρι σε μια ολόκληρη βιβλιοθήκη. «Πρώτος έρωτας το ποδόσφαιρο;» η εύλογη ερώτηση. «Μεγάλη αγάπη. Έρωτας κανονικός, όπως το είπες. Όπως και το διάβασμα, τα ταξίδια, η μουσική».

Πώς ξεκίνησαν όλα

«Εγώ είχα την τύχη να γεννηθώ σε μια αθλητική οικογένεια. Μέναμε τότε στο όριο της Αθήνας, στα Κάτω Πατήσια. Μιλάμε για μία Αθήνα τελείως διαφορετική. Όχι μόνο κοινωνικά, αλλά και από άποψη ρυμοτομίας. Υπήρχαν χωράφια, αλάνες και φυσικά η μοναδική ασχολία της νεολαίας ήταν το ποδόσφαιρο. Υπήρχε το γήπεδο του Σπόρτινγκ στα Άνω Πατήσια, το οποίο μάλιστα ήταν ένα ανοιχτό οικόπεδο με κατοχικό συρματοπλέγμα περιμετρικά και ένα καμαράκι για τα αποδυτήρια. Υπήρχε ένα γήπεδο μπάσκετ, του Τρίτωνα, στην καρδιά της Αθήνας, στην 3η Σεπτεμβρίου. Φυσικά, το γήπεδο των Ελληνορώσων στην Κηφισία στην Αγία Τριάδα και το γήπεδο που προπονείτο ο μεγάλος Αστέρας, η ομάδα του Γκύζη. Αργότερα που μετακομίσαμε στη Νέα Φιλαδέλφεια, υπήρχαν έξι ομάδες στην ίδια περιοχή. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι το ποδόσφαιρο ήταν κομμάτι της ζωής μας. Γίνονταν διτέρματα τα Σάββατα και τις Κυριακές με τις ομάδες, γινόταν χαμός πραγματικά. Παίζαμε στον δρόμο όλη την ημέρα», περιγράφει ταξιδεύοντάς μας στην Αθήνα του '50.

«Όλα συνδέονται αρμονικά. Το πώς γνώρισα την ίδια την Αθήνα, το ποδόσφαιρο, τον Απόλλωνα και φυσικά τον Παναθηναϊκό. Στο μεταξί, ο αδερφός μου, μεγαλύτερος από εμένα, παίζει στην “Πρόοδο” στο γήπεδο “Ρεκόρ”. Μιλάμε τώρα για το 1946. Ήταν η πρώτη μου επαφή με το ποδόσφαιρο, με έπαιρνε η μητέρα μας και πηγαίναμε να τον δούμε κάθε Κυριακή. Από εκεί, πήγε στην ΑΕΚ αλλά δεν τον κράτησαν γιατί δεν είχε το κατάλληλο ύψος και έτσι βρέθηκε στα 17 να παίζει στην πρώτη ομάδα του Απόλλωνα, μια τεράστια και αρκετά ταλαιπωρημένη ομάδα τότε. Με πήραν, λοιπόν, στα εγκαίνια του γηπέδου τον Οκτώβριο του 1948 και έτσι ξεκίνησαν όλα.

Μέχρι να ολοκληρωθεί η Ριζούπολη, όμως, ο Απόλλων χρησιμοποιούσε τη Λεωφόρο για τις προπονήσεις του. Έτσι, γνώρισα τη Λεωφόρο. Είχε ακόμα δύο εξεδρούλες όλες κι όλες, με το τσιμεντένιο σκέπαστρο, και από τη μεριά της Τσόχα ξύλινες τάβλες για να μην κάθεται ο κόσμος στο τσιμέντο. Δεν υπήρχαν πέταλα τότε στο γήπεδο. Το πρώτο που έγινε ήταν το 1953 με χρηματοδότηση του Γιάννη Μοάτσου επειδή

Εμβληματικός ποδοσφαιριστής του Παναθηναϊκού, ο Αριστείδης Καμάρας φόρεσε τη φανέλα με το Τριφύλλι από το 1961 ως το 1973.

©IN/TIME

«Δεν έχω κουραστεί ποτέ να θυμάμαι. Στα 85 μου το μόνο που μου έχει μείνει να καυχιέμαι είναι η μνήμη μου. Έχω δέος και αγάπη και για το Γουέμπλεϊ, αλήθια και όλα όσα έχω ζήσει με το ποδόσφαιρο.»

ήταν διευθυντής του πολιτικού γραφείου του πρωθυπουργού Πλαστήρα. Πάντα γινόταν προσπάθεια ανά τα χρόνια να μεγαλώσει το γήπεδο για να φιλοξενεί περισσότερο κόσμο. Και το επόμενο που χτίστηκε ήταν τα “αυτιά”, που λέμε. Όλοι οι αγώνες γίνονταν εκεί – και της Εθνικής, φυσικά, γι’ αυτό και διοργανώνονταν διάφορα τουρνουά με εθνικές ομάδες. Ήταν μια εποχή που άκμαζε το ελληνικό ποδόσφαιρο λόγω των πρωτοβουλιών του ΠΟΚ. Περνούσαν από την Ελλάδα σπουδαίες ομάδες του εξωτερικού: η Αούστρια, η Παρτιζάν, ο Ερυθρός Αστέρας... Ακολούθησε μια εποχή ακμής για τη χώρα και το ποδόσφαιρό μας, με αποκορύφωμα την έλευση ξένων προπονητών, πρωτοφανές για τα τότε δεδομένα. Η περίοδος Καρέλλα στον Εθνικό, που είχε γεμίσει την ομάδα με αστέρες, αλλά η ΕΠΟ δεν τον άφησε να συνεχίσει γιατί η διαφορά με τις άλλες ομάδες ήταν μεγάλη. Κάπου εκεί ξεκίνησε και η Εθνική Κατηγορία το 1959-60. Ο Παναθηναϊκός είχε τα σκαμπανεβάσματά του τότε και ο Μαντζαβελάκης και η διοίκηση έκαναν κάποιες κινήσεις ριζικές. Ο Παπαεμμανουήλ από τον Πειραιά, ο Μπενάρδος από τον Εθνικό, ο Γεωργιάδης από τον Αργοναύτη. Παίρνει το πρώτο πρωτάθλημα και συνεχίζει με τις προσθήκες. Εκεί πήρε τον Χολέβα, τον Λουκανίδη και εμένα. Και έτσι ξεκίνησε και η δική μου ιστορία στον Παναθηναϊκό».

Για έναν άνθρωπο που έχει ζήσει το ποδόσφαιρο μόλις δύο δεκαετίες και αυτό χωρίς ιδιαίτερες αναμνήσεις από τα πρώτα χρόνια «τριβής», μου παρουσιαζόταν η εικόνα ενός ποδοσφαιρού εντελώς διαφορετικού. Ο Αριστείδης Καμάρας είναι ο καταλληλότερος άνθρωπος για να το περιγράψει σε όποιον νιώθει την ανάγκη να το καταλάβει στον μέγιστο βαθμό. Ως κοινωνιολογικό φαινόμενο, ως πολιτιστικό δρώμενο, από κάθε είδους σκοπιά.

«Έχω ζήσει το ποδόσφαιρο σε όλες του τις εκφάνσεις, δόξα τω Θεώ. Από τις περιόδους που αντιμετωπιζόταν ως κάτι το ευτελές, το σπορ που έπαιζαν οι αλήτες, μέχρι που συνέρεαν τα πλήθη στο γήπεδο. Έχω πει ξανά στο παρελθόν την ιστορία πίσω από μια φωτογραφία από ματς Παναθηναϊκού - Ολυμπιακού, νομίζω του 1966, με μια φάση που συμβαίνει μπροστά στο πέταλο προς τους Αμπελοκήπους. Δείχνει ένα τάκλιν δικό μου στον Γιούτσο, ο οποίος για να με αποφύγει έχει πηδήξει ψηλά στον αέρα. Είναι ένα πολύ εντυπωσιακό στιγμιότυπο που όμως ταυτόχρονα φαίνεται και ο κόσμος στην εξέ-

← δρα. Λοιπόν, από το πρώτο σκαλί μέχρι επάνω, οι οκτώ στους δέκα φοράνε γραβάτα. Αυτό ήταν το ποδόσφαιρο για τον κόσμο τότε. Οι ίδιες διαφορές αφορούσαν και τους παίκτες. Έχω ζήσει εποχές που δεν υπήρχε ασφάλιση, ήταν σχεδόν σκλάβοι των ομάδων. Αγωνιστήκαμε πολύ με τον ΠΣΑΠ για τα δικαιώματα των ποδοσφαιριστών όλα αυτά τα χρόνια – από τη θέσπιση της 5ετίας μέχρι το σκάνδαλο Κοσκωτά– για να φτάσουμε στο σήμερα, που τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Υπάρχουν στη μέση οι διάφοροι μάντζερ, οι οποίοι παίρνουν από τις ομάδες τους παίκτες, παίρνουν και κάτω από το τραπέζι, κι εκεί επήλθε η καταστροφή. Και το λέω με μεγάλη πίκρα πως ο ΠΣΑΠ πλέον δεν είναι ο ίδιος. Και φυσικά οι ποδοσφαιριστές δεν έχουν την ίδια προστασία απέναντι στις ομάδες τους».

Οι ποδοσφαιριστές τότε

Πώς αντιμετωπιζόνταν τότε όσοι έπαιζαν ποδόσφαιρο, ρωτάω εκτιμώντας πως σαφώς η εικόνα ήταν εκ μέρους αντιθετη από τη σημερινή με τις προσεκτικά διαμορφωμένες από μάντζερ περσόνες. Η απάντηση απείχε, σίγουρα, από τη φαντασία.

«Καμία σχέση με τώρα. Σήμερα δεν υπάρχει κάποιος που να μη σε γνωρίζει, αν παίζεις στις μεγάλες ομάδες. Και λίγο να έχει παρακολουθήσει, κάτι θα του θυμίζει. Είναι τέτοια η προβολή που δεν μπορεί να γίνει αλλιώς. Εκείνη την εποχή όποιος έπαιζε ποδόσφαιρο θεωρείτο αλήτης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το ότι δεν επιτρεπόταν ούτε στο σχολείο. Είμαι στην 8η τάξη με τον καλό μου φίλο τον Βερνέζη, που έπαιζε στην ΑΕΚ. Ήμασταν στην Εθνική Νέων μαζί. Είχαμε αγωνιστεί σε ένα τουρνουά στη Σόφια, είχαμε διακριθεί γιατί είχαμε φτάσει στα ημιτελικά, και γυρίζουμε πίσω. Φέραμε κάποιες δάφνες, είχαν γράψει οι εφημερίδες για εμάς και μάλιστα είχε συμβεί και ένας τσακωμός με τους Τούρκους. Όταν φτάσαμε στο σχολείο, ο γυμνασιάρχης μάς τιμώρησε με 8ήμερη αποβολή γιατί προσβάλαμε το σχολείο ταξιδεύοντας στο εξωτερικό και παίζοντας ποδόσφαιρο. Μεσολάβησε το Υπουργείο Παιδείας για να αφαιρεθεί η αποβολή. Στις αλάνες, στις γειτονίες, όποιος έπαιζε ποδόσφαιρο ήταν αλήτης. Είχε ταμπέλα σαν τους νθοποιούς που τους έλεγαν “θεατρίνους”. Μέχρι και στα ξενοδοχεία δεν γίνονταν δεκτές οι ομάδες. Όλο αυτό άλλαξε περίπου με τη δημιουργία της εθνικής κατηγορίας. Εγώ τότε ήμουν στην Εθνική Ενόπλων, είχα καταταγεί και στο Λιμενικό εθελοντής και έμεινα 44 μήνες για τις αγωνιστικές ανάγκες. Είχαμε πάρει και το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα στη Σεούλ, σε ένα ταξίδι που κάθε 2,5 ώρες χρειαζόταν στάση για ανεφοδιασμό. Αυτά και μόνο που ζούσαμε, μας ξεχώριζαν από τον μέσο πολίτη που δεν είχε τις εικόνες που είχαμε εμείς».

Πότε, όμως, άλλαξε αυτό; «Ο αγώνας που άλλαξε την αντιμετώπιση του κόσμου προς το πρόσωπο των ποδοσφαιριστών ήταν το '59 με την Ιταλία. Είχαμε κάνει 1-1 με μια ομάδα που είχε έξι διεθνείς ποδοσφαιριστές. Φεύγουμε για τη ρεβάνς στην Ιταλία με έναν σκυλοπνίχτη, κάνοντας προπόνηση στο ξύλινο κατάστρωμα του πλοίου. Φτάσαμε στο Μιλάνο άυπνοι. Μας πηγαί-

νουν με πούλμαν στην Μπρέσια, κοιμόμαστε κάποιες ώρες να ξεκουραστούμε, κάνουμε μια σύντομη προπόνηση και κερδίζουμε με 1-0 με γκολ του Σιδέρη. Όταν γυρίσαμε στην Ελλάδα, η υποδοχή του κόσμου ήταν πρωτόγνωρη. Μας υποδέχτηκαν με 5-6 φιλαρμονικές, μας άρπαξε ο κόσμος να μας βάλει στο πούλμαν με χειροκροτήματα. Ήταν μια νίκη-σταθμός που αποτέλεσε και την αφητηρία μιας σπουδαίας εθνικής ομάδας που έβαλε την Ελλάδα στον χάρτη. Ταυτόχρονα είναι και η συμμετοχή του Παναθηναϊκού σε συνεχόμενα Κύπελλα πρωταθλητριών και ο κόσμος αρχίζει να ασχολείται με το ποδόσφαιρο ανεξαρτήτου ηλικίας. Γεμίζουν τα γήπεδα, εμείς γινόμαστε πιο αναγνωρίσιμοι και αγαπητοί και τα ΜΜΕ αλλάζουν άρδην τη μεταχείρισή τους προς εμάς και το άθλημα. Και σε μια εποχή που δεν υπάρχει τηλεόραση. Αλλά ο Τύπος ασχολείται σε σταθερή βάση με το ποδόσφαιρο και προβάλλει τις επιτυχίες μας. Μας είχε καλέσει και ο Παπανδρέου στο γραφείο του, είχαν διοριστεί όλοι οι παίκτες στη ΔΕΗ, τον ΟΤΕ, στην ΕΥΔΑΠ. Γίνονταν πολύ σημαντικά πράγματα και σε πολιτειακό επίπεδο, δηλαδή».

Δέος για το Γουέμπλεϊ και τα περί δωροδοκίας

Η κουβέντα φτάνει στο Γουέμπλεϊ. Πόσες ερωτήσεις του έχουν κάνει άραγε όλα αυτά τα χρόνια; Για το ματς με τον Ερυθρό Αστέρα, τον τελικό, το γκολ του Φαν Ντάικ στο πρώτο λεπτό, τις κόντρες με τον Ατσιμόβιτς... Έχει άραγε κουραστεί να απαντάει; «Όχι, ποτέ. Ίσα ίσα. Και ξέρετε γιατί; Γιατί δεν έχω κουραστεί ποτέ να θυμάμαι. Στα 85 μου, το μόνο που μου έχει μείνει να καυχιέμαι είναι η μνήμη μου. Έχω δέος και αγάπη για το Γουέμπλεϊ, αλλά και όσα έχω ζήσει, τους ανθρώπους που έχω γνωρίσει, τα μέρη που έχω δει, τις παραστάσεις και τα ερεθίσματα που έχω λάβει από το ποδόσφαιρο». Όση ώρα μιλούσαμε, η μνήμη του ήταν κάτι στο οποίο αναφερόταν συχνά. Το πόσο υπερήφανος και ευλογημένος ένιωθε που θυμόταν τόσες λεπτομέρειες: ονόματα, χρονολογίες, συναντήσεις, διαλόγους. Ήξερα για το εντυπωσιακό μνημονικό του, αλλά η κατανόηση στο έπακρο του τι σημαίνει για τον ίδιο τον Αριστείδη Καμάρα ήρθε με τη συνάντησή μας, όταν έδειξε πόσο λατρεύει να θυμάται.

Για την πορεία του Παναθηναϊκού ως το Γουέμπλεϊ έχουν ειπωθεί πολλά. Δεν είναι μυστικό το ότι πάντα αφήνονταν υπόνοιες από πολλές πλευρές πως η ομάδα του Παναθηναϊκού είχε φτάσει στον τελικό με τη βοήθεια του τότε καθεστώτος, προσεγγίζοντας τους παίκτες του Ερυθρού Αστέρα για να πτηθούν στη ρεβάνς της Αθήνας.

«Φθόνος. Είναι το DNA των Ελλήνων, βλέπετε. Ο ελληνικός λαός έχει φθόνο. Έχω δεχτεί όλα αυτά τα χρόνια πολλές επιθέσεις σε προσωπικό επίπεδο. Εγώ, όμως, πορευόμουν πάντα με μια ρήση του Επίχαριου “θνήσκεις ηγαθόν”. Ήταν μια φράση που χρησιμοποίησε ο Κωνσταντίνος Τσάτσος όταν κάποιος είχαν παρουσιάσει ερωτικές επιστολές μαθητριών του για να τον διασύρουν. Αυτή η ρήση σημαίνει “πεθαίνω διά της σιωπής μου”. Αυτό χρησιμοποιούσα κι εγώ ως αρχή. Δεν μπορείς να αντιμετωπίσεις αλλιώς τον φθόνο. Υπήρχε πολύ πριν από εμάς και θα υπάρχει και μετά» απαντάει, διευκρινίζοντας τι είχε συμβεί. «Σε ένα τουρνουά που ακολούθησε σε έναν αγώνα με τον Ερυθρό Αστέρα είχα μιλήσει με τον Κάρασι. Μου είχε πει πως και για εκείνους αντίστοιχα είχαν γραφτεί στη Γιουγκοσλαβία περί δωροδοκίας. Και η τοποθέτησή του ήταν σαφής: “Θα μας άφηνε ζωντανούς ο Μιλόσεβιτς αν είχαμε κάνει κάτι τέτοιο;”. Για να μη θυμίσω πως ήρθε στα αποδυτήρια ο Μιλίανιτς για να συγχαρεί τον Πούσκας. Αν είχαν γίνει έτοιμα πράγματα θα είχε κάνει κάτι τέτοιο; Εμείς μέχρι πριν βγούμε στο χορτάρι μελετούσαμε πώς αγωνίζεται ο ένας κι ο άλλος, πού θα χτυπήσουμε. Με ενοχλεί πολύ αυτή η ιστορία και όσα δυσφημιστικά λέγονται. Και αυτό έχει γίνει modus

«Είναι μεγάλο πράγμα να σε αντιμετωπίσει μία μεγαλύτερη ομάδα και να αγχώνεται. Το Γουέμπλεϊ ήταν η αρχή, αλλά και οι επόμενες ομάδες του Παναθηναϊκού τίμησαν αυτή την κληρονομιά.»

Από αριστερά προς τα δεξιά οι Κώστας Αθανασόπουλος, Φραγκίσκος Σούρης, Αριστείδης Καμάρας και Βίκτωρ Μητρόπουλος.

νινεντί. Πάει καλά ο Παναθηναϊκός, πληρώνει. Πάει καλά ο Ολυμπιακός, πληρώνει. Δεν πάει κάποιος καλά επειδή το αξίζει. Βέβαια, τώρα υπάρχει παρελθόν, έχουν γίνει πράγματα και ο κόσμος έχει κάπου να "πατήσει". Αλλά τότε δεν γίνονταν τέτοια».

Το γκολ στη Σερβία

Η κουβέντα μας έκανε μία στάση στον χρόνο όταν αναφερθήκαμε στο Γουέμπλεϊ. Ήταν, είναι και θα είναι ένα τεράστιο κεφάλαιο στην ιστορία και του Παναθηναϊκού και του ίδιου, άλλωστε. Αν φανταστούμε τον ρου της ιστορίας του Παναθηναϊκού σαν ένα νήμα, στο Γουέμπλεϊ έκανε έναν κόμπο που σηματοδότησε μια αφετηρία. Αφετηρία που, όμως, δεν θα υπήρχε αν ο Αριστείδης Καμάρας δεν έβαζε το γκολ στη Σερβία. Άραγε φαντάστηκε ποτέ πώς θα γραφόταν η ιστορία αν δεν είχε βάλει εκείνο το γκολ;

«Δεν το έχω σκεφτεί, όχι, για να είμαι ειλικρινής, δεν πιστεύω ότι θα άλλαζε η ιστορία. Γιατί στη ρεβάνς θα περνούσε ο Παναθηναϊκός. Ήταν δεδομένο. Ήμασταν καλύτερη ομάδα και το ήξεραν και εκείνοι. Όταν είχαν έρθει στην Αθήνα ήταν μαζεμένοι σε μια γωνία, σχεδόν φοβισμένοι, ήταν και οι σειρήνες των εργοστασίων που δημιουργούσαν μια φοβερή επιβλητική ατμόσφαιρα. Βάλουμε γκολ στο πρώτο λεπτό, είχαμε την ψυχολογία με το μέρος μας, χάναμε πολλές ευκαιρίες. Τα γκολ θα έμπαιναν. Το έλεγα από το βράδυ, μετά το πρώτο παιχνίδι. Ο Πούσκας έδωσε σε κάποιους 20-30 δολάρια και τους είπε "πηγαίνετε να παίξετε χαρτιά να σας φύγει η σκασίλα, ξεχάστε το παιχνίδι σαν να μην έγινε. Και σας το λέω εγώ, που έχασα ένα Παγκόσμιο Κύπελλο από τη Γερμανία με 3-2 στη Βέρνη". Εγώ βγήκα μια βόλτα να πάρω αέρα, και όταν με ρώτησαν για τη ρεβάνς είχα πει "εμείς στην Αθήνα θα τους βάλουμε τρία γκολ στο νερό". Με κορόιδευαν αλλά το πίστευα, ήμουν βέβαιος.

» Ήταν βέβαια τόσο όμορφο το γκολ στη Σερβία, θα ήταν κρίμα να μην μπει. Από την προσπάθεια του Γραμμού, που είχε δεχτεί τόσες κλοτσιές και έμεινε όρθιος προλαβαίνοντας να βγάλει την μπαλιά πριν βγει άουτ, ως την κίνηση του Αντωνιάδη να τραβήξει τους αμυντικούς πάνω του, και φυσικά το πώς έπιασα την κεφαλιά. Ήταν λες και με σημάδευε ακριβώς η μπάλα. Ήταν βάλσαμο αυτό το γκολ. Γκολάρα! Το έχω χαραγμένο στη μνήμη μου πολύ έντονα. Δεν αξίζαμε την ήττα και με τέτοιο σκορ, γι' αυτό υπήρχε και η ένταση σε κάποιους. Ο διαιτητής, ο Λίνεν Μάγερ, μας είχε σφάξει σε εκείνο το παιχνίδι. Δεν επιτρεπόταν τέτοια

διατηρησία σε τέτοια φάση ενός τέτοιου θεσμού. Ο Πούσκας τον έβριζε, τον φώναζε «οβάνιν» (σ.σ. γουρούνι στα γερμανικά), τον κράτησα εγώ να μην τον αρπάξει. Είχαν τιμωρηθεί και ο Δομάζος και ο Ελευθεράκης. Μέχρι κι εγώ, που χαρακτηρίζομαι για την ψυχραιμία μου, είχα μεγάλη ένταση με τον Ατσιμόβιτς. Είχα αναλάβει να τον μαρκάρω και όπως κατεβαίναμε στα αποδυτήρια μετά το τέλος του αγώνα, με το ένα χέρι έκανε χειρονομίες και με το άλλο έδειχνε τον αριθμό τέσσερα. Δεν άντεξα αυτή την ασέβεια. Κυρίως γιατί πάντα σεβόμουν κάθε αντίπαλο. Με το που με πλησιάζει, γυρίζω με το αριστερό χέρι και τον βρίσκω στο πρόσωπο. Να τα αίματα. Όρμηξαν οι άλλοι παίκτες του Ερυθρού Αστέρα και αν δεν ήταν ο Πούσκας που γύρισε επειδή άκουσε φασαρία, θα είχα αφήσει τα κόκαλά μου εκεί. Ήταν, όμως, θέμα φιλότιμου. Τον είχα σε όλο το παιχνίδι να με φτύνει, να μου τραβάει τη φανέλα, να με χτυπάει. Στην Αθήνα ούτε που με πλησιάζει».

Οι ευρωπαϊκές στιγμές

Ο Αριστείδης Καμάρας θυμάται τις περιπτώσεις που πίστεψε πως ο Παναθηναϊκός ίσως καταφέρει μια ευρωπαϊκή διάκριση.

«Σίγουρα οι κορυφαίες που ξεχωρίζω είναι με τον Άγιαξ το 1996, όταν η ομάδα νίκησε τον πρώτο ημιτελικό στο Άμστερνταμ, και το 2003 στον προημιτελικό με την Μπαρτσελόνα με το σουτ του Βλάοβιτς. Ήταν από τις περιπτώσεις που μένεις άφωνος. Δεν μπορείς να το πιστέψεις και το μοναδικό που σκέφτεσαι είναι "πόσο κρίμα...". Αυτό το κρίμα να φτάσει πιο ψηλά μια ελληνική ομάδα. Την άξιζε ο Παναθηναϊκός μια τέτοια διάκριση όλα αυτά τα χρόνια. Ήταν φυσικά και το παιχνίδι με την Πόρτο του Μουρίνιο. Ακόμα μια περίπτωση που νομίζω πως, αν ο Παναθηναϊκός περνούσε, θα μιλάγαμε για κατάκτηση. Έχει σπουδαία ιστορία στην Ευρώπη ο Παναθηναϊκός. Δεν είναι τυχαίο αυτό που λέμε Panathinaikos ή το "Ελλάς, Ευρώπη, Παναθηναϊκός". Αυτά που έχει καταφέρει δεν έχουν συμβεί από άλλη ελληνική ομάδα. Είναι μεγάλο πράγμα να σε αντιμετωπίζει μια μεγαλύτερη ομάδα και να αγχώνεται! Το Γουέμπλεϊ ήταν η αρχή, αλλά και οι επόμενες ομάδες του Παναθηναϊκού τιμήσαν αυτή την κληρονομιά. Υπήρχε συνέπεια στις μεγάλες ευρωπαϊκές πορείες. Και να τονίσουμε πως υπήρχαν πορείες, όχι απλά μεγάλες ευρωπαϊκές νίκες».

Ο Παναθηναϊκός σήμερα και ο αφελθνισμός του ελληνικού ποδοσφαίρου

Φτάνοντας στο σημερινό ποδόσφαιρο, πώς βλέπει την προσπάθεια της διοίκησης του Παναθηναϊκού; «Προ ετών η Παναθηναϊκή Συμμαχία και ο Γιάννης Αλαφούζος προσωπικά απέτρεψαν το Πρωτοδικείο. Ο κύριος Αλαφούζος έβαλε πάρα πολλά χρήματα και είναι βεβαιωμένο αυτό. Έβαζε και βάζει. Όμως εδώ έχουμε μια ομάδα, μια ΠΑΕ που αγωνίστηκε να αντιμετωπίσει τη μάστιγα του ελληνικού ποδοσφαίρου. Είναι μια μάστιγα αυτό που γίνεται στο ελληνικό ποδόσφαιρο. Μια κατάσταση που αντιμετωπίζει κυρίως ο Παναθηναϊκός. Πιστεύω ότι πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, όταν κάνουμε την καλόπιστη κριτική».

Η κουβέντα μας προχωρούσε και η στάση στον χρόνο έπρεπε να λάβει τέλος, για να φτάσουμε στο σήμερα. Το Γουέμπλεϊ έδωσε την κατάλληλη αφορμή. Βλέπετε, η ομάδα που έκανε πράξη αυτή την ονειρική πορεία αποτελείτο από έναν ελληνικό κορμό με ιερά τέρατα του ελληνικού ποδοσφαίρου. Σήμερα, αντιθέτως, βλέπουμε ολοένα και λιγότερους Έλληνες στο ίδιο το πρωτάθλημα της χώρας μας. Ένα «νοσηρό φαινόμενο» όπως το χαρακτήρισε ο Αριστείδης Καμάρας, μου εξηγεί γιατί επέλεξε τη λέξη αυτή.

«Έχουμε φτάσει στον σχεδόν πλήρη αφελθνισμό του ελληνικού ποδοσφαίρου. Δεν χρειάζεται να κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας. Να τα λέμε τα πράγματα

← όπως είναι, καθαρά και ξάστερα. Και δεν μιλάω μόνο για τις μεγάλες ομάδες που έχουν χρήματα και πάντα έπαιρναν και κάποιους ξένους παίκτες. Πλέον, ψάχνεις με τα κιάλια κάποιο ελληνικό όνομα στο ελληνικό πρωτάθλημα. Και δεν μπορώ να ανεχτώ οποιαδήποτε δικαιολογία. Οί Έλληνες παίκτες έχουν φοβερό ταλέντο. Διαφορετικά, δεν θα είχαν τόσες διακρίσεις στο εξωτερικό. Δεν μπορώ να πιστέψω πως υπάρχουν ομάδες σε ξένα πρωταθλήματα που πιστεύουν τους Έλληνες παίκτες και δεν υπάρχουν στα δικά μας. Είναι αποκρουστική πλέον η αναλογία Ελλήνων και ξένων. Και κυρίως γιατί αυτή η αναλογία δεν αντιστοιχεί στη διαφορά ταλέντου. Ίσα ίσα, οί Έλληνες παίκτες είναι καλύτεροι από πολλούς ξένους. Αλλά έστω, να δεχτώ πως οι ομάδες της πρώτης εθνικής έχουν τα λεφτά να αγοράσουν ξένους παίκτες. Στη Β', τη Γ' εθνική, στα τοπικά πρωταθλήματα, γιατί γίνεται το ίδιο; Ας μας πει κάποιος για ποιον λόγο συμβαίνει αυτό».

Η βία στα γήπεδα και οι δολοφονίες

Ασφαλώς δεν θα μπορούσαμε να μη μιλήσουμε για το τι συμβαίνει εντός και εκτός γηπέδων με τη βία και όλη αυτή την αποκλιάνωση. Αλλά και τη χρήση του ποδοσφαίρου σαν «βιτρίνα» για συγκρούσεις που φτάνουν μέχρι και σε δολοφονίες.

«Πρέπει να διακρίνουμε κάτι μείζον εδώ. Το ποδόσφαιρο δεν είναι κάτι ξεχωριστό, αυτοτελές, αποτελεί κομμάτι και καθρέφτη της κοινωνίας. Είναι συνυφασμένο με τον κατήφορο που έχει πάρει η ελληνική κοινωνία. Δείτε τι συμβαίνει στα σπίτια, στα σχολεία... Υπάρχει βία σε κάθε έκφανση της καθημερινότητας. Στα σχολεία υπάρχουν συμμορίες, οπλισμένα ανήλικα παιδιά με μαχαίρια. Αυτά τα πράγματα είναι αδιανόητα. Αλλά το ποδόσφαιρο ακολουθεί την πορεία της κοινωνίας, που είναι δυστυχώς καθοδική – ήταν όλα αναμενόμενα. Η κατάρρευση του κοινωνικού ιστού συμπαρέσυρε και το άθλημα. Και το ακόμα πιο δυστυχές είναι ότι τις περισσότερες φορές ευθύνονται μειονότητες. Δεν είναι το σύνολο του κοινωνικού ιστού ή των φιλάθλων ή των μαθητών άνθρωποι με τέτοια ένστικτα και πρωτοφανή αδιαφορία για το κοινωνικό καλό. Είναι μειονότητες που δρουν τις περισσότερες φορές ανεξέλεγκτα επειδή το μεγαλύτερο και σαφώς πιο υγιές σύνολο δεν γνωρίζει το πραγματικό εύρος της δύναμής του. Έτσι όμως δεν μπορούμε να πάμε παραπέρα. Ούτε το ποδόσφαιρο ούτε η κοινωνία. Και κάθε φορά θα είναι και χειρότερα. Δεν μπορώ να κρύψω την απογοήτευση και την απαισιοδοξία μου ειλικρινώς».

Η αρχή «να κοιτάμε το δάσος και όχι το δέντρο», την κοινωνία δηλαδή και όχι το ποδόσφαιρο αυτό καθαυτό, είναι κάτι που αποφεύγουν οι άνθρωποι σχεδόν εμμονικά να κάνουν στη ζωή τους. Κάτι που συμφωνούμε πως επιβεβαιώθηκε με το πρόσφατο μέτρο της κυβέρνησης για το κλείσιμο των γηπέδων ποδοσφαίρου. Όχι μόνο δεν αποτέλεσε λύση στην οπαδική βία, λίγες ημέρες μετά ήρθε η δολοφονία του αστυνομικού Γιώργου Λυγγερίδη έξω από γήπεδο. Βέβαια, ήταν γήπεδο βόλεϊ. Σταθήκαμε όμως και στις δολοφονίες του

Άλκη και του Μιχάλη, γιατί και ο ίδιος ο Αριστείδης Καμάρας δεν έκρυψε τον αποτροπιασμό του.

«Μιλάμε για πρωτοφανείς καταστάσεις. Πάντα υπήρχαν κάποιες διενέξεις, αλλά όχι αυτό το πράγμα που επικρατεί σήμερα. Δεν υπήρχαν φόντοι, οπλισμένοι οπαδοί. Γίνονταν πειράγματα, πάντα στα όρια της λογικής. Τώρα μιλάμε για τραγωδίες. Πηγαίνουν και δεν ξέρουν αν θα γυρίσουν πίσω, και ο κόσμος απομακρύνεται από το γήπεδο και με το δικίο του. Αυτή η παθογένεια πρέπει να σταματήσει. Ούτε ο Άλκης έπρεπε να φύγει ούτε ο Μιχάλης ούτε κανένα από τα παιδιά που έχουν δολοφονηθεί. Αλλά και οι ξυλοδαρμοί και γενικά οι επιθέσεις είναι ανεπίτρεπτα. Δεν είναι το ποδόσφαιρο λόγος για να γίνονται τέτοια. Πάνω απ' όλα η ανθρώπινη ζωή, το μεγαλύτερο δώρο όλων. Δεν μπορώ να διανοηθώ ότι υπάρχουν άνθρωποι που δεν σέβονται αυτό το δώρο και το στερούν από κάποιον συνάνθρωπό τους με τέτοια ευκολία και τόσο απροκάλυπτα. Μου φαντάζει κτηνώδες. Δεν μπορώ να το εξηγήσω. Σε κάνει να σιχαίνεσαι αυτή την κατάσταση».

European Super League

«Ελλάς, Ευρώπη, Παναθηναϊκός» λένε οι φίλοι της ομάδας με υπερηφάνεια και ο Αριστείδης Καμάρας έχει ζηήσει το κομμάτι «Ευρώπη» όσο λίγοι. Μάλιστα, το πρόσφατο project της European Super League το γνωρίζει από πρώτο χέρι, αφού εκπροσωπούσε τον Παναθηναϊκό στην πρώτη προσπάθεια που είχε γίνει. «Ήταν μια πρωτοβουλία στην οποία συμμετείχε και ο Μαυροκουκουλάκης εκτός από εμένα. Ήταν ένα τεράστιο project, και ο Παναθηναϊκός ήταν ανάμεσα στις 16 ομάδες που θα αποτελούσαν τη λίγκα. Πίσω από το εγχείρημα ήταν το μεγαλύτερο δικηγορικό γραφείο του Λονδίνου. Εμείς εκπροσωπήσαμε τον Παναθηναϊκό στις τότε συζητήσεις. Θυμάμαι ήταν και ο Ρομπέρτο Μπέτεγκα, ο Χένες, μαζί με δικηγόρους. Η ιδέα ήταν του Μπερλουσκόνι, που θα κάλυπτε και τη χρηματοδότηση. Για ένα διμνηνο πηγαίναμε κάθε Σαββατοκύριακο και προσπαθούσαμε να το οργανώσουμε. Ήταν μια πολύ καλή και μελετημένη δουλειά, αλλά κόλλησε επειδή επενέβη η FIFA. Εγώ προσωπικά θεωρούσα πως υπήρχε πρόβλημα ως προς τους συμμετέχοντες. Θα συμμετείχαν οι ίδιες ομάδες και αυτό ενδεχομένως κάποια στιγμή θα καταντούσε μονότονο. Θα ήταν πιο επαρκές ως πλάνο, αν μιλούσαμε για ανανέωση των ομάδων. Αυτή είναι η μοναδική μου επιφύλαξη. Κατανοώ, όμως, πως όταν μια ομάδα υπογράφει ένα συμβόλαιο για μια διοργάνωση για x χρόνια, πρέπει να τηρούνται τα συμφωνηθέντα».

Το ραντεβού της 2ας Ιουνίου

Η ώρα είχε περάσει αρκετά. Κάτι παραπάνω από τρεις ώρες. Μία ερώτηση είχε μείνει για το τέλος. «Ρix' την», προέτρεψε ο Αριστείδης Καμάρας. «Το ραντεβού της 2ας Ιουνίου ισχύει ακόμα;». Έγειρε το σώμα του προς τα πίσω και πήρε μια μικρή ανάσα. «Είναι μια ερώτηση που σφίγγεται η καρδιά μου, όταν την απαντώ. Το ραντεβού ισχύει αλλά δεν είναι το ίδιο, γιατί δεν είναι όλοι εδώ. Και αυτό κοστίζει στο ανθρώπινο κομμάτι. Επειδή εκείνα τα χρόνια παίζαμε οι ίδιοι και οι ίδιοι και στην Εθνική και στον Παναθηναϊκό, ήμασταν όλοι μια παρέα. Υπήρχαν φιλίες, ανθρώπινοι δεσμοί. Επικοινωνούσαμε σε καθημερινό επίπεδο. Ειδικά εγώ, που λόγω της τράπεζας και του ΠΣΑΠ είχα συνεχή και σταθερή επαφή με τους ποδοσφαιριστές, στενοχωριέμαι πολύ όταν φεύγουν από τη ζωή πολλοί από αυτούς γιατί ήμασταν δεμένοι. Αλλά επί της ουσίας δέσιμο, όχι λόγια του αέρα».

Η διά ζώσης γνωριμία με έναν ζωντανό θρύλο του Παναθηναϊκού ξεκίνησε σαν ένα απλό απόγευμα και εξελίχθηκε σε μια βραδιά παντοτινά χαραγμένη στη μνήμη. Και, φυσικά, όσοι ξέρουν τον Αριστείδη Καμάρα γνωρίζουν πως τα καλύτερα κόπηκαν στο... μοντάζ. ●

«Ούτε ο Άλκης έπρεπε να φύγει ούτε ο Μιχάλης ούτε κανένα από τα παιδιά που έχουν δολοφονηθεί. Αλλά και οι ξυλοδαρμοί και γενικά οι επιθέσεις. Αυτή η παθογένεια πρέπει να σταματήσει.»

116 ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ICON OF ATHENS

ΜΙΑ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Stoiximan

*Μεγάλος Χορηγός
Παναθηναϊκού*

ΕΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

